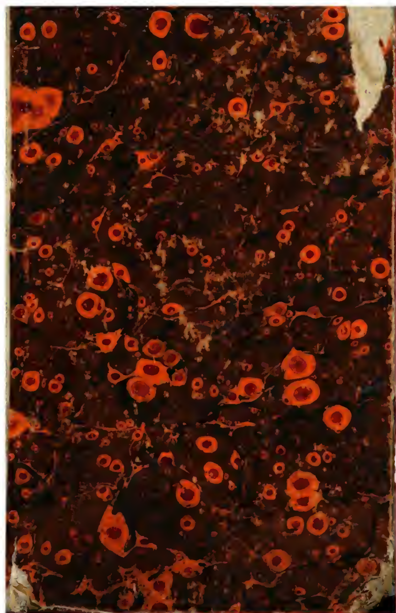

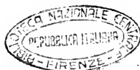
Buonanni

PARTICVLARVM
LATINAE ORATIONIS
HORATII TVRSELLINI
E SOCIETATE IESU

EDITIO II. STEREOTYPA

CETERIS LONGE AVCTIOR

ET EMENDATIOR

TAVRINI
EX OFFICINA STEREOTYPOGRAPHICA
HYACINTHI MARIETTI
ANNO MDCCCXLIV.

EDITOR LECTORI

Etsi non deerunt qui meum huius operis iterum vulgandi consilium improbabunt, et ii certe qui latinam linguam infra res mortuas amandatam volunt, tamen tot tamque prolixae gravissimorum hominum, quorum me iudicio multum tribuere par est, hortationes accesserunt, ut tarditatis potius in adornanda editione, quam consilii in suscipienda mihi poenitendum putem. Ut enim, vix luce publica aspecta, mira hominum consensione probatum est, scholasque omnes occupavit, ita quamdiu latinis litteris suus honos, sua laus, suumque decus manebit, manebit autem tamdiu dum in vulgaribus etiam linguis exquisi-

tum illum pulchri verique sensum retentum volumus, ad latinam elegantiam assequendam magno adolescentibus fore adiumento, esse hominem qui neget, arbitror neminem. Id autem hoc etiam apertius comprobatur, si spectemus vix aliis huiusmodi operibus tot editiones contigisse, neque modo intra Italiae fines, sed extra, et, quod magis mireris, illorum etiam opera et studio, quos parum auctoris nostri existimationi faventes fuisse cognoscimus. Multos enim licet recensere, qui, paucis leviter immutatis, quod fraudis genus est in re litteraria non infrequens, nomen suum praeponerent, aut saltem nomen tacerent societatis eius ad quam pertinebat. Qua in re eadem usus est fortuna, qua Franciscus Vigerus, auctor operis *De Idiotismis Linguae Graecae*; quod quidem si invidia factum est ignoscimus, sin ignoratione commissum, miramur. Sed haec missa faciamus, et quid in hac editione praestitum sit, paucis explicemus.

Ac primum quidem id potissimum spectavimus, ut quanta maxima fieri posset accuratione emendata prodiret. Quamquam enim id laudi ducendum sit in omnium librorum editione, multo tamen arbitror magis necessarium in iis, qui in adolescentulorum commodum conscripti fuerunt, qui cum typothetarum

errores internoscere per aetatem non possint, vel plane nihil intelligunt, vel animum falsis imbuunt opinionibus, quas deinceps non nisi longo post tempore, et non levi cum labore dediscant. Verumtamen, pace omnium dixerim, rem se se multo secus habere bene multi in usum adolescentium editi libri testantur.

Neque tamen editionem hanc nostram omni prorsus mendo vacare affirmaverim; id enim polliceri leve, praestare autem difficillimum est; sed illud sane in me recipere ausim, ipsi patavinae editioni quae omnium optima existimatur, nihil de hac laude concedere. Verum enimvero, ut de hac laude concederet, copia certe quidem longe praestat. Curavimus enim, ut crebrius quam antea latinis particulis interpretatio patrio sermone subiiceretur, quam in rem non mediocre nobis adiumentum attulit P. Marcus Antonius Mambellius, in eo opere quod sub Cinonii nomine delitescens anno MDCLIV vulgavit. Erat quidem animus hanc opellam prorsus in patrium sermonem convertere, sed cum non in eorum gratiam exarata sit, qui hoc latinarum literarum iter ingrediuntur, sed eorum qui iam aliquantum processerint, consilium illud abiiciendum putavi. Tam enim dilucide, tamque aperte res exponuntur, ut qui in grammaticae studio pau-

lo diligentius versatus sit, nulla ei difficultas subesse possit. Nec deerant qui particulas latinas auctas nonnihil voluissent, neque res erat multi temporis, post egregios praesertim cl. Aegidii Forcellini labores; sed eaedem me rationes quae Iacobum Facciolatum, quas videre licet in eius praefatione, retraxerunt. Utinam haec ipsa, quae tam paucis chartis explicantur, probe teneant et in usum deducant adolescentes! Nae illi multum iam sane in latine scribendo profecissent; ego autem molestiarum, quas multas nec leves exhausi, fructus me putarem satis uberes consecutum.

HORATIVS TVRSELLINVS

E SOC. IESV

LECTORI

En tibi, lector, opusculum de ratione colligandi connectendique inter se membra, et quasi artus orationis; parva quidem res in speciem et exilis, sed ad usum magna, ac plane necessaria. Nisi vero obscurum est, quantum momenti habeant in corpore ad motum, usumque membrorum molles ossium commissurae, nervi, ceteraque, quibus artus omnes apti, connexique inter sese continentur: quippe sine his coniunctionibus, et quasi vinculis, non secus atque humanum corpus sine nervis, dissoluta minimeque inter se apta, et cohaerens languet oratio. Itaque non immerito fortasse Caligula ille Caesar hoc nomine Senecam irrisit, quod eius scripta arenam sine calce esse diceret. Neque vero exilitas, ac tenuitas rerum, quae in hoc libello tractantur, ab eo abalienare te debet. Quis enim

ignorat, gemmas, quamvis specie exiguas, pretio et aestimatione ingentes haberi? Nimirum, et minutis rebus genere eximiis, dignitate praestantibus, usu necessariis sua laus, suum decus, suum pretium est. Ut, quod elegantissimus Poeta apum solertiam explicare aggrediens de carmine suo vere dixit, id verius fortasse de hoc studio solèrter colligandae orationis dici queat:

In tenui labor: at tenuis non gloria.

Quamobrem, si propositam habes veterem eloquentiae laudem, incumbe in hanc curam, ut partes omnes orationis aptae inter se, nexaeque cohaereant; mollesque commissuras, tamquam artus habeant. His enim scite, solerterque descriptis, tum demum eloquentiae succus, sanguis, color, et quasi robur accedet.

IACOBVS FACCIOLATI

IN SEMIN. PATAV. STVD. PRAEFECTVS

Non debet sane huius libelli gloria, quaecumque sit, Horatio Tursellino denegari, multis licet annis post Godescalcum Stewechium in arenam prodierit. Ita enim ille pro sua latinae linguae peritia Stewechii lucubrationem castigavit, et auxit, ut unus famam omnem, scholasque universas citissime occupaverit. Quia porro in hac acie non tam gloriosum est palmam ferre, quam eripere; rursus litteratissimi Germaniae viri Iacobus Thomasius, et Conradus Schwartius tantam huc diligentiam industriamque contulerunt, ut nihil supra fieri posse videretur. Sed isti quidem, nisi fallor, sibi potius, suique similibus consuluerunt, quam primae illi aetati, cuius gratia scripsit Tursellinus. Obliti enim epigraphen illam, *De vi atque usu eleganti etc.* omnia promiscue ex toto Latio collegerunt, magnumque volumen, non ex Cicerone solum, et eius aequalibus, sed ex omni scriptorum turba veluti lexicon aliquod concinnarunt. Si copiam quaerimus, nihil est aptius; si delectum, vereor ne non satis ad stylum formandum iuventuti provisum sit. Solet enim fere aetas illa peiora imitari, quod, opinor, Tursellinum movit, ut ex omni particularum copia optimas excerperet, paucisque pagellis clausas pueris ad discendum proponeret. Itaque non tam multa Stewechio addidit, quam detraxit; nec solum minus elegantia, sed etiam vulgata reiecit, ne voluminis magnitudine puerorum memoriam sine utilitate fatigaret. Quid quaeris? Alius alio spectavit. Itaque donec se

provinciae suae finibus Germanorum industria continuit, nihil ego laboravi: ut vero exiit, et in hanc urbem, atque adeo in scholas nostras penetravit, statim curare coepi, nequid a nobis instituta latini sermonis ratio detrimenti caperet. Primum igitur Tursellini opus excussi, ut siquid humana infirmitate peccatum esset, abiicerem; in quo Germanis ipsis plurimum debeo, qui multa notarunt, et vero etiam ante nos abiecissent, nisi magna quaedam modestia, vel minuendi voluminis timor obstitisset. Deinde a Stewechio, et ab iis ipsis non pauca deprompsi, quae optima cum sint, Tursellini tamen diligentiam effugerant: tum quaedam de meo addidi, quae iamdiu ex optimorum scriptorum lectione collegeram, et in privatum usum reposueram. Hac porro in parte valde timui, ne modum excederem, et amore quodam rerum mearum ea producerem, quae in aliis minime probo. Multa equidem in adversariis habeo, quae particularum nomine censeri possunt, non modo ex ferrea, et argentea, sed ex aurea quoque latinorum scriptorum aetate deprompta; verum, ut ante dixi, non debet esse omnibus locus. Quod si tamen singularia quaedam invenies, causam item invenies, cur sint a nobis allata, hoc est modo ut ipsius Tursellini, modo ut Germanorum, modo ut communem grammaticorum opinionem evelleremus, qui raros quosdam particularum usus tamquam barbaros, minimeque latinos condemnarunt. Ceterum ubique monuimus adolescentes, quae ad scientiam, quaeque ad imitationem traderemus, ut mature intelligerent, plurima dici posse, sed pauca debere. Haec quidam cum legerent nondum edita, magnopere suadebant, ut nostra ab aliis distingueremus; sed lucubrationes huiusmodi, quae nisi longo tempore, multorumque observationibus perfici nequeunt, cumque perfectae fuerint, vix e puerorum manibus unquam exeunt, tantam hanc diligentiam, quasique superstitionem non requirunt. Itaque ne Tursellinus quidem Stewechiana distinxit, et Germani ipsi in hac parte ceteroquin diligentissimi, de Stewechio

siluerunt. Quod autem tam religiose Tursellini verba servarunt omnia, ut ne notissimos quidem errores sustulerint; quod sua Thomasius, quod sua Schwartius peculiari signo notarunt, nec probare possum, nec improbare ausim: tantum dico, id perinde esse, ac si qui Calepini lexicon toties castigarunt, et auxerunt, primas illas adumbrationes diligentissime servassent, tum ceterorum additiones distinxissent, denique singulis vocibus, atque adeo singulis vocum significationibus eorum nomina adnotassent, a quibus primum repertae sunt, et in penum illud commune vario tempore illatae. Nimia sane diligentia, et in re tam minuta studiosis viris incommoda. Sed cur, inquies, tam multas *Admonitiones*, ad ea praesertim, quae tutius omitti poterant? Scilicet ut pueri nostri, quae sunt in collectione Germanica, paucis haberent, nec tamen omnia promiscue tamquam optima usurparentur. Qua in re te monitum volo, multa etiam a nobis omissa, quod bona essent illa quidem, sed nullius pene usus viderentur. Quid enim erat, exempli causa, quod particulam *Cum* simul adhiberi cum *Cur* doceremus ex Cic. Acad. IV. *Cum sit campus, in quo possit exultare oratio; cur eam in tantas angustias compellimus?* vel cum *Quoque* ex II. de nat. Deor. *Cum solis ignis similis eorum ignium sit, qui sunt in corporibus animantium; solem quoque animantem esse oportet*: vel cum *Quanto* ex II. Acad. *Cum Sacerdotes Deorum vacationem habeant, quanto est aequius habere ipsos Deos?* vel cum *Paulisper* ex Liv. lib. VIII. *Cum laudibus debitis persecutus tam memorabilem mortem esset: paulisper addubitavit etc.* vel denique cum *Enimvero*, ex eod. lib. I. *Cum gladii abditi ex omnibus locis protraherentur; enimvero manifesta res visa.* Quaecumque in eo libro eiusmodi sunt, praesertim cap. 45, 62. 124. 131. 209. tempus, et operam magis necessariis auferre possunt. Sed iam nimis multa. Quod superest, grates agimus Germanis, et habemus, qui multa nobis sane optima suppeditarunt; eoque maiores agimus, et habemus, quod abunda-

DE VI ATQVE VSV ELEGANTI

PARTICVLARVM LATINAE ORATIONIS

CAPVT I.

De praepositione A, vel Ab.

A, et *Ab*, verbis activis, et neutris iuncta significat causam per quam.

1. *A*, vel *Ab* verbis activis, aut neutris iuncta interdum significat causam, per quam res efficitur, Cic. 1. Acad. 7. Nihil enim valentius esse, *a quo* intereat. *Per cui potere perisca*. Ovid. Met. 13. 471. Occidit *a forti* (sic Dii voluistis) *Achille*. *Per man del forte Achille*.

A, vel *Ab*, Causa propter quam.

2. Nonnunquam causam designat, propter quam res est. Cic. Acad. 4. 33. Mare, quia *a sole* collucet, albescit, idest propter solem. Plin. 24. 5. Si caput *a sole* doleat.

A, vel *Ab*, Locus, aut Persona, unde.

3. Saepe locum, aut personam significat, unde aliquid sumitur. Cic. Ver. 5. 76. *Ab aerario* pecuniam numerari. *Del pubblico*. Id. Agr. 2. 17. Sumptum suppeditat *a sociis*. *Di quel degli alleati*. Id. Planc. 43. Sinite me id *a vobis* ei persolvere. *Del vostro. Per vostra opera*.

A, vel *Ab* pro *Pro*.

4. Alias declarat *Pro*. Cic. Or. 1. 13. Vide ne, hoc, Scaevola, totum sit *a me*. Idest pro me. *Faccia per me. Sia dalla mia parte*. Id. Brut. 79. Ut nemo contra civium perditorum popularem, turbulentamque dementiam *a Senatu*, et *a bonorum causa* steterit. *Abbia tenuto dalla banda del Senato. Abbia parteggiato pel Senato* ecc.

A, vel *Ab* pro *Post*.

5. Nonnunquam idem est, quod *Post*. Cic. Mil. 35 Centesima lux est haec *ab interitu* P. Clodii. *Son cento giorni che morì*. Id. 3. Or. 2. Qui autem ei annus primus *ab honorum perfunctione* aditum, omnium concessu, ad summam auctoritatem dabat. Id. Sen. 6. Cuius *a morte* hic tertius, et tricesimus est annus. *Morto or son trentatre anni*.

A, et *Ab* Nominibus copulata. Causa unde res est.

6. *A*, et *Ab* Nominibus copulata interdum declarant

causam efficientem, unde res est. Cic. Mur. 30. Nostri illi *a Platone*, et *Aristotele* moderati homines, et temperati aiunt apud sapientem valere aliquando gratiam. Idest ex disciplina Platonis. Liv. 6. 5. Criminabantur multo eum infestiorem agrum *a nobilitate* esse, quam *a Volscis* fuerit. Idest magis infestari a nobilitate, quam a Volscis.

A, vel *Ab quod attinet ad.*

7. Saepius significat, *Quod attinet ad.* Cic. Att. 7. 15. Imparati cum *a militibus*, tum *a pecunia. Sprovveduti e a soldati e a danari.* Id. Brut. 43. Nisi qui *a philosophia*, *a iure civili*, *ab historia* fuisset instructior. Id. ib. 16 Sed ille graecus *ab omni laude* felicior. Cic. Brut. 63. Erat *ab oratoribus* quaedam in foro solitudo.

A, vel *Ab* pro *Ob*, vel *Propter.*

8. Interdum est *ob*, vel *propter*. Cic. Rosc. Am. 30. Vir, et contra audaciam fortissimus, *et ab innocentia* clementissimus. Idest propter innocentiam. Id. 1. Leg. 11. Lenitate enim et suavitate delectans sic *ab errore* mentis, tanquam salutare aliquid adsciscitur. Idest ob errorem mentis. Liv. 30. 36. Legati Carthaginienses aliquanto minore cum misericordia *ab recenti memoria* perfidiae auditi sunt. Adde. 2. 49. Cur. lib. 5. Vates quoque adhiberi coepit *a superstitione* animi.

A, vel *Ab*, Praepositus alicui muneri.

9. Alias significat eum, qui praeest alicui muneri, ut *a studiis*, *ab epistolis*, *a rationibus*. Suet. Claud. 28. Libertorum praecipue suspexit Posidem, et Harpocram, et super hos Polybium *a studiis*, sed ante hos Narcissum *ab epistolis*, et Pallantem *a rationibus*.

Admonitio.

10. Optimi scriptores haec, et alia huiusmodi non cum dativo, sed cum genitivo coniungebant. Inscript. apud Grut. p. 584. n. 6. Antiochus Tiberii Claudii Caesaris *a bibliotheca*. Est enim constructio per ellipsim, cui deest *servus*, aut aliquid huiusmodi.

A, vel *Ab*, ad tempus praeteritum relata.

11. Saepe ad tempus praeteritum refertur, idque multis modis, *A puero*, *a pueris*, *a pueritia*. Cic. 4. Acad. 36. Diodoro quid faciam Stoico, quem *a puero* audivi? *Da fanciullo*, *da piccolino*. Id. Tusc. 1. 24. Nec vero fieri ullo modo posse, ut *a pueris* tot rerum insitas, et quasi consignatas in animis notiones haberemus.

Admonitio.

12. Cum de uno sermo est, *a puero* dicimus, cum de pluribus, *a pueris*.

Ab ineunte aetate, A prima aetate.

13. *Ab ineunte aetate, et a prima aetate*, idem est, quod *a pueritia*. Cic. Manil. 1. Sed me meae vitae rationes *ab ineunte aetate* susceptae prohibuerunt. Id. 4. Fam. 4. *A prima aetate* me omnis ars, et doctrina liberalis, et maxime philosophia delectavit.

Ab adolescentulo, Ab adolescentia.

14. *Ab adolescentulo, et ab adolescentia*, sive *a prima adolescentia*, idem pene est, quod *ab ineunte aetate*. Cic. Quint. 3. Nam qui *ab adolescentulo* quaestum sibi instituisset sine impendio. *Fin da giovinetto*. Id. 2. Fin. 30. Ut dignum est tua erga me et erga philosophiam voluntate, *ab adolescentulo* suscepta. Id. 1. Fam. 9. Refero me ad mansuetiores musas, quae me maxime, sicut iam *a prima adolescentia*, delectarunt.

Admonitio.

15. *Ab* non solum insequentibus vocalibus adhibetur, sed etiam aliis litteris, ubi nullus asperior concursus existit, maxime vero liquidis, *l*, et *r*; ut, *Ab legione*, *ab Rege*, itemque *s*, et *i* consonanti, ut *ab Sylla*, *ab Iove*; interdum etiam *d*, et *n*; ut *ab duce*, *ab nobilitate*. Denique etiam aliis, sed aliquanto rarius.

Abs ante t, *et* q.

16. *Abs* cum adhibetur, praeponitur litteris q, et t, *abs quovis* homine. Ter. Adel. 2. 3. Ne *abs te* hanc segreges. Id. And. 1. 5. et alibi saepe. Qui putant praeponi etiam litteris *r*, et *f*, confirmantque ex Livio, et Terentio, non optimos codices consuluerunt.

De adverbio *Abhinc*.

17. *Abhinc*, et ablativo, et accusativo iunctum refertur ad tempus praeteritum. Cic. 3. Ver. 12. Quaestor Cn. Papirio Consuli fuisti *abhinc annos* quatuordecim. *Quattordici anni addietro*. Id. Balb. 6. Etenim si Cn. Pompeius *abhinc annos* quingentos fuisset. *Cinquecento anni fa*.

Admonitio.

18. Cum tempus futurum significatur, non usurpatur *Abhinc*, sed *Ad*, vel *Post*. Cic. 1. Tusc. 37. Et ego cur doleam, si *ad decem millia* annorum gentem aliquam urbe nostra potituram putem? *Di qua a dieci mila anni.*

Tamen etiam de futuro cum loqueretur, Palladius usurpavit *Abhinc*, sed sine casu, 4. 13. Latent *abhinc* aetatis notae.

CAPVT II.

De Praepositione Absqve.

Absque pro *sine* non libenter adhibent optimi scriptores. Cicero semel habet Att. 1. 16. *Absque* argumento, ac sententia. Plautus, ac Terentius aliquanto frequentius usurpant. Itaque satius est dicere, *Sine iniuria*, quam *Absque iniuria*: *Sine ulla dubitatione*, quam *Absque dubio*.

CAPVT III.

De Coniunctionibus Ac, et Atqve in principiis.

1 *Ac*, et *Atque* in principiis periodorum dignitatem habent; hoc differunt, quod *Ac* ponitur insequente quavis consonante, praeter, *c*, et *q*, tum enim pro *Ac* ponitur Et. *Atque* usurpatur insequente vocali. Cic. Manil. 13. *Ac primum* quanta innocentia debent esse imperatores? *E innanzi tratto.* Id Sext. 2. *Atque ego* sic statuo, iudices. Id. Man. 15. *Et quoniam* auctoritas multum in bellis administrandis valet.

2. Invenitur aliquando *atque* ante consonantes. Cic. Cael. 19. *Atque scitote*, iudices, etc. *Ac* vero aliquando ante vocales, sed raro, nec nisi in media periodo. Sueton. Aug. 19. Tumultus, ac etiam rerum novarum initia. Id. Caes. 26. et 55.

CAPVT IV.

De Praepositione Ad.

Ad pro *Vsque Ad.*

1. *Ad* pro *usque ad.* Cic. Att. 13. 9. Multus sermo *ad multam* diem. *Fino a giorno avanzato.* Id. Sen. 7. Sophocles *ad summam* senectutem tragoedias fecit. *Fino all età decrepita.* Colum. 12. 47. Cum *ad fauces* vas impleveris. *Infino all'orlo.*

2. Huc pertinent illa, *Ad insaniam*, *Ad satietatem*, *Ad impudentiam*, et alia eiusmodi. Cic. 4. Ver. 35. Haec iste *ad insaniam* concupierat. *Fino ad impazzarne.* Id. 1. Leg. 2. In orationibus autem multus et ineptus, *ad summam impudentiam*. *Fino a parer oltremodo sfacciato.* Liv. 24. 38. Incautos *ad satietatem* trucidabitis. *Fino ad esserne sazi*, o *stanchi.*

3. Interdum accommodatur ad summam pecuniae. Cic. Att. 5. ep. ult. Assident; subducunt; *ad nummum* convenit. *Sino ad un quattrino.*

4. Interdum refertur ad partes, diciturque *ad dimidias*, *ad tertias*, etc. ubi substantivum per ellipsim reticetur. Plin. 20. 3. Aqua multa in ea decoquitur *ad dimidias*, *Fino alla metà.* Colum. 12. 21. Mustum quam dulcissimum decoquitur *ad tertias*, et decoctum defrutum vocatur.

Dicimus etiam *ad verbum* ediscere, *a parola per parola.* Cic. 4. Acad. 44. *Ad verbum* ediscendus libellus.

Item *ad unum omnes*, *Tutti affatto.* Cic. Amic. 23. De amicitia omnes *ad unum* idem sentiunt. *Tutti quanti, dal primo all'ultimo.*

Ad pro *Circiter.*

5. Alias est *Circiter*. Cic. ad Q. Fr. 2. 1. Sane frequentes fuimus omnino *ad ducentos. Infin a ducento.* Id. Att. 1. 14. Homines *ad quindecim* Curioni assenserunt. *Un quindici uomini.*

Habet etiam eodem sensu rationem adverbii, nullumque casum regit. Caes. B. G. 2. 33. Occisis *ad* hominum millibus quatuor. *Presso, o da quattro mila uomini.* Liv. 35. 22. *Ad* mille quingenti ad consules transfugerunt.

Ad usus.

6. Aliquando usum significat. Cic. Q. Fr. 1. 1. *Ad templum monumentumque* pecuniam decrevere. Id. Verr. 5. 77. *Ad statuam* pecuniam contulerunt. *Per far la statua.*

Ad pro *Apud.*

7. *Ad* pro *Apud*, interdum refertur ad locum. Cic 4. Ver. 8. *Ad urbem* cum esset, audivit. *Appresso a Roma.* Id. Att. 1. 3. Signa, quae nobis curasti, ea sunt *ad Caietam* exposita. *A Gaeta.* Id. Cael. 15. Habet hortos *ad Tiberim. Su 'l Tevere. Vicino al Tevere.* Alias ad personam. Cic. 2. Ver. 8. Ex his quasi decem fiscos *ad senatorem* illum relictos esse. *In casa di quel senatore.* Id. Brut. 20. Cum contra Sergium Galbam *ad populum* summa contentione dixisset. *Al popolo.* Nonnunquam ad alias res. Cic. 4. Tusc. 2. Ut canerent *ad tibiam* clarorum virorum laudes. *Cantare sul flauto.* Id. 2. Leg. 24. *Ad cantus*, et *ad tibicinem* prosequi laudes honoratorum virorum.

Ad pro *Quod attinet ad.*

8. Saepe *Ad* usurpatur pro *Quod attinet ad.* Cic. 3.

Verr. 22. Vidi forum, comitiumque adornatum *ad speciem* magnifico ornatu, *ad sensum*, *cogitationemque* acerbo, et lugubri. Id. Sext. 44. Rem quaeris praeclaram iuventuti *ad discendum*, nec mihi difficilem *ad perdocendum*. Id. Pont. 15. Impiger *ad labores*, fortis *ad pericula*, peritus *ad usum*, et disciplinam, prudens *ad consilia*, felix *ad casum*, fortunamque.

Ad pro *Secundum*.

9. *Ad* interdum ponitur pro *Secundum*. Cic. Am. 5. Nunquam ego dicam C. Fabricium, M. Curium, T. Coruncanium *ad* istorum *normam* fuisse sapientes. Id. Or. 8. *Ad arbitrium*, et nutum auditorum totos se fingunt, et accommodant. Id. Am. 25. Omnia *ad voluptatem* loqui, nihil *ad veritatem*. *Parlare conforme al volere altrui.*

Ad pro *Adversus*.

10. Alias pro *Adversus*. Cic. 2. Fam. 16. Nisi desperatione rerum obduruisset animus *ad dolorem* novum. Id. 1. Div. 8. Mirari licet, quae sint animadversa a medicis herbarum genera, quae radicum *ad morsus* bestiarum, *ad oculorum morbos*, *ad vulnera*. Sed haec tamen videtur constructio elliptica, in qua vox *sananda* reticetur, hoc est *ad vulnera sananda*.

Ad pro *Prae*.

11. Eleganter etiam *Ad* pro *Prae*, in comparatione usurpatur. Cic. 2. Or. 6. Sed nihil *ad Persium*. Id. 1. Leg, 2. Nihil *ad Caelium*; sed potius *ad* antiquorum *languorem*. et *inscitiam*. Ter. Eun. 2. 3. Nihil *ad nostram* hanc. *Non ha che fare con la nostra*, *Non vi ha paragone*. *A questa mia ella è niente.*

Ad pro *Post*.

12. Alias pro *Post*. Cic. At. 12. 46. Nescio quid intersit, utrum nunc veniam, an *ad decem annos*. *In capo a dieci anni. Di qui a dieci anni.*

Ad diem, et *Ad dictam diem*.

13. *Ad diem* significat praestitutum tempus, Cic. Rosc. Am. 44. Opinor esse in lege, *quam ad diem* proscriptiones, venditionesque fiant: nimirum *ad Calendas* Junias. Id. 4. Ver. 2. Quando Sicilia frumentum, quod deberet, non *ad diem* dedit. *Al dì prefisso*. Id. 16. 10. Te musis nostris para, ut operas reddas, nostra *ad diem dictam* fient. *Al tempo determinato.*

Ad summum.

14. *Ad summum*, vel ad tempus, vel ad numerum re-

fertur. Cic. Quint. 25. Biduo, *ad summum* triduo. *Alla più lunga, al più lungo, al più tardi. Infra il termine di due, o tutto al più di tre dì.* Id. Mil. 5. Quatuor, *ad summum* quinque sunt inventi, qui, etc. *Al più cinque.*

Ad summam.

15. *Ad summam* idem, quod *In summa. Insomma, In una parola* Cic. 1. Off. 41. *Ad summam,* ne agam de singulis, communem etc. Hor. 1. ep. 1. *Ad summam,* sapiens uno minor est Iove.

Ad extremum, ad postremum, ad ultimum.

16. *Ad extremum, Ad postremum, Ad ultimum* pro *Denique* usurpantur. Cic. Att. 2. 21. Sed, cum iamdiu occulte suspirassent, postea iam gemere, *ad extremum* vero loqui omnes, et clamare coeperunt. *All'ultimo, Da ultimo.* Liv. 3. *Ad postremum* adhortatio capessendi belli, Id. 1. 53. *Ad ultimum* connixus omnibus copiis Ancus acie vicit.

17. *Ad extremum* est etiam aliquando pro *omnino.* Liv. 23. 2. Improbus homo, sed non *ad extremum* perditus,

18. *Ad ultimum* idem est interdum ac *ad ultimum vitae tempus.* Liv. 45. 19. Fidem *ad ultimum* praestitit.

Admonitio.

19. *Ad postremum,* et *ad ultimum* historicis sunt, quam oratoribus aptiora.

CAPVT V.

De Adverbio Adeo.

Adeo in principio pro In Tantum.

1. *Adeo* in principio positum non raro servit epiphonemati. Cic. 1. Off. 11. *Adeo* summa erat observatio in bello movendo. Liv. in praef. *Adeo* quanto rerum minus, tanto minus cupiditatis erat. *Tanto è vero che, quanto meno, etc.*

2. Saepe usurpatur pro *Vero*, sed secundo loco. Cic. Verr. 6. 64. Id *adeo* ex ipso S. C. cognoscite. Id. Att. 9. 19. Hanc *adeo* habeo illi gratiam.

3. Videtur aliquando haec particula otiosa esse, quando inservit transitioni: vel si quid significat, ponitur pro *certe.* Cic. 2. Or. 4. Magis *adeo* id facilitate, quam alia ulla culpa mea contigit. Virg. Ecl. 9. 59. Hinc *adeo* media est nobis via. Id. Georg. 1. 24. Tuque *adeo*, quem mox quæ sint habitura Deorum Concilia, incertum est. Servius hoc loco putat usurpari pro praecipue, alii redundare.

Atque adeo in medio.

4. *Atque adeo* in medio saepe pro *imo* ponitur: et servit correctioni. Cic. Clu. 29. De foro, *atque adeo* de civitate esse sublatum. Id. Planc. 19. Posco, *atque adeo* flagito. Id. 1. Cat. 2. Intra moenia, *atque adeo* in senatu videtis. *Anzi*, o *per dir meglio*.

Adeo ut, *Adeo non*.

5. *Adeo* saepe cum Vt iungitur. Cic. Flac. 20. Neminem quidem *adeo* infatuare potuit, *ut* ei nummum ullum crederet. Id. C. Rab. 10. *Adeo ne* hospes huiusce urbis, *adeo* ignarus es, *ut* haec nescias?

6. Interdum cum particula *Non*, pro *Tantum abest*, *ut*. Cur. 3. 12. Coniugem Darii *adeo* ipse *non* violavit, *ut* summam adhibuerit curam, ne quis captivo corpori illuderet.

Admonitio.

7. *Adeo dum*, *Adeo usque*, *dum*, *Adeo*, *donec*, *Adeo*, *donicum* et similia, quorum exempla habentur apud Stewechium et alios, non sunt nisi Comicis, nec sine delectu adhibenda.

CAPVT VI.

De Adverbio Adhvc.

1. *Adhuc* ad tempus refertur, tum praesens, tum etiam praeteritum. Cic. 1. Ver. 17. *Est adhuc* non Verres, sed Q. Mutius. *Fin qui*, *fin ora*. Id. 2. Div. 2. *Adhuc* haec *erant*. Id. 6. Fam. 13. Tamen *adhuc* non feceram. Id. At. 7. 12. Vnam *adhuc* a te epistolam *acceperam*. Id. 7. Fam. 25. Me *adhuc* non legisse turpe *est*.

2. Interdum pro *praeterea* usurpatur. Cic. Am. 9. Nisi quid *adhuc* forte vultis. *Alii leg*. Ad haec. Plin. 33. 2. Sunt *adhuc* aliquae non omittendae in auro differentiae. Adde Var. 3. R. R. 3. *Se già non volete qualche altra cosa.*

Adhuc dum.

3. *Adhuc* cum particula *dum* libenter coit. Cic. 16. Fam. 18. Indulge valetudini tuae; cui quidem tu *adhuc*, *dum* mihi deservis, servisti non satis. Id. ib. 4. *Adhuc*, *dum* mihi nullo loco deesse vis, nunquam te confirmare potuisti.

CAPVT VII.

De Adverbio Admodvm.

1. *Admodum* dictum quasi *ad modum*, hoc est ad mensuram plenam, et perfectam. Proinde significat *Satis*, aut

Omnino. Cic. Ver. 6. 34. Erat *admodum* amplum, et excelsum signum cum stola. *Assai ben grande*. Id. Att. 7. 24. Philotimi litterae me *admodum* delectarunt. *Mi son piaciute forte*. Id. Am. 1. Pauci *admodum* familiares. *Pochi affatto. Ben pochi.*

Admodum nihil.

2. *Admodum nihil*, vel *Nihil admodum*, pro *Nihil omnino*, aut *pene nihil* usurpari solet; quia quod admodum nihil est, pro nihilo habetur. Cic. Brut. 9. Nam plane quidem perfectum oratorem, et cui *nihil admodum* desit, Demosthenem facile dixeris. Id. ib. 48. Curio literarum *admodum nihil* sciebat. *Si può dir niente, non sapea straccio di grammatica, più che tanto di etc.*

3. Saepe refertur ad numerum. Liv. 27. 30. Philippus multos *admodum* hostium utraque pugna occidit. Id. 44. 43. Secuti eum sunt *admodum* quingenti Cretenses. *Cinquecento, e non più.*

CAPVT VIII.

De Praepos. Adversvs, vel Adversvm.

1. *Adversus*, vel *Adversum*, ex *ad* et *versus*, idem est, quod *erga*; nec solum in malam partem accipitur, sed saepe etiam in bonam. Cic. 1. N. D. 41. Pietas est iustitia *adversum Deos*. *Verso gli Dei*. Id. 1. Off. 28. Adhibenda est reverentia quaedam *adversus homines*.

2. Interdum pro *Contra* usurpatur. Cic. 5. Ver. 84. Pecuniae conciliatae *adversum leges*, *adversum remp. Contro delle leggi, a danno della repubblica*. Id. At. 14. 14. Non contendam *adversus te*.

Adversus pro *versus*.

3. *Adversus* item usurpatur pro *versus*. Cic. 1. Div. 45. Ara Aiò loquenti *adversus* eum locum consecrata est. Liv. 44. 10. Aenia *adversus* Pydnam posita urbs. *Di fronte, rimpetto, di rimpetto, di rincontro.*

CAPVT IX.

De Adverbio Aegre.

1. *Aegre* adverbium ab *aegro* ductum significat *iniquo animo, cum dolore. Malagevolmente*: unde trita illa; *Aegre ferre, Aegre pati, Aegre carere aliqua re. Sostener di mal animo, a malincuore la privazione di checchesia*. Cic. At. 7. 2. Tironem patris aegrum reliqui, adolescentem probum; nihil vidi melius: itaque careo *aegre*. Id. Man.

5. Vident unum virum esse, in quo summa sint omnia, et eum prope esse: quo etiam carent *aegrius*.

2. *Aegre* interdum est *difficile*; quia aegri difficile se movent. Cic. Sen. 20. Omnis conglutinatio recens *aegre*, inveterata facile divellitur. *A stento, a fatica*. Id. 6. Ver. 65. Nihil *aegrius* factum est multo labore meo, quam ut manus ab illo appellatore abstinerentur. *Ebbi da fare, che non gli mettessero le mani addosso*. Indidem illa sunt, *Aegre sustinere impetum alicuius*, *Aegre se tenere, quin*.

CAPVT X.

De Adverb. AEQVE, et PERAEQVE.

1. Adverbium *Aeque* ab *Aequo* dictum est. Interdum absolute ponitur. Cic. 4. Fam. 6. Quantum praesens me adiuvare potueris, et consolando, et prope *aeque* dolendo. *Del pari*. Id. ib. 5. 21. Nemo erat, quicum essem libentius, quam tecum, et pauci, quibuscum *aeque* libenter. *Tanto volentieri*. Id. Verr. 5. 52. Hoc *peraeque* in omni agro decumano reperietis.

Aeque ac, Aeque atque, Aeque ac si.

2. Saepe cum *Ac*, vel *Atque* coniungitur. Cic. Am. 6. Quis esset tantus fructus in prosperis rebus, nisi haberes, qui illis *aeque ac* tu ipse gauderet? *Nulla men di te stesso. Al par di te*. Id. 13. Fam. 43. Sed me colit, et observat, *aeque atque* illum ipsum patronum suum. Id. ib. 43. Egnatii rem, ut tueare *aeque* a te peto, *ac si* mea negotia essent.

Aeque et, Aeque ut.

3. Interdum cum *Et*, vel *Vt*. Cic. 2. Tusc. 25. Eosdem labores non esse *aeque* graves imperatori, *et* militi. Id. Or. 50. Versus *aeque* prima *et* media et extrema pars attenditur. Id. 12. Phil. 12. Possum ne igitur in Antonii latrocinio *aeque* esse, *ut* hi, etc. Id. Dom. 11. Itaque libentissime praedicabo, Cn. Pompeium studio, et auctoritate, *aeque ut* unumquemque vestrum, pro salute mea laborasse. *Quanto ognun di voi.*

Aeque atque, ut.

4. Particulae *aeque* respondet aliquando in eadem constructione *atque*, et *ut*. Cic. Phil. 2. Aeque *atque* huic ordini, *ut* equestri, *ut* Massiliensibus, *ut* omnibus.

Aeque quam.

5. Aeque aliquando assumit *quam*. Suet. Claud. 35. Nihil *aeque quam* timidus ac diffidens fuit. Liv. 5. 6.

An est quicquam, quod Veientibus optatum *aeque* contingere possit, *quam* ut seditionibus castra impleantur? Sed haec non sunt temere imitanda.

Aeque cum, Aeque quasi, Aeque prout.

6. *Aeque cum*, *aeque quasi*, *aeque prout*, non carent exemplis, sed duo praesertim posteriora longe absunt ab elegantia, et communi usu latini sermonis.

CAPVT XI.

De Adverbio Age.

Age, Agedum, Agitedum, Age nunc.

1. *Age*, *Agedum*, *Agitedum*, *Age nunc*, sunt adhortantis, et ad alia transeuntis. Cic. Cluent. 30. *Age*, quoniam corrumpendi iudicii causas ille multas, et graves habuit, hic nullam, etc. *Orsù, poichè.* Id. Syl. 26. *Agedum* conferte nunc cum illius vita vitam P. Syllae vobis, populoque Rom. notissimam. Id. Rosc. Amer. 36. *Age nunc* illa videamus, iudices, quae statim consecuta sunt. *Or via vediamo.* Liv. 6. 35. *Agitedum*, comitia indicite, patres, tribunis militum creandis. *Or bene.*

Age vero, Agesis, Agesis nunc.

2. *Age vero*, *Agesis*, *Agesis nunc*, transitioni serviunt. Cic. Man. 14. *Age vero*, ceteris in rebus quali sit temperantia considerate. Id. Part. 12. *Agesis* ergo, quoniam dictum de altero est, expone nunc, etc. Id. 2. Tusc. 18. *Agesis nunc* de ratione videamus. *Orsù, se tu vuoi.*

3. *Agesis* interdum disiungitur. Cic. Rosc. Amer. 16. *Age nunc*, refer animum *sis* ad veritatem.

Age, Age iam, Age porro. instantis.

4. *Age*, *Age iam*, *Age porro*, sunt interdum instantis. Cic. 5. Phil. 10. *Age*, si paruerit Antonius, hoc cive uti aut volumus, aut possumus? Id. 7. Ver. 22. *Age porro*, tu qui te tam religiosum existimari voluisti, cur Tauromitanis frumentum imperasti? *Or via.* Id. 8. Att. 3. *Age iam*, cum fratre, an sine, cum filio, aut quomodo? *Di' su via.*

Age, age age, age sane. concedentis.

5. *Age*, *age age*, *age sane*, concedentis sunt. Cic. Mil. 19. *Age*, sit ita factum. *Su via. In buon' ora.* Id. 5. Fin. 5. *Age age*, inquit, satis enim scite me nostri sermonis principem esse voluisti. *Su su via.* Id. 2. Fin. 35. *Age sane* inquam. *Su via, son contento.*

CAPVT XII.

De Pronomine Alivs, et de adverbiis hinc ortis.

Alius ac, alius atque, alius et, alius a, alius alias.

1. *Alius* saepe iungitur cum *ac*, *atque*, *et*, *a*, et *alias*. Cic. 1. Or. 71. Potest enim non solum *aliud* mihi, *ac* tibi, sed mihi ipsi *alias aliud* videri. Id. 3. Or. 53. *Alia* dicentis *ac* significantis dissimulatio. Id. 1. Fam. 9. Non *alius* essem, *atque* nunc sum. *Altro da quel ch' io son ora.* Id. Cael. 28. Lux *alia* est solis, *et* lychnorum. Id. 11. Fam. 2. Nos ab initio spectasse otium, nec quicquam *aliud a* libertate communi quaesisse, exitus declarat. *Altro fuor della libertà.*

Alius iteratus eodem casu.

2. *Alius*, *alia*, *aliud*, saepe iteratur eodem casu. Cic. Top. 9. Dolus malus est, cum *aliud* agitur, *aliud* simulatur. *Si fa una cosa, e si mostra un' altra.* Id. At. 2. 7. *Alia* legatio dicta erat, *alia* data est. Id. Cael. 3. *Aliud* est maledicere, *aliud* accusare.

Alius iteratur diverso casu.

3. Saepe etiam iteratur diverso casu. Cic. Sext. 34 *Alius alio* gravius de mea salute dixit. *L'un più gravemente dell'altro.* Id. 3. Ver. 26. Hic tum *alius* ex *alia* parte. *Chi di qua' chi di là.* Id. 1. N. D. 4. Est enim admirabilis quaedam continuatio, seriesque rerum, ut *alia* ex *alia* nexa, et omnes inter se aptae, colligataeque videantur. Id. 7. Fam. 25. Habes Sardos venales, *alium alio* nequiorem. *Un peggiore dell'altro.*

Admonitio.

4. *Alius* tum iteratur, cum de pluribus est sermo: nam cum de duobus tantum, *alter* adhibetur. Non desunt tamen exempla optimorum scriptorum, in quibus *alius* usurpatur pro *alter*. Plaut. in arg. Cas. Conservam uxorem duo conservi expetunt: *Alium* senex allegat, *alium* filius. Cic. Brut. 95. Genera Asiaticae dictionis duo sunt, unum sententiosum et argutum, *aliud* autem etc. V. *Alter* cap. XVI.

Alius atque alius, alius aliusque.

5. *Alius atque alius* idem est, ac *multus et diversus*; *Alius aliusque* idem significat, et ad augendum adhibetur. Sed primum Livianum est, alterum Celsi. Liv. 1. 8. *Alia atque alia* appetere loca. Cels. 5. 26. Cancer *aliis aliisque* signis discernitur.

Alius alio.

6. Interdum *alius* cum *alio* adverbio iungitur. Cic. 3. Off. 24. Et ceteri quidem *alius alio*. *Chi qua, chi là.* Id. 1. Div. 34. Simia et sortes ipsas, et cetera, quae erant ad sortem parata, disturbavit, et *alia alio* dissipavit. *Una cosa in qua, l'altra in là.*

Aliud ex alio.

7. *Aliud ex alio* eleganter dicitur pro *una res post aliam*. Cic. 9. Fam. 19. *Aliud ex alio* me quotidie impedit. *Una cosa dopo l' altra.* Id. 9. At. 12. Nunquam *aliud ex alio* peccare destitit.

8. Interdum seriem rerum connexarum significat Cic. At. 16. 14. Sed, ut *aliud ex alio*, mihi non est dubium, quin, etc. *Com'una cosa tira l'altra.*

Aliud nisi, aliud praeter.

9. *Aliud* cum *nisi* iungi solet a Cicerone. Cic. Sen. 2. Quid est *aliud*, Gigantum modo bellare cum Diis, *nisi* naturae repugnare? Id. 1. Off. 23. Bellum ita suscipiatur, ut nihil *aliud nisi* pax quaesita videatur. Id. 2. Or. 69. Rogavit, numquid *aliud* ferret, *praeter* arcam?

Admonitio.

10. Rarius cum *Quam* iungitur a M. Tullio. Nec quicquam *aliud* opus est, *quam* abrogari. Att. 3. 15. Latinum tamen est, atque elegans.

Alias.

Alias absolute ponitur pro *alio tempore*. Cic. 7. Fam. 6. Plura scribemus *alias*.

Alias, alias iteratum.

11. *Alias* interdum iteratur. Cic. 2. Fin. 27. Nec potest *alias* beatus esse, *alias* miser. *Ora beato, ora misero*; *una volta beato, un' altra misero.* Id. 3. Or. 55. Ornamentis fere iisdem uti licebit, *alias* contentius, *alias* remissius.

Admonitio.

12. *Alias* pro *aliter*, et pro *alioqui* latinum est, sed aevi deterioris, ideoque non usurpandum.

Aliter ac, Aliter atque, Aliter atque ut, Aliter quam.

13. *Aliter* plerumque copulatur cum *Ac*, *Atque*, *Atque ut*, *Quam*. Cic. 16. Att. 13. Ne sim salvus, si *aliter* scribo, *ac* sentio. *Se altrimenti scrivo di quel, ch'io sento.* Id. 2. Fam. 3. Sed *aliter*, *atque* ostenderam, facio. Id. 16. At. 13. De Antonii itineribus nescio quid *aliter* audio, *atque ut* ad te scribebam. *Non so che diversamente, di quel*

ch'io, ec. Id. 3. Ver. 9. Ne *aliter*, *quam* ego velim, meum laudet ingenium. *Altrimenti di quello, ch'io ec.*

Aliter et, *aliter ut.*

14. Interdum cum *Et*, vel *Vt*, coniungitur. Cic. At. 10. 9. Quod de puero *aliter* ad te scripsit, *et* ad matrem de filio. Id. At 11. 9. Illud quidem mutari, si *aliter* est, *ut* oportet, non video posse. *Altrimenti, che bisogna.*

Aliter absolute.

15. Saepe absolute ponitur. Cic. 3. Fam. 7. Tu, si *aliter* existimas, nihil errabis. Id. At. 6. 9. Non fuit faciendum *aliter*.

Aliter, *aliter* iteratum.

16. Nonnunquam iteratur. Cic. 3. Off. 17. Sed *aliter* leges, *aliter* philosophi tollunt astutias. *In un modo le leggi, in un altro i filosofi.* Id. Am. 24. *Aliter* enim cum tyranno, *aliter* cum amico vivitur.

Aliter nisi.

17. *Aliter* praecedente negatione coniungitur aliquando cum *nisi*. Cic. Fat. 20. *Aliter* obsistere fato fatetur se *non* potuisse, *nisi* ad has commentitias declinationes confugisset. Id 1. Fam. 9. *Nec aliter* frangere, *nisi* cum praesidiis.

Aliter pro *Alioqui.*

18. *Aliter* videtur usurpari pro *alioqui* apud Cic. Amic. 20. *Aliter* amicitiae stabiles permanere non possunt. Id. 2. Off. 12. Ius enim semper quaesitum est aequabile: neque enim *aliter* esset ius, et alibi.

Admonitio.

19. *Aliter aliterque*, *aliter atque aliter*, *Aliter quam ut*, non sunt ex optimo penu latinae elegantiae.

CAPVT XIII.

De Pronominibus Aliqvis, et Aliqvot.

Aliquis, et *aliquot* ab *Alio* sunt ducta; sed *aliquis* ad unam ferme rem, aut personam, *aliquot* ad numerum refertur. Cic. At. 13. 15. Expectabam *aliquem meorum*. *Alcuno.* Id. At. 9. 12. *Aliquot anni* sunt, cum, etc. Id. 7. 18. *Aliquot litteras* accepi a te, uno tempore. *Alquanti anni, alquante lettere.*

CAPVT XIV.

De Adverb. ALICVBI, et ALIBI; ALICVNDE, et ALIVNDE.

1. *Alicubi* est *aliquo in loco.* Cic. At. 9. 17. Si salvus sit Pompeius, et constiterit *alicubi. In qualche luogo. Dove che sia. Ove che sia.*

2. *Alibi*, *alio in loco. Altrove.* Cic. 4. Acad. 32. Ea nusquam inesset *alibi* veri, et certi nota.

3. *Alicunde* est *ab aliquo loco.* Cic. 5. Fin. 11. Si quando his minamur praecipitaturos *alicunde*, extimescunt. Ter. Andr. 2. 4. Simo venit meditatus *alicunde. Da qualche banda. Non so d' onde. Viene dondechessia a cosa pensata.*

4. *Aliunde* est *ab alio loco*, *ab alia re*, aut *ab alio homine. Altronde.* Cic. Lig. 1. Cum tu ipse neque per te scires, neque audire *aliunde* potuisses, Id. 2. Or. 9. Orator *aliunde* dicendi copiam petere non potest. *D'altra parte.*

CAPVT XV.

De Adverbiis ALIQVOTIES, et ALIQVANDO.

1. *Aliquoties* dictum est ab *Aliquot*, et ad numerum refertur. *Alquante volte.* Cic. 4. Ver. 70. *Aliquoties* ad socios litteras de istius iniuriis miserat.

2. *Aliquando* ex *alius* et *quando* conflatum ad tempus accommodatur. *Tal volta*, *qualche volta.* Cic. 3. Off. 5. Liceret ei dicere utilitatem *aliquando* cum honestate pugnare. Id. 5. Fam. 8. Et te nonnunquam a me alienarunt, et me *aliquando* immutarunt tibi.

Aliquando, pro *unquam*, seu *aliquo tempore.*

3. Interdum ponitur pro *unquam.* Cic. Cael. 6. Quis civis meliorum partium *aliquando? Una volta.* Id. 4. Ac. 4. Num haec ex ullo audivisset *aliquando? Avrebbe udito mai? Quando che sia?*

Aliquando pro *Tandem.*

4. Persaepe *aliquando* pro *tandem* usurpari solet. Cic. Clu. 19. Collegi me *aliquando*, et ita constitui, fortiter esse agendum. Id. 3. Ver. 28. Et *aliquando* miseremini sociorum. *Ormai.*

5. Nec raro *Tandem* adiungitur maioris explicationis gratia. Cic. 2. Catil. 1. *Tandem aliquando*, Quirites, L. Catilinam urbe eiecimus. *Pur una volta, al fine, alla fin*

fine, *alla per fine*. Id. Quint. 30. Spes est, hunc infelicem *aliquando tandem* posse consistere.

CAPVT XVI.

De Pronomine Alter.

1. *Alter* fere de duobus dicitur, ut *Alius* de pluribus. Cic. Planc. 35. Quorum *alter* exercitum perdidit, *alter* vendidit. *L' uno lo mandò a male*, *l' altro lo vendè*. Id. Brut. 1. *Alter* ab *altero* adiutus.

Dicitur etiam de pluribus duarum partium. Cic. 6. Fam. 3. *Alteri* dimicant, *alteri* victorem timent.

Admonitio.

2. Invenitur et *alius* pro *alter* usurpatum; cuius exempla habes in capite XII. Sed haec magis scienda sunt, quam adhibenda.

Alter pro *Secundo.*

3. In enumeratione plurium *Alter* usurpatur pro *secundo*. Cic. 1. Phil. 13. Proximo, *altero*, tertio, reliquis consecutis diebus. Id. 4. Ver. 76. *Alterum*, tertium, quartum, permulta erant eiusmodi nomina.

4. Etiam extra enumerationem *Alter* pro *secundo* adhibetur, habetque significationes elegantissimas. Cic. 5. Fam. 8. Me sicut *alterum* parentem observat. Id. 7. Verr. 33. *Alter* Verres luxuria et nequitia. Id. Fam. 7. 5. Vide quam mihi persuaserim, te me esse *alterum*. *Che tu sia un altro me.*

Alterum tantum.

5. *Alterum tantum*, *Altrettanto*. Plaut. Epid. 3. 4. Etiamsi *alterum tantum* perdundum sit. *Ne dovesse ben anche andare altrettanto*. Liv. 8. 8. *Alterum tantum* ex latino delectu adiiciebatur. Cic. Orat. 56. Vt necesse sit, partem pedis aut aequalem esse alteri parti, aut *altero tanto*, aut sesqui esse maiorem. *Due cotanti. Due volte tanto. Due tanti.*

CAPVT XVII.

De Pronominibus Altervter, et Alternvs.

1. *Alteruter*. *L'uno*, *o l'altro*. Cic. At. 1. 12. Si vobis videretur, *alteruter* vestrum ad me veniret. Id. At. 9. 10. Non est tuae dignitatis, atque fidei, ut contra *alterutrum*, cum utrique sis coniunctissimus, arma feras. Id. Fam. 4. 4. Si *alterutrum* necesse sit, audire ea malis, quam videre.

2. *Alternus* ab *alter* dictum est. Hor. 1. Od. 4. *Alterno* terram quatiunt *pede*. *Or con l'uno, or con l'altro piede*. Liv. 5. 27. *Alterni* innixi.

3. *Alternis verbis, alternis versibus* est *altero quoque verbo, altero quoque versu*. Liv. 8. 30. Nunciant, dictatorem avidum poenae venire, *alternis* pene *verbis* T. Manlii facta laudantem. *Ad ogni due parole*. Cic. 4. Tusc. 36. *Alternis versibus* intorquentur inter fratres gravissimae contumeliae. *Ogni due versi*.

4. *Alternis diebus, alternis mensibus, alternis annis. Un dì sì, l'altro no; un mese sì, l'altro no; un anno sì, l'altro no.*

5. *Alternis* adverbium hinc fluxit; intelligitur enim *vicibus*, aut aliquid eiusmodi. Virg. Ecl. 3. 59. *Alternis* dicetis. Id. 1. Georg. 79. *Alternis* facilis labor. *A vicenda, una volta per uno*. Cicero *vicissim* solet dicere.

CAPVT XVIII.

De Adverbio Amplivs.

Amplius pro *Plus*.

1. *Amplius* saepe idem est, quod *plus*. Cic. 4. Ver. 1. Amplexus animo sum aliquanto *amplius*. Id. 4. Ver. 29. Facite quod vultis, daturus non sum *amplius*. *Non più*.

2. Accommodatur ad tempus ac numerum. Cic. Rosc. Com. 3. *Amplius* sunt sex menses. Id. 7. Ver. 59. Qui, cum *amplius* centum cives Romanos haberet ex conventu Syracusano. Id. Flac. 28. Laodiceae expensum est viginti pondo, paulo *amplius*.

Amplius pro *Insuper*, aut *Praeterea*.

3. Interdum declarat *insuper*, aut *praeterea*. Cic. ad Brut. ep. 5. Cui cum essem assensus, decrevi hoc *amplius*, ut, etc. Id. Mil. 13. Quid vultis *amplius*? *Che volete più*? Id. Arch. 4. Nihil dico *amplius*. Huc spectant illa, *Etiam hoc amplius*. *E questo di più*. *Etiam ne amplius*? *Ancor più*?

4. Aliquando induit rationem substantivi, et regit genitivum. Caes. B. G. 6. 9. Treveri, si Caesar *amplius* obsidum velit, pollicentur.

CAPVT XIX.

De Adverbio An.

An, *An ne*, et *An vero* in principio.

1. *An*, *An ne*, et *An vero*, in principio, interrogationi

serviunt, ac vim habent instandi, negandique vehementius. Cic. 1. Phil. 6. *An* me censetis P. C. decreturum fuisse, ut parentalia cum supplicationibus miscerentur? *Pensate voi forse?* Id. Pis. 5. *An* potest ulla esse excusatio? Id. Balb. 23. *An ne* licebit foederatis? Id. 3. Ver. 48. *An vero* dubitamus, quo ore iste ceteros homines inferiore loco solitus sit appellare, qui etc.

Admonitio.

2. Interrogatio non recte fit per *forsan*, *forsitan*, et *fortasse*, sed per *an*, aut *an vero*, aut aliquid eiusmodi.

An, et *An ne* interrogationi subiectum.

3. *An* saepe interrogationi subiicitur pro *aut.* Cic. 2. Phil. 2. Quid putem? contemptum ne me? Non video, quid despicere possit Antonius. *An* in Senatu facile de me detrahi posse credidit? *An* decertare mecum voluit? Id. 4. Ver. 77. Postulo, mihi respondeat, qui sit iste Verrutius? mercator, *an* arator, *an* pecuarius? Id. 4. Ac. 29. Interrogetur, tria pauca sint, *anne* multa?

An, et *An ne* dubitationi serviunt.

4. Interdum dubitationi servit. Cic. Brut. 23. Quam orationem in suas Origines retulit, paucis ante quam mortuus est, *an* diebus, *an* mensibus. *Non so, se giorni, o mesi.* Id. Man. 19. Quo mihi indignius videtur, obtrectatum esse Gabinio dicam, *an ne* Pompeio? *an* utrique? *Non so se mi dica.* Huc pertinent illa, ubi *Vtrum*, aut aliquid eiusmodi ponitur in oratione, aut intelligitur. Cic. Or. 61. In quo quaesitum est, in toto *ne* circuitu illo orationis, *an* in principiis solum, *an* in extremis, *an* in utraque parte numerus tenendus sit. Id. 3. Or. 55. Refert etiam, qui audiant; senatus, *an* populus, *an* iudices; frequentes, *an* pauci, *an* singuli.

An non.

5. *An* saepe coniungitur cum *non*, et subiicitur tum interrogationi, tum dubitationi. Ter. Phorm. 1. 2. Pater eius rediit, *annon? O no? sì, o no?* Liv. 8. 13. Sit Latium deinde, *annon* sit, in vestra manu posuerunt.

Admonitio.

6. *An* pro *sive*, quamvis non careat latino exemplo, caret tamen elegantia.

Admonitio.

7. In interrogationibus, et dubitationibus *An* pro *Aut* reponendum est, nisi forte sententia aliud postulet; nimirum quia non interrogatio, aut dubitatio spectetur, sed

rerum disiunctio. Cic. 1. Fin. 2:. An ille tempus *aut* in poetis evolvendis, *aut* in musicis contereret? Id. 1. Or. 9. An vero tibi Romulus ille *aut* pastores et convenas congregasse, *aut* Sabinorum connubia coniunxisse, *aut* finitimorum vim repressisse eloquentia videtur?

CAPVT XX.

De Praepositione, et Adverbio Ante.

1. *Ante* praepositio est, quoties casum regit; ac saepe ad locum, personam, tempus accommodatur. Cic. Mil. 10. Clodius *ante suum fundum* Miloni insidias collocavit. Id. 6. Ver. 3. *Ante hosce Deos* erant arulae. Id. 2. Ver. 3. Causam interea *ante eum* diceret. Interdum persona, seu res addita designat etiam tempus. Cic. 3. Ver. 45. Minutius mortuus est *ante istum praetorem. Prima che costui fosse pretore.* Id. 1. Acad. 4. Omnes *ante eum* philosophi. *Tutti i filosofi, che furono avanti lui.* Id. At. 12. 17. Mihi *ante aedilitatem meam* nihil erat cum Cornificio. *Prima che io fossi edile.*

Ante pro *Prae.*

2. *Ante* in comparationibus idem est ac *Prae.* Liv. 1. 14. Romulus longe *ante alios* acceptissimus militum animis fuit. Nep. Att. 3. Ei unus *ante alios* fuit carissimus.

Ante, inante, Exante calendis copulata.

3. Cum dicitur *ante diem tertium calendas*, et similia, idem est ac si dicatur *tertio cal.*, hoc est die tertio ante calendas. Liv. 43. 11. Comitia consularia *ante diem quintum Cal. Septemb.* fuere. Cic. Att. 2. 8. Quam epistolam *ante diem XVI. cal. maii* dedisti.

4. *Inante*, et *exante* eodem modo usurpantur, idemque valent, sed coniunguntur cum verbis, quae motum significent, et illas praepositiones postulent. Cic. Att. 2. 20. Comitia Bibulus *inante diem* xv. *cal. novembr.* distulit. Id. 3. Att. 17. De Quinto Fratre nobis nuncii tristes, nec varii venerunt *exante diem non. iun.* Vbi adverte, has particulas ab aliis in unam vocem coniungi, ab aliis separari.

5. *Ante* adverbium est, cum nullum casum regit, cui opponitur *post*. Cic. 2. Fin. 10. Ut, qui asoti esse velint, philosophi *ante* fiant. Id. 1. Tusc. 29. Et paucis *ante* diebus, cum posset educi e custodia, noluit. Liv. 40. 40. Praetor biduo *ante* venerat.

Admonitio.

6. Cum dicimus, *Paucis ante diebus, annis, mensibus,* sextus ille casus non ab *Ante* regitur, sed est ablativus temporis.

Porro adverbium *Ante* vel interponi, vel postponi solet, ut apparet in allatis exemplis. Livius etiam praeposuit 40. 52. Aemilius templa *ante annis octo* voverat. *Otto anni addietro, innanzi.* Sed non videtur imitandus.

Longe ante, tanto ante, quanto ante,
multo ante, paulo ante.

7. *Ante* sive sit adverbium, sive praepositio, coniungitur eleganter cum *longe, tanto, quanto, multo, paulo*; cuius rei passim occurrunt exempla. Liv. 1. 14. Romulus *longe ante* alios acceptissimus. Cic. Phil. 2. 33. *Tanto ante* praedixeras. *Tanto tempo innanzi.*

CAPVT XXI.

De Adverbio Antequam, et Anteaquam.

1. *Antequam* alias cum coniunctivo, alias cum indicativo modo copulatur. Cic. 1. Phil. 1. *Antequam* de Rep. P. C. *dicam* ea, quae, etc. Id. 4. Ver. 1. *Antequam* de Siciliae incommodis *dico.*

2. Interdum *Antequam* pluribus verbis interiectis distrahitur. Cic. Rab. 9. Quae causa *ante* mortua est, *quam* tu natus esses.

3. *Anteaquam* eodem fere modo usurpatur, sed non solet collocari in principio periodi.

CAPVT XXII.

De Adverb. Antea, et Antehac.

1. *Antea* dictum quasi *ante ea*, cui *postea* opponitur. Cic. 1. Fam. 9. Appius in sermonibus *antea* dictitabat, *postea* dixit etiam in senatu.

2. *Antehac* est, *ante hoc tempus*, cui contrarium est *posthac*, et *nunc*. Cic. 12. Fam. 23. Atque *antehac* quidem sperare saltem licebat; *nunc* etiam id ereptum est. *Prima d'ora, da indi addietro, per l'addietro, nell'addietro.*

CAPVT XXIII.

De Praepositione Apud.

1. *Apud* regit accusativum, et significat propinquitatem loci. Cic. 3. de Rep. *Apud focum* sedens. *Al foco.*

2. Item propinquitatem personae. Cic. 1. Fam. 2. *Apud Pompeium* coenavi. *Da Pompeo.*

Huc referenda sunt illa, *Apud Pompeium*, hoc est domi Pompeii. *Apud Xenophontem:* hoc est in libris Xenophontis. *Apud maiores nostros* iustitia colebatur: hoc est a maioribus nostris, vel temporibus maiorum nostrornm. *Apud se est*, videlicet compos mentis est, minimeque turbatus. *Apud me* tua valet auctoritas. *Apud Senatum* accusatur: et similia, quae passim apud latinos scriptores occurrunt.

CAPVT XXIV.

De coniunctionibus Ast, et At.

1. *Ast* pro *Sed* rarum est apud Oratores, non tamen inusitatum. Cic. Att. 1. 16. Crebras a nobis litteras expecta; *ast* plures etiam mittito.

2. *At* multiplices, et egregios nsus habet. Ferme enim adversatur. Cic. 1. Phil. 5. Misi pro amicitia, qui hoc diceret: *at* ille, vobis audientibus, etc. Id. 2. Phil. 4. *At* ego non nego, teque in isto ipso convinco, etc. Dixerat enim, se negare posse. *Ma io.*

At in principiis continuat orationem

3. *At* in principiis saepe continuat orationem. Cic. Dom. 44. *At* videte hominis audaciam. Id. 1. Phil. 8. *At* quae est ista tertia decuria? *Ma qual è ec.*

At in princ. servit anteoccupationi.

4. Alias servit anteoccupationi. Cic. 2. Phil. 9. *At* ego suasi. Scilicet is animus erat Milonis, ut sine suasore prodesse reip. non posset. *At* laetatus sum. Quid ergo? in tanta laetitia cunctae civitatis, me unum tristem esse oportebat? Id. 4. Ver. in extr. *At* mores commodi: quis contumacior? *At* haec sine cuiusqnam malo: quis acerbior?

At execrantis.

5. Non raro est execrantis. Ter. Hec. 1. 2. *At* te Dii, Deaeque perdant. Virg. 2. Aen. 534. *At* tibi pro scelere (exclamat) pro talibus ausis Dii, si qua est coelo pietas, etc.

At in medio servit subiectioni.

6. *At* in medio saepe servit subiectioni. Cic. 3. Ver. 55. Qnid ita? ne vitiosum fieret opus? *At* erat probatio tua. Ne parum locuples esset? *At* erat, et esset amplius, si velles. Id. Or. 67. Domus tibi deerat? *At* habebas. Pecunia superabat? *At* egebas.

At servit amplificationi

7. Nonnunquam amplificationi. Cic. Mil. 17. Itaque antevertit. *At* quo die? Id. Cluent. 70. Una oppugnat mater? *At* quae mater? *E che madre?*

At in exclamatione, et imploratione.

8. Alias exclamationi,et implorationi. Cic. 3. Ver. 46. *At* per Deos immortales, quid est, quod de hoc dici possit?

At pro *saltem.*

9. Interdum usurpatur pro *saltem*. Cic. Quin. 31. Si non propinquitatis, *at* aetatis suae: si non hominis, *at* humanitatis rationem haberet. Id. Dom. 50. Esses omnia, si minus re, *at* verbis consecutus. *Se non in fatti, almeno, ec.*

CAPVT XXV.

De At Vero, et At enim.

1. *At vero* plerumque adversatur, et usurpatur initio ambitus. Cic. 3. N. D. 36. *At vero* aut honoribus aucti, aut re familiari. Id. Marc. 4. *At vero* haec tua iustitia florescet in dies magis.

2. Usurpatur etiam in occupationibus. Cic. 4. Fam. 5. *At vero* malum est liberos amittere. Malum, nisi hoc peius sit, haec sufferre et perpeti.

3. *At enim* in anteoccupationibus frequens est. Cic. 2. Phil. 2. *At enim* te in disciplinam meam tradideras. Nae tu, si id fecisses, etc. *Ma mi dirai, che*, etc. Id. Man. 20. *At enim* nihil novi fiat contra exempla, atque instituta maiorum. *Ma dirà alcuno che non si faccia, ec.*

4. Pro *sed* aliquando usurpatur. Cic. 2. Orat. 49. *At enim* vereor, inquit Crassus, ne haec difficiliora istis ad persuadendum esse videantur.

CAPVT XXVI.

De Attamen, et At etiam.

1. *Attamen*, οὐμὴν ἀλλὰ, idem fere, quod *Tamen*. Cic. 3. Fin. 15. Sed, quanquam negent nec virtutes, nec vitia crescere, *attamen* utrumque eorum fundi quodammodo, et quasi dilatari putant. Id. 6. Ver. 24. *Attamen*, ut possit se dicere emisse. *Ma pure.*

2. *At etiam* εἶτα, indignationi servit, et irrisioni rerum dissentanearum. Cic. 1. N. D. 41. *At etiam* de sancti-

tate, et pietate adversus Deos scripsit Epicurus. Id. 2. Phil. 34. *At etiam* adscribi iussit in fastis. *Questo ci mancava.*

CAPVT XXVII.

De Coniunctione Atqvi.

1. *Atqui*, καίτοι, saepe continuat orationem non secus, quam *atque*, vel *atque etiam*, sed vi quadam maiore. Cic. Mil. 4. *Atqui*, si tempus est ullum iure hominis necandi, quae multa sunt, certe illud est. *Anzi dico*, *E io dico*. Id. ib. 15. *Atqui* erat id temporis clarissimus, et fortissimus consul inimicus Clodio. *Anzichè.*

Atqui, pro *at vero.*

2. Nonnunquam adversatur, similiter ut *at vero*. Cic. 2. Agr. 6. *Atqui* ego a primo capite legis usque ad extremum reperio, Quirites, etc. *Ma sì*, *Ma capperi.*

Atqui pro *et tamen.*

3. Interdum declarat *et tamen*. Cic. 3. Verr. 42. *Atqui* in his rebus multa videmus ita sancita esse legibus, ut, etc. Id. Sext. 37. *Atqui* ne ex eo quidem tempore id egit Sextius. *E pure.*

4. Servit aliquando anteoccupationi. Cic. Brut. 83. *Atqui* eae notae sunt optimae. Credo : sed nimia vetustas etc.

CAPVT XXVIII.

De coniunctione Avtem δὲ.

1. Coniunctio *Autem*, saepe quidem idem est, quod *Sed*, verum plerumque continuat orationem, nec tam significat *Sed*, quam *Et*. Nihil opus est exemplis, quae passim occurrunt : satis est monuisse.

Autem cum interrogatione.

2. Verum, cum interrogatio subiicitur, servit correctioni. Cic. Rab. 5. Num quis testis Posthumum appellavit? testis *autem*? *Che dico testimonio?* Id. At. 12. 43. Sed ferendus tibi in hoc meus error, ferendus *autem?* immo vero etiam adiuvandus.

CAPVT XXIX.

De Adverb. Bene, et Belle.

1. *Bene* praeter vulgarem usum saepe auget, et pro *Valde* ponitur. Cic. At. 14. 18. *Bene mane* haec scripsi.

La mattina a buon'ora, o di buon'ora, ad assai buon'ora. La mattina assai per tempo. Id. 2. Or. 64. *Bene* ante lucem. *Molto avanti giorno. Per tempissimo.* Id. 2. Cat. 10. Quos aut imberbes, aut *bene* barbatos videtis. *Assai bene barbati.* Id. 2. Agr. 22. Adolescens non minus *bene* nummatus, quam *bene* capillatus.

2. Item illa apud Ciceronem, aliosque bonos auctores. *Bene doctus, bene peritus, bene iratus; oratio bene longa; bene magna caterva; sermo bene longus.* Rursus, *bene maturum, bene firmum,* et alia eiusmodi.

3. *Belle* a *Bene* imminutum est, ut sit *Satis bene.* Verum saepe magis accedit ad *venuste,* atque *concinne,* quam ad *bene.* Cic. 3. Or. 26. Bene, et praeclare, quamvis nobis saepe dicatur; *belle,* et festive, nimium saepe nolo. Id. ad Q. fr. 3. 1. Aquam non longe a villa *belle* sane fluentem. Id. Att. 1. 1. Hermathena tua posita ita *belle* est, ut etc. *Leggiadramente.*

4. Non raro tamen pro *commode* usurpatur, quia *commode* est *satis bene.* Cic. Att. 7. 2. *Belle* nobis flavit Auster. Id. At. 4. 16. Ergo haec quomodo fers? *belle* hercule: et in eo me valde amo. Id. 2. Div. 31. Haec non tam admirabilia sunt, quam coniecta *belle.* Id. 5. Fin. 2. Mihi quidem Antiochum, quem audis, satis *belle* videris attendere. *Onestamente bene.*

Inde illa satis trita: *Belle* cecidit, *belle* habere, *minus belle* habere. *Avvenne in buon punto, passarsela bene, poco bene.* Rursus illa, *Belle* facere, *belle* negare, *bellissime* scribere, *bellissime* navigare.

CAPVT XXX.

De Adverbio Brevi.

1. *Brevi* adverbium ex eo factum videtur, quod intelligitur *Tempore,* aut *Oratione.* Duplex inde eius significatio, usus que manavit. Interdum enim *Brevi tempore* declarat. Cic. 9. Fam. 25. Sed iocabimur alias coram, et ut spero, *brevi. In breve, tra poco.* Plaut. Rud. Eum *brevi* fieri divitem. Liv. 21. 4. Annibal, ut etc. *brevi* effecit. *In poco d'ora.*

2. Saepe vero pro *breviter* ac *paucis* usurpatur. Cic. 1. Or. 42. Nunc complectar, quod proposui, *brevi. In poche parole.* Id. Sen. 16. *Brevi* expediam. Alii aliter legunt.

Inde illa; explicabo *brevi*, *brevi* respondebo, dicam *brevi*, *brevi* sic habeto.

CAPVT XXXI.

De Adverbio Ceterum, et Ceteroqui.

1. *Ceterum* adverbium proprie est *de cetero*, *de reliquo*. *Del resto, quanto al resto.* Cic. Q. Fr. 2. 14. Ego me in Cumano, et Pompeiano, praeterquam quod sine te, *ceterum* satis commode oblectabam.

2. Usurpatur ab historicis passim pro *Sed:* interdum etiam ab oratoribus.

3. *Cetera* pro *ceterum* non poeticum solum, sed etiam historicum est. Hor. 1. Ep. 10. Excepto, quod non simul esses, *cetera* laetus. *Lieto in tutto il resto, tranne di non esser teco.* Virg. 9. Aen. *Cetera* parce puer bello. Liv. 1. 35. Ergo virum *cetera* egregium secuta, quam in petendo habuerat, etiam regnantem ambitio est. Id. 21. 8. Missile telum hastili oblongo, *cetera* tereti.

Admonitio.

4. Orator pro *cetera* dicit *ceterum*, aut *ceteroqui*.

CETEROQVI.

5. *Ceteroqui*, aut *ceteroquin* eandem originem, ac vim habet. Cic. 9. Fam. 10. Ego *ceteroqui* aequo animo fero. *Del resto.*

6. Interdum pro *Alioquin* poni videtur. Cic. 1. N. D. 22. Non enim Poeta solum suavis, verum etiam *ceteroqui* doctus, sapiensque traditur. Id. At. 14. 16. O loca *ceteroqui* valde expetenda; interpellantium autem multitudine pene fugienda. *Per altro desiderabili.*

CAPVT XXXII.

De Adverbio Cedo.

Cedo pro *Da.*

1. *Cedo* saepe declarat *Da.* Plaut. Amph. 2. 2. *Cedo* mihi pateram. Id. Capt. 4. 2. *Cedo* manum. *Dà qua la mano.* Id. Most. 1. 3. *Cedo* aquam manibus. *Dà l'acqua alle mani.* Cic. 6. Ver. 20. *Cedo* tabulas. Id. 3. Ver. 33. *Cedo* mihi ipsius Verris testimonium. *Dà qua.*

Cedo pro *Dic.*

2. Alias usurpatur pro *dic.* Ter. Eun. 5. 5. Quid factum est? *Cedo. Di' su.* Cic. 2. Div. 71. *Cedo* tandem, qui sit ordo, aut quae concursatio somniorum. Id. 6. Ver.

25. Unum *cedo* auctorem tui facti. Id. 5. Ver. 12. *Cedo* unum ex triennio praeturae, qui, etc. *Dinne uno.*

CAPVT XXXIII.

De Adverbio Certe.

1. *Certe* proprie est *sine dubio*. Plaut. Trin. 4. 3. *Certe* is est. *Per fermo, egli è desso.* Cic. 11. Fam. 16. Si me tanti facis, quanti *certe* facis. *Per certo.*

Certe concedentis.

2. Interdum concessioni servit. Cic. Orat. 42. At dignitatem docere non habet: *certe*, si quasi in ludo. *Vero è, se a modo della scuola.* Id. 2. Fin. 28. Naturales divitias dixit parabiles esse, quod parvo esset natura contenta: *certe*, nisi voluptatem tanti aestimaretis. *Sì bene. Gli è vero.*

Certe pro *saltem*.

3. Quoties antecedit *fortasse*, *Si non*, aut aliud quippiam, quod dubitationem contineat, *certe* pro *saltem* ponitur eleganter; nimirum quia id, quod subiicitur, tanquam dubio certum opponitur. Cic. 4. Fin. 3. Res fortasse verae, *certe* graves. *O almeno gravi.* Id. 4. Fam. 7. Victi sumus igitur, aut si vinci dignitas non potest, *certe* fracti, atque abiecti.

Certe quidem, et *quidem certe*.

4. *Quidem certe*, et *certe quidem* certi aliquid designant. Sed *certe quidem* in principio fere ponitur; *quidem certe* subiicitur. Cic. 1. Tusc. 29. Vbiubi sit animus, *certe quidem* in te est. *Egli è pure in te.* Id. Prov. Cons. 17. Quam sapienter repudiarim non disputo; constanter, et fortiter *quidem certe. Se non altro, almeno con fortezza.* V *Quidem.*

CAPVT XXXIV.

De Adverbio Citivs.

Citius pro *potius*.

1. *Citius*, ut a vulgata significatione discedamus, interdum usurpatur pro *potius*. Cic. 2. Phil. 11. *Citius* dixerim iactasse se aliquos, ut, etc. quam, etc. *Più presto, più tosto.* Id. Brut. 67. Eam *citius* veteratoriam, quam oratoriam diceres.

Citius pro *Prius*.

2. Alias pro *Prius*. Cic. 6. Ver. 26. Vox me *citius* defecerit, quam nomina. Id. 5. Fam. 2. *Citius* amore tui

fratrem tuum odisse desinam, quam illius odio quicquam de benevolentia nostra detrahatur.

CAPVT XXXV.

De Circa, et Circiter.

1. Praepositio *Circa* idem est, quod *circum*, et ad locum, aut personam, aut tempus refertur. Cic. 1. Agr. 7. Rullus Capuam, et urbes *circa Capuam* occupabit. *Intorno a Capua.* Id. 3. Ver. 48. Multa sibi opus esse, multa canibus suis, quos *circa se* haberet. *Attorno. D'attorno a sè.* Liv. 42. 57. *Circa eandem horam* copias admovit. *Sulla stessa ora.*

2. Habet etiam aliquando rationem adverbii. Cic. 4. At. 9. Ea, quae *circa* sunt, velim invisas.

3. *Circiter* idem pene significat, sed ad tempus, aut numerum accommodatur. Plaut. Most. 3. 1. Redito huc *circiter* meridiem. *Sul mezzodì. Presso, o intorno al mezzodì.* Cic. At. 2. 4. Nos *circiter* Kalendas, aut in Formiano erimus, aut in Pompeiano. Caes. 1. B. G. 15. Ita dies *circiter* quindecim iter fecerunt. *Intorno di quindici dì.* Liv. 28. Cum decem *circiter* millia passuum ab hoste abessent. *Intorno, in circa. Dieci miglia o in quel torno: colà intorno.*

Admonitio.

4. Quoties tempus, aut numerus significatur, tutius adhibebis *circiter*, quam *circa*.

CAPVT XXXVI.

De Praepositione Citra.

1. *Citra* Praepositio contrarium habet *Vltra*. Caes. 6. B. G. 32. Qui sunt *citra* Rhenum. *Di qua dal Reno.* Cic. 6. 4. Is locus est *citra* Leucadem stadia cxx. Id. 6. Phil. 3. Ut exercitum *citra* Rubiconem educeret. *Dentro a' termini del fiume Rubicone.*

Citra pro *intra*, vel *Sine*.

2. *Citra* per translationem declarat, interdum *Intra*, vel *Sine*. Colum. 7. 6. *Citra satietatem* data glans, idest intra satietatem, ita ut non satiarentur. Cels. 1. 2. Exercitationis plerumque finis debet esse sudor, aut certe lassitudo, quae *citra* fatigationem sit. *Dentro a' termini della stanchezza.* Plin. 32. 10. *Citra* fastidium nominare, idest sine fastidio. Id 11. *Citra* perniciem. Id. 7. 29. *Citra* invidiam.

CAPVT XXXVII

De Adverbio Commodum.

1. *Commodum* adverbium pro *commode*, sive *opportune* usurpari solet. Plaut. Merc. 1. 2. Si isthac ibis, *commodum* obviam venies patri. *Darai appunto appunto in tuo padre. A tempo, a proposito.*

Commodum cum.

2. Saepe assumit *Cum*. Cic. At. 13. 30. *Commodum* ad te miseram Demeam, *cum* Eros ad me venit. *Appunto quando.* Id. Ib. 10. 16. *Commodum* ad te dederam litteras de pluribus rebus, *cum* ad me bene mane Dionysius fuit. Id. Ib. 13. 9. *Commodum* discesseras heri, *cum* Trebatius venit.

CAPVT XXXVIII.

De Adverbio Continvo, et Continenter.

1. *Continuo* idem est, quod *Statim*, *continenter*. Cic. Rosc. Com. 6. Ignis in aquam coniectus *continuo* extinguitur. Ter. Heaut. 3. 1. *Continuo* hic adero. *Sarò qui or ora.* Id. Eun. 3. 2. Hos prius introducam, postea *continuo* exeo. *Subito.* Cic. 4. Acad. 1. Deinde absens factus aedilis, *continuo* praetor, post etc.

Non continuo, pro *Non ideo.*

2. Saepe *Non continuo* usurpatur pro *non ideo*. Cic. Rosc. Am. *Non continuo*, si me in gregem sicariorum contuli, sum sicarius. Id. 2. de Or. At si illae seditiones saluti huic civitati fuissent, *non continuo*, si quis motus populi factus esset, id etc. *Non perciò, non però.*

3. *Continenter*, est *sine intermissione*. Cic. 1. N. D. 39. Quomodo enim probas *continenter* imagines fieri? *Continuamente.* Caes. 1. B. G. 46. Cum hoc esset modo pugnatum *continenter* horas quinque. *A dilungo. Cinque ore seguite.* Id. 1. B. G. 1. Belgae cum Germanis *continenter* bellum gerunt, idest assidue.

Admonitio.

4. *Continuo* adverbium pro *assidue* barbarum est.

CAPVT XXXIX.

De Adverbio, et Praepositione Contra.

1. *Contra* adverbium saepe est, quia sine casu ponitur. Cic. 13. Fam. 18. Vtrumque *contra* accidit. *Tutto al contrario.*

Contra, pro *E contra*, ut multi minus latine loquuntur.

2. *Contra* usurpatur pro *e contra*. Ipsum autem *e contra* vel barbarum, vel pene barbarum est. Cic. 5. Tusc. 6. Ut hi miseri, sic *contra* illi beati. *Per lo contrario, all'incontro.* Id. Am. 24. Peccasse enim se non anguntur, obiurgari moleste ferunt, quod *contra* oportebat, delicto dolere, correctione gaudere. Id. 4. Acad. 32. Ut aliae probabiles videantur, aliae *contra*. *Altre al contrario.*

Contra ac, *Contra atque*, *Contra quam*.

3. *Contra* iungitur cum *ac*, *atque*, *quam*. Cic. Balb. 3. Si denique aliquid, quod non *contra ac* liceret, factum *diceretur*, sed contra *atque* oporteret. *Al contrario di quel che bisognava.* Id. Dom. 46. De vestro iure, ac religione, *contra quam* proposueram, disputabo. *Contro quel che io m'era proposto.*

4. Est etiam praepositio, regitque quartum casum. Cic. 3. Offic. 5. *Contra* naturam est. Caes. B. G. 3. 9. Auxilia ex Britannia, quae *contra* eas regiones posita est, arcessunt.

CAPVT XL.

De Coniunctione Cvm.

Cum iunctum tempori.

1. *Cum* saepe tempori adhibetur. Cic. 1. Fam. 3. Scis profecto fuisse quoddam tempus, *cum* homines existimarent. *Fu già tempo, che.* Id. 15. Fam. 14. Multi enim anni sunt, *cum* ille in aere meo est. *Son degli anni assai, che.*

Cum pro *Etsi.*

2. Interdum *Cum* designat *Etsi*. Cic. 1. Fam. 2. Cui *cum* Cato, et Caninius intercessissent; tamen est perscripta. *Con tutto che.* Id. 1. Fam. 8. *Cum* plus etiam contenderimus, quam possumus; minus tamen faciemus, quam debemus. *Posto che, quando che.*

Cum, et *tum*: *Tum vero*, *Tum etiam*.

3. *Cum*, et *tum* fere usurpantur, cum duo inter se ita comparantur, ut posterius priori anteponatur: significant autem idem, quod *Non solum*, *sed etiam*. Cic. 4. Fam. 13. *Cum* ceteris, ut quidem videor, *tum* mihi ipse displiceo. *Sì agli altri, come.* Attamen post *tum* ponitur interdum *Vero*, alias *Etiam*. Cic. Q. Fr. 1. 1. Quae *cum*

abhorrent a litteris, et ab humanitate, *tum vero* contraria sunt imperio, et dignitati. *Oltre che, ec., Sì ancora.* Id. 3. Fam. 13. Ut ego perspicio *cum* mea coniectura, *tum etiam* tua. *Tanto per conto tuo, quanto ancora per mio. Tra per mia e per tua conghiettura.* Id. 1. Q. Fr. 1. Halieus autem noster *cum* animo, et benevolentia, *tum vero* etiam imitatione vivendi.

Cum, tum maxime, tum praecipue, tum in primis, tum vel maxime.

4. Ut vehementius id, quod secundo loco ponitur, affirmetur, post *tum* adhibetur *maxime*, aut *praecipue*, aut *in primis*, aut *vel maxime*. Cic. 1. Off. 34. Luxuria vero *cum* omni aetati turpis, *tum maxime* senectuti foedissima est. *Sebbene ad ogni età sta male, pur più che ad ogni altra, alla vecchiaia sta malissimo.* Id. 11. Fam. 6. Sollicitum esse te *cum* de tuis, communibusque fortunis, *tum maxime* de me, ac dolore meo sentio. Id. Q. Fr. 1. 1. Servos *cum* omnibus in locis, *tum praecipue* in provinciis regere debemus. Id. 1. Fam. 7. Lentulum nostrum *cum* ceteris artibus, *tum in primis* imitatione tui fac erudias. *Nell'altre arti ancora, ma particolarmente.* Id. 12. Fam. 22. Hoc ego *cum* reip. causa censui, *tum in primis* retinendae dignitatis tuae. Id. Flac. 38. *Cum* alia multa certi homines, *tum* hoc *vel maxime* moliuntur.

Cum tum, Tum.

5. Interdum, quia plura inter se comparantur, *tum* iteratur: sed quod ceteris antefertur, postremo loco collocatur. Cic. 9. Fam. 13. Velis per te, me hoc muneris *cum* ipsis amicis hominibus, *tum* municipio Caleno, *tum* Leptae, quem omnibus antepono, dare.

Cum et *tum* diversis verbis eiusdem, alias diversi modi copulata.

6. *Cum*, et *tum* diversis saepe verbis eiusdem modi copulantur. Cic. 16. Fam. 6. *Cum* tua, et mea valde interest te valere, *tum* multis est curae. Id. 2. Fam. 9. *Cum* gratulor, *tum* vero, quibus verbis tibi gratias agam, non reperio.

7. Interdum modus variatur. Cic. Ar. Resp. 16. Sic enim sentio, ius legatorum *cum* hominum praesidio munitum sit, *tum* etiam divino iure esse vallatum. Id. At. 7. 4. Hoc *cum* antea intelligerem, *tum* vero proxime iudicavi.

Cum, et *tum* ad tempus futura relata.

8. *Cum*, et *tum*, tempus futurum nonnunquam designant. Cic. 16. Fam. 11. Si valebis, *cum* recte navigari poterit, *tum* naviges. Id. 14. Fam. 3. *Cum* inimici nostri venire dicentur, *tum* in Epirum ibo. *Quando, all'ora, non prima.*

9. Interdum additur *denique* maioris explicationis gratia. Cic. Quin. 13. Apud iudicem causam priore loco dicat, et eam *cum* perorarit, *tum denique* vocem accusatoris audiat.

Cum iam, vel *iam tum*, relata ad tempus praeteritum.

10. *Cum iam*, vel *Iam tum* ad tempus praeteritum referuntur. Cic. 10. Fam. 10. *Cum* haec legeres, *iam* decretum arbitrabar fore. Id. 15. Fam. 13. *Cum* haec scriberem, *iam tum* existimabam orationem ad te esse perlatam. *Scrivendo io queste cose, infin d'allora ec.*

Admonitio.

11. Particula *cum* non est collocanda ante vocem, cuius initium sit littera *N*, ut monet Quintilianus 8. 3. et eum secuti grammatici. Quare non est dicendum *cum notis hominibus*, sed *cum hominibus notis*. Contra tamen hanc regulam non desunt optima exempla. Cic. Dom. *Cum* neque servus. Verr. ult. *Cum* nihil. 3. Leg. *Cum* nullo magistratu, et alibi.

CAPVT XLI.

De Adverbio Cvr

1. *Cur* saepe cum *causa* coniungitur. Cic. Rosc. Com. 16. Non fuit *causa*, *cur* tantum laborem caperes. Id. Rosc. Am. 50. Quod si tibi nulla *causa* est, *cur* hunc tanta calamitate affici velis. *Che se tu non hai ragione alcuna di voler, ec.* Id. Cluen. 61. Quae est *causa cur* hoc velis? Id. Flac. 2. Quid est *causae cur* non pertimescat? *Per qual cagione non dee egli aver paura?*

2. Alias *causa* non exprimitur, sed intelligitur. Cic. Cluen. 53. Quid est, Q. Naso, *cur* tu in isto loco sedeas? *Che cagione hai di sedere in codesto luogo? che accade, che tu, ec.*

3. Etiam *ratio*, et *argumentum* libenter sibi adsciscunt hanc particulam. Cic. 6. Fam. 8. Afferre *rationem*, *cur* negarent. Id. 1. N. D. 23. Id satis magnum esse *argumentum* dixisti, *cur* esse Deos confiteremur.

CAPVT XLII.

De Praepositione De.

De pro *Ex* ad personam relatum.

1. *De* pro *ex* saepe ad personam accommodatur. Cic. Balb. 5. Audivi hoc *de parente* meo. *Da mio padre*. Id. At. 1. 11. Messala Consul *de Pompeio* quaesivit, quid de religione sentiret. *Dimandò a Pompeo*. Id. Flac. 20. Fundum Cirneum Romae mercatus est *de Pupillo* Merubonio.

De ad locum.

2. Alias refertur ad locum. Ter. And. 3. 2. Clamat *de via*. *Dalla strada*. Cic. 1. Or. 15. Non enim declamatorem *de ludo*, aut rabulam *de foro* quaerimus. Id. 2. Or. 7. Hominem audietis *de schola*. Id. 4. Ver. 36. Palam *de sella*, ac *tribunali* pronunciat. Id. At. 1. 10. *De phaselo* epistolam dedisti.

Inde illa vulgata; *Exire de navi*, *De Sicilia abire*, *De provincia decedere*.

De ad tempus.

3. Interdum ad tempus. Cic. At. 4. 3. In comitium *de nocte* venit. *Di notte*. Id. Mur. 19. Vigilas tu *de nocte*, ut tuis consultoribus respondeas. Id. Q. Fr. 2. 1. Ut considerate diligenterque naviges *de mense* decembri. *Nel mese, del mese*. Caes. 1. B. G. 63. Cum *de* tertia *vigilia* Petreius, et Afranius castra movissent. *Su la terza vigilia*. Plaut. Most. 3. 2. Non bonus somnus est *de prandio*. *Dopo pranzo*.

De ad gentem, gradum, conditionem, multitudinem.

4. Persaepe accommodatur ad gentem, gradum, conditionem, multitudinem. Cic. Flac. 4. Si quis unquam *de nostris hominibus* fuit. *De' nostri*. Id. de opt. g. or. 4. Habeatur sane orator, sed *de minoribus*. Id. Brut. 54. Is accusator *de plebe* fuit. *Della gente bassa*. Id. Mil. 24. Unus *de illis*. Inde illa: *Unus de multis*, *unus de septem*, *unus de populo*.

De ad materiam.

5. Non raro ad materiam. Cic. At. 13, 38. *De* eodem *oleo*, et *opera* exaravi nescio quid ad te. Id. 2. Or. 19. Cuiusmodi artificium *de* ipso *iure* civili Crassus componi posse dicebat. *Dell'istesso corpo delle leggi*.

Huc spectat illud Cic. Parad. 1. 2. Ceteri multa *de suis rebus* exportabant, et alia eiusmodi. *Molte delle loro cose*.

De pro *Super*, ὑπὲρ.

6. Cum de legatis agitur, *De* usurpatur ad significandam materiam, aut causam legationis. Cic. 1. Off. 13. Regulus *de captivis* commutandis Romam missus. Id. Brut. 90. Legatus ad Senatum *de* Rhodiorum *praemiis* venerat. Inde illa: *Legati de pace: de captivis redimendis*, etc.

De pro *Propter.*

7. Etiam ad causam declarandam adhiberi solet. Ter. Hec. 5. 1. Non hoc *de nihilo* est, quod Laches me nunc conventam esse expetit. *Non è per nulla.* Plaut. Truc. 4. 2. *De nihilo* irasci. *Per niente.* Cic. 3. Ver. 30. Flebat uterque non *de* suo *supplicio*; sed pater *de* filii *morte*, *de* patris filius. Hinc illa vulgata: *Gravi de causa: Certis de causis: Quibus de causis: Maximis, iustissimisque de causis.*

De pro *Quod attinet ad.*

8. Saepissime usurpatur pro *Quod attinet ad.* Cic. 1. Fam. 1. Hortensii sententia cedit religioni *de exercitu. Quanto all'cesercito. Quanto alla pace.* Huc revocari possunt illa: *De facie novi.* Cic. Pis. 32. Virtus, quam tu ne *de facie* quidem nosti. *Nè meno di vista.*

De consilio, de sententia alicuius.

9. Iungitur saepe cum *consilio*, et *sententia*. Cic. 12. Fam. 3. Omnia *de* meo *consilio* et vos fecissetis, et Canutius faceret. *A mio senno, a mio modo.* Id. Rosc. Am. 10. *De* amicorum *sententia* Roscius Romam confugit. *Per consiglio degli amici.* Hinc illa: *De consilii sententia. De communi sententia. Di comun parere.*

De industria.

10. *De industria* est *Dedita opera. Apposta, a bello studio, ad arte, studiosamente.* Cic. 4. Fin. 1. Nec tamen ab illis ita dicuntur *de industria*. Id. 1. Off. 7. Si *de industria* facias. Huc referenda sunt illa: *De compacto. D'accordo. De more. Secondo il costume. De improviso. All'improvviso.*

De integro pro *Denuo.*

11. *De integro* idem quod *Denuo*. Cic. 4. Ver. 56. *De integro* creare censores. Id. At. 13. 49. Gratulari *de integro*. Id. 12. 29. *De integro* incidere in morbum. *De integro* scribere. Att. 13. 27. *Di nuovo.*

De scripto.

12. *De scripto* contrarium habet *memoriter*. Cic. 10.

Fam. 3. Ut a me *de scripto* dicta sententia est. Id. 10. Phil. 2. Ita enim dixisti, et quidem *de scripto. Con lo scritto in mano.*

De meo, de tuo, de suo, de nostro, etc.

13. *De meo, de tuo, de suo*, etc. vulgaria videntur, sed elegantia sunt. Ter. Adel. 2. Potat, olet unguenta *de meo. A mio costo. Tutto del mio.* Plaut. Bacc. 1. 1. Ad eam operam facere sumptum *de tuo.* Liv. 4. 59. Cum ante id tempus *de suo* quisque functus eo munere esset. *A sue spese.* Plaut. Truc. 1. 2. *De nostro* saepe edunt. *Del nostro.* Sic dicimus. *De publico, de alieno*, etc.

CAPVT XLIII.

De Adverb. Deinde, Deinceps, et Dein.

1. *Deinde* est adverbium ordinis, atque interdum saepius iteratur. Cic. 3. Fam. 7. An ego tibi obviam non prodirem? primum Appio Claudio, *deinde* imperatori, *deinde* more maiorum, *deinde*, quod caput est, amico? Id. Inv. 2. 49. octies repetit *deinde*; ultimo vero loco adhibet *postremo.*

Ceterum ubi plura sunt membra, non semper *deinde* repetitur, sed vel *postea*, vel *inde*, vel *tum*, vel *post*, vel *mox*, vel *post haec* subiiciuntur. Duo tamen postrema ceteris minus elegantia sunt.

2. *Deinceps* ex *dein*, et *capio* factum est, ordinemque significat. *Di mano, in mano.* Cic. 2. Fam. 18. Sed tamen tres summo loco natos te nolo habere iratos, quos video *deinceps* tribunos plebis per triennium fore. *L'un dopo l'altro.* Id. 4. Tusc. 2. *Deinceps* qui accubarent, canerent ad tibiam. *Di mano in mano.* Id. 6. Rep. 7. *Deinceps* accipere ab aliis, et tradere aliis. *L'un dall'altro per ordine ricevere, e così dare ad altri.*

3. Interdum usurpatur pro *Deinde. Conseguentemente.* Cic. 1. Off. 14. De iustitia dictum est; *deinceps*, ut erat propositum, de liberalitate dicendum. Id. 4. Phil. 4. *Deinceps* laudatur provincia Gallia.

4. *Dein* pro *deinde* saepe usurpatur. Cic. 2. N. D. 42. *Dein* quae sequuntur. Id. Brut. 24 *Dein* cum otiosus stilum prehenderat Adde Liv. 6. 29.

CAPVT XLIV.

De Adverb. Demum, et Denique.

1. *Demum* idem est, quod *Tandem*, praesertim cum in-

terrogationi iungitur, et vim habet gravius instandi. Cic. 5. Tusc. 37. Iam vero exilium quantum *demum* a perpetua peregrinatione differt? *Quanto differisce egli poi?*

2. Ceteroqui usurpatur pro *denique*. Cic. At. 16. 3. Nunc *demum* litteris tuis rescribo. *Ora finalmente.*

3. *Denique* est *Ad extremum*, et aliquando haec simul coniunguntur, et in ultima enumerationis parte locum habent. Cic. post red. ad Quir. 7. Primum vos docuit, etc. tum perorando etc. *denique ad extremum*, etc.

4. Non raro adhibetur ante ultimam orationis partem. Cic. 2. Agr. 23. Omnes urbes, agri, regna *denique*, postremo etiam vectigalia vestra venierint.

5. Aliquando post primum membrum, ubi tantum duo membra sunt. Cic. Quint. 16. Haec in homines alienissimos, *denique* inimicissimos viri boni faciunt. Id. Pis. 20. Nemo bonus, nemo *denique* civis est.

6. Saepe tamen usurpatur pro *Demum*. Cic. 4. Or. 77. His omnibus consideratis, tum *denique* cogito, etc. Id. 9. Fam. 14. Tantum accessit, ut nunc *denique* amare videar, ante dilexisse. Id. Quin. 31. Ne sexagesimo *denique* anno macula notetur.

CAPVT XLV.

De Adverbio Div.

1. *Diu* est *per longum tempus*. Cic. 1. Ver. 23. Quae singulatim, ac *diu* collecta sunt, uno tempore universa perdamus. *Una ad una, e in lungo tempo.*

Diu cum tempore praesenti.

2. Cum actio adhuc durat, *Diu* cum praesenti tempore copulatur. Cic. 1. Or. 31. Omnia iam ex ipso, quae *diu cupio*, cognoscam. *Da gran tempo in qua. Gran tempo fa.*

Diu, multumque.

3. *Diu* saepe iungitur cum *multum*, ut significetur et diuturnitas temporis, et assiduitas, vel attentio actionis. Cic. Or. 1. Vtrum, etc. *diu multumque* dubitavit. Id. At. 4. 13. Libri oratorii *diu, multumque* in manibus fuerunt. Id. Sen. 3. Cum *multum*, *diuque* vixeris. Id. Syl. 26. Haec *diu*, *multum*, multoque labore quaesita una eripuit hora.

Diu est, cum.

4. Aliquando vim nominis habet. Plaut. Merc. 3. 1. Haud sane *diu est, cum* dentes exciderunt. *Non è gran tempo, che ec. Non ha molto che ec.*

CAPVT XLVI.

De Adverb. Donec, Donicum, et Dum.

1. *Donec* est *Quoad*. Plaut. Amph. 2. 1. Neque credebam primo mihimet: *donec* Sosia, etc. Ter. Adel. 4. 6, Certum est obsidere usque, *donec* redierit. *Finchè*.

Raro usurpatur pro *Quamdiu*, vel *Dum*. Ovid. 1. Trist. 8. *Donec* eris felix, multos numerabis amicos. Liv. 2. 24. Consul edixit, ne quis militis, *donec* in castris esset, bona possideret, aut venderet.

2. *Donicum* pro *Donec* obsoletum est. Invenitur tamen non solum apud Plautum, et Lucretium, sed etiam apud Nepotem Hamil. 1. etc.

Dum pro *Donec*.

3. *Dum* interdum ponitur pro *Donec*, sive *Quoad*. Cic. Flac. 17. Qui valuit tamdiu, *dum* huc prodiret. *Sino a tanto chè*. Id. Mil. 20. *Dum* Milo veniret, locum relinquere noluit Clodius.

Dum cum verbo *Expecto*.

4. *Dum* saepe cum verbo *Expecto* iungitur. Cic. At. 7. 1. *Expecta*, amabo te, *dum* Atticum conveniam. Id. 1. Fam. 1. De Aufidio non puto te *expectare*, *dum* scribam. *Finchè*.

5. Cum hoc ipso verbo, et aliis eiusdem significationis coniungitur etiam *donec*, sed aliquanto rarius. Liv. 4. 13. Quod expectassent, *donec* a Praefecto annonae tanta res ad Senatum deferretur.

Dum pro *Quamdiu*.

6. Plerumque vero significat *Quamdiu*. Cic. 1. Leg. 1. *Dum* litterae latinae loquentur. Id. Rosc. Am. 43. *Dum* praesidia ulla fuerunt, in Syllae praesidiis fuit. Id. ib. 32. *Dum* hominum genus erit. *Mentre che. Per quanto. Sin che il mondo durerà. Per fino che.*

Dum pro *Adhuc*.

7. Quoties *non*, aut *nihil*, aut *neque*, aut *vix* antecedit, *Dum* usurpatur pro *Adhuc*. Cic. 2. Fam. 6. *Nondum* erat auditum te ad Italiam adventare. Id. 12. Fam. 7. Et quamquam *nihil dum* audieramus, nec ubi esses, nec, etc. *Non avevamo ancor sentito, ec.* Id. Cluen. 27. Stalenum corruptum esse senserat, *neque dum* rem perfectam arbitrabatur. Id. At. 9. 2. *Vix dum* epistolam tuam legeram, *quum* etc.

8. Livius habet etiam frequenter *haud dum*, et *nullus*

dum. 22. 12. Annibal constantiam Fabii *haud dum* expertus. *Non per anche*. 7. 33. Fuga ab *nulla dum* parte erat. Huc referendum est illud Ciceronis ad Att. 13. 31. *Etiam dum* abes, hoc est *adhuc*.

Dum pro *Dummodo*.

9. *Dum* interdum pro *Dummodo* usurpatur. Cic. At. 6. 1. Tu autem meministi, nos sic agere, ut, quot vellet praefecturas, sumeret, *dum* ne negotiatori. Id. At. 8. 13. Ego, si cui adhuc videor segnior fuisse, *dum* ne tibi, non laboro. Idest, dummodo non tibi. Id. 1. Or. 22. Ista conditione, *dum* mihi liceat confiteri nescire, quod nesciam, *Purchè. Con questo patto, che.*

Dum, cum *Vsque*, et *Vsque eo*.

10. Interdum cum *usque*, et *usque eo* iungitur. Cic. 3. Ver. 5. Fateatur se hominem privatum praedonum duces vivos, *usque dum* per me licuerit, tenuisse. Id. 2. N. D. 49. *Vsque eo* premit earum capita mordicus, *dum* illae captum amittant. *A tanto.*

Dum, cum *Interea*, vel *Interim*.

11. Alias cum *interea*. Ter. Eun. 3. 5. Haec *dum* mecum reputo, accersitur *interea* virgo. Cic. Quin. 6. Haec *dum* Romae geruntur, Quintius *interea*, etc. *Mentre che, fra tanto che, in quella che*. Liv. 3. 23. *Dum* ad Antium haec geruntur, *interim* Aequi, etc.

12. Aliquando *dum* quibusdam vocibus additum otiari videtur, sed tamen vim quamdam et impetum significat imperantis, et exprobrantis. Hinc in sermone familiari apud comicos praesertim, *facito dum*, *ehodum*, et similia.

CAPVT XLVII.

De Adverbio Dvmmodo.

1. *Dummodo* conditionem significat. *Purchè*. Cic. At. 7. 7. Quod nunquam, *dummodo* otiosi essent, recusarunt. *Solo che.*

Dummodo ne, *dummodo nequid.*

2. Cum conditio negans est, dicimus *Dummodo ne* potius, quam *Dummodo non*. Cic. 1. Q. Fr. 1. Sit summa in iure dicendo severitas, *dummodo ne* ea varietur gratia. *Sì veramente che non ec.* Id. 12. Fam. 44. Idipsum scribas velim, te nihil habuisse, quod scriberes, *dummodo ne* his verbis. Id. 10. Fam. 25. Veniendum censeo, *dummodo ne quid* haec ambitiosa festinatio imminuat eius gloriae, quam consecuti sumus. *Purchè non.*

CAPVT XLVIII.

De Adverb. Eatenvs.

Eatenus quoad, *Eatenus ut*, *Eatenus ne*.

1. *Eatenus* conflatum ex *Ea* et *Tenus* significat *Vsque ad eum terminum*. Cic. de opt. gen. or. 7. Verba persequens *eatenus*, *ut* non abhorreant a more nostro. *Fino a questo termine. In tanto*, *in quanto*. Id. 1. Q. Fr. 1. Quorum si quis esset sordidior, ferres *eatenus*, *quoad* per se negligeret eas leges, quibus esset adstrictus. *Fin tanto che*.

Eatenus ne habet Suetonius in Tiber. 33. *Eatenus* interveniebat *ne* quid perperam fieret.

Eatenus, *quatenus*.

2. *Eatenus*, *quatenus* habetur apud Iurisconsultos passim, et apud Celsum 2. 10. Ex ulterioribus locis *eatenus* sanguis sequitur, *quatenus* emittitur.

CAPVT XLIX.

De Adverbio Ecce, et En.

1. *Ecce* saepe repentinum quid ostendit, ac novum. Cic. At. 8. 8. *Ecce* subito litterae Domitii ad illum. *Eccoti subitamente*. Id. Att. 7. 23. *Ecce* postridie Cassii litterae Capua a Lucretio familiari eius.

Ecce autem.

2. Saepe adsciscit *Autem*. Cic. 7. Verr. 34. *Ecce autem* repente, ebrio Cleomene, dormientibus ceteris, nunciatur, piratarum naves adesse. *Ecco poi subitamente*. Id. 6. Verr. 66. *Ecce autem* nova turba, atque rixa. Id. Cluen. 5. *Ecce autem* subitum divortium. *Ed ecco*, *quando ecco*.

Ecce tibi.

3. Assumit interdum pronomen *Tibi* elegantiae causa. Cic. 2. Acad. 38. *Ecce tibi* ex adverso Lampsacenus Strato. Id. Cluen. 28. *Ecce tibi* eiusmodi sortitio, ut, etc. Id. Att. 2. 15. Cum haec maxime scriberem, *ecce tibi* Sebosus. *Eccoti*.

En irridentis.

4. *En* non solum demonstrantis est, sed interdum irridentis. Cic. 3. Ver. 37. *En*, cui tuos liberos committas. Id. Cluen. 65. *En* hoc illud est, quod ante dixi, mulier abundat audacia. Id 3. Phil. 9 *En*, cur magister eius ex oratore arator factus sit. *Ecco per qual cagione*.

En indignantis, aut miserantis.

5. Alias indignantis, aut miserantis. Cic. Deiot. 6. *En* crimen, *en* causa, cur regem fugitivus, dominum servus accuset. Id. Sext. 27. *En* cur ceteri reges stabilem esse suam fortunam arbitrentur. Id. 7. Ver. 47. *En* cur Tyndaritani libenter praedicent: nos in septemdecim populis Siciliae non eramus.

CAPVT L.

De Pronomine Ecqvis, et Adverb. Ecqvando.

1. *Ecquis* ex coniunctione *Et* conflatum est; tamen non tam significat *Et quis*, quam *Num quis*. Plaut. Rud. 2. 3. *Ecquis* in villa est? *Evvi alcuno?* Cic. 4. Acad. 26. *Ecquae* poterit in agnoscendo esse distinctio? Id. 5. Verr. 57. *Ecquod* iudicium Romae tam dissolutum fore putasti? Id. 1. Catil. 8. *Ecquid* attendis? *ecquid* animadvertis horum silentium? *Ora osservi tu?*

2. Vsurpatur etiam sine interrogatione. Cic. 3. Verr. 24. Vt videant, et investigent, *ecquà* virgo, aut mulier sit. *Se vi sia alcuna.*

3. Adsciscit interdum *Nam* instandi causa. Cic. 10. Phil. 9. *Ecquodnam* principium putatis libertatis capessendae?

Ecquando est *Num aliquando.*

Cic. 4. Ver. 17. *Ecquando* te rationem factorum redditurum putasti? *Pensasti tu mai?*

CAPVT LI.

De Adverb. Enim, et Etenim

γὰρ, καίγαρ.

1. *Enim*, et *Etenim*, etsi aeque reddunt rationem, usu tamen differunt: namque *enim*, ut omnes norunt, post unum, aut alterum verbum collocatur; *etenim* apud oratores fere semper initio ponitur. Vtrumque autem continuat interdum orationem. Cic. 4. Verr. 33. Attendite *enim* diligenter. Id. 4. Ver. 69. *Etenim* rem totam breviter cognoscite.

Nec enim, neque enim.

2. *Nec enim*, aut *Neque enim*, pro *Non enim*, dici solet. Cic. Sen. 10. *Nec enim* unquam sum assensus veteri illi, laudatoque proverbio. Id. 1. N. D. *Neque enim*, quod sentio, libet dicere. *Perchè non mi piace.*

CAPVT LII.

De Adverbio ENIMVERO.

1. *Enim vero* ex *enim*, et *vero* factum vehementius affirmat, aut negat. Plaut. Pers. 2. 2. Ain, vero, verbereum caput? *Paegn.* Aio *enimvero. Sì davvero.* Id. Amph. 2. 2. Tunc te abiisse hinc negas? Amph. Nego *enimvero. Sì, ch'il nego.* Cic. 6. Ver. 66. *Enimvero* negat.

Enimvero pro *Scilicet*, δηλαδὴ.

2. Vsurpatur interdum *Enimvero* pro *scilicet, S'intende, ben sapete*; cum res nimirum, de qua agitur, ita nota est, ut quivis per se eam intelligere possit. Cic. 7. Ver. 39. Illi *enimvero* se ostendunt, quod vellet, esse facturos. Id. 5. Ver. 25. *Enimvero* is deridere, ac mirari. Id. 5. Ver. 6. *Hic enimvero* tu exclamas, hominem improbum! *So dire, che qui tu esclami.*

Enimvero indignantis.

3. Alias indignantis est. Cic. 3. Ver. 26. *Enimvero* hoc ferendum non est. *O questo no.* Id. 1. Q. Fr. 1. *Enimvero*, si unus homo, etc. quanta tandem pecunia, etc.

Enimvero pro *Demum*.

4. Nonnunquam pro *Demum* usurpatur. Plaut. Capt. Nunc *enimvero* occidi. *Adesso sì, ch'io son rovinato.* Liv. 2. 36. Tunc *enimvero* Deorum ira admonuit. *Allora sì.*

Enimvero pro *Nimirum*.

5. Aliquando pro *Nimirum*. Plau. Capt. Prol. *Enimvero* Dii nos, quasi pilas, homines habent. *In fatti. In verità.* Teren. And. 1. 3. *Enimvero*, Dave, locus non est segnitiae. *Ti so dire, che non si debbon tener le mani alla cintola.*

CAPVT LIII.

De Adverb. Eo, et EODEM.

1. Particula *eo* proprie est adverbium loci, sibique adsciscit *quo*, *ubi*, *unde*, ipsumque aliquando genitivum *loci*. Quod non est opus exemplis confirmare.

Eo quo, pro *Tanto quanto*.

2. *Eo quo*, pro *Tanto quanto* vulgatissimum est. Cic. 11. Fam. 11. Quarum rerum *eo* gravior est dolor, *quo* culpa maior. Id. Quint. 9. Vnde *eo* plus opis auferret, *quo* minus attulisset gratiae.

Eo pro *ideo*.

3. *Eo* nonnunquam pro *ideo* ponitur. Cic. 6. Fam. 21.

Dederam triduo ante pueris Planci litteras ad te: *eo* nunc ero brevior.

Eo quod, *Eo quia*.

4. *Eo quod* et *eo quia* idem declarant quod *Propterea quia*. Cic. 3. Fam. 6. *Eoque* tardius scripsi ad te, *quod* quotidie te ipsum expectabam. *Per questo rispetto che.* Id. 12. Fam. 5. Id autem *eo* facilius credebatur, *quia* simile vero videbatur.

Eo quo pro *Eo quod.*

5. Interdum *Eo quo* usurpatur pro *eo quod*. Cic. 3. Fam. 15. Neque haec *eo* scribo, *quo* te meo casu non maximo dolore esse affectum sciam. Id. Quin. 2. Non *eo* dico, C. Aquili, *quo* mihi veniat in dubium tua fides, atque constantia. *Non lo dico, perchè.*

Eo ut, *Eo ne*, *Eo ut ne*.

6. Iungitur etiam nonnunquam cum *ut*, *ne*, vel *ut ne* Cic. 13. Fam. 70. Haec ad te *eo* pluribus scripsi, *ut* intelligeres me, etc. Idest, *propterea ut*. Id. Rab. 3. Suspicor *eo* semihoram mihi a Labieno praestitutam esse, *ut ne* plura de pudicitia dicerem. *Per questo rispetto*, *per questa ragione*. *Acciocchè*. Id. At. 9. 2. Quod ego non *eo* vereor *ne* mihi noceat.

Eo usque dum.

7. *Eo usque dum* non videtur admodum elegans. Sed quidam tamen loci sunt, in quos percommode cadit, et ab optimis Scriptoribus adhibetur. Tacit. 4. Annal. 18. Beneficia *eo usque* laeta sunt, *dum* videntur exsolvi posse. Colum. 6. R. R. 6. Concitate agitur pecus *eo usque dum* anhelet. Liv. 23. 19. *Eo* ne *usque dum* ea nascantur, ad Casilinum sessurus sum?

Eodem proprie.

8. *Eodem* proprie est adverbium loci, et easdem adsciscit particulas, quae *eo* tribui solent.

9. Dicimus et *eodem loci* pro *eodem loco*. Cic. Att. 1. 10. Res *eodem loci* est, quo reliquisti.

10. *Eodem* interdum idem valet, atque *ad easdem res*. Cic. Am. 18. Addendum *eodem* est, ut ne criminibus inferendis delectetur amicus.

CAPVT LIV.

De coniunctione EQVIDEM.

1. *Equidem* idem videtur ac *ego quidem*. Itaque fere semper cum prima persona coniungitur. Cum ceteris ad-

hiberi solet *quidem* Cic. Fam. 12. ult. Non dubitabam *equidem*. Id. Som. Scip. 3. *Equidem* vim lacrymarum profudi.

2. Nonnunquam tamen ceteris etiam personis additur. Cic. Fin. 3. 2. Sic *equidem* diligentius ista loquemur inter nos. Pers. Sat. 1. Per me *equidem* sint omnia protinus alba.

CAPVT LV.

De Coniunctione Ergo, ἄρα.

Ergo pro *igitur* cum interrogatione.

1. *Ergo* (ut vulgatum usum omittamus) interdum usurpatur cum interrogatione pro *Igitur*. Cic. Quin. 2. Quid *ergo* est? primum magnitudo periculi, etc. Id. 4. Acad. 23. Num *ergo* is excaecat nos, aut orbat sensibus? Plau. Trin. 4. 2. Ipsus, inquam, Charmides sum. Sy. *ergo* ipsus ne es? *Dunque sei tu desso?*

Ergo pro *Itaque*, ἄρα.

2. In principiis saepe usurpatur pro *Itaque*. Cic. Am. 13. *Ergo* hoc est animi bene constituti, etc. Liv. 4. 3. *Ergo*, dum nullum fastiditur genus, in quo eniteret virtus, crevit imperium Romanum. *E così mentre.*

Ergo pro *causa*, ἕνεκα.

3. *Ergo* in medio sumitur pro *causa*. Cic. At. 3. 23. Si quid contra alias leges *eius legis ergo* factum sit. *Per rispetto di quella legge.* Id. Opt. ge. orat. 7. Eum corona donari *virtutis ergo*, benevolentiaeque. *Per suo valore, e amorevolezza.*

CAPVT LVI.

De Coniunctione Et.

Et pro *Et tamen* hortantis, εἶτα.

1. Coniunctio *Et* in principiis comprehensionum mirificos usus habet. Saepe declarat *Et tamen*, ac vim habet quasi exprobrandi simul et hortandi. Cic. Leg. Man. 14. *Et* quispiam dubitabit, quin huic tantum bellum transmittendum sit? *Saravvi chi dubiti?* Virg. 6. Aeneid. *Et* dubitamus adhuc virtutem extendere factis?

Et indignantis, εἶτα.

2. Alias indignationem designat. Cic. 1. Phil. 8. *Et* vos acta Caesaris defenditis, qui leges eius evertitis?

εἶθ' ὑμεῖς. *E poi voi.* Id. 2. Phil. 43. *Et* tu in Caesaris memoria diligens? Id. Sext. 37. *Et* causam dicit Sextius de vi? Quid ita? *E poi Sestio.*

Et quidem, Et vero, affirmantis, καὶ δή.

3. *Et quidem, Et vero* gravius affirmant. Cic. Am. 21. Rarum genus: *Et quidem* omnia praeclara rara. Id. Q. Fr. 1. 1. Tibi et fuit hoc semper facillimum, *et vero* esse debuit. *E in vero.*

Et quidem, amplificantis. καὶ δή.

4. Interdum *et quidem* vim habet augendi. Cic. 2. Phil. 17. Duo millia iugerum ei assignat, *et quidem* immunia. Id. 2. Phil. 30. Me aspicis, *et quidem*, ut videris, iratus.

Et quidem pro *Quid mirum? Etiam.*

5. *Et quidem* ita aliquando collocatur, ut idem significet, ac si eius loco legeretur *quid mirum? etiam.* Cic. 1. N. D. 28. Est vis tanta naturae, ut homo nemo velit, nisi homini similis esse; *et quidem* formica formicae. Id. Phil. 11. 4. Cruciatus est a Dolabella Trebonius, *et quidem* a Carthaginiensibus Regulus.

Et, nec, vel *neque.*

6. *Et* iterari solet in distributione membrorum. Saepe tamen assumit *nec*, vel *neque*. Cic. Phil. 13. 6. Intelligitis *et* animum ei praesto fuisse, *nec* consilium defuisse. Id. Brut. 3. Ego *et* expectabo ea, quae polliceris, *neque* exigam nisi tuo commodo.

CAPVT LVII.

De Coniunctione Etiam.

Etiam pro *Insuper.*

1. *Etiam* ex *Et*, et *Iam* conflatum esse apparet. Proinde coniunctio *Et* praeponi ei non solet. Sed pro *et etiam* dicimus *Atque etiam*. Plerumque vim habet addendi. Cic. Brut. 75. Voce, motu, forma *etiam* magnifica. Id. 7. Ver. 39. Credo et has tabulas nihil profuturas; *etiam* plus suspicionis in eo crimine futurum. *D' avvantaggio.* Id. Brut. 76. Probabilis orator: iam vero *etiam* probatus.

Etiam redarguentis, εἶτα.

2. Nonnunquam vim habet redarguendi. Cic. Verr. 3. 60. Is mihi *etiam* queritur, se, etc. *E poi si lamenta.* Id. 2. Phil. 30. At *etiam* me aspicis; et quidem, ut videris, iratus. *E ancora mi guardi?*

Etiam, affirmantis.

3. Non raro vim habet affirmandi. Cic. 4. Acad. 32. Aut *etiam*, aut non respondet. *Risponde*, *sì*, *o no*. Id. Rosc. Com. 3. Utrum cetera nomina habes, an non? Si non, quomodo tabulas conficis? Si *etiam*, quamobrem hoc nomen in adversariis relinquebas? *Se sì, per che causa?*

Etiam, atque etiam.

4. *Etiam, atque etiam* est *Iterum atque iterum*. Cic. Q. Fr. 1. Te prorsus vehementer *etiam*, *atque etiam* rogo. *Quanto so, e posso* Id. Leg. Man. 19. *Etiam*, *atque etiam*, qui id liceat, considerabunt. Id. 1. Ver. 12. Tu, quemadmodum existimes, vide *etiam, atque etiam*. *Ben bene, molto bene.*

Etiam ne.

5. *Etiam ne* tum admirationi servit, tum etiam amplificationi. Plaut. Amphitr. 2. 2. Obsecro te, *etiam ne* hoc negabis, te, etc. Cic. At. 10. 11. *Etiam ne* Balbus in senatum venire cogitet? *E possibile?* Id. 5. Ver. 98. *Etiam ne* frumentum pro empto gratis daré?

Etiam num, etiam nunc pro *Adhuc*, Quod barbari dicunt *Vsque nunc.*

6. *Etiam num*, sive *etiam nunc* pro *adhuc* usurpari solet. Cic. 8. Fam. 20. Si ulla ratione *etiam num* efficere potes, ut te explices. Id. Rosc. Am. 52. Salvi *etiam nunc* esse possumus. *Fin ad ora*. Ter. Eun. 2. 2. *Etiam nunc* hic stas Parmeno? *Ancora stai qui?*

Etiam tum pro *Etiam tunc*, sive ut barbari *Vsque tunc.*

7. *Etiam tum* pro *etiam tunc* dici solet. Ter. Hec. 1. 2. Narratque, ut virgo ab se integra *etiam tum* fiet. *Fino allora*. Cic. 2. Or. 3. Cum *etiam tum* in lecto Crassus esset. Id. ib. 22. Omnes *etiam tum* retinebant illum Periclis succum.

Etiamsi absolute.

8. *Etiamsi* vim habet augendi. Cic. Am. 27. Omnia brevia tolerabilia esse debent; *etiamsi* magna sint. *Per grandi che siano.*

Etiamsi pro *Etsi* cum *Tamen*, aut *certe*, εἰ καὶ.

9. *Etiamsi* pro *Etsi* usitatum est. Cic. 1. Fam. 9. *Etiamsi* non is esset, qui est; *tamen* ornandus videretur. *Quando pure. Quando anche*. Id. de opt. gen. or. 2.

Etiamsi est in genere tolerabili, *certe* non est in optimo. *Ancorchè*, *Ancorchè sia*. Id. Am. 27. Quae *tamen* ipsa effloreseit ex amicitia; *etiamsi* tu eam minus secutus sis. *Posto che*, *ancorchè*, *dato eziandio che*.

10. *Etiamsi* nonnunquam dissolvitur, aliis vocibus interiectis. Cic. Orat. 1. 33. *Etiam* subito *si* dicat, tamen etc. Id. Att. 8. 2. Vt *etiam* Italia *si* ille cedat, cedendum putes.

CAPVT LVIII.

De Coniunctione Etsi, κἄν, εἰ καὶ.

Etsi cum *Tamen*, *At*, *Attamen*.

1. *Etsi* non solum *Tamen* adsciscit, sed interdum *At*, vel *Attamen*. Cic. Fam. 6. 18. *Etsi* abest maturitas aetatis; iam *tamen* personare aures eiusmodi vocibus non est inutile. Id. Or. 44. *Etsi* id fugerit magister eius Isocrates; *at* non Thucydides. Id. 3. Or. 4. *Etsi* nequaquam parem illius ingenio; *at* pro nostro *tamen studio* meritam gratiam debitamque referamus.

Etsi cum *Sed*, *Sed tamen*, *Verumtamen*.

2. *Etsi* iungitur interdum cum *Sed*, *Sed tamen*, *Verumtamen*. Cic. 9. Fam. 16. *Etsi* posuisti loco versus Accianos; *sed* quae est invidia? *Se bene*. Ib. 15. 17. *Etsi* me quidem non offendunt, *sed tamen*, cum discedunt, flagitant litteras. *Benchè quanto a me*. Ib. 13. 42. Suaves tuas litteras; *etsi* acerba pompa; *verumtamen* scire omnia non acerbum est.

Etsi sine *Tamen*, καί τοι. *Benchè*.

3. Cic. 6. Fam. 4. *Etsi* idipsum nonnullis videatur secus. *Benchè questo stesso*. Id. Att. 7. 3. Coram considerabimus, quale sit; habet enim res deliberationem: *etsi* ex parte magna tibi assentior. Id. Att. 9. 12. Do poenas temeritatis meae; *etsi* quae fuit illa temeritas?

CAPVT LIX.

De Praepositione E, vel Ex.

E, vel *Ex*, causa, a qua, vel propter quam res est.

1. *E*, vel *ex* causam saepe declarat efficientem. Ter. And. 1. 3. Gravida *e Pamphilo* est. Ib. 3. 2. Peperit *e Pamphilo*. Cic. 16. Fam. 21. Quando igitur tum *ex me*

doluisti: nunc, ut duplicetur tuum *ex me* gaudium, praestabo. *Per conto mio.*

2. Huc referenda sunt etiam illa: *Ex lege, ex decreto, ex testamento, ex formula. Per vigore della legge, del decreto, del testamento.*

E, vel *ex* materiae copulata.

3. Saepe materiam designat. Cic. 6. Ver. 27. Erat etiam vas vinarium *ex una gemma* praegrandi, trulla excavata. *D'una sola pietra preziosa.* Id. 6. Ver. 33. Simulacrum *ex aere*, poculum *ex auro*.

E, et *ex* parti iuncta.

4. Interdum parti adhibetur. Cic. 2. Tusc. 25. Laborat *e renibus*. Id. Fam. 9. 23. Laborat *ex pedibus*. Item *Ex oculis, ex capite*, etc.

E, et *ex* ad multitudinem, aut numerum relata.

5. Non raro ad multitudinem, aut numerum refertur. Cic. 2. Phil. 3. Tibi *ex latronibus* suis detulit principatum. *Fra i suoi.* Id. 1. Or. 37. Homo *ex numero* disertorum postulabat, etc. Id. 13. Fam. 3. *Ex intimis* unus.

6. Item illa, *Vnus e plebe: Vnus e multis, vel ex multis: Vnus ex omnibus.*

E, et *ex*, modus.

7. Alias modum declarant. Cic. 1. Off. 30. Simplices, et aperti, qui nihil *ex occulto*, nihil *ex insidiis* agendum putant. *Di nascosto, per inganni.* Id. Cluent. 16. Cum multi boni viri *ex occulto* intervenissent. Id. 3. Ver. 43. Voluisti *ex improviso*, si quae res natae essent, ex urbano edicto decernere. *All' improvviso. Alla sprovvista. Di subito.* Liv. 28. 39. *Ex insperato*, repente misistis nobis hunc Scipionem. *Quando manco si sperava.*

Huc referenda sunt illa Caesaris, ac Livii: *Ex consuetudine, e vestigio, ex industria, ex inopinato, ex composito, ex supervacuo*, et similia.

E, et *ex* pro *secundum*, κατὰ.

8. *E*, et *ex* aliquando ponitur pro *Secundum*. *Conforme.* Cic. 5. Fin. 17. Hunc statum corporis maxime expetit natura, qui est *e natura* maxime. *Conforme alla natura.* Id. 5. Tusc. 2. *Ex praeceptis* philosophiae acta vita. *Secondo i precetti.* Item illa, *ex constitutione*, *ex instituto, ex voluntate* Caesaris.

Ex animo, ex sententia. Di cuore.

9. *Ex animo* simulationi opponitur. Cic. Pis. 33. Equidem dicam *ex animo*, quod sentio. Id. Q. Fr. 1. 1. Te autem alienum hominem ament *ex animo*. *Di cuore.*

10. *Ex sententia* idem est, quod *ex voluntate*, id est, ut volumus. Plaut. Men. 2. 2. Bene obsonavi, et *ex mea sententia*. *A gusto mio.* Ter. Hec. 5. 4. Spero, hanc rem eventuram nobis *ex sententia*. *Riuscirà come noi la vogliamo.* Cic. At. 5. 21. Te *ex sententia* navigasse gaudeo. *Secondo il desiderio tuo.*

E, vel *ex* loco iuncta.

11. Saepissime *E* vel *Ex* loco serviunt. Cic. 1. N. D. 21. Epicureos tecum paucos *e Graecia* compararet. Sed exempla passim occurrunt.

E, vel *ex* tempori iuncta.

12. *Ex* saepe ad tempus praeteritum accommodatur. Cic. 1. Phil. 1. Nec vero usquam discedebam *ex eo die*, quo in aedem Telluris convocati sumus. Id. 3. Ver. 12. *Ex ea die* ad hanc diem, quae fecisti, in iudicium voco. *Da quel tempo in qua.* Alias ad futurum. Cic. 16. Fam. 9. Vereor ne *ex kalendis* ianuariis magni tumultus sint.

13. Dicimus et *Ex quo* absolute, hoc est *ex quo tempore*. Liv. 3. 24. *Ex quo* semel fuerit aeger, nunquam visum in publico.

Ex intervallo.

14. *Ex intervallo*, tum ad locum, tum ad tempus refertur. Liv. 28. 44. Multa, quae *ex intervallo* non apparent, bellum aperit. *Per lo spazio di mezzo.* Cic. At. 4. 16. Ille latinus Ἀττικισμὸς *ex intervallo* regustandus est. *Di quando in quando.*

15. Eiusdem generis est *ex tempore*. Cic. 2. Or. 60. Illud egregium Sextii, et *ex tempore*: Manus lava, inquit, et coena. *Senza pensarvi.*

Ex pro *Post.*

16. Aliquando usurpatur pro *Post*. Cic. Sext. 1. Si quis antea mirabatur, etc. *ex hoc tempore* miretur potius ἐκ τοῦ νῦν *Da questo tempo in poi. Da ora innanzi. Da ora in poi.* Id. Brut. 92. Cotta *ex consulatu* profectus est in Galliam. *Dopo il consolato.*

Ex ad priorem statum.

17. Nonnunquam ad priorem statum, aut conditionem refertur. Ter. And. 1. 1. *E servo* libertus. *Di servo.* Cic.

Part. 17. Nihil tam miserabile, quam *ex beato* miser. Id. 1. Ver. 17. Sed repente *ex homine*, tamquam aliquo Circaeo poculo, factus est Verres. Id. 3. Phil. 9. Cur *ex oratore* arator factus sit.

E, vel *Ex* ad utilitatem. κατὰ.

18. Interdum designat utilitatem. Cic. 3. Phil. 12. Duobus, aut tribus senatus consultis *e Rep.* factis. κατὰ τὴν πόλιν. *In favore, in utile.* Id ad Brut. ep. 2. Facis *ex tua dignitate*, et *e republica*. *Tu fai per la riputazion tua, e per la repubblica.* Id. 5. Fam. 18. Statues, ut *ex fide, fama, reque mea* videbitur. Id. 5. 8. Statues *ex nostra dignitate. In onor nostro.*

CAPVT LX.

De Adverbio Extra, ἔξω.

1. *Extra* contrarium habet *intra*. Cic. 5. Tusc. Sola ne beata vita relinquitur *extra* ostium, limenque carceris? *Fuor della porta, e della soglia.* Id. 2. N. D. 59. Sensibus, et animo ea, quae *extra* sunt, percipimus.

2. Illa translata. Cic. Vn. Se *extra* omnem culpam, et causam posuit Id. Syl. 13. *Extra* coniurationem hunc esse dixisset. Id. 1. Off. 39. Ne *extra* modum sumptu, et magnificentia prodeas. *Passi i termini.* Id. 7. Fam. 16. Sed mehercule *extra* iocum homo bellus est. *Senza burla.* Id. 1. Ver. 12. *Extra* hanc contentionem, certamenque nostrum, familiariter tecum loquar.

Extra pro *Praeter*.

3. Non raro usurpatur pro *Praeter*. Cic. 2. Leg. 12. *Extra* collegium sacerdotum, ne quisquam nosset. *Dal collegio de' sacerdoti in fuori.* Id. 7. Fam. 3. *Extra* ducem, paucosque praeterea. *Dal capitano in fuori. Trattone il capitano.* Id. Dom. 41. Civis est nemo in tanto populo, *extra* contaminatam illam P. Clodii manum, qui, etc. *Fuor di quella, ec.*

CAPVT LXI.

De Adverbio Extrinsecvs.

1. *Extrinsecus* adverbium, contrarium habet *intrinsecus*. Cic. 2. N. D. 54. Pulmones, et cor *extrinsecus* spiritum ducunt. *Di fuori.* Id. 1. Div. 24. Cum Annibal columnam auream vellet auferre, dubitavit, utrum ea solida esset, an *extrinsecus* inaurata. *Di fuora via.* Cels. 4.

1. Iecur *intrinsecus* cavum, *extrinsecus* gibbum. *Al di dentro, al di fuori.*

Admonitio.

3. Cave ne duo haec adverbia, ut barbari quidam solent, in nominum naturam transferas, et per casus ac genera declines.

CAPVT LXII.

De Adverbio Facile.

1. *Facile* (ut vulgatam eius significationem taceamus) interdum usurpatur pro *sine controversia. Senza alcun dubbio.* Cic. Rosc. Am. 6. Non solum sui municipii, sed etiam illius vicinitatis *facile* primus. Id. 2. Div. 42. Eudoxus Platonis auditor, in astrologia iudicio doctissimorum hominum *facile* princeps. *Senza contradizione.*

Facile cum superlativo.

2. Iungitur etiam cum superlativo. Cic. Rab. Post. 9. Virum unum totius Graeciae *facile doctissimum* Platonem. Id. 1. Tusc. 53. Africani fratris nepos vita omnium perditorum ita similis, ut esset *facile deterrimus.*

CAPVT LXIII.

De Adverb. Fere, et Ferme.

1. *Fere*, ac *Ferme* imminuunt nonnihil rem, aut numerum. Cic. 1. Off. 18. Quemadmodum ducatur honestum, satis *fere* dixi. Id. Brut. 43. Ut nihil *ferme* quisquam possit addere. *Quasi niente.* Id. 6. Fam. 12. Omnes *fere* familiares Caesaris me colunt. *Quasi tutti. Si può dir tutti.* Id. 7. 16. Hora *fere* nona. *Dalle nove ore.*

2. Interdum *Fere* videtur aliquid addere. Cic. 3. N. D. 39. Haec *fere* habui dicere de natura Deorum. *Poco più, o manco. Dal più al meno. Più o meno.* Id. 12. Fam. 5. Haec erant *fere*, quae tibi nota esse vellem. *Queste erano a un di presso le cose.* Significat enim pauca quaedam praeterea fuisse.

Fere et *ferme* pro *Plerumque.*

ὡς ἐπιτοπολύ.

3. Alias usurpantur pro *plerumque*, Cic. Leg. Man. 9. Hoc iam *fere* sic fieri solere accepimus. *Per lo più. Per l'ordinario. Le più volte.* Id. 5. Tusc. 38. Sapientis enim cogitatio non *ferme* ad investigandum adhibet oculos advocatos. Id. 2. Tusc. 17. Pythagoraei rationem sententiae

suae non *fere* reddebant. *Il più delle volte*. Ubi adverte, negationem tenere primum locum, quoties cum his particulis coniungitur.

CAPVT LXIV.

De Adverb. Forte, et Fortasse, ἴσως.

1. *Forte*, et *Fortasse*, non tam origine, quam significatione, et usu differunt. *Forte* enim idem est, quod *Casu*. Cic. Cluent. 51. *Forte* evenit, ut in Privernati essemus. Id. Planc. 26. Cum Puteolos *forte* venissem. *A caso. A sorte.*

Fortasse (idem de *fortassis*, et *forsitan* dicendum est) dubitationem continet. Cic. 7. Fam. 3. Habes epistolam verbosiorem *fortasse*, quam velles. *Forse, per avventura, forse forse.*

Si forte, Nisi forte, Ne forte, Sin forte.

2. Quoties antecedit *Si*, *Sin*, *Nisi*, vel *Ne*, *Forte* dicitur, non *Fortasse*, neque *Forsitan*. Cic. 1. Ver. 1. *Si* quis vestrum, iudices, aut eorum, qui adsunt, *forte* miratur. Id. Mil. 7. *Nisi forte* magis erit parricida, si quis consularem patrem, quam si quis humilem necaverit. Id. 2. Or. 46. *Ne forte* hoc magnum, ac mirabile videatur. Id. 2. Fam. 10. *Sin* quid *forte* titubatum esset.

Admonitio.

3. *Si fortasse*, *Si fortassis*, *Si forsitan*. Item *Nisi fortasse*, *Nisi fortassis*, *Nisi forsitan*, *Ne fortasse*, *Ne fortassis*, *Ne forsitan*, vitiosa censentur, nisi quando multa verba interponantur.

Forsitan, et *Fortasse*, anteoccupant.

4. *Forsitan*, et *Fortasse* nonnunquam anteoccupationi serviunt. Cic. 2. Or. *Forsitan* quispiam dixerit. Num ne igitur, etc. Id. Rosc. Am. 2. *Forsitan* quaeratis, etc. Id. 1. Ver. 12. *Fortasse* dices, quid ergo? haec in te sunt omnia?

Admonitio.

5. Quoties accedit interrogatio, non solet usurpari *Forte*, aut *Fortasse*, aut *Forsitan*, sed *An* vel *Ne*, *An* credis? Credis *ne*? *Credi tu forse?*

CAPVT LXV.

De Adverb. Hactenvs.

1. *Hactenus* ex *Hac*, et *Tenus* factum, usque ad hunc

locum, seu terminum significat. Virg. 6. Aen. 62. *Hac* Troiana *tenus* fuerit fortuna secuta. *Infin qui.*

2. Plerumque usurpatur per translationem, *usque ad hunc locum carminis, vel orationis.* Virg. 2. Geor. 1. *Hactenus* arvorum cultus, et sidera caeli, Nunc te, Bacche, canam. Cic. Am. 7. *Hactenus* mihi videor, de amicitia, quid sentirem, potuisse dicere. *Fin qui.* Id. 6. Fam. 2. Sed haec *hactenus. Ma questo basti.* Id. 11. Att. 4. *Hactenus* fuit, quod a me scribi posset. *Quest' è quel tanto, che si potea scriver da me.*

Hactenus, Vt, Quoad, Quod, Ne.

3. Interdum adsciscit *Vt*, *Quoad*, *Quod*, *ne*. Cic. 2. Or. 27. Haec artem et praecepta dumtaxat *hactenus* requirunt, *ut* certis dicendi luminibus ornentur. *Fino a questo termine. Per questo, e non per altro.* Id. 4. Fam. 3. *Hactenus* existimo nostram consolationem recte adhibitam esse, *quoad* certior ab homine amicissimo fieres his de rebus. Id. 1. N. D. 10. Nunc autem *hactenus* admirabor eorum tarditatem, etc. *quod* ea forma ullam neget esse pulchriorem Plato. Id. 5. Att. 4. Etiam ne hic mihi curandus est? Curandus autem? *Hactenus ne* quid ad senatum.

Admonitio.

4. Cum *Vsque ad hoc tempus* significatur, non solet *Hactenus* usurpari, sed *Adhuc*. Itaque *Hactenus* adverbium ordinis dicitur, *Adhuc* temporis. Aliquando tamen *Hactenus* de tempore usurpatum est. Liv. 7. 26. *Hactenus* quietae utrinque stationes fuere. *Infino ad ora.*

CAPVT LXVI.

De Adverbio Havd.

Haud, Haudquaquam, Haud sane.

1. *Haud* idem est, quod *Non*. Cic. Cluent. 60. *Haud* haeres est Cluentius.

2. *Haud* si adsciscat *Quaquam*, aut *Sane*, vehementius negat. Cic. 2. Or. 33. *Haudquaquam* id est difficile Crasso. *Non è punto difficile.* Id. 1. Or. 9. Quorum pater homo prudens, et gravis, *haudquaquam* eloquens, saluti Reip. fuit. Id. Sen. 2. Rem *haud sane* difficilem admirari videmini. *Non punto difficile.* Id. 3. Tusc. *Haud* erat *sane*, quod quisquam ratione, ac doctrina requireret. *Non accadeva per certo.*

Haud scio an pro *Fortasse.*

3. *Haud scio an* usurpatur pro *Fortasse*, cum verecunde aliquid, quod dubium esse posset, affirmare volumus. Cic. 2. N. D. 4. Vir sapientissimus, atque *haud scio, an* omnium praestantissimus. *E forse, E sto per dire.* Id. 9. Fam. 15. Est id quidem magnum, atque *haud scio, an* maximum. *E forse forse.* Aliquando pro *fortasse non.* Cic. 1. Off. 11. *Haud scio, an* satis sit, eum, qui lacessierit, iniuriae poenitere.

Haud paulo pro *Multo.*

4. *Haud paulo* idem est, quod *Multo.* Cic. 7. Fam. 1. Nae tu *haud paulo* plus, quam quisquam nostrum delectationis habuisti. Id. At. 2. 12. Civis *haud paulo* melior, quam isti nostri.

CAPVT LXVII.

De Interiectione Hevs.

Heus tu, expostulantis.

1. *Heus tu*, etsi proprie vocantis est, tamen interdum est expostulantis, aut reprehendentis, aut vehementius aliquid commonentis, aut declarantis. Cic. Q. Fr. 2. 6. Sed *heus tu*, celari videor a te. *O là, che cosa è questa?* Id. 16. Fam. 17. Sed *heus tu*, qui κανὼν esse meorum scriptorum soles. Id. 1. Att. 16. Sed *heus tu*, vides ne consulatum illum nostrum, quem, etc. *O là, Senti qua. Non vedi tu?*

CAPVT LXVIII.

De Adverbio Hic.

Hic pro *Cum ita res se habeat*

1. *Hic* etsi proprie adverbium est loci, tamen per translationem ad res alias accommodatur; ac saepe significat, *Cum ita se res habeat*: *Cum res eo loco sit.* Cic. 4. Ver. 44. *Hic* vos dubitatis, Iudices, tantam istius audaciam, tantam crudelitatem, tantam iniuriam vindicare. Id. 8. Phil. 4. *Hic* mihi etiam Q. Fusius vir fortis, ac strenuus, amicus meus, pacis commoda commemorat. Id. Man. 13. *Hic* miramur, hunc hominem tantum excellere ceteris. *Passando così le cose.*

Hic, Hic iam pro *Nunc.*

2. Nonnunquam ponitur pro *nunc*, praesertim cum *Iam* adsciscitur. Cic. Sext. 5 *Hic* ego quid praedicem, quibus

hic consulem ad rem gerendam excitarit? Id. Man. 9. *Hic iam* plura non dicam; fuit enim illud extremum. Id. Sext. 36. *Hic iam* de ipso accusatore quaero. *Ora io domando all'istesso.*

Hic, *Hic tum*, pro *Tunc*.

3. Interdum usurpatur pro *Tunc*, nimirum cum ad tempus praeteritum, vel futurum refertur. Cic. 5. Ver. 28. *Hic* illi flentes rogare, atque orare coeperunt, ut etc. *All'ora. In questo.* Id. 2. Acad. 4. *Hic* Catulus, etsi heri, inquit, etc. Id. Cluen. 20. *Hic tum* Fabritius non modo ad me meos vicinos, et amicos non adduxit. Id. 6. Rep. 2. *Hic* tu, Africane, ostendas oportebit patriae lumen animi tui.

Hic etiam, indignantis.

4. *Hic etiam* indignationem designat. Cic. 3. Ver. 58. *Hic etiam* priore actione Q. Hortensius pupillum Iunium venisse praetextatum questus est. *E poi si lamenta.*

Hoc, *quo*, pro *Eo*, *quo*, seu *Tanto*, *quanto*.

5. *Hoc*, *quo*, pro *Tanto*, *quanto* usitatum est cum duobus comparativis. Cic. 13. Att. 36. *Hoc* audio libentius, *quo* saepius. Id. 10. Fam. 9. Certe *hoc* maius est testimonium amoris mei, *quo* maturius tibi, quam ceteris nunciavi. *Tanto maggiore*, *quanto ec.*

Hoc, *quod*; *Hoc*, *quia*; pro *Eo*, *quod*; *Eo*, *quia*.

6. *Hoc*, *quod*, et *Hoc*, *quia*, pro *Eo*, *quod*; *Eo*, *quia* eleganter usurpantur, cum intercedit comparativum. Caes. ad Opp. post ep. 8. l. 9. ad Att. Consilio vestro utar libenter, et *hoc* libentius, *quod*, etc. Id. 1. Or. 3. Quod *hoc* etiam mirabilius videri debet, *quia* ceterarum artium studia, etc.

CAPVT LXIX.

De Adverbio Hinc, ἐντεῦθεν.

1. *Hinc* proprie de loco dicitur, sed ad alias res transfertur. Cic. 2. Agr. 34. Nos autem, *hinc* Roma qui veneramus, iam non hospites, sed peregrini, et advenae nominabamur. *Di qua*, *da Roma*. Id. 1. Tusc. 13. *Hinc* a nobis in caelum profecti reperiuntur. Id. 3. Fin. 14. Via, quae est *hinc* in Indiam. *La strada che corre di qua all'India.*

2. Haec, inquam, proprie dicta; illa translata. Cic. pro Flac. 23. *Hinc* omne odium, *hinc* omnis offensio. Id. 3.

Off. 8. *Hinc* sicae, *hinc* venena, *hinc* falsa testamenta nascuntur, *hinc* expilationes, direptionesque sociorum.

Hinc, et *Illinc*, pro *Hinc*, *Inde*.

3. *Hinc*, et *Illinc*, pro *Hinc*, *inde*, eleganter dicitur. Plaut. Most. 3. 1. *Hinc*, et *Illinc* exhibent mihi negotium. *Di qua, e di là. Mi trovo tra l'uscio e'l muro.* Cic. Vn. 14. Id fit, cum speculorum laevitas *hinc*, *illincque* altitudinem assumpsit. Liv. 32. 10. Multis *hinc*, atque *illinc* vulneribus acceptis. Hinc, illinc. Lucretius l. 5. 879.

Admonitio.

4. *Hinc*, et *hinc* poeticum magis, quam oratorium est. Virg. 1. Aen. 166. *Hinc*, atque *hinc* vastae rupes. *Quinci e quindi.*

Hinc inde minime usitata sunt apud bonos latinitatis auctores. Habentur tamen apud Suetonium in Ner. 27. et 49. Apud Tacit. 4. hist. 62. Apud Pallad. saepe.

CAPVT LXX.

De Adverb. Hac, Illac, et cognatis.

Hac Illac.

1. *Hac Illac* circumcursa, inveniendum est tamen argentum. Ter. Heaut. 3. 2. *Per qua, per là. Corri di qua, volta di là.*

Huc, Illuc.

2. Cic. At. 9. 11. Ne forte aut absim, cum veniet, aut cursem *huc illuc* deterrima via. *Di qua, di là.* Id. 1. Or. 40. Erectum, et celsum *huc* atque *illuc* intueri. Id. 1. Off. 28. *Huc*, et *illuc* homines rapit. *Qua, e là.*

Huc, ut. Huccine, ut.

3. *Huc* proprie significat *ad hunc locum*, sed interdum per metaphoram usurpatur. Cic. 2. Catil. 2. Rem *huc* deduxit *ut*, etc. *Ridusse la cosa a termine, a tanto, a tale, che.* Interdum *Huccine* dicimus, cum interrogamus per indignationem. Cic. 7. Ver. 63. *Huccine* omnia reciderunt, *ut* civis Romanus in provincia populi romani, deligatus in foro virgis caederetur? *È possibile? A questo termine sono ridotte le cose?*

Hiccine, Haeccine, Hoccine.

4. *Hiccine, haeccine*, *hoccine* admirationem fere continent, aut indignationem. Cic. 3. Tusc. 13. *Hiccine* est Telamo ille, modo quem gloria ad caelum extulit? Id. Mil. 38. *Hiccine* vir patriae natus usquam nisi in patria

morietur? *Sarà mai questo, Dunque fia mai?* Ter. And. 4. 1. *Hoccine* credibile est, aut memorabile?

CAPVT LXXI.

De Coniunctione Iam.

Iam, et *Iam vero* transitioni iuncta.

1. *Iam*, et *Iam vero* saepe transitioni serviunt. Cic. Leg. Man. 14. *Iam* quantum consilio, quantum dicendi gravitate, et copia valeat, vos saepius cognovistis. Id. ibid. *Iam vero* ita faciles aditus ad eum privatorum, ita liberae querimoniae de aliorum iniuriis esse dicuntur. *Ora poi*, *inoltre*.

Iam porro.

2. *Iam porrò* idem valet. Cic. Rosc. Am. 40. Videte iam *porro* cetera, iudices.

Iam a, *Iam ab*, praeterito tempori iuncta.

3. *Iam* tempori praeterito iunctum, saepe praepositioni *A*, vel *Ab*, copulatur. Cic. 1. Fam. 9. Musae me *iam* a prima adolescentia *delectarunt*. Id. 2. 16. *Iam ab illo* tempore cum in Cumanum mihi obviam *venisti*. *Fin da quel tempo, che*. Hinc *iam a principio*. *Fin da principio*.

Iam cum.

4. *Iam* quoties tempus declarat, *Cum* libenter adsciscit. Caes. 6. B. G. 7. *Iamque* ab eo non longius bidui via aberat, *cum* duas venisse legiones iussu Caesaris cognoscunt.

Iam nunc, pro *Iam ex hoc tempore*.

5. *Iam nunc* pro *Iam ex hoc tempore*, seu pro eo, quod barbari dicunt *Ex nunc*, elegantissime dicitur. Cic. 1. Ver. 13. Quae cum cogito, *iam nunc* timeo. *Fin da ora*. Id. At. 1. 8. *Iam nunc* admodum me delectant. *Già fin da ora mi piacciono assai*. Id. 1. Ver. 13. *Iam nunc* mente, et cogitatione perspicio, quae tum studia hominum, qui concursus futuri sint.

Iam tum, pro *Iam ex eo tempore*.

6. *Iam tum* est, quod barbari dicunt *Ex tunc*. Cic. Cluen. 38. Qui omnes in iudiciis publicis *iam tum* floruerunt. Id. Arch. 5. Ita se *iam tum* gessisse pro cive. *Fin d'allora*.

Iam tum, *cum*.

7. *Iam tum* saepe assumit *Cum*. Cic. 13. Fam. 17. Eius libertum Apollonium *iam tum* equidem, *cum* ille viveret, et magni faciebam, et probabam. Id. 1. Fam. 9. Iactat

ea, quae *iam tum*, *cum* aderas, offendere eius animum intelligebam. *Fino da quando tu eri presente.*

Iam ante, *Iam antea.*

8. *Iam* cum *ante* saepe coniungitur. Cic. At. 7. 4. Id mihi *iam ante* erat notum. Id. 3. 10. Eius sermo erat *iam antea* ad me perscriptus.

Iamdiu praeterito tempori iunctum.

9. *Iamdiu* plerumque praeterito tempori adiungitur. Cic. 2. Fam. 14. Nam *iamdiu* propter hiemis magnitudinem nihil novi ad nos *afferebatur*. Id. At. 1. 19. Conventus, qui initio celebrabantur, *iamdiu* fieri *desierunt*. *Un gran tempo fa. Gran tempo è, che.*

Iamdiu praesenti tempori copulatum.

10. Quoties actio adhuc durat, *Iamdiu* praesenti tempori iungitur. Cic. 6. Ver. 47. Per eos ipsos Deos, de quorum religione *iamdiu dicimus. Da gran tempo.* Id. 14. Fam. 14. Vt te, quem *iamdiu* plurimi *facio*, tanto intervallo viderem. *Da gran tempo in qua.* Id. 1. Ver. 8. *Iamdiu* flagitat. *È gran tempo che.*

Admonitio.

11. *Iamdiu* cum *Est quod* coniungi non solet. Itaque pro *Iamdiu est, quod studet*, aut *quod venit*, dicendum est: *Iamdiu studet, Iamdiu venit. È gran tempo, che studia, È molto, che venne.*

Habet Plautus in Amphitr. 1. 1. Agite pugni: *iamdiu est, quod* ventri victum non datis. Sed noli imitari.

Iamdudum, *et Iampridem.*

12. *Iamdudum* longius spatium designat, quam *Dudum*, et *Iampridem* quam *Pridem*. Similiter ut *Iamdiu*, quam *Diu*. Atque etiam haec, item ut *Iamdiu*, et ad praesens tempus, et ad praeteritum accommodantur. Cic. 2. Or. 7. Quem *iamdudum* Cotta, et Sulpitius *expectant. Già da gran tempo, già gran tempo.* Id. Am. 22. Ea, quam *iamdudum* tractabamus, stabilitas amicitiae. *Già un gran pezzo.* Id. Marc. 9. Quae miretur, *iampridem* multa *habet*, nunc etiam quae laudet, expectat. Id. At. 2. 5. Cupio equidem, et *iampridem cupio* Alexandriam visere. Id. At. 11. 13. *Iampridem* intellexisti voluntatem meam. Id. Or. 31. Nam in me quidem *iampridem* effectum est, quod futurum fuit.

Iam inde A, vel *Ab*, pro *Inde usque.*

13. *Iam inde A*, vel *Ab* est *Inde usque A* vel *Ab*. Cicer. 14. Phil. 6. *Iam inde a* consulatu meo testis. Id. Balb.

13. O iura praeclara, ac divinitus *iam inde a* principio Rom. nominis a maioribus nostris comparata! Id. 2. Or. 36. Est enim illarum exercitatio elegans, et *iam inde ab* Aristotele instituta. *Infino da.*

Iam usque, Iam tandem.

14. *Iam usque* idem, quod *iam inde*. Cicer. 1. Div. 1. Vetus opinio est *iam usque ab* heroicis ducta temporibus. *Fin da' tempi.*

15. *Iam tandem* est *nunc tandem*. Cicer. 14. Fam. 23. Redditae mihi *iam tandem* sunt a Caesare litterae. *Pur una volta.*

Iam iam.

16. *Iam iam* significat propinquitatem eius temporis, quocum coniungitur. Ter. Adelph. 5. 3. *Iam iam* desino. *Son vicino a finire. No, non più.* Cic. Brut. 14. Senatum *iam iam* inclinatum a Pyrrhi pace revocavit. *Già già, già quasi.* Catull. carm. 64. de Aty. *Iam iam* docet quod egi, *iam iamque* poenitet.

CAPVT LXXII.

De Adverbio Idcirco, seu Iccirco, ut alii scribunt.

Idcirco, quod; Idcirco, quia.

1. *Idcirco,* idem est, quod *ideo*. Saepe iungitur cum *quod,* iuterdum cum *quia*: ac tum praecedit, tum subsequitur. Cic. 9. Fam. 2. Putaret me *idcirco* discedere, quod quosdam homines oculi mei ferre non possent. Id. At. 8. 16. Ego, *quod* putabam etc. *idcirco* ad Domitium litteras misi. Id. 1. Inv. 3. *Idcirco,* iudices, *quia* veram causam habebam.

Idcirco ut, Idcirco ne.

2. Alias cum *Vt,* aut *Ne*. Cic. 6. Att. 1. Qui me *idcirco* putant bene audire velle, *ut* ille male audiat. *Non per altro si pensano, che io voglia aver buon nome, se non perch'egli l'abbia tristo.* Id. 13. 8. Quos *idcirco* non commemoro, *ne* de miseriis meorum necessariorum conquerens, homines, quos nolo, videar offendere.

CAPVT LXXIII.

De Adverbio Ideo.

Ideo, quod: Ideo, quia.

1. *Ideo* eandem vim, quam *Idcirco*, et eosdem usus habet. Cic. 3. Agr. 2. Neque vero nunc *ideo* disputabo, *quod* hunc statum reipub. non magnopere defendendum

putem. *Però ch'io pensi*. Id. At. 1. 13. Ad te *ideo* antea rarius scripsi, *quod* non habebam idoneum, cui darem. Id. 1. Off. 31. *Ideo*, *quia* nihil decet invita Minerva, ut aiunt.

Ideo ut, *Ideo ne*.

2. Cic. 6. Ver. 4. *Ideo* Claudius Pulcher retulit, *ut* C. Verres posset auferre? *A questo fine, acciochè*. Id. 3. Ver. 31. An *ideo* aliquid contra mulieres fecit, *ne* totum edictum ad Chelidonis arbitrium scriptum videretur? *A questo fine, perchè non paresse.*

CAPVT LXXIV.

De Pronomine Idem.

Idem ac, *idem atque*, *idem et*, *idem ut*.

1. *Idem* saepe cum *Ac*, *Atque*, *et Vt* copulatur. Cic. Syl. 18. *Idemque* valere debet, *ac* si pater iudicaret. Id. Dom. 20. Vnum et *idem* videtur esse, *atque* id, quod de me ipso nominatim tulisti. *Sembra una stessa cosa con quello che ec.* Id. 3. Off. 6. Vt *eadem* sit utilitas uniuscuiusque, *et* universorum. Id. 1. Off. 14. In *eadem* sunt iniustitia, *ut* si in suam rem aliena convertant. *Son nulla meno ingiusti che se ec.*

Admonitio.

2. *Idem cum* barbarum est. Ergo non dices, *idem cum illo*, *Idem tecum*, *Idem cum Francisco*: sed *Idem*, *atque ille*: *Idem*, *ac tu*: *Idem ac Franciscus*. Tacitus Annal. 15. 2. habet *eodem mecum* patre genitum. Sed noli imitari.

Idem, *qui*, *quae*, *quod*, *quasi*.

3. *Idem* persaepe assumit *qui*, *quae*, *quod*, *quasi*. Cic. 3. Ver. 1. *Idem qui* fuit semper Verres. *È quel medesimo di sempre, o che fu sempre*. Id. 1. Fam. 9. Non offendes *eundem* bonorum sensum, *quem* reliquisti. Id. 6. 14. Eadem causa opes meas fregit, quae tuam salutem in discrimen adduxit. Id. 2. Div. 41. Quid enim est sors? *idem* propemodum, *quod* micare. Id. 1. Fam. 13. Apud bonos *iidem* sumus, *quos* reliquisti. Id. Am. 4. Sensu amisso fit *idem quasi* natus non esset.

Idem, *idem*.

4. *Idem* eleganter repetitur. Cic. Fam. 9. 2. Caninius *idem* tuus, et *idem* noster ad me venit.

Alter idem.

5. Dicitur et *alter idem*. Cic. Am. 21. Est amicus tanquam *alter idem*.

CAPVT LXXV.

De Adverbio Identidem.

1. *Identidem* est *saepius per intervalla*, aut *frequenter*. Cic. 3. N. D. 10. In motu *identidem* reciprocando. Id. Dom. 55. *Identidem* se ipse revocans. Id. At. 13. 26. Revolvor *identidem* in Tusculanum. *Di volta in volta. Di quando in quando. Tratto tratto. A ogni tanto. Ad ora ad ora. A quando a quando.* Id. 2. Fin. 23. *Identidem* dicitis.

CAPVT LXXVI.

De Adverbio Illico. Εὐθέως.

1. *Illico* dictum quasi *In loco*, idest in eodem loco. Vsurpatur pro *Statim*. Cic. At. 2. 8. Ibidem *illico* puer abs te cum epistolis. Id. Mur. 10. Simul atque increpuit suspicio tumultus, artes *illico* nostrae conticescunt. Id. Quin. 15. *Illicone* ad praetorem ire convenit? *Così tosto doveasi correre al pretore?*

CAPVT LXXVII.

De Praepositione In.

In, ad tempus relata.

1. Praepositio *In*, praeter vulgatos usus, alios quosdam magis reconditos habet. Cic. 3. Off. 14. Ad coenam hominem invitavit *in* posterum *diem*. *Pel giorno seguente.* Id. 14. Phil. 1. Vt *in* hodiernum *diem* vestitus mutetur - *Per oggi*. Id. 2. Agr. 2. Actio constituta *in mensem* Ianuarium. Id. Sext. 8. Habebit senatus *in* hunc *annum*, quem sequatur. Id. 4. Ver. 51. Syracusis lex est de religione, quae *in annos* singulos Iovis sacerdotem sortito capi iubeat. *D'anno in anno. Anno per anno.* Id. 2. Div. 6. Solis defectiones, itemque lunae praedicuntur *in* multos *annos*. Ita *in paucos dies*, *in multos menses*, etc. *Per pochi dì*, *per molti mesi.*

Huc revocanda sunt, *In futurum*, *in reliquum*, *in omne tempus*. Item illa, *In praesens*; *in praesenti*, *in praesentia*; atque etiam, si Diis placet, *in praesentiarum*, qua voce nolim tantopere nostros homines delectari.

In dies, *In singulos dies.*

2. *In dies*, et *in singulos dies* significationem eandem habent; hoc differunt, quod alterum imminutum est, alterum plenum. Cic. Top. 16. *In dies* vitium crescit. *Cresce*

alla giornata. L' un dì più che l' altro. Id. 1. Cat. 3. Crescit *in* singulos *dies* hostium numerus. *Ogni dì più.* Id. 6. Fam. 4. Illa *in dies* singulos magis, magisque opinio confirmatur. *Di giorno in giorno.* Sic dicimus, *in horas*, et *in singulas horas. D'ora in ora. Da un'ora all'altra.*

In diem vivere.

3. Cic. 2. Or. 40. Si barbarorum est *in diem* vivere. *Alla giornata.* Id. 2. Phil. 34. Iam minime miror te cum perditissimis latronibus non solum de die, sed etiam *in diem* vivere.

In posterum, In perpetuum.

4. Cic. Cluen. 44. Videte, ne censoribus *in posterum* potestatem regiam permittatis. *Per l'avvenire. Da indi innanzi, da questo innanzi, da qui innanzi.* Id. 2. N. D. 61. Defectiones solis, et lunae cognitae, praedictaeque *in* omne *posterum* tempus. Id. 1. Ver. 30. Idcirco tibi amicum *in perpetuum* fore putasti. *Per sempre.* Id. Fam. 10. 12. Res *in posterum* dilata. *Nel giorno seguente.*

In distributioni *serviens.*

5. *In* saepe distributioni servit. Liv. 34. 60. Quod quingenos denarios pretium *in capita* statuissent. *Per aver messo la tassa un tanto per testa, per uomo.* Id. 9. 43. Singulis *in militem* tunicis imperatis. *Per ogni soldato.* Cic. 4. Ver. 53. Describebat censores binos *in singulas civitates. Due censori per città.* Id. Balb. 21. Vt *in singulas colonias* ternos cives romanos facere posset.

6. Huc revocanda sunt illa, quae ad pretium pertinent. Cic. 1. Ver. 10. Pro frumento *in modios* singulos duodenos sestertios exegisse. Id. Font. 5. Titurius quaternos denarios *in singulas* vini *amphoras* portorii nomine exegit. *Quattro giuli per anfora.* Id. Qu. Fr. 3. 5. Is ternis nummis *in pedem* tecum transegisse dicebat.

In vulgus.

7. *In vulgus* usurpatur pro *vulgo*. Cic. Parad. 1. 1. Cato ea sentit, quae non sane probantur *in vulgus.* Id. Att. 1. 22. Id *in vulgus* gratum esse sentimus. *Comunemente. Generalmente.*

In universum.

8. *In universum*, cui contrarium est *nominatim*, habet Livius lib. 9. c. 26. Non nominatim, sed *in universum.*

In tempore.

9. *In tempore* idem est, ac *opportune.* Ter. Phor. 2. 4. Ipsum video *in tempore. A tempo, in tempo.*

In modum.

10. ***In modum*** elegantes, ac varios usus habet. Plaut. Trin. 3. 3. Exornetur *in peregrinum modum. In modo, A foggia pellegrina.* Cic. 2. Ver. 5. *Servilem in modum* cruciari. *A modo, Ad usanza di servo.* Id. Prov. cons. 3. *Miserandum in modum* necari. *In un modo miserabile.* Id. 7. Ver. 28. *Hostilem in modum* cruciari, necarique. Liv. 5. 15. *Vaticinantis in modum* cecinit. *Ad uso di chi profetizza.* Cic. At. 1. 2. *Miserandum in modum* iratus est. Id. 15. 9. *Mirandum in modum* gaudeo. Item, *Mirum in modum*, *Mirabilem in modum. Maravigliosamente, A maraviglia.*

In hanc, In eam, in eandem sententiam.

11. Cic. 2. Div. 10. Hoc idem significat graecus ille *in hanc sententiam* versus. Id. At. 2. 22. Haec et *in eam sententiam* cum multa dixisset. *In questo proposito, di simil tenore.*

Similia fere sunt; *in hanc formulam, in haec verba, in eadem verba, etc.*

In speciem.

12. *In speciem.* Cic. 7. Ver. 33. Praeclara classis *in speciem*, sed inops, et infirma, etc. *In vista, In apparenza, A primo aspetto.* Liv. 30. 16. Ducentes paucos *in speciem* captivos. Id. 4. 42. Nec precibus tribunorum, quae *in speciem* modo iactentur, sed auxilio confidere reum. Id. 38. 21. Tenui vulnere *in speciem.* Id. 5. 9. Dilataque *in speciem* actione, re ipsa sublata.

In integro.

13. *In integro* res est, idem significat, ac res integra est. Cic. Fam. 5. 20. De centurionibus res est *in integro.* Id. 15. 16. *In integro* res nobis erit.

In medio.

14. *In medio* pro *adest in praesentia* usurpatur. Cic. 4. Verr. 42. Tabulae sunt *in medio. Sotto gli occhi.*

15. Item pro *notum est.* Cic. 1. Verr. 2. Quae *in medio* posita sunt, commemoro.

In manus sumere.

16. Cic. 6. Ver. 27. Iste unumquodque vas *in manus sumere.* Id. Planc. Procul apparet, non excutitur, non *in manus sumitur. Non si piglia in mano.*

In manu tenere.

17. Cic. Coel. 26. Cum Licinius pyxidem *teneret in*

manu. Id. 1. Tusc. 29. Cum pene *in manu* mortiferum illud poculum *teneret. Tenendo in mano.*

In manibus esse.

18. *In manibus esse* per translationem multa significat. Cic. At. 6. 3. Res *est in manibus*, id est iam agitur. Liv. 4. 57. Cum tantum belli *in manibus esset. Avendosi per le mani.* Cic. At. 4. 13. De libris oratoriis factum est a me diligenter, diu multumque *in manibus fuerunt*, idest expoliti sunt. Id. Am. 25. Sed et audivistis, et *est in manibus* oratio, idest vulgo habetur. *Va in volta, Va per le mani.* Id. 2. Ver. 6. Libelli nominum vestrorum *in manibus* erant omnium. *Andavano per le mani di tutti.* Liv. 5. 20. Victoria *est in manibus. Si tien sicura, Si tiene in mano.*

In manibus habere.

19. Cic. 1. Ver. 6. Quam nunc spem *habeat in manibus. Abbia per le mani, Tenga per sicura.* Id. At. 4. 14. Ex iis libris, quos *in manibus habeo.* Id. At. 13. 45. Omisi ea, quae *in manibus habebam*: quod iusseras, edolavi. Id. 5. Tusc. 7. Philosophi quamcumque rem *habent in manibus*, in eam, quae conveniunt, congerunt omnia.

In orbem, pro, *Per vices.*

20. Liv. 5. 19. Senae horae *in orbem* operi attributae sunt. *Sei ore per uno.* Id 5. 17. Decem imperitabant, unus cum insignibus imperii, et lictoribus erat; quinque diebus finiebatur imperium, ac per omnes *in orbem* ibat. *In circolo.*

CAPVT LXXVIII.

De Adverbiis Inde, et Indidem.

Inde pro *Deinde.*

1. Saepe *Inde* ponitur pro *Deinde.* Liv. 1. 3. Agrippa *inde* Tiberini filius. Cic. Brut. 90. Deinceps *inde* multae. *Molte dipoi l'una dopo l'altra per ordine.* Id. Mur. Quid tum *inde*?

Inde, ad tempus relatum.

2. Nec ad locum solum, sed etiam ad tempus refertur. Cicer. Prov. Cons. 13. Iam *inde a principio* huius imperii. *Infin dal principio.* Id. 2. N. D. 48. Iam *inde ab ortu.* Id. Arch. 1. Quoad longissime potest mens mea respicere spatium praeteriti temporis, *inde usque* repetens.

Inde Vnde.

3. *Inde unde* et ad locum, et ad alia per translationem accommodatur. Cic. At. 13. 39. Nec *inde* venit, *unde* mallem. Id. Heren. 6. Si *inde* incipiemus narrare, *unde* necesse erit. Id. 1. Inv. 20. Si *unde* necesse est, *inde* initium sumetur.

Indidem, ex eodem loco.

4. *Indidem*, est ex eodem loco. Cic. Rosc. Am. 27. Quos homines? *indidem* Ameria? an hosce ex urbe sicarios? *Dall'istesso paese d'Ameria.* Id. 1. Div. *Indidemque* eadem, quae oriuntur de integro, atque eodem occidunt.

Vnde Indidem.

5. Cic. 3. Or. 40. *Vnde* simile duci potest, *Indidem* verbum translatum lumen affert orationi.

CAPVT LXXIX.

De Adverbio Inibi.

Inibi, ex *In*, et *Ibi* factum est, in eodem loco. Cic. 1. Agr. 7. Luxuries Annibalem Capuae corrupit: superbia nata *inibi* esse ex Campanorum fastidio videtur. *Quivi stesso.*

CAPVT LXXX.

De Adverbio Infra.

1. *Infra* contrarium habet *supra*. Cic. 6. Rep. 4. Supra lunam sunt omnia aeterna, *infra* autem nihil est, nisi mortale. Id. At. 9. 26. Et quidem supra me Atticus, *infra* me Verrius, familiares tui. *Sotto di me.* Id. Or. 1. Non his solum locus est, sed horum vel secundis, vel etiam *infra* secundos. Id. Quin. 15. Non modo ex numero vivorum exturbatur, sed si fieri potest, etiam *infra* mortuos amandatur. *Sotto a' morti.*

Infra se iudicare, ducere, arbitrari.

2. Illa translata. Cic. 3. Fin. 7. Ut omnia, quae homini accidant, *infra* se esse iudicet. Id. 3. Fin. 8. *Infra* se humana omnia ducens. Id. 3. Tusc. 7. Humanas res despicere, atque *infra* se positas arbitrari. *Sotto di se.*

Infra pro *Post.*

3. Interdum pro *Post* usurpatur. Cic. Brut. 10. Homerus non *infra* superiorem Lycurgum fuit. *Non fu dopo Licurgo il maggiore.*

CAPVT LXXXI.

De Adverb. Interim, et Interea.

1. *Interim*, et *Interea* vim habent eandem, sed *Interim* fere absolute ponitur. Cic. Lig. 1. *Interim* Varus Vticam venit. *In questo mezzo*. Id. 2. Or. 86. Hoc *interim* spatio conclave illud concidit. *In questo mentre*.

2. Aliquando *dum* adsciscit. Caes. 5. B. G. 37. *Interim dum* de conventionibus inter se agunt. *Fra tanto, mentre che, in quel mentre che, in tanto che.*

Interea dum, interea quoad.

3. *Interea* saepe quidem absolute ponitur: frequentius tamen, quam *interim*, assumit *Dum*. Cic. 2. Phil. 42. *Interea dum* tu habes, qui dies ille collegae tui? Id. 1. Or. 42. *Interea* tamen *dum* haec, quae dispersa sunt, coguntur. Caes. 3. B. C. 16. *Interea* manerent induciae, *dum* ab illo rediri posset.

4. Interdum *Dum* antecedit. Cic. Quin. 6. Haec *dum* Romae geruntur, Quintius *interea* etc.

5. Nonnunquam pro *Dum* reponitur *Quoad*. Caes. 1. B. G. 10. *Interea*, *quoad* fides esset data, Caesarem facturum, quae polliceretur.

CAPVT LXXXII.

De Praepositione Intra.

1. *Intra* contrarium habet *Extra*, ac saepe statum in loco declarat. Cic. de Vn. *Intra* caelum geniti Dii. Id. At. 3. 10. Quod facile fuisset; nisi *intra* parietes meos de mea cervice consilia inirentur. Id. Brut. 1. 18. Cum tantum resideat *intra* urbem mali.

2. Alias motum ad locum. Cic. At. 8. 15. Qui regionibus exclusi *intra* praesidia, atque intra arma aliena venissent. Id. 2. Or. 34. Artis est nosse regiones, *intra* quas venire debeas, ut pervestiges, quod quaeras.

Admonitio.

3. Quoties *intus*, vel *intra* significandum est, si casus accedat, *intra* dici oportet; quia *intus*, et *intro*, cum adverbia sint, casum non admittunt.

Intra pro *Citra*.

4. Saepe *Intra* usurpatur pro *Citra*. Cic. Sext. 27. Antiochus *intra* montem Taurum regnare iussus est. *Di qua dal monte Tauro.* Id. 5. Ver. 89. Locus iam *intra* oceanum nullus est, quo etc. Id. Leg. Man. 12. Nullam *in-*

tra oceani ostium praedonum navim esse audiatis. *Dallo stretto di Gibilterra in qua, cioè in tutto il mare Mediterraneo.*

5. Illa per translationem dicta. Cic. 9. Fam. 26. Epulamur non modo non contra legem, sed etiam *intra* legem. Idest *intra* fines legis. Id. 4. 4. Modice hoc faciam, aut *etiam intra* modum. *Peccherò più tosto nel meno che nel più.*

6. Interdum ad tempus accommodatur. Cic. 2. Ver. 13. Quae *intra* decem annos facta sunt. *Da dieci anni in qua. Dentro lo spazio di dieci anni. Da dieci anni a questa parte.*

CAPVT LXXXIII.

De Pronomine Ipse.

Me ipse, et *Mihi ipse*, pro *Me ipsum*, *Mihi ipsi*, etc.

1. *Ipse* quamvis antecedat *Me*, aut *Mihi*, *Te* aut *Tibi*, *Se* aut *Sibi*, eleganter in recto efferri solet. Cic. 4. Fam. 6. Frangere iam *ipse me*. Id. 4. Fam. 8. Non ita abundo ingenio, ut te consoler, cum *ipse me* non possim. Id. 6. Fam. 10. Agam per *me ipse*, et moliar. *Da per me stesso*, Id. ib. Quanti me a te fieri intellexerim, sum *mihi ipse* testis. *A me stesso*. Ter. Adel. Prol. Indicio de *se ipse* erit. Cic. Syl. 24. Nihil audacter per *se ipsi*, sine P. Sylla, facere potuerunt. *Da se stessi.*

Ipse pro *Omnino*.

2. *Ipse* interdum usurpatur pro *Omnino* Cic. 3. Fam. 21. Triginta dies erant *ipsi*, cum dabam has litteras, per quos nullas a vobis acceperam. *Trenta giorni appunto. Trenta giorni nè più nè meno.* Id. Brut. 15. Mortuus est annis octoginta tribus *ipsis* ante me Consulem. *Ottanta tre anni intieri.*

CAPVT LXXXIV.

De Pronomine Is.

Is, pro *Hic*, vel *Ille*.

1. *Is* saepe usurpatur pro *Hic*, vel *Ille*. Cic. 1. N. D. 13. Eius auditor Strato, *is*, qui physicus appellatur. Id. 3. Orat. 16. Quorum princeps Socrates fuit, *is*, qui etc. *Quegli, il quale.*

Is post pronomen *Qui*.

2. Saepe *Is* post pronomen *Qui* collocatur. Cic. 2. Phil.

30. *Qui* magister equitum fuisse viderere, *is* per municipia, etc. *Colui, il quale.*

Is qui, pro *Talis qualis.*

3. *Is qui* pro *Talis qualis* eleganter ponitur. Cic. At. 7. 8. Itaque ego *is* in illum sum, *quem* tu me esse vis, Id. 3. Fam. 10. Quod si essem *ea* perfidia, *qua* sunt ii, qui in nos haec conferunt. Id. 5. Fam. 19. Si *ii* nos sumus, *qui* debemus. *Tali, quali.*

Is ut, Is qui, pro *Talis ut.*

4. *Is ut, Is qui*, pro *Talis ut* saepissime usurpantur. Cic. Brut. 15. Nec tamen *is* sum, *ut* mea me maxime delectent. *Tale che.* Id. 1. Fam. 5. *Is* enim tu vir es, et *eum* me esse cupio, *ut*, etc. Id. 1. Fam. 8. *Is* ego sum, *cui* vel maxime concedant omnes. *Io son tale, al quale.*

Is quasi, pro *Is ut Si.*

5. Cic. At. 1. 8. Proinde *eo* animo te velim esse, *quasi* mei negotii causa in ista loca missus esses. *Come se.* Id. ib. Me autem *eum* et offendes erga te, et audies, *quasi* mihi, si qua parta erunt, non modo te praesente, sed per te parta sint.

Id aetatis, pro *Ea aetate.*

6. *Id aetatis* eleganter usurpatur pro *Ea aetate*, et accommodatur tum ad senes, tum ad pueros, vel adolescentulos. Cic. At. 4. 15. Si hominem *id aetatis* in tam longo sermone tenuisset. Id. 1. Or. 47. Quoniam id nobis, Antoni, hominibus *id aetatis*, oneris ab horum adolescentium studiis imponitur. *Persone di tal' età.* Id. Cluen. 51. Se in balneis cum *id aetatis* filio fuisse. Id. Rosc. Am. 23. Duo filii *id aetatis.*

7. Adsciscit interdum *Vt.* Cic. 6. Fam. 21. *Id aetatis* iam sumus, ut omnia fortiter ferre debeamus. *Siamo già in tal età, che, ec.*

Id temporis, pro *Id tempus*, vel *Eo tempore.*

8. Cic. 2. Or. 90. Sed nunc quidem, quoniam *id temporis* est, surgendum censeo. *Poichè l'ora è tale.* Id. Mil. 10. Deinde profectus est *id temporis*, cum etc. Id. 5. Fin. 1. Maxime quod is locus ab omni turba *id temporis* vacuus esset. Id. At. 13. 13. Venit enim ad me, et quidem *id temporis*, ut retinendus esset. *E poi a tal'ora, che, ec. In tal punto, momento.*

Admonitio.

9. Hic animadverte, particulam *id* tanquam indecli-

nabilem adhiberi a latinis scriptoribus, et in omnibus casibus usurpari. Ter. Andr. 1. 1. Nunc *id* operam do, pro *huic rei*. Plaut. Trin. 1. 2. Si *id* me non accusas pro *huius rei*. Id. in Curc. 1. 2. *Id*, quod amo, careo, pro *eo*. Sed haec tamen in soluta oratione non facile invenies.

CAPVT LXXXV.

De Pronomine Iste. *Cotesto.*

1. *Iste*, *cotesto*, proprie ad secundam personam pertinet, ut *Hic* ad primam. Itaque *Iste* dicitur, qui ad te spectat, ut *hic*, qui ad me. Cic. 2. Phil. 15. Tu *istis* faucibus, *istis* lateribus, *ista* gladiatoria totius corporis firmitate, tantum vini, etc. Id. 2. Fam. 11. Ut mihi verba deessent, nec solum *ista* vestra oratoria. *Coteste vostre.*

Non desunt exempla contra hanc regulam, quae videre potes in Manutii commentario ad familiares Cic. 3. Fam. 10.

Iste contemnentis.

2. Ponitur autem saepe hoc pronomen in rebus, quas contemnimus, tanquam alienas a nobis. Cic. Dom. 26. Lex, quam *iste* tulerat. *Costui*. Id. Sen. 23. Ita ex *ista* vita discedo, tanquam ex hospitio. Id. 1. Nat. Deor. 44. Pecudum greges diliguntur *isto* modo. *A questo modo.*

Istiusmodi, pro *Tale*.

3. *Istiusmodi* quoque contemptum fere continet. Cic. 3. Ver. 58. Perfacile vero apud *istiusmodi* praetorem, qui, etc. Id. 1. Ver. 11. Necesse erit *istiusmodi* rationi aliquo consilio obsistere. Id. 1. Or. 22. Adduxissem huc Graeculum aliquem, qui nos *istiusmodi* disputationibus oblectaret. *Sì fatte.*

Isthaec, *isthuc*, pro *ista*, et *istud*.

4. *Isthaec* pso *ista*, et *isthuc* pro *istud* Tulliana sunt. Cic. At. 8. 19. Si ille circum *isthaec* loca commorabitur. Id. At 1. 19. Primum tibi persuade, me *isthaec* non curare. Id. 1. Nat. Deor. 32. Praecipitare *isthuc* quidem est, non descendere. *Cotesto è un precipitarsi.*

CAPVT LXXXVI.

De Coniunctione Ita.

Ita pro *Adeo*, aut *Valde*.

1. *Ita* saepe usurpatur pro *Adeo*. Cic. Deiot. 7. Dii te perdant fugitive: *ita* non modo nequam, et improbus,

sed fatuus, et amens es. *Talmente* Id. Or. 18. Rarus insessus, nec *ita* longus. Id. 6. Ver. 49. Simulacra praeclara, sed non *ita* antiqua. *Non molto antiche.* Id. 2. Acad. 2. Hoc tibi non *ita* decorum est. *Non ti sta molto bene. Non ti conviene gran fatto.*

Ita pro *itaque*, sive *Atque ita.*

2. Alias pro *itaque*. Cic. 5. Tusc. 23. *Ita* nobilissima civitas Graeciae, et olim potentissima, sepulcrum civis sui ignorasset, nisi, etc. *E così*. Id. Quin. 2. *Ita* fit, ut ego, qui tela depellere, et vulneribus mederi debeam, tum id facere cogar etc.

Ita iurantis.

3. Interdum in iureiurando usurpatur. Ter. Eun. 3. 2. *Ita* me Dii ament; honestus est. *Se Dio m'aiuti.* Cic. At. 5. 13. *Ita* vivam, ut maximos sumptus facio. Id. 7. Ver. 14. *Ita* mihi Deos omnes propitios esse velim, ut, etc. *Così Dio m'aiuti.* Id. Att. 1. 13. Te, *ita* me Dii iuvent, desideravi etc.

Ita ut, *Ita ut si*, pro *Adeo ut*, *Adeo ut si.*

4. Cic. Att. 2. 12. *Ita* sum afflictus, *ut* nemo unquam. Id. 13. Fam. 22. Mihi molestissimis temporibus *ita* benevole, fideliterque praesto fuit, *ut si* esset a me manumissus.

Ita quasi, vel *tanquam.*

5. Cic. 7. Fam. 4. *Ita* mecum locutus est, *quasi* non dubium bellum habeamus. *Non altrimenti*, *che se*. *Come se*. Id. Quin. 5. *Quasi* domi nummos haberet, *ita* constituit scapulis se daturum. Id. 6. Ver. 22. Neque enim *ita* se gessit in his rebus, *tanquam* rationem aliquando esset redditurus.

Ita, *quemadmodum*, vel *quomodo.*

6. Cic. Fat. *Ita* certe evenit, *quemadmodum* sit futurum. Id. At. 13. 21. Quare facies, ut *ita* sit in libro, *quemadmodum* fuit. Id. 2. Agr. 1. Neque me tantummodo consulem, sed *ita* fecistis, *quomodo* pauci nobiles in hac civitate consules facti sunt.

Ita si, pro *Hac conditione si.*

7. Cic. Sen. 2. *Ita* enim senectus honesta est, *si* se ipsa defendit, *si* ius suum retinet. *Con questo se. Talmente se.* Id. 1. Off. 9. Nam hoc ipsum *ita* iustum est, quod recte fit, *si* est voluntarium Id. Att. 16. 6. Sed *ita si* redeam. *Con questo patto.* Id. 13. Fam. 1. *Ita* etiam, *si* aedificaturus esses. *Con tutto che.*

Ita ne, ut ne, ut non, ut ne quidem.

8. Ter. Heau. 4. 5. *Ita* ut isthaec tua misceto, *ne* me admisceas. Cic. 16. Fam. 9. Sed tamen *ita* velim, *ut ne* quid properes. Id. 7. Fam. 27. Cum quidem biduum *ita* ieiunus fuissem, *ut ne* aquam *quidem* gustarem. Id. 2. Off. 16. Nec *ita* claudenda est res familiaris, *ut* eam benignitas aperire *non* possit. *Di modo che.*

Ita ne, ita ne vero, ita ne tandem.

9. *Ita ne, ita ne vero* urgentis sunt, aut etiam stomachantis. Cic. 2. Div. 32. *Ita ne* censes? Id. ib. 40. *Ita ne?* si quis ex sua re, etc. Id. 2. Nat. Deor. 4. *Itane vero* ego iniustus, qui et consul rogavi, et augur, et auspicato? Id. 7. Ver. 30. *Ita ne vero* tu tua pericula communi periculo defendes? Id. Cluen. 65. *Ita ne tandem? Così eh? A questo modo? Così si fa eh?*

Quid ita?

10. *Ita* coniungitur cum *quid*, estque arguentis per interrogationem. Ter. Eun. 4. 4. Thais iam aderit. Py. *Quid ita? E perchè?* Liv. 6. 15. *Quid ita* solus ego civium curam ago?

Ita pro *certe.*

11. *Ita* adhibetur etiam in responsionibus, habetque vim affirmandi. Cic. 2. Orat. 2. *Ita*, inquit Antonius. *Così è.*

CAPVT LXXXVII.

De Adverbio Item, et Itidem.

1. *Item* est *Similiter*. Cic. 6. Ver. 19. Litterae isti mittuntur a patre vehementer, ab amicis *item*. *Dagli amici similmente.* Id. 2. Div. 6. Solis defectiones, *itemque* lunae praedicuntur. Id. 1. Div. 48. Romulus augur cum fratre *item* augure. Id. Am. 2. Itaque ex me quaerunt, credo *item* ex hoc Scaevola. *Parimente.*

Item ut, item uti, item atque.

2. *Item* saepe cum *Vt*, *Vti*, *Atque* coniungitur. Cic. Or. 60. Ita fit, ut non *item* in oratione, *ut* in versu numerus extet. Id. 6. Ver. 9. Fecisti *item*, *ut* praedones solent, qui, etc. *Hai fatto appunto come i corsari.*

Item quam, item quemadmodum.

3. Raro cum *Quam*, et *Quemadmodum* iungitur. Cic. 14. Fam. 12. Erat quondam quasi necesse, nunc, quomodo se res habet, non est *item*, *quam* dudum. *Non è tanto, quanto poco fa.* Id. 4. Ver. 22. Causa componi-

tur, ut *item* palaestritae Bidenses peterent ab Epicrate haereditatem, *quemadmodum* palaestritae Syracusani ab Heraclio petissent. *All'istesso modo, che.*

Vt item, sicut item pro *ita.*

4. Interdum *item* postponitur. Cic. 4. Acad. 13. *Vt* enim de sensibus, *item* faciunt de reliquis. Id. Or. 26. *Sicut* in foro non bonos oratores, *item* in theatro actores malos perpeti. *Così ancora.*

Non item.

5. *Item* cum negatione saepe in extremam coniicitur clausulam, ut res, quae conferuntur, diversas esse appareat. Cic. Or. 43. Nam omnium magnarum artium, sicut arborum, altitudo nos delectat; radices, stirpesque *non item*. Id. 4. Tusc. 14. Ingeniosi in morbum et incidunt rarius, et recreantur ocyus; hebetes *non item. Non così.* Id. At. 2. 21. Spectaculum tibi uni iucundum, ceteris *non item. Agli altri no.*

6. *Item* pro *Iterum* rarum admodum est. Sueton. Tib. 6. Parentes pene bis prodidit, semel cum a nutricis ubere, *item* cum a sinu matris raptim auferretur.

Itidem.

7. *Itidem* est *Similiter*, idest *Eodem modo*. Cic. Partit. 22. Temperantia in rebus incommodis est *itidem* duplex. *Similmente.* Id. 3. Nat. Deor. 24. Vinctus *itidem* a filiis Saturnus. Id. 1. Leg. 10. Ea, quae movent sensus, *itidem* movent sensus omnium. *Nell' istesso modo.*

Itidem et, Itidem ut.

8. Adsciscit autem interdum coniunctionem *et*, alias *ut*. Cic. 2. Leg. 3. Nunc *itidem* ab eodem, *et* a ceteris Diis immortalibus sunt capienda primordia. Ter. Hec. 3. 1. *Itidem* mulieres sunt ferme, *ut* pueri, levi sententia. *Le donne altresì sono il più come i fanciulli. Parimente come.*

CAPVT LXXXVIII.

De Adverbio ITERVM.

Iterum pro *Secundo.*

1. *Iterum* pro *Secundo* eleganter ponitur. Cic. Div. 35. Flaminius consul *iterum*. Id. Sext. 16. L. Saturnius *iterum* Tribunus. Id. Brut. 18. Livianae fabulae vix dignae, quae *iterum* legantur. *La seconda volta.*

Semel iterum, *Semel atque iterum*, *Semel aut iterum*, *Semel iterumque*.

2. Alias adsciscit *semel*. Cic. 5. Ver. 77. Duobus pretiis unum et idem frumentum vendidisti *semel* civitatibus, *iterum* populo romano. Item Dom. 52. Audierat ex illo se a me bis salutem accepisse, *semel* separatim, *iterum* cum universis. *Una volta da per sè, un'altra insieme con tutti*. Id. Cluen. 17. Vt re *semel atque iterum* praeiudicata condemnatus in iudicium venerit. *Una, o due volte*. Id. Brut. 90. Antistius, et Piso saepe dicebant, minus saepe Pomponius, raro Carbo, *semel, aut iterum* Philippus. *Una, o due volte*. Cic. 1. Div. 25. Sophocles id *semel iterumque* neglexit.

Iterum ac tertium, *Iterum ac tertio*.

3. Assumit aliquando vel *Tertium*, vel *Tertio*. Cic. 1. Inv. 39. Primum quidem decipi incommodum est, *iterum* stultum, *tertium* turpe. Id. 2. Div. 59. Nemo est, quin saepe iactans, Venerem aliquando iaciat, nonnunquam etiam *iterum, ac tertium*, Id. Deiot. 5. Ille *iterum*, ille *tertio* auctionibus factis pecuniam dedit. Id. Rosc. Am. 21. *Iterum, ac tertio* nominavi. *Due e tre volte*.

Iterum, ac saepius.

4. Nonnunquam additur *Saepius*. Cic. 13. Fam. 43. Vt re experiatur, *iterum, ac saepius* te rogo. Id. Leg. Man. 11. Testis est *iterum, ac saepius* Italia, quae, etc. Id. Font. 8. *Semel, atque iterum, ac saepius*. *Una, due, e più volte*.

CAPVT LXXXIX.

De Praepositione Ivxta.

Iuxta est *Apud*. Nep. Att. 22. Sepultus est *iuxta* viam Appiam ad quintum lapidem. Virg. 6. Aen. Furiarum maxima *iuxta* accubat.

Iuxta pro *Aeque*.

2. Saepe usurpatur pro *Aeque*. Sallust. Iugur. 67. *Iuxta* boni malique obtruncati sunt. Id. ib. Plebi, patribusque *iuxta* chari. Id. ib. cives, hostesque *iuxta* metuere. *Tanto i cittadini, quanto i nemici*.

Admonitio.

3. Haec familiaria sunt historicis, oratoribus non item, qui *Aeque* libentius, quam *Iuxta* usurpare solent. Lege *Aeque*.

Iuxta ac, *Iuxta atque*.

4. *Iuxta ac*, *Iuxta atque* itidem historica ferme sunt.

Liv. 1. 54. Absentium bona *iuxta atque* interemptorum divisa fuerunt. Id. 28. 20. Trucidant inermes *iuxta*, *atque* armatos. *Così i disarmati, come gli armati.*

Admonitio.

5. Quod minus verisimile aut usitatum est, id antecedere solet. Liv. 5. 6. Et se *iuxta* hyeme, *atque* aestate bella gerere posse.

Iuxta ac si.

6. *Iuxta ac si* Ciceronianum est. Cic. post red. in Sen. 8. Me reliquis officiis *iuxta ac* si meus frater esset, sustentavit, idest non secus ac si. *Come se mi fosse fratello. Così come mi ec.*

Iuxta cum.

7. *Iuxta* interdum assumit *Cum* apud historicos et poetas. Sallust. Catil. Quo in loco res nostrae sint, *iuxta mecum* omnes intelligitis. Idest aeque ac ego. *Quanto me.* Plaut. Aul. 4. 2. *Iuxta mecum* rem tenes. Id. Pers. 2. 2. *Iuxta tecum*, si tu nescis, nescio.

Iuxta pro *Secundum* vel *Post.*

8. *Iuxta* pro *Secundum* historicum itidem est. Tac. 2. 76. 3. *Iuxta* Deos, in tua manu est. Id. 6. An. 42. 3. Populi imperium *iuxta* libertatem, paucorum dominatio regiae libidini propior est.

CAPVT XC.

De Adverbio Licet.

1. *Licet* pro *Etsi* rarum est. Cic. At. 3. 12. *Licet* tibi, ut scribis, significaram, ut ad me venires Sidona, tamen intelligo, etc. Id. Vat. Veritas *licet* in causis nullum patronum, aut defensorem obtineat, tamen per se ipsa defenditur.

Admonitio.

2. Quoties sequitur *tamen*, satius est usurpare *Etsi*, *Tametsi*, *Quamquam*. Nam *licet* hac significatione, ut diximus, rarum est, nisi cum concessioni servit.

Licet absolute positum.

3. *Licet* saepissime absolute ponitur, et servit concessioni. Cic. At. 14. Sed omnia *licet* concurrant, idus Martiae consolantur. *Se ben rovinasse il mondo.* Id. Am. 20. Quantumvis *licet* excellas. *Per molto eminente, che tu sii.* Id. At. 1. 13. Ex qua *licet* pauca degustes. *Tu puoi pigliare un saggio, ch'io mi contento.* Id. At. 5. 1. Vel ipsi hoc dicas *licet*, humanitatem meo iudicio illi defuisse.

Lo puoi ben dire a lui stesso. Id. At. 2. 24. Proinde isti faciant *licet*, quos volent, consules. *Facciano pure.* Id. 3. Leg. 10. Quantumvis enumeres multos *licet*, nullos tamen, etc. *Per molti, che tu ne conti.* Id. Ar. resp. 9. Quam volumus *licet* P. C. ipsi nos amemus, tamen nec numero Hispanos, etc. *Amiamoci pur, quanto vogliamo.*

Licet per me, per te, per illum, etc.

4. Saepe adiicitur *Per me, Per te, Per illum*, et alia eiusmodi Cic. 1. Acad. 26. *Per me* vel stertas *licet* (inquit Carneades) non modo quiescas. *Tu puoi ben per mio conto anco ronfare.* Id. 3. Or. 35. *Per me*, appellet oratorem, *licet. Chiamilo oratore, che io me ne contento.* Plaut. Asin. Prol. Asinariam vult esse, si *per vos licet.* Ter. Adelph. 1. 2. Sinatis hunc facere, dum *per aetatem licet. Ora che l'età gliene comporta. Mentre gli è concesso per l'età.*

Licet pro *Etiamsi.*

5. Nonnunquam *Licet* pro *Etiamsi* videtur usurpari. Cic. post red. in Sen. 3. *Licet* corpus abesset meum, dignitas iam in patriam reverterat. *Ancorchè, Quantunque.*

Licet cum infinito pro *Possumus.*

6. Alias infinito modo iunctum usurpatur pro *Possumus*. Cic. 1. Off. 29. *Licet* ora ipsa cernere iratorum. *Si può vedere il volto.* Id. 1. Div. 7. Mirari *licet*, quae sint animadversa a medicis herbarum genera. *È cosa di meraviglia.* Id. 1. Div. 41. Videre *licet* nationes quasdam.

Admonitio.

7. Cicero pro *videre est*, *intelligere est*, quae poetica sunt, dicere solet. *Videre licet, intelligere licet.*

CAPVT XCI.

De Adverbio Longe.

Longe pro *procul.*

1. *Longe* proprie est *Procul.* Cic. 2. 7. *Longe* absum: audio sero. Id. At. 6. 3. Tu abes *longe* gentium. *Tu stai in paesi lontani. Tu stai in un altro mondo.* Id. 2. Fin. 30. Audi, ne *longe* abeam, moriens quid dicat Epicurus. *Per non ir lontano.* Id. 6. Ver. 27. Epicrates *longe* mihi obviam processit. Id. Am. 12. Vt nos *longe* prospicere oporteat futuros casus reip. *Molto avanti.*

Longe, Lateque.

2. *Longe, Lateque* assumuntur ad significandam longi-

tudinem, ac latitudinem spatii. Cic. 2. Nat. Deor. 15. Nam solis candor illustrior est, quam ullius ignis: quippequi immenso mundo tam *longe*, *lateque* collucet. Id. Leg. Man. 12. Tantum bellum, tam diuturnum, tam *longe, lateque* dispersum. Id. 1. Fin. 34. Quae autem est alia causa erroris tam *longe, lateque* diffusi, nisi quod, etc. *Tanto sparsa per ogni verso.*

Longe pro *Valde.*

3. Interdum *Longe* pro *Valde*, aut *Multum* usurpatur. Cic. 1. Acad. 1. Totaque ea res *longe* ceteris, et studiis, et artibus antecedit. *Di gran lunga. Di lunga mano. D'assai.* Id. Font. 17. O fortunam *longe* disparem M. Fonteii. Id. Syl. 17. Et erat huic iudicio *longe* dissimilis illa contentio. *Troppo diversa.*

Longe, Multumque.

4. Nonnunquam assumit *Multum*, significandi gratia. Cic. 5. Fin. 14. Quam *longe multumque* praestet mens, atque ratio.

Longe pro *Multo.*

5. *Longe* pro *Multo* saepe usurpatur, nec raro cum superlativo iungitur. Cic. Dom. 16. *Longe* aliter, atque a me dicta erant, detulèrunt. *Molto diversamente da quello, ec.* Id. Plan. 38. Quod est *longe* secus. *Tutto altrimenti, troppo altrimenti, tutto all'incontro.* Id. 1. Or. 11. *Longe* omnium in dicendo et *gravissimo*, et *eloquentissimo* Platoni. *Di gran lunga più di tutti.* Id. Brut. 62. Vir *longe* post homines natos *improbissimus. Il più scellerato che fosse mai.* Id. 13. Fam. 14. Paetus *longe princeps* municipii Lucensis. Id. 4. Ver. 22. *Longe primus* civitatis est Epicrates.

CAPVT XCII.

De Adverb. Magis et Maxime.

Magis quam.

1. *Magis* plerumque cum *Quam* copulatur. Cic. 2. Or. 4. *Magis* adeo id facilitate, *quam* ulla mea culpa contigit. Id. At. 16. 5. Etsi *magis* est, quod gratuler tibi, *quam* quod te rogem. Id. Mil. 7. Nisi forte *magis* erit parricida, qui consularem patrem, *quam* si quis humilem necaverit.

Admonitio.

2. Non temere *Magis* pro *Plus* usurpandum est. *Magis* enim plerumque ad comparationem pertinet, et *potius*

significat. *Plus* autem saepe refertur ad magnitudinem, et contrarium habet *Minus*; ut, *Plus virium*, *plus iucunditatis*; item *plus posse*, *plus efficere*, et alia eiusmodi, quibus locis *Magis* usurpare non licet. Lege *Plus*.

Magis absolute positum.

3. Saepe absolute ponitur, sed ita ut *quam* fere intelligatur. Cic. 16. Fam. 19. Expecto tuas litteras, te ipsum multo *magis*. Id. Parad. 3. 1. Nihil huc addi potest, quo *magis* virtus sit. Id. Planc. 24. *Magis* aedilis fieri non potuisset, idest, quam factus est. Id. 1. Fam. 9. Cum Pompeius ita contendisset, ut nunquam *magis*.

Magis si

4. Nonnunquam assumit *Si*. Cic. Am. 7. Tum *magis* id diceres, Fanni, *si* nuper in hortis Scipionis affuisses. Plau. Mil. 5. *Magis* dicas, *si* scias, quod ego scio. Ter. Heaut. 5. 1. *Magis*, *si* magis noris, putes ita rem esse. *Se il conoscessi meglio, a miglior dritto penseresti così.*

Magis, *Magisque; Magis*, *ac magis*.

5. Interdum *Magis* iteratur, rei magis declarandae gratia. Cic. 2. 18. Sed mihi quotidie *magis*, *magisque* de tuis rationibus cogitanti placet etc. Id. At. 14. 21. Itaque de Graecia quotidie *magis*, *et magis* cogito. Id. At. 5. 7. Quotidie *magis*, *ac magis* suspicor te in Epirum profectum. *Ogni giorno più, e più.*

Nihilo magis. Vide *Nihilo*.

Magis cum *Minus* comparatum.

6. Aliquando *Magis* cum *Minus* comparatur. Cic. 1. Off. 21. Capessentibus rempub. nihilo *minus*, quam philosophis, haud scio, an *magis* etiam despicientia adhibenda sit rerum humanarum. Ter. Adel. 4. 3. Omnes, quibus res sunt *minus* secundae, *magis* sunt natura quodammodo suspiciosi. *Chi è in volta di fortuna, suol più adombrare.*

Maxime iteratum.

7. Cic. 1. Fam. 7. Ii *maxime*, qui te et *maxime* debuerunt, et plurimum potuerunt iuvare.

Quam maxime.

8. *Quam maxime*, rem plurimum auget. Cic. 1. Or. 33. Dicere *quam maxime* ad veritatem accommodate. *Più che sia possibile. Il più che si possa.*

Vel maxime.

9. *Vel maxime*, idem pene quod *Quammaxime*. Cic. 2. Nat. Deor. 65. Mihi videtur *vel maxime* confirmare. Id.

Partit. 33. Quae quidem *vel maxime* suspicionem movent. *Più che altra cosa mai.*

Vt cum maxime.

10. *Vt cum maxime* ad tempus refertur. Cic. ad Q. Fr. 2. 8. Domus celebratur *ut cum maxime. Più che mai. Più che più.*

Quam qui maxime.

11. *Quam qui maxime* ad personam. Cic. 5. Fam. 2. Tam sum amicus Reip. *quam qui maxime. Quanto altri mai. Quanto alcun altro.*

Vt quisque maxime, ita potissimum.

12. Cic. 1. Off. 15. *Vt quisque maxime* opis indigeat, *ita* ei *potissimum* opitulari. *Quanto più alcuno ha bisogno d'aiuto, tanto più aiutar lui, che altri.*

Maxime in responsionibus.

13. *Maxime* adhiberi solet in responsionibus, habetque vim affirmantis. Ter. Adel. 4. 3. Sequere me hac intro. Mi. *Maxime. E della buona voglia.* Id. in Hec. 4. 4. Puerum, Philippe, mihi cedo, ego alam. Ph. *Maxime. Di buonissima voglia.*

CAPVT XCIII.

De Adverb. Magnopere, et Maximopere.

1. *Magnopere*, ex *Magno* et *Opere* factum, usurpatur pro *Multum*, aut *Valde*. Cic. 15. Fam. 14. Ego ceterarum rerum causa tibi Romam *magnopere* properandum censeo. Id. Rosc. Com. 15. Quorsum recidat responsum tuum, non *magnopere* laboro. *Non mi curo gran fatto. Non mi dà molto pensiero.* Id. 7. Ver. 41. Quid inquam, *magnopere* potuit Cleomenes facere, istius avaritia navibus exinanitis? Id. 1. Leg. 20. Philosophis *magnopere* auctor fuit, ut, etc. Id. 6. Fam. 14. *Magnopere* putavi oportere.

Magno opere.

2. Interdum hoc adverbium dividitur in ea, ex quibus conflatur. Cic. At. 13. 36. *Magno opere* accersitus. Id. 13. 36. *Magnoque opere* abs te peto. *E ti domando instantemente questa grazia.*

Maximopere.

3. Hinc est *Maximopere*, quod itidem coniunctum invenitur, ac divisum. Cic. 10. Fam. 25. Id *maximopere* censeo persequendum. Teren. Eunuch. 3. 3. Thais *maximo* te *opere* orabat, ut cras redires. *Ti pregava senza fine.*

CAPVT XCIV.

De Adverb. Male, et Interiectione Malvm.

Male accipere.

1. *Male accipere* est *Male tractare*; et refertur tum ad verba, tum ad facta. Cic. 5. Ver. 54. *Male accipit* verbis Rabonium. *Fa una buona sgriduta. Lo riprende forte*. Id. 4. Ver. 23. Epicrates homines multis verbis *male* a se *acceptos* dimisit. *Alla peggio, con villanie*. Cic. 12. Fam. 14. Exclusus ab Antiochia Dolabella, et in oppugnando *male acceptus*. *Maltrattato*.

Male mulctare.

2. *Male mulctare*, idem, quod *pugnis*, *verberibusve male accipere*. Cic. Brut. 22. Addebat etiam scriptores illos *male mulctatos* exissè cum Galba. *Mal arrivati o capitati*. Id. 6. Ver. 43. Ii primo cum obsistere conarentur, *male mulctati* clavis, ac fustibus repelluntur. *Mal conci*.

Male audire.

3. *Male audire*, et *Bene audire* fere ad malam, aut bonam famam pertinent; nam cui maledicitur, is male audit; cui bene dicitur, audit bene. Cic. At. 6. 1. Qui me idcirco putat *bene audire* velle, ut ille *male audiat*. Id. 5. Tusc. 50. Surdaster erat M. Crassus; sed aliud molestius, quod *male audiebat*, etiamsi, ut mihi videbatur, iniuria. *Non avea buona fama. Non si diceva bene di lui. Avea mala voce*.

Male sit, Deus male faciat.

4. *Male sit*, *Dii male faciant*, male precantis erant. Catul. At vobis *male sit*, malae tenebrae. Cic. At. 13. 25. *Male* mihi *sit*, si unquam quicquam tam enitar. *Dio mi faccia tristo*. Id. At. 15. 15. *Male sit* Antonio; si quidem Buthrotiis molestus est. Id. 1. Fam. 21. Dii isti Seguleio *male faciant*, homini nequissimo. *Diano le male calende*.

Male narras.

5. *Male narras*, est *Tristem nuncium affers*. Cic. At. 16. 14. *Male narras* de illo. *Mi dai una mala nuova di colui*. Cui opponitur, *Narras bene*. Cic. Parad. 3. 2. *Bene hercule narras. Bene certamente. Oh bene! Oh bravo!*

Malum.

6. *Malum* saepe interiectio est indignantis. Cic. 1. Phil. 6. Quae, *malum*, est ista voluntaria servitus? Id. 3. Ver.

20. Quae, *malum*, est ista tanta audacia, atque amentia? *Che domin' è? ec.*

CAPVT XCV.

De Adverbio Minvs, et inde ortis.

Minus pro *Parum*, aut *Rarius*.

1. *Minus* saepe pro *Parum* usurpatur. Cic. Am. 6. Si *minus* intelligitur, quanta vis amicitiae sit, ex discordiis percipi potest. *Se non s'intende così bene.* Cic. 9. Fam. 9. Terentia *minus* belle habuit. *Non s'è sentita troppo bene.* Cic. 12. Fam. 2. L. Cotta *minus* in senatum venit. *Non troppo spesso viene in senato.*

Minus in numerando.

2. *Minus* in numerando praeclaros habet usus. Sic Livius. Romanorum caesi *minus* mille. Id. 5. 8. *Minus* militum periit. Id. 39. 18. In senatu centum non *minus* erant. Caes. A millibus passuum *minus* duobus castra posuit.

Minus pro *Non*.

3. *Minus* interdum eandem fere vim habet, ac *non*, praesertim cum antecedit *Si*. Cic. 1. Div. 14. Ac nonnunquam, quae praedicta sunt, *minus* eveniunt. *Non riescono troppo.* Id. 7. Ver. 27. *Si minus* necari, custodiri oportebat.

Minus quam; Minus ac; Minus atque.

4. *Minus* assumit *Quam* apud oratores, interdum *Ac*, vel *Atque* apud poetas. Cic. 15. Fam. 10. Si mihi tecum *minus* esset, *quam* est cum tuis omnibus. Virg. 3. Aen. 561. Haud *minus*, *ac* iussi faciunt. Hor. 2. Sat. 7. Qui peccat *minus atque* ego.

Nihilo minus, vide *Nihilo*. *Minus minusque.*

5. Vt *Magis*, ita *Minus* iteratur interdum. Teren. Heaut. 3. 3. Nam mihi iam *minus*, *minusque* obtemperat. *Tuttavia meno.*

6. *Minus ac Minus* Plinianum est. Cum advesperascit, apes in alveo strepunt *minus ac minus*. 11. 10.

7. *Minus et minus* Ovidianum. Pont. 2. 8. Nam *minus et minus* est facies in imagine tristis.

Minime.

8. *Minime* plus est, quam *Minus*, sed non penitus negat, si vim eius propriam spectes. Cic. Brut. 57. Sed mihi placebat Pomponius maxime, vel *minime* displicebat. *Pochissimo. Meno di tutti.* Caes. 1. B. G. 1. *Minimeque* ad

eos mercatores saepe commeant. Cic. 13. 1. Homo *minime* ambitiosus, *minimeque* in rogando molestus. *Molto poco. Non molto ambizioso.* Id. 7. Ver. 34. Etsi in hac quadriremi *minime* multi remiges, et milites deerant.

9. Aliquando prorsus negat, et adhibetur pro *non*. Cic. Leg. 3. 8. Nobis vero placet: sed iis, qui in provinciis sunt, *minime* placet. *Non va punto a verso.*

Minime omnium

10. *Minime* coniungitur cum genitivo *Omnium*, quod superlativum sit. Cic. Rosc. Am. 34. Id ad te *minime omnium* pertinebat. *Meno di tutti.*

Minime gentium.

11. *Minime gentium* in familiari sermone adhiberi solet, habetque vim maximam negandi. Ter. Adel. 5. 2. Ah *minime gentium. Ah no, ah non fia mai, ah certo no.*

Minimum.

12. *Minimum* cum *Maxime* comparatum. Cic. Am. 13. Vt quisque *minimum* firmitatis habeat, *minimumque* virium, ita amicitias appetit. *Quanto manco, ec., Tanto più, ec.*

Minimum cum *Plurimum* comparatum.

13. Comparatur interdum *Minimum* cum *Plurimum*. Cic. Or. 26. Hoc in genere nervorum est *vel minimum*, suavitatis autem *vel plurimum*. Colum. 1. 6. Pinguis ager cum *plurimum* reddat, *minimum* poscit.

Minimum pro eo, quod minus latine dicitur *ut minimum*.

14. Cic. Vn. Ita fiunt omnes partes *minimum* octoginta una. *Almeno, il meno, il manco il manco.* Id. Or. 61. Non loquor de uno pedis extremo, adiungo, quod *minimum* sit, proximum superiorem.

CAPVT XCVI.

De Adverbiis Mire, Mirifice, et Mirum.

1. *Mire* parum usitatum est, si cum *mirifice* comparetur. Cic. At. 16. 11. Puero municipia *mire* favent. Cic. 1. Ac. 9. Quas *mirifice* Plato erat amplexatus. *Maravigliosamente.* Id. 1. Or. 13. Ac iam tum erat adolescentulus his studiis *mirifice* deditus. Id. 1. N. D. 21. Te *mirifice* ab eo diligi, intelligebam. *Che ti voleva mille moggia di bene, tutto il ben del mondo.*

2. *Mirum* etsi proximam vim habet, tamen ad nomen magis videtur accedere. Cic. 2. Or. 43. Hoc *mirum* quid-

dam valet. Id. 1. Or. 49. *Per mihi mirum* visum est, hoc est *permirum*.

Mirum si; Mirum ni.

3. *Mirum* interdum assumit *Si*, vel *Ni*. Cic. Ar. resp. 5. Nec *mirum*, *si* hoc vobis ridiculum videtur. Ter. Eun. 4. 4. *Mirum*, *ni* tu credas, quae iste dicat. *Vorrei ben dire, che tù non credessi. Maraviglia se tu non credi, ec.* Cic. 2. Or. 69. Quid ploras pater? *mirum*, *ni* cantem. *E' maraviglia, ch'io non canti.*

Mirum quam; Mirum quantum.

4. Interdum iungitur cum *Quam*, aut *Quantum*. Cic. Att. 13. 38. *Mirum*, *quam* inimicus ibat, ut ego obiurgarem. Liv. 1. 16. *Mirum*, *quantum* illi viro haec nuncianti fides fuerit. Id. 2. 1. Id, *mirum*, *quantum* profuit ad concordiam civitatis.

Mirum unde.

5. Alias cum *Vnde*. Cic. Rab. 9. *Mirum* mihi videtur, *unde* tu inveneris etc.

CAPVT XCVII.

De Adverbio Modo.

Modo, poco avanti, ἄρτι.

1. *Modo* ad tempus relatum non est idem, quod *nunc*, sed *aliquanto ante*. Cic. 6. Ver. 3. Quid dico nuper? immo vero *modo*; ac plane paulo ante. *Anzi pur ora*. Id. 4. Fam. 13. In qua urbe *modo* gratia, auctoritate, et gloria floruimus, in ea nunc iis quidem omnibus caremus. *Poco fa. Dianzi. Or ora. Pur dianzi.* Id. 5. Fin. 2. *Modo* enim fuit Carneades. *Non ha guari.*

2. Aliquando est idem, quod *nunc*, et adhaeret imperativis. Cic. Rosc. Am. 35. Veniat *modo*: explicet etc. Liv. 8. 4. Vsurpate *modo* postulando, quod illi vobis tacite concedunt.

Modo modo, pro *Nunc nunc.*

3. *Modo* iteratum significat idem, quod *Nunc*, vel *Alias* iteratum. Cic. 1. N. D. 18. Cotta meus *modo* hoc, *modo* illud. *Or questo, or quello*. Id. 1. N. D. 29. *Modo* his, *modo* illis partibus. *Quando a queste, quando a quelle parti*. Id. At. 13. 25. O academiam volaticam, *modo* huc, *modo* illuc. *Or qua, or là.*

Modo pro *Tantummodo.*

4. Interdum *Modo* pro *Tantummodo* usurpatur. Cic.

Or. 9. Hi, unum *modo*, quale sit, suspicantur. *Uno solamente.* Ter. Adel. 3. 5. *Modo* facito, ut illam serves. *Sol fa in modo, che.*

Si modo pro *Si tamen. Se pure.*

5. *Si modo* interdum est *Si tamen.* Cic. At. 12. 43. Contudi enim animum, et fortasse vici, *si modo* permansero. *Se però terrò saldo.* Id. 10. Fam. 11. Omnia ei obsequia polliceor, *si modò* remp. respicere volet. *Se pure.*

Modo pro *Dummodo*, *Modo ne*, *Modo ut.*

6. Alias est *Dummodo.* Cic. At. 16. 13. Veniam, quo vocas, *modo* adiutore te. Id. 6. Ver. 5. Concedo, ut impune emerit, *modo ut* bona ratione emerit. *Purchè.* Id. 1. Off. 25. Quae placet peripateticis, et recte placet, *modo ne* laudarent iracundiam. Id. At. 5. 4. *Modo ne* illa exceptio in aliquem incurrat bene de nobis meritum.

Modo, cum, Modo, ubi.

7. Plaut. Asin. 5. 2. *Modo*, *cum* dicta in me ingerebas. *Poco fa*, *quando ec.* Ter. And. 1. 2. Davum *modo* timere sensi, *ubi* nuptias futuras esse audivit.

Non modo pro *non solum.*

8. *Non modo* pro *non solum* elegans est, eademque ratione construitur. Cic. Att. 12. 4. *Non modo* libenter, sed etiam aequo animo. Id. 3. Off. 19. Quem fimbria etiam, *non modo* Socrates noverat. Id. ib. *Non modo* facere, sed ne cogitare quidem quicquam audebit.

De usu huius particulae vide plura cap. CXII.

CAPVT XCVIII.

De Adverbio M o x.

1. *Mox* est *Paulo post.* Sic enim differunt *modo*, *nunc*, et *mox*, quod *nunc* de tempore praesenti dicitur: *modo* de eo, quod paulo ante antecessit: *mox* de eo, quod paulo post sequetur. Cic. 5 Or. 32. Verum illa *mox*, nunc de ipsa exercitatione, quid sentias, quaerimus. Id. 1. Div. 23. Discedo paulisper a somniis, ad quae *mox* revertar. *Di corto.* Id. At. 10. 4. Iussitque mihi nunciari *mox* se venturum. *Subito, Poco dopo e fra poco, Indi a poco.*

2. *Mox* cum verbo praeteriti temporis coniunctum invenitur apud Columellam 3. 20. sed magnopere cave, ne imiteris.

Quam mox pro *quanto post.*

3. Plaut. Bacch. 4. 6. *Quam mox* navigo? *Quanto starò*

a navigare? Di qui a quanto? Ter. Phor. 1. 3. Dum expecto, *quam mox* veniat. *Aspettando che venga d'ora in ora.* Liv. 5. 45. Concione dimissa, corpora curant, intenti, *quam mox* signum detur. Cic. Rosc. Com. 1. Expecto, *quam mox* Chaerea hac ratione utatur. *Sto aspettando, quanto starà.*

CAPVT XCIX.

De Adverbio Mvlto.

1. *Multo* cum nominibus comparativis coniungi solet, sed aliquando etiam cum superlativis ad maiorem vim significandam. Cic. Leg. Man. 1. Conspectus vester *multo* iucundissimus. Id. 6. Ver. 23. Civitas totius Siciliae *multo* maxima et locupletissima.

2. *Multo post, multo ante, multo aliter* nec indigent exemplis, nec sunt huius loci.

CAPVT C.

De Coniunctione Nam, et Namqve.

Nam, et *namque* in Anteoccupatione.

1. *Nam*, et *Namque* (ut a trito, vulgatoque usu abeamus) interdum Anteoccupationi serviunt. Cic. 1. Inv. 6. *Nam* Hermagoras quidem, nec quid dicat, attendere, nec quid polliceatur, intelligere videtur. Id. 8. Phil. 5. *Nam* quod me tecum iracunde agere dixisti solere, non est ita: vehementer me agere fateor, iracunde nego. Id. 1. Or. 16. *Namque* illud quare Scaevola negasti te fuisse laturum? Quibus locis ad ea, quae adversarius obiecerat, vel auditor, lectorve obiicere poterat, respondetur.

Nam in enumeratione.

2. Saepe *Nam* in enumeratione postremum locum obtinet, ut subiiciat, quod requirere posset auditor. Cic. ad Q. Fr. 1. 1. *Nam* quid ego de Gratidio dicam? Id. 14. Fam. 1. *Nam* quid ego de Cicerone dicam? qui etc. *Ora che dirò io di Cicerone?*

Nam subiectum in interrogatione.

3. Interdum subiicitur in interrogatione. Cic. Partit. 7. Numquid *nam* restat? Id. Brut. 2. Quinque cohortibus quid *nam* se facturum arbitratur? *Che mai?*

CAPVT CI.

De Adverbio Nae.

1. Nae graviter affirmantis est: usurpatur pro *Vero*, sed fere pronomini praeponitur. Cic. 2. Nat. Deor. 1. *Nae ego* incautus, qui cum Academico, et eodem Rhetore congredi conatus sum. *In vero, In fatti.* Id. 7. 24. Scilicet ista quidem summa, *nae ego* multo libentius emerim diversorium Terracinae. *Io per me.* Id. 7. Fam. 1. *Nae tu* haud paulo plus, quam quisquam nostrum delectationis habuisti. *Tu per certo.* Id. 1. Tusc. 30. *Nae ille* vir sapiens laetus morietur. Id. 2. Cat. 3. *Nae illi* vehementer errant. *Davvero ch' essi sono in grande inganno. Ti so dire.*

Admonitio.

2. A Plauto, ac Terentio etiam sine pronomine usurpatur, a Cicerone non item.

CAPVT CII.

De Adverbio Ne.

Ne cum Vereor, Timeo, Metuo.

1. *Vereor ne* est *nolim*, sed *timeo*. Cic. 2. Ac. 36. *Vereor, ne* subarroganter facias, si dixeris tuam. Id. At. 14. 18. *Vereor, ne* nihil habuerit. Ter. And. 1. 4. Tum autem hoc *timet, ne* deseras se. Cic. Mil. 21. *Metuebat* scilicet, *ne* indicaretur. *Avea paura di non essere scoperto.*

Non vereor, ne: Non metuo, ne.

2. *Non vereor, ne,* hoc est *Nolim, sed non timeo*. Cic. 2. Fam. 7. *Non vereor, ne* quid temere, *ne* quid stulte facias. Id. 4. Acad. Itaque *non metuit ne* confundere omnia videatur.

Vereor, ne non: Timeo, ne non.

3. *Vereor, ne non,* idem est, quod *Vereor, ut,* idest *Velim, sed timeo*. Cic. At. 7. 12. *Vereor, ne* exercitum firmum habere *non* possis. Id. At. 9. 4. Sed *timeo, ne non* impetrem.

Non vereor, ne non; Non metuo.

4. *Non vereor, ne non* est *Velim, sed non timeo*. Cic. 2. Fam. 1. *Non* enim *vereor, ne non* scribendo te expleam. *So certo, che ti sazierò.* Id. 6. Ver. 38. *Non vereor, ne* hoc officium meum P. Servilio iudici *non* probem. *Son sicuro, che.*

Ne pro ut non.

5. *Ne* pro *Vt non* usitatius est, quam ut exemplis illustrandum videatur.

Vt ne.

6. Interdum praeponitur *Vt*. Cic. 1. Off. 7. Iustitiae primum munus est, *ut ne* cui quis noceat.

Neve, et Neu.

7. *Neve* conflatum est ex *Ne*, et *Ve* pro *Vel*. Ex *Neve* factum est *Neu* fuga postremae literae.

Ne, Neve, Neu.

8. Caes. 1. B Civ. 5. *Ne* labori suo, *neu* periculo parceret. Cic. Q. Fr. 1. 2. Hoc te primum rogo, *ne* contrahas, ac demittas animum, *neve* te obrui tanquam fluctu, etc. sinas.

Neu, neu; Neve, neve.

9. Sallust. Catil. *Neu* quis postea ad senatum referat, *neu* cum populo agat. Cic. 3. Or. 43. *Neve* asper eorum concursus, *neve* hiulcus sit. Id. 1. Fam. 9. Peto a te, ut id a me *neve* in hoc reo, *neve* in alio requiras.

Ne multa; Ne multis.

10. *Ne multa*, *Ne multis* sunt brevitatis notae in narrationibus. Cic. 5. Ver. 25. *Ne multa*, his contumeliis scitote Q. Lollium coactum ad Apronii leges, conditionesque venisse. *Per abbreviare. Per ridurre, o recare le molte in una.* Id. pro Cluen. 64. *Ne multa*, perquiritur a coactoribus, invenitur ea ferula ad Stratonem pervenisse. Id. ib. 36. *Ne multis*, Diogenes emitur. *In poche parole, Per dirne l'intero a un tratto.*

Ne prohibentis cum coniunctivo.

11. *Ne* cum prohibentis est, coniunctivo, et imperativo modo adiungi solet. Plaut. Mil. *Ne* me *moneas*: memini ego officium meum. Id. Pers. 4. 4. *Ne doce*. Ter. And. 2. 3. *Ne nega*. Cic. 2. Leg. 9. Praeter Idaeae matris famulos, eosque iustis diebus, *ne* quis stipem *cogito*.

Admonitio.

12. Cicero libentius usurpat *Noli*, et *Cave*. Cic. At. 6. 1. *Noli* putare, me quicquam maluisse, quam, etc. Id. Flac. 42. *Nolite* existimare, eos, etc. Id. 10. Fam. 12. *Cave* enim putes, ullas litteras unquam gratiores, quam tuas, esse in senatu recitatas. Id. 9. Fam. 24. Sed *cave*, si me amas, existimes me. *Non credere.*

Ne vivam iurantis.

13. Cic. 7. Fam. 24. Sed *ne vivam*, si tibi concedo.

Possa io morire. Id. At. 5. 15. Quid poteris, inquit, pro his dicere? *ne vivam*, si scio.

Ne supplicantis, aut detestantis.

14. Curt. 5. *Ne* Dii siverint, ut hoc decus mei capitis aut demere mihi quisquam, aut condonare possit. Id 10. *Ne* Dii siverint, inquit, ut Alexandri fortuna, tantique regni fastigium in istos humeros ruat; homines certe non ferent. *Non piaccia a Dio.*

Ne dicam.

15. *Ne dicam* est correctio, antequam dicatur. Cic. 1. Nat. Deor. 21. In tam leves, *ne dicam* ineptas, sententias incidisse. *Per non dire. A non dire.* Id. 12. Fam 30. Tu tibi fac ut persuadeas, non esse me tam imbecillo animo, *ne dicam*, inhumano, ut, etc.

Nedum.

16. *Nedum* plerumque subiicitur, et servit parti deteriori. Cic. Cluen. 35. Optimis temporibus non potuerunt, etc. *nedum* his temporibus, etc. Id. At. 4. Quae tantum habent mysteriorum, ut ea ne librariis quidem committamus, *nedum* cuilibet. *Non che.* Id. Planc. 37. Ego vero ne immortalitatem quidem accipiendam putarem, *nedum* emori cum pernicie reipub. Id. 2. Agr. 35. Homo privatus vix facile se se continet, *nedum* isti non conquisituri sint aliquid sceleris. Id. Dom. 24. In scelere religio non valeret, *nedum* valeat id, quod imperitus adolescens fecisse dicatur.

Admonitio.

17. *Nedum* subiici non solet, nisi cum antecedit negatio, quod ex appositis exemplis apparet. Nam cum affirmamus. *Non modo*, aut *Non solum* adhibetur. Cic. 4. Fam. 14. Secundas etiam res nostras, *non modo* adversas pertimescebas. Id. 12. Fam. 30. Vultus tuos mihi expressit omnes: *non solum* animum, ac verba pertulit. Nam illud 7. Fam. 19. *Erat enim multo domicilium huius urbis aptius humanitati tuae, quam Peloponnesus, ne dum Patriae*, tacitam videtur negationem continere.

18. Etiamsi negatio non praecedat, historici solent adhibere *nedum*. Liv. 7. 40. Quem armorum etiam pro patria satietas tenebat, *nedum* adversus patriam. Et alibi saepe. *Non che, non pure.*

19. *Nedum* raro usurpatur in principio, pro *Non dicam*, aut *Non modo*. Cic. At. 9. 16. *Nedum* hominum hu-

milium, ut nos sumus, sed etiam amplissimorum virorum consilia ex eventu probari solent.

Ne quidem pro *Necquidem*. *Nè pure*.

20. *Ne quidem* usurpatur pro *Necquidem*, cum negando aliquid augemus. Cic. ad Att. *Ne* si velim *quidem*, id facere possem. *Nè meno, s' io volessi*. Id. 3. Cat. 19. *Ne* dici *quidem* opus est, quanta cum dimicatione civium. Id. At. 6. 1. Si tu iudicabis, *ne* ad Catonem *quidem* provocabo. Id. 3. Ver. 60. Non enim praetereundum est, *ne* illud *quidem*. *Nè manco quello*.

21. Invenitur etiam *nec quidem*, sed raro admodum. Cic. Parad. 4. 1. Qui *nec* civitate *quidem* pelli potest. Al. leg. *ne*. Plin. Paneg. 27. *Nec* hunc *quidem*. Pl. Senior 8. 38. *Nec* somno *quidem* saginati. Petron. Satyr. 132. *Nec nominare quidem*.

Ne quidem cum *Nedum*, vel *Non modo*.

22. Cic. 9. Fam. 26. Me quidem nihil istorum, *ne* iuvenem *quidem* movit unquam, *nedum* senem. Id. 24. Fam. 22. Cui facile persuasi, mihi, quod rogaret, *ne* licere *quidem, non modo* libere.

Admonitio.

23. *Ne* cum *Quidem* ita coniungitur, ut semper verbum aliquod interponatur.

CAPVT CIII.

De Coniunctione Ne Enclitica.

1. *Ne* coniunctio enclitica tum interrogationi servit, tum dubitationi. Cic. Fam. 2. 2. Putares *ne* unquam fieri posse, ut mihi verba deessent? *Penseresti tu forse, che potesse mai essere?* Id. Dom. 19. Tamen *ne* arbitraris id de te posse obtinere? *Tu per ancora pensi? Tu persisti in pensare?* Id. 1. Acad. 12. Vt videamus, satis *ne* ista sit iusta defensio. *S'ella è giusta abbastanza*.

Ne, An.

2. Saepe post *Ne* encliticam, subiicitur *An*. Cic. At. 16. 8. Romam *ne* venio, *an* hic maneo? *an* Arpinum? *Vengomen'io a Roma, o stommene qui, o vo in Arpino?* Id. At. 16. 10. Tria sunt autem; maneam *ne* Arpini, *an* propius accedam, *an* veniam Romam. *Se io debba sostenere in Arpino, o farmi più presso, o venire a Roma*. Id. 2. Fam. 5. Vnum nescio, gratuler *ne* tibi, *an* timeam. *Se io mi congratuli, o pur, ec.*

Nec ne; Ne, an non.

3. Alias additur *Nec ne*, vel *An non*. Cic. Rosc. Com. 4. Quaero enim, potuerit *ne* Roscius ex societate partem suam quaerere, *nec ne*. *Dimando sì, o no?* Id. 2. Fam. 17. Parthi transierint, *nec ne*, praeter te, video dubitare neminem. Ter. Phorm. 5. 6. Sed is *ne* est, quem quaero, *an non? Ma sarebbe chi cerco o no?*

Admonitio.

4. Cum antecedit *Ne* Enclitica, non subiicitur *Aut*, sed *An*.

CAPVT CIV.

De Coniunctione Nec, et Neqve.

Nec pro Non.

1. *Nec* saepe usurpatur pro *Non*. Cic. Quin. 4. Quo mortuo, *nec* ita multo post, in Galliam, proficiscitur. *Non molto dopo. Nè stette guari a partire ec.* Id. 1. Nat. Deor. 3. *Nec* opinatum patrocinium a nobis est susceptum. *Non pensato.* Id. 13. Fam. 19. Ei *nec* opinanti voluntatem tuam tantam per litteras detulisse. *Quando manco sel pensava.*

Nec nec, Neque neque.

2. *Nec*, et *Neque* saepe iterantur, etiamsi antecedat negatio. Cic. Am. 2. *Nec* enim melior vir fuit Africano quisquam, *nec* clarior. Id. 1. Off. 2. Nulla enim vitae pars, *neque* publicis, *neque* privatis, *neque* forensibus, *neque* domesticis in rebus, *neque* si tecum agas quid, *neque* si cum altero contrahas, vacare officio potest. Id. 5. Fam. 17. Nullo loco deero, *neque* ad consolandum, *neque* ad levandum fortunam tuam. Id. At. 9. 14. Non medius fidius prae lacrymis possum reliqua *nec* cogitare, *nec* scribere.

Neque nec, Nec neque.

3. Interdum *Neque* cum *Nec* copulatur. Cic. 15. Fam. 1. *Neque* opibus satis firmi, *nec* voluntate sunt. Id. 3. 5. *Neque* enim obscuris personis, *nec* parvis in causis res agitur. Id. At. 10. 15. Ego, *nec* retentis his, confectam rem puto, *neque* amissis, desperatam.

Nec et: Neque et.

4. Alias *nec*, et *neque* cum *et* iunguntur. Cic. 10. Fam. 1. Furnium nostrum tanti a te fieri, *nec* miror, *et* gaudeo. Id. 4. Fam. 6. *Nec* a me alieni, et tibi amicissimi.

Id. 1. Or. 39. Homo *nec* meo iudicio stultus, *et* suo valde prudens.

Nec, sed; Neque, sed.

5. Alias *sed* assumunt. Cic. 9. Fam. 24. *Nec* id ad voluptatem refero, *sed* ad communitatem vitae, atque victus. Id. 1. Fam. 6. *Neque* respublica consules haberet, *sed* mercatores provinciarum.

Nec dum; Neque dum.

6. *Nec dum*, et *neque dum* est, quod insulse dicitur *Et nondum*. Cic. At. 6. 1. Cassius ineptas litteras misit; *nec dum* Bibuli erant allatae. Id. At. 14. 10. *Neque dum* Roma es profectus. *Nè ancora.*

Nec enim; Neque enim.

7. *Nec enim*, et *neque enim*, usurpantur eleganter pro *non enim*. Cic. de Am. 16. *Nec enim* illa prima sententia vera est. Id. 5. Ver. *Neque enim* hoc possum negare. Id. de Am. 13. *Neque enim* sunt isti audiendi, qui, etc.

Nec autem; Neque autem.

8. *Nec*, et *neque* rarissime coniunguntur cum *autem*. Cic. 5. Fam. 12. *Neque autem* ego sum ita demens. Quint. 4. 1. *Nec* argumentis *autem*, nec locis, etc. Cave imiteris.

Nec vero; Neque vero.

9. *Nec vero*, *neque vero* interdum gravius negant. Cic. 1. Phil. 4. *Nec vero* illum similiter, atque ipse eram, commotum esse vidi. *E a dire il vero non era già egli.* Id. 1. Or. 8. *Neque vero* mihi quicquam praestabilius videtur, etc. *Nè in vero.*

10. Saepe serviunt anteoccupationi. Cic. 2. Phil. 8. *Nec vero* tibi de versibus respondebo. Id. 1. Or. 51. *Neque vero* istis tragoediis tuis, quibus uti philosophi maxime solent, Crasse, perturbor.

Nec quidem V. in capite superiori.

11. *Nec* pro *ne quidem*, *nè pure*. Quint. 1. 6. Quae *nec* ipsi iam dicerent. Cic. Tusc. 1. 26. Id, quo *nec* in Deo quidquam maius intelligi possit. Col. R.Rust. 6. 6. Si *nec* haec profuit res.

CAPVT CV.

De Adverb. Neqvaqvam, et Nevtiqvam.

1. *Nequaquam*, et *Neutiquam* vehementius negant. Cic. 1. Fin. *Nequaquam* ista amicitia est. *Non è già, non è altrimenti. Mai no, che.* Id. At. 9. 12. Cui te socium

neutiquam puto esse oportere. Id. de Vn. Indissolubiles vos quidem esse non potestis, *neutiquam* tamen dissolvemini. Ter. And. 2. 1. *Neutiquam* esse officium liberi puto. *In niun modo*; *per niun conto.*

CAPVT CVI.

De Pronomine Nemo.

Nemo quin: Nemo qui non.

1. *Nemo* interdum cum *quin*, aut *qui non* iungitur. Cic. 6. Fam. 4. *Nemo* est, *quin* cogitet, quam sit metuendus iratus victor armatus. Id. 5. Tusc. 22. Adhuc *neminem* novi poetam, *qui* sibi *non* optimus videretur.

Nemo, nisi.

2. Alias cum *nisi*. Cic. 10. 6. Quorum *nemo* consularis habitus, *nisi* qui animo extitit in remp. consulari. Id. Am. 26. Assentatio nocere *nemini* potest, *nisi* ei, qui eam recipit, eaque delectatur.

Nemo praeter, et *praeterquam.*

3. Nonnunquam cum *Praeter*. Cic. 1. Fam. 5. Amicum ex consularibus tibi *neminem* esse video, *praeter* Hortensium. *Non veggo alcun amico, altri che Ortensio.* Id. Att. 1. 1. Sed haec *praeter* me, *nemini* videntur. Liv. 23. 8. Is convivio *neminem* Campanum, *praeterquam* hospitem, adhibiturus erat.

Nemo, alius.

4. *Nemo* aliquando coniungitur cum *alius*. Cic. Att. 11. 9. *Alium*, cui illam commendem, habeo *neminem*. Id. Mil. 17. *Neminem alium*, nisi Patinam rogavit.

Nemo unus.

5. Aliquando cum *unus* copulatur, et vehementer negat. Cic. 5. Tusc. 36. *Nemo* de nobis *unus* excellat. Liv. 3. 13. *Neminem unum* esse, cuius magis opera putet remp. restitutam. *Niuno affatto.*

Nemo non, Nemo neque, Nemo ne quidem.

6. Aliquando cum aliis negationibus societatem init. Liv. 38. 50. *Nemo* unquam *neque* melius, *neque* verius laudatus est. Id. 3. 11. *Nemo non* lingua, *non* manu promptior in civitate habebatur. Cic. 3. Off. 9. *Nemo ne* suspicatus *quidem* est.

Non nemo.

7. *Non nemo* idem est, ac *quidam*. Cic. Leg. Man. 21. Erat *non nemo* in senatu, qui diceret, etc.

posito aversus, quam ut, etc. Cic. Ver. 1. 58. Si *nihil aliud*, saltem ut videret, etc.

Nihil nisi.

3. *Nihil* saepissime assumit *Nisi*. Cic. 16. Fam. 6. *Nihil* laboro, *nisi* ut salvus sis. Id. At. 9. 16. *Nihil* video, quod timeam, *nisi* quod omnia sunt incerta.

Nihil, praeter; Nihil, praeterquam.

4. Interdum *Praeter*. Cic. 4. 4. Vt si Romae sis, *nihil* te, *praeter* tuos, delectare possit. *Nulla, altro che i tuoi.* Liv. 2. 56. *Nihil, praeterquam* de lege, loquebatur.

Nihil aliud, nisi: Nihil aliud, quam.

5. *Nihil aliud nisi* usitatissimum est. Cic. Rosc. Am. 37. *Nihil aliud* fecerunt, *nisi* rem detulerunt. *Non fecero altro, che rapportar la cosa.* Id. At. 7. 4. *Nihil aliud* me consolatur, nisi quod illum non arbitror, etc. Id. Q. Fr. 2. 9. *Nihil* dicam *aliud*, *nisi* verebor, ne quando tibi ego molestus sim.

6. *Nihil aliud quam* minus usitatum est apud Ciceronem. Apud Caesarem et alios frequentius. Cic. Rab. 2. Agitur enim in hac causa Quir. *nihil aliud*, *quam* ut nullum sit posthac in rep. publicum consilium.

Nihil est quod.

7. *Nihil est quod* pulcherrimos usus habet. Cic. 7. Fam. 9. *Quod* huc properes, *nihil est*. Id. 9. Fam. 26. *Nihil est*, *quod* adventum nostrum extimescas. *Non hai motivo di temere, ec.*

Nihil nec, Nihil neque.

8. *Nihil* libenter coniungitur cum negationibus *nec*, et *neque*. Cic. 3. Off. 8. *Nihil nec* tetrius, *nec* foedius excogitari potest. Id. Rosc. Am. 28. *Nihil neque* acerbius, *neque* iniquius proferri potest.

9. *Non nihil* idem valet, ac *aliquid*. Cic. 13. Fam. 3. Reip. fortasse *non nihil* profuissem. Id. 14. Fam. 4. Hoc in periculo *non nihil* me consolatur, etc.

Nihil quicquam.

10. *Nihil* aliquando assumit *quicquam* ad maiorem negationem. Cic. Or. 1. Sine quo in vita *nihil quicquam* egregium. *Niente affatto. Punto nulla.*

Nihil unum.

11. *Nihil unum* habet Livius 41. 20. non tamen videtur imitandum.

Nihil est unde, Nihil est quo.

12. Dicitur etiam *nihil est unde*, *Nihil est quo*. Cic. Flac. *Nihil est unde* proficiscantur, *nihil quo* revertantur.

Nihil, ne quidem.

13. *Nihil* quamvis assumat *Ne quidem*, vim tamen negandi retinet. Cic. At. 9. 1. Mirabar *nihil* allatum esse, *ne* rumoris *quidem*. *Nè meno di bisbiglio*. Id. ad Q. Fr. 3. 1. Ad eas ego ei litteras *nihil* rescripsi, *ne* gratulandi *quidem* causa. *Nè meno per congratularmi.*

Nihil quin, Nihil quod non.

14. Cic. Q. Fr. 3. 3. *Nihil* praetermisi quadam epistola, *quin* enucleate ad te perscriberem. Id. At. 2. 17. *Nihil* est, *quod non* timendum sit. Id. 2. Phil. 10. Ego *nihil* praetermisi, *quin* Pompeium a Caesaris coniunctione avocarem. Idest, *quominus*.

Nihil, quominus, quamobrem.

15. Cic. Brut. 12. *Nihil* affertur, *quominus* summa supplicia nobis subeunda sint. Id. 6. Fam. 13. Considerare debes, *nihil* tibi esse committendum, *quamobrem* eorum, quos laudas, *non* te similem praebeas.

Nihil, cur, quare, quamobrem.

16. Cic. 9. Fam. 6. Quod ego *cur* nolim, *nihil* video. *Non veggo, per qual cagione non debba io volere.* Id. At. 11. 22. Mihi quidem *nihil* in mentem venit, *quare* id putem fieri posse. Id. 5. Fin. 26. *Nihil* est aliud, *quamobrem* nihil percipi posse videatur. *Non v'è cagione, per la quale.*

Nihil minus, Nihil magis.

17. Cic. At. 2. 4. *Nihil minus* velim, quam Pomponiam, et puerum versari in timore ruinae. *Non è cosa, ch'io meno voglia.* Id. 1. Fam. 5. *Nihil magis*, quam perfidiam, timemus.

Nihil cum comparativo.

18. *Nihil* eleganter etiam cum locis, et personis comparatur. Cic. At. 4. 8. *Nihil* quietius, *nihil* alsius, *nihil* amoenius. *Il più ritirato, il più fresco, il più ameno luogo del mondo.* Id. At. 6. 2. Tironem aegrum Patris reliqui, adolescentem probum; *nihil* vidi *melius*. *È la miglior pasta del mondo.*

Nihil potius, Nihil antiquius.

19. *Nihil antiquius*, *Nihil potius* eandem vim habent. Cic. 6. Rep. 1. *Nihil* mihi *potius* fuit, quam ut Massinissam convenirem. Id. At. 2. 22. Vt omnes intelligerent,

nihil sibi *antiquius* amicitia nostra fuisse. *Non aver avuto cosa più cara.*

Nihilo cum comparativo.

20. *Nihilo* semper cum comparativo copulatur. Cic. 2. Fin. 27. *Nihilo beatior* Iupiter, quam Epicurus, dempta aeternitate. Id. 7. Ver. 31. *Nihilo diligentior* ad classem ornandam, milites revocandos, alendosque esse coepit.

Nihilo magis, Nihilo minus.

21. Cic. 2. Div. 50. Sed ea sumitis, quibus concessis, *nihilo magis* efficiatis, quod vultis. Id. Mil. 7. Minus dolendum, re non perfecta; sed puniendum certe *nihilo minus*. Id. 5. Phil. 9. Legati proficiscantur, bellum *nihilo minus* paretur. *Non punto meno di quel, che si fa.*

Admonitio.

22. *Nihilominus* pro *Tamen*, cum antecedit *Etsi*, *Quanquam*, aut aliquid simile, usitatum non est. Non desunt tamen exempla. Cic. 1. Inv. 4. *Nihilominus* eloquentiae studendum est, *etsi* ea quidam abutuntur.

Nihilominus tamen, Nihilo tamen secius.

23. *Nihilominus*, et *nihilo secius* coniunguntur cum *tamen*; sed non frequenter. Cic. 4. Fam. 13. *Tamen nihilominus* conficior curis. Caes. B. C. 3. 17. *Nihilominus tamen* agi posse de compositione. Id. B. G. 4. 2. *Nihilo tamen secius* eos singillatim conciliavit. *Con tuttociò.*

CAPVT CIX.

De Adverbio Nimirvm.

1. *Nimirum* ex *Nil*, et *Mirum* factum videtur; usurpatur pro *Certe*, *Videlicet*, *Scilicet*. Cic. 3. Tusc. 33. *Nimirum* igitur, ut in causis, sic in aegritudine, etc. Id. 1. Div. 54. Hoc *nimirum* est illud, quod de Socrate accepimus. Id. At. 12. 11. Itaque *nimirum* hoc illud est, quod Caesar scribit in ea epistola. Id. 1. Or. 5. Sed *nimirum* maius est hoc quiddam, quam homines opinantur. Id. Brut. 21. *Ei nimirum* is princeps ex latinis ista tractavit. Id. Am. 15. Haec enim est tyrannorum vita *nimirum*, in qua nulla fides. *In vero, per certo.*

CAPVT CX.

De Adverbio Nimivm.

1. *Nimium* saepe adverbium est, idemque declarat, quod *nimis*. Cic. 5. Fin. 27. Nemo *nimium* beatus est. Id. 1. Cat. 5. *Nimium* diu te imperatorem illa tua Manliana ca-

stra desiderant. Id. Cluen. 46. Ne *nimium* multi poenam capitis subirent, idcirco illa sortitio comparata est. *Troppi.* Id. 2. Fin. 13. Quod vos interdum, vel *nimium* saepe dicitis. Id. 2. Or. 21. Verbis effervescentibus, et paulo *nimium* redundantibus. *Un poco troppo.*

Nimium quantum.

2. *Nimium quantum* est *Mirum quantum*. Cic. Or. 26. Sales in dicendo *nimium quantum* valent. Id. 4. Fin. 25. Zeno dicit differre inter honestum et turpe *nimium quantum*, nescio quid immensum. *Tanto, che non si può dir più.*

Nimio plus.

3. *Nimio plus* significantius est, quam *Nimium*. Cic. At. 10. 8. Sed quia *nimio plus* te diligo. *Tanto che è troppo.* Liv. 2. 37. *Nimium plus* quam velim, nostrorum ingenia sunt mobilia. *Oltre a quanto vorrei. Troppo più ch'io non vorrei.*

CAPVT CXI.

De Coniunctione Nisi, et Ni.

1. *Nisi* proprie est *Si non*. Cic. pro Cluen. 2. Nomen iudicum amittemus, *nisi* ex ipsis causis iudicabimus. Id. At. 8. 7. *Nisi* me omnia fallunt. *Se io non vo in tutto errato.*

Nisi pro *dumtaxat.*

2. *Nisi* pro *dumtaxat* aliquando adhibetur. Cic. Rosc. Am. 35. *Nisi* hoc video, Capitonem in his bonis esse socium. Plaut. Epid. 2. 2. *Nisi* ea, quae vis, volo.

Nisi pro *Praeter*, vel *Praeterquam*, vel *Verumtamen.*

3. Interdum pro *Praeter* usurpatur. Cic. Am. 5. Negant enim quemquam virum bonum esse, *nisi* sapientem. Id. 1. Tusc. 31. Quid tum agimus, *nisi* animum ad se ipsum vocamus? *Che facciamo altro, che chiamar l'animo a se stesso?* Id. 13. Fam. 74. De te nihil possum iudicare, *nisi* illud mihi certe persuadeo. *Se non che.* Id. Am. 5. Sed hoc primum sentio, *nisi* in bonis amicitiam esse non posse. *Fuor che ne' buoni. Fuor solamente. Se non solamente.* Cic. At. 11. 6. Omnino haec eodem modo ex hac parte fiunt, *nisi* quod illud erat infinitum.

Nisi quod.

4. Cic. 13. Fam. 1. Cum Patrone Epicureo mihi omnia communia sunt, *nisi quod* in philosophia vehemen-

ter ab eo dissentio. *Se non che*. Id. At. 2. 1. Hoc me delectat, *nisi quod*, etc. Id. Or. 25. Hunc, *nisi quod* solum, ceteroquin recte quidam vocant Atticum.

Nisi ut, *Nisi ne*, *Nisi ut ne*.

5. Cic. Cael. 13. Quid est aliud, quod nos patroni facere debeamus, *nisi ut* eos, qui insectantur, repellamus? Id. 4. Acad. 2. Non aliud quidquam videndum est nobis, *nisi ne* quid privatis, etc. Id. At. 13. 20. Quicquam ne me putas curare, *nisi*, *ut* ei *ne* desim?

Nisi si, pro *Nisi*.

6. *Nisi* interdum adsciscit *si* elegantiae causa. Ter. And. 1. 6. *Nisi si*, id quod suspicor, aliquid monstri alunt. *Se però*. Id. Adel. 4. 3. *Nisi si* me in illo credidisti esse hominum numero. *Se già*. Cic. 2. Or. 58. Miseros illudi nolunt rhetores, *nisi si* forte iactant. *Se però poi*. *Eccetto se*. *Fuor solamente se*.

Nisi quis, *Nisi si quis*.

7. Pro *Nisi aliquis Nisi quis*, vel *Nisi si quis* eleganter dicitur. Cic. At. 1. 13. *Nisi quis* nos Deus respexerit. Id. Brut. 13. *Nisi quid* de Epaminonda suspicari licet. Id. 2. Cat. 4. *Nisi vero si quis* est, qui Catilinae similes cum Catilina sentire non putet. Id. At. 2. 3. *Nisi si quid* erit, etc. *Se però non ci sarà qualche cosa, ec.*

Non nisi, *Nisi non*.

8. Plaut. Amph. *Non* loquar, *nisi* pace facta. Cic. 1. Fam. 1. Quoniam tu *nisi* perfecta re, de me *non* conquiesti. Caes. 3. B. C. 87. Iuravit se, *nisi* victorem in castra *non* rediturum. *Non prima, che.*

Admonitio.

9. Adverte duas hasce particulas non inveniri simul coniunctas apud elegantissimos scriptores. Inveniuntur tamen apud alios. Cels. 6. 1. *Non nisi* in singulis partibus. Quint. 10. 1. *Nonnisi* optimus quisque legendus est. Plin. 4. 13. Eam pecuniam *non nisi* dignus accipiat.

Nisi forte, et *Nisi vero*.

10. *Nisi forte*, et *Nisi vero* in principiis fere ironiae serviunt. Cic. Fat. *Nisi forte* volumus Epicureorum opinionem sequi. *Se già noi non vogliamo*. Id. Mil. 3. *Nisi vero* existimamus dementem P. Africanum fuisse, qui, etc. Id. Syl. 9. *Nisi vero* paucos fuisse arbitramini, qui, etc. *Se però voi non pensate, ec.*

Ni pro *Nisi*.

11. *Ni* pro *Nisi* usurpatur, sed non frequenter extra

carminis necessitatem. Cic. :. Nat. Deor. Hoc *ni* ita esset, cur non gestiret etc. Id. 7. Fam. 13. Moriar, *ni* puto, etc.

CAPVT CXII.

De Particula Non.

Non at, Non sed, Non verum.

1. *Non* assumit saepe *At*, *Sed*, *Verum*. Cic. Planc. 28. *Non* valuit rebus iisdem, quibus forte nonnulli, *at* valuit assiduitate, *at* valuit observandis amicis, valuit liberalitate. Id. 1. Fam. 9. Tantum dicam, *non* mihi exercitum; *sed* duces defuisse. Id. 6. Ver. 3. Erant praeterea duo signa *non* maxima, *verum* eximia venustate.

2. Interdum additur *Certe*, aut *Tamen*. Cic. At. 9. 9. Tum poterimus deliberare, *non* quidem integra re, *sed certe* minus fracta. Id. 1. Off. 31. Tenenda sunt sua cuique *non* vitiosa, *sed tamen* propria. *Non già difettose, ma però.*

Non etiam.

3. Alias adsciscit *Etiam*. Cic. Or. 71. Sed eiusmodi tamen infantia, ut ea qui utantur, *non* stulti homines haberi possint, *etiam* plerumque prudentes. *Anzi d'avvantaggio.*

Non dico, sed; Non dicam, sed; Non dico, verum.

4. Cic. 11. Fam. 17. Magna sunt eius in me *non dico* officia, *sed* merita. Id. Sext. 20. Depugnarem cum summo, *non dicam* exitio, *sed* periculo certe vestro? Id. Caes. 13. *Non dico* inusitatum, *verum* omnino inauditum.

Non quin pro *Non quod non.*

5. Cic. 16. Fam. 24. *Non quin* confiderem diligentiae tuae, sed rei me magnitudo movebat. *Non ch'io non mi fidassi.* Id. 1. Quin. Fr. 1. *Non quin* possint multi esse provinciales viri boni, sed hoc, etc. *Non è già, non è mica che ec.*

Non quin, sed quia, vel *sed quod.*

6. Cic. At. 7. 26. *Non quin* rectum esset, *sed quia* multo rectius fuit, etc. Id. 4. Fam. 7. *Non quin* ab eo ipse dissentiam, *sed quod* ea te sapientia esse iudicem, ut, etc. *Non perchè io sia di diverso parere, ma perchè, ec.*

Non quod, sed quod, vel *sed quia.*

7. Cic. Or. 39. *Non quod* sola exornent, *sed quod* ex-

cellant. Id. 2. Or. 75. In quo ego *non quod* libenter male audiam, *sed quia* causam non libenter relinquo, etc.

Non quo, sed; Non quo sed tamen.

8. *Non quo* saepe usurpatur pro *Non quod*, insequente *Sed*, vel *Sed tamen*. Cic. At. 16. 15. *Non quo* ea sit mihi quicquam carius, aut esse debeat, *sed* desperatis, etc. *Non perchè*. Id. Brut. 21. *Non quo* illa Laelii quicquam sit dulcius, aut, etc. *sed* multo *tamen* vetustior, et horridior ille, quam Scipio.

Non quo, sed quod, sed quia, verum quia.

9. Etiam sequente *Quod*, vel *Quia*. Cic. 7. Fam. 4. *Non quo* ego certo scirem, *sed quod* non difficilis erat coniectura. Id. 12. Fam. 17. *Non quo* de tua constantia dubitem, *sed quia* mos est ita rogandi, rogo. *Non che, ma perchè*. Id. Caec. 20. *Non quo* idem sit servulus unus, quod familia: *verum quia*, non quibus verbis quidque dicatur, quaeritur, sed quae res agatur. *Non perchè sia, ec.* Sed alii leg. *quod*. Consule etiam cap. CLXII. n. 8. 9.

Non si, propterea, vel *idcirco*, vel *ideo*.

10. Cic. Top. 16. *Non* enim *si* sine patribus filii esse non possunt, *propterea* etc. Id. 2. Or. 40. *Non si* Opimium defendisti, Carbo, *idcirco* te isti civem bonum putabant. *Non però, ec.* Id. Cel. 9. *Non si* causa iusta est, *ideo* vobis quoque etc.

Non modo, sed; sed vix; sed etiam; verum etiam.

11. *Non modo*, et *neque modo* adsciscit *Sed*; *Sed vix*; *Sed etiam*; *Verum etiam*. Cic. post red. in Sen. 4. Ii me duo *non modo* deseruerunt, *sed* prodiderunt. Id. 4. Fam. 1. Itaque mihi venire in mentem nihil potest, *non modo* quod sperem, *sed vix* iam, quod audeam optare. Id. Sen. 11. Tenebat *non modo* auctoritatem, *sed etiam* imperium in suos. Id. 16. Fam. 6. *Non modo* dignitas nulla erat, *sed etiam* summa deformitas. Id. Mil. 1. *Neque* auxilium *modo*, *verum etiam* praesidium pollicentur.

Non solum, sed, sed etiam, sed quoque, verum etiam.

12. *Non solum* iungitur cum *Sed*, *Sed etiam*, *Sed quoque*, *Verum etiam*. Cic. 1. Fam. 6. Qui omnibus negotiis *non* interfuit *solum*, *sed* praefuit. Id. Am. 15. *Non solum* fortuna caeca est, *sed* eos *etiam* plerumque efficit caecos, quos complexa est. Id. Caecin. Dixi *non solum* re, et sententia, *sed* verbis *quoque*. Id. 1. Nat. Deor. 22. *Non* poeta *solum* suavis, *verum etiam* ceteroquin doctus.

Id. 4. Fam. 3. *Neque* id *solum* mea sponte, *sed* multo *etiam* magis monente, et denunciante te.

Non tantum.

13. *Non tantum* pro *non modo*, *vel non solum* easdem regit particulas, eodemque modo construitur; sed non est aeque familiare elegantissimis scriptoribus.

Non modo non, sed; sed etiam; verum etiam.

14. *Non modo non* iunctum cum *Sed*, *sed etiam*, *Verum etiam* idem est, quod *Tantum abest, ut.* Cic. post red. in Sen. 15. *Non modo* a senatu *non* est restitutus, *sed* reditu suo senatum pene delevit. Id. Att. 3. 15. Dies *non modo non* levat luctum hunc, *sed etiam* auget. *Non solo non scema questo affanno, ma pur l'accresce.* Id. At. 16. 7. Tu id *non modo non* prohibebas, *verum etiam* approbabas. *Non pure non, anzi.*

Admonitio.

15. Videndum, ne temere altera negatio, cum requiritur, omittatur. Neque enim recte diceretur: Tu id *non modo* prohibebas, *verum etiam* approbabas; et alia eodem modo.

Non modo, sed ne quidem pro *Non dico.*

16. *Non modo* pro *non dico* interdum assumit *Sed ne quidem.* Cic. 1. Fam. 9. *Non modo* dignitatis, *sed ne* libertatis *quidem* partem reliquit. Id. 1. Fam. 8. Nullam partem tuorum meritorum *non modo* referenda, *sed ne* cogitanda *quidem* gratia consequi possum. Id. At. 15. 26. Nec quicquam posthac, *non modo* tantum, *sed ne* tantulum *quidem* praeterieris. *Non dico tanto, ma nè pur tantino.*

Non modo non, sed ne quidem.

17. *Non modo non, sed ne quidem* usurpari solet pro *Tantum abest.* Cic. 10. Fam. 10. Cuius rei *non modo non* praeteriit tempus, *sed ne* maturum *quidem* etiam nunc meo iudicio fuit. Id. 13. Fam. 29. *Non modo* ut *non* praeesset ulli negotio, *sed* etiam ut *ne* interesset *quidem.*

Non modo pro *Non modo non.*

18. Interdum *Non modo*, ut Paul. Manut. observavit 1. Fam. 9. usurpatur pro *Non modo non.* Cic. 10. Fam. 7. Regnum *non modo* Romano homini, sed ne Persae quidem tolerabile. Id. At. 11. 22. Mihi *non modo* irasci, gravissima iniuria accepta, sed ne dolere quidem impune licet.

Non modo postpositum pro *nedum*, aut *ne dicam*.

19. Interdum *Non modo* subiicitur pro *Nedum*. Cic. 2. Phil. 41. Quos clientes nemo habere velit, *non modo* esse eorum cliens. Id. At. 14. 19. Ne licere quidem, *non modo* non libere. Id. At. 8. 16. Nihil praetermissum est, quod non haberet sapientem excusationem, *non modo* probabilem. *Non che.*

20. Alias pro *ne dicam*. Cic. 2. Fam. 19. Magis hercule, quam vellem, *non modo* quam putaram. Id. 4. Fam. 14. Secundas etiam res, *non modo* adversas pertimescebam. *Per non dire.*

Non solum postpositum.

21. *Non solum* interdum subiicitur, item ut *non modo* pro *ne dicam*. Cic. 12. Fam. 30. Vultus suos mihi expressit omnes, *non solum* animum, ac verba protulit. Id. 2. Fam. 21. Vt ipse etiam sibi, *non* iis *solum*, qui aderant, displicebat.

Non possum quin, *Non possum facere quin.*

22. Cic. 2. Or. 10. *Non possum quin* exclamem. *Non posso a meno di non esclamare.* Id 6. Fam. 14. *Facere non potui quin* tibi sententiam declararem meam.

CAPVT CXIII.

De Adverbio Nondvm.

1. *Nondum* significat *adhuc non*, et aliquando assumit *cum*, aliquando *sed*. Cic. Rosc. Am. 34. *Nondum* lucebat, *cum* Ameriae scitum est. *Non ancora, quando*. Id. Sest. 33. Respirasse homines videbantur *nondum* re, *sed* spe Reip. recuperandae.

CAPVT CXIV.

De Pronomine Nvllvs.

1. *Nullus*, dictus quasi *non ullus*, latius patet, quam *nemo*. Quippe *nemo* de hominibus tantum dicitur; *nullus, nulla, nullum* de rebus omnibus.

Nullus pro *Non.*

2. *Nullus* interdum pro *non* usurpatur. Ter. Eun. Memini, tametsi *nullus* moneas. *Quantunque tu non me lo ricordi.* Cic. At. 6. 22. Philotimus non modo *nullus* venit, sed ne per litteras quidem, aut per nuncium certiorem me fecit, idest nondum venit. *Non solamente non è mai comparso.* Id. 1. Or. 9. Quod nisi fecisset, rempub. quam nunc vix tenemus, iamdiu *nullam* haberemus. Id.

1. Tusc. 6. Miseri ob id ipsum, quia *nulli* sunt. *Perchè non sono.*

Nullus pro *Nullius momenti.*

3. Alias *Nullus* est *Nullius momenti.* Cic. 7. Fam. 3. Ex eo tempore vir ille summus, imperator *nullus* fuit. *Non fu imperador d'alcun valore.* Id. At. 14. 13. Ad miseram, seu *nullam* potius remp. Id. 2. Leg. 6. Igitur Tutias, et Apuleias leges *nullas* putas? *Pensi, che non vagliano?*

Nullus, nisi; extra; praeter; praeterquam.

4. Iungitur saepe *Nullus* cum *Nisi*, *Extra*, *Praeter*, *Praeterquam.* Cic. 5. Fam. 5. Statueram *nullas* tibi litteras mittere, *nisi* commendatitias. *Di non ti mandar altre lettere che di raccomandazione.* Id. Or. 56. *Nullus* est igitur numerus, *extra* poeticos. *Fuor de' poetici.* Id. At. 5. 3. Ad quas litteras tibi rescribi velis, nescio; *nullas* enim acceperam *praeter* eas, etc. Id. 3. Fam. 7. *Nullas* iis, *praeterquam* ad te, et ad Brutum dedi litteras.

Nullus, quin; qui non; in quo.

5. Cic. At. 1. 1. Dies fere *nullus* est, *quin* hic Satyrus domum meam ventitet. *Non è quasi mai giorno, che non venga.* Id. At. 7. 15. *Nullum* intermisi diem, *quin*, etc. Id. 2. Fam. 16. *Nulla* est acerbitas, *quae non* omnibus impendere videatur. Id. Prov. Cons. *Nullum* bellum civile fuit, *in quo*, etc. *Non v'è nata guerra, ec.*

Nullus unus.

6. *Nullus unus* eandem vim habet, ac *nemo unus*, hoc est vehementer negat. Cic. Prov. Cons. 4. *Vnum* signum Byzantii ex maximo numero *nullum* haberent. *Niuno affatto.* Id. Brut. 59. *Nulla* re *una* magis oratorem commendari, quam verborum splendore.

Nonnullus pro *quidam.*

7. Cic. 3. Fam. 8. Tua tamen culpa *nonnulla* est. Id. Agr. 2. 1. *Nonnulli* aliquando digni maiorum loco reperiuntur.

CAPVT CXV.

De Coniunctione Nvnc.

Nunc cum, Nunc dum, Nunc quando.

1. *Nunc* saepe adsciscit *Cum*, aut *Dum*, aut *Quando*. Ter. Heaut. *Nunc cum* sine magno detrimento non potest haberi. *Ora che.* Id. Adel. Sineres *nunc* facere, *dum*

per aetatem libet. Cic. 18. Fam. 56. *Nunc quando* mihi ab officiosissimo tantum oneris imponitur.

Nunc tum, Nunc olim, Nunc quondam.

2. Alias assumit *Tum*, aut *Olim*, aut *Quondam*. Cic. 6. Fam. 1. Tu illum animum *nunc* adhibe, quaeso, quo me *tum* oportere esse censebas. Teren. Heaut. 2. 1. Ex sua libidine moderantur patres, quae est *nunc*, non quae *olim* fuit. Cic. 1. Or. 42. Quae sunt conclusa *nunc* artibus, dispersa et dissipata *quondam* fuerunt.

Nunc pro *Modo*.

3. Interdum usurpatur pro *Modo*. Cic. At. 1. *Nunc* reus erat apud Crassum divitem Vectius de vi. Id. Brut. Vidi nuper, et *nunc* videbam de ea re. *Pur ora.*

Nunc iam.

4. *Nunc iam*. Cic. 12. Fam. 12. *Nunc iam* sum expeditus. *Già ormai sono sbrigato.* Id. 6. Ver. Patior non moleste, iudices, eam vitam, quae mihi sua sponte ante iucunda fuerit, *nunc iam* mea lege, et conditione necessariam futuram. *Ormai, Oggimai.*

Nunc vero post *Si*.

5. *Nunc vero* subiici solet in comparatione rei fictae, augendi gratia. Cic. Font. 11. *Si* M. Fonteium, iudices, in causa deficerent omnia, tamen esset vobis magnopere providendum, etc. *nunc vero*, cum laedat nemo bonus, etc. Id. 7. Ver. 67. *Si* hoc non apud cives Roman. etc. sed ad saxa, et solitudines conqueri, ac deplorare vellem, tamen, etc. *nunc vero*, cum loquar apud senatores pop. Rom. etc. *Ma ora ch'io parlo.*

Nunc in transitionibus.

6. *Nunc* aliquando transitioni servit. Cic. 15. Fam. 31. *Nunc* ad epistolam venio, etc. Id. At. 5. 21. Habes consilia nostra: *nunc* cognosce de Bruto.

Nunc primum, Nunc Demum, Nunc denique.

7. Cic. Verr. 4. 8. *Nunc primum* hoc aures tuae crimen accipiunt. Id. At. 16. 3. *Nunc demum* rescribo his litteris, quas mihi misisti. Id. Prov. Cons. 13. *Nunc denique* est perfectum, ut etc.

CAPVT CXVI.

De Coniunctione Nvm.

Num cum interrogatione; *Num ne.*

1. *Num* interrogationi plerumque servit, et tum initio ponitur, tum subiicitur. Cic. 2. Acad. 16. *Num* censes

Ennium dixisse? *Pensi tu forse?* Id. 1. Or. 9. In Numa Pompilio *num* quod eloquentiae vestigium apparet? Id. 1. Cat. 6. Interrogas me, *num* in exilium? non iubeo.

2. Interdum adsciscit *ne* vehementius interrogandi gratia. Cic. 6. Rep. 4. *Num ne* aspicis, quo in templo verseris? Id. 1. Nat. Deor. 31. Deum ipsum *num ne* vidisti? *Dimmi, hai tu mai veduto Dio?*

Num quis, Num quae, Num quod, Num quid.

3. *Num* saepe iungitur cum pronomine *Quis, Quae, Quod.* Ter. Eun. 3. 5. *Num quis* hic est: nemo est. Cic. At. 19. 8. *Num quis* fundus in agro Nolano venalis sit. *Se vi è qualche podere da vendere.* Id. Deiot. 7. *Num quae* trepidatio? *Num qui* tumultus? *Num quid,* nisi moderate? Id. 2. Acad. *Num quid* horum probat noster Antiochus? *Ecci cosa di queste.*

Num quid vis discedentis.

4. *Num quid vis* interrogatio erat in discessu usitata. Ter. Eun. 2. 3. Haec dum dicit, abiit hora: rogo *num quid velit. Gli domando: volete voi altro?* Cic. At. 6. 3. Neque, cum postea in castra venisset, atque inde discederet, *num quid vellem,* rogavit. *Se io volessi nulla.* Id. At. 5. 2. Cum me spectans e sua villa, *num quid vellem,* rogasset. *Avendo pigliato commiato da me.* Idem ad Q. Fr. 2. Te puto saepe habere, qui, *num quid* Romam *velis,* quaerant. *Se tu vuoi niente per Roma.*

Num quid nam.

5. *Num quid nam* vehementius interrogat. Ter. Eun. 2. 2. *Numquid nam* hic, quod nolis, vides? *Or vedi tu cosa qui, che non ti piaccia? Vedi tu nulla qui che ti noj?* Cic. 2. Or. 3. *Num quid nam,* inquit, novi? *Bene, v'è qualche cosa di nuovo?* Id. Part. 7. *Numquid nam* de oratore ipso restat? *Restavi forse niente?*

Numquid praeterea?

6. *Numquid praeterea* ad extremum urgentis est. Cic. Quin. 13. *Numquid praeterea? Bene, c'è altro mai? Ecci mai altro?*

Numquid pro *Num.*

7. *Numquid* pro simplici *num* eleganter usurpatur. Cic. 2. Leg. 2. *Numquid* vos duas habetis patrias?

Num quando pro *Num aliquando.*

8. Cic. in Vatin. 6. Quaero, *num quando* tibi moram attulerit Senatus.

CAPVT CXVII.

De Adverbio Nvnqvam.

Nunquam dum.

1. Ter. Adel. 2. 1. *Nunquam, dum* ego adero, hic te tanget. *Non ti toccherà mai costui, sinchè io sarò presente.*

Nunquam ni, vel *Nisi.*

2. Liv. 2. 28. *Nunquam* unum militem habituros, *ni* praestaretur fides publica, etc. Cic. At. 2. 17. *Nunquam* huc venissent, *nisi* ad alias res pestiferas sibi aditum compararent. Id. At. 6. 6. *Nunquam nisi* honorificentissime Pompeium appellat.

Nunquam, quin.

3. Cic. 2. Fam. 10. Equidem *nunquam* domum misi unam epistolam, *quin* esset ad te altera. *Io per me non mai scrissi una lettera a casa, che non ve ne fosse un'altra per te.* Ter. Adel. 3. 1. *Nunquam* unum intermittit diem *quin* semper veniat. *Non lascia pur mai un giorno, che non venga. Non falla. mai giorno, ch' egli non ci venga.*

Nunquam sed.

4. *Nunquam* recipit aliquando particulam *sed* sibi adversantem. Cic. 3. Fam. 8. Hos ego sermones lacessivi *nunquam, sed* non valde repressi.

Nonnunquam.

5. *Nonnunquam* ponitur pro *interdum*. Cic. 1. Div. 14. Coniectura fallit fortasse *nonnunquam, sed* tamen ad veritatem saepissime dirigit.

CAPVT CXVIII.

De Adverbio Nvsqvam.

1. *Nusquam* est *nullo in loco*. Ter. Eun. 4. 3. Ille autem bonus vir *nusquam* apparet. *Non comparisce in luogo alcuno. Non si lascia vedere.* Cic. 1. Tusc. 6. Ego vero *nusquam* esse illos puto. Idem de Sen. 22. Nolite arbitrari, me, cum a vobis discessero, aut *nusquam*, aut nullum fore. Id. 1. Leg. 15. Sive est illa scripta uspiam, sive *nusquam*. *In niun luogo, οὐδαμῆ.*

Nusquam, nisi.

2. Cic. Brut. 10. Spes libertatis *nusquam, nisi* in ve-

strorum castrorum praesidiis est. Id. 1. Acad. Scientiam *nusquam* esse censebant, *nisi* in animi notionibus.

Nusquam alibi.

3. Liv. 39. 38. Bellum *nusquam alibi* erat. Id. 43. 9. *Nusquam alibi*, quam in Macedonia, bellum erat. *In nissun'altra parte, che ec.*

Admonitio.

4. Quidam pro *nusquam* solent adhibere *nuspiam*. Sed hoc vel nullius est, vel solius Gellii 5. 4., si modo editiones quaedam huius auctoris probandae sunt.

Alii amant *nullibi*, quod ab uno Vitruvio usurpatum est 7. 1. ideoque vitandum.

CAPVT CXIX.

De Interiectione O.

1. *O* non solum vocantis est, sed etiam appellantis. Cic. At. 14. 12. *O* mi Attice, vereor, ne, etc. Id. 10. Fam. 26. *O* mi Furni, quam tu causam tuam non nosti!

O admirantis et praedicantis.

2. Saepe servit exclamationi, quae non unius est modi. Nonnunquam enim admirantis est, et praedicantis. Cic. 5. Ver. 76. *O* consuetudo peccandi, quantam habes iucunditatem in improbis, et audacibus. Id. Mil. 38. *O* terram beatam, quae illum exceperit.

O indignantis ac detestantis.

3. Interdum indignantis. Cic. 2. Phil. 2. *O* incredibilem audaciam, *o* impudentiam praedicandam. Id. At. 8. 8. *O* rem turpem, et ea re miseram. Id. ib. *O* rem lugubrem, itaque intercludor dolore. Id. 1. Cat. 1. *O* tempora, *o* mores.

O dolentis.

4. Alias dolentis. Cic. 14. Fam. 4. *O* me perditum. Id. 7. Ver. 38. *O* spectaculum miserum atque acerbum.

O exultantis, aut laetantis.

5. Aliquando gaudio exultantis. Cic. 14. Phil. 10. *O* solem ipsum beatissimum, qui fugientem vidit Antonium. Ter. And. 1. 1. *O* factum bene, beasti me. Cic. At. 12. 4. *O* gratas tuas mihi, iucundasque litteras.

O optantis.

6. Alias optantis. Cic. 2. Cat. 4. *O* fortunatam rempublicam, si quidem hanc sentinam eiecerit. Virg. Aen. 8. 560. *O* mihi praeteritos referat si Iupiter annos.

O implorantis.

7. Non raro implorantis. Cic. 7. Ver. 63. *O* nomen dulce libertatis! *O* ius eximium nostrae civitatis! *O* lex Porcia, legesque Semproniae!

O execrantis.

8. Quandoque execrantis. Cic. 11. Phil 4. *O* multo miserior Dolabella, quam ille ipse, quem tu miserrimum esse voluisti. Id. 3. Ver. 15. *O* scelus, o portentum in ultimas terras asportandum.

O irridentis.

9. Denique interdum irridentis. Cic. 3. Phil. 11. *O* praeclarum custodem ovium, ut aiunt, lupum. Id. 6. Ver. 3. *O* dii immortales, praeclaram defensionem. Id. 2. Ver. 14. *O* commemoranda iudicia, praeclaramque existimationem nostri ordinis.

CAPVT CXX.

De Praepositione Ob.

Ob pro *Propter*.

1. *Ob* saepe est *Propter*: significat autem tum causam efficientem, tum finem. Cic Marc. 6. Poenas a populo Rom. *ob* aliquod delictum expetiverunt. Id. Font. 8. *Ob* aliquod emolumentum suum, si qui aliquid cupidius dicere viderentur. Id. 4. Ver. 32. Quanto illud flagitiosius, eum, a quo *ob* absolvendum pecuniam acceperis, condemnare?

Ob pro *Ante*.

2. Interdum est *Ante*. Cic. Rab. Post. 14. *Ob* oculos mihi saepe mors versata est. Id. Sext. 21. Mihi *ob* oculos exilium versatur. *Negli occhi. Dinanzi agli occhi. Su gli occhi.*

CAPVT CXXI.

De Adverbio Olim.

1. *Olim* saepe assumit *Cum*. Ter. And. 5. 3. *Olim* istuc, *olim*, *cum* ita animum induxisti tuum. *Allora sì*, *allora che*. Cic. At. 12. 38. Si ullae essent necessariae litterae, ut erant *olim cum* brevioribus diebus, tamen respondebant tempori tabellarii. *Fu già tempo, quando.*

Olim nunc, *Olim tum*.

2. Alias *Nunc*, vel *Tum*. Cic. 15. Fam. 4. Eum honorem neglectum a me *olim*, *nunc* mihi expetendum puto.

Ter. Phorm. 5. 8. *Olim*, cum honeste potuit, *tum* non est data: nunc viduam extrudi, turpe est. *Tempo fa.*

Admonitio.

3. *Olim* omnium horarum adverbium appellat Taubmannus: sed tamen illud elegantissimi scriptores nunquam praesenti, aut futuro tempori tribuunt in soluta oratione.

CAPVT CXXII.

De Pronomine Omnis.

1. *Omnis* saepe usurpatur pro *Totus*, Cic. Cluen. 6. Sanguinem *omnem* profundere mater cupit. Id. 2. Natur. Deor. 9. Vim vitalem per *omnem* mundum pertinentem. Id. 2. Tusc. 22. In profunda voce *omne* corpus intenditur. Id. Brut. 92. *Omni* huic sermoni propositum est.

Omnis pro *quicumque.*

2. Alias pro *Quicumque*. Cic. Rosc. Am. 27. Non *omnem* frugem, neque arborem in *omni* agro reperire possis. Id. 1. Nat. Deor. 10. *Omne*, quod ortum est, mortalitas consequitur.

Omnis per traductionem iteratum.

3. Eleganter *Omnis* per traductionem iteratur. Virg. 1. Georg. Non *omnis* fert *omnia* tellus. Id. Ecl. 4. Non *omnia* possumus *omnes*. Cic. Orat. 1. Par est *omnes omnia* experiri.

4. Saepe valet haec traductio ad breviter amplificandum. Cic. Rab. 5. *Omnes omnium* ordinum homines. Id. 5. Tusc. 32. *Omnes* philosophi *omnium* disciplinarum. Id. At. 2. 10. *Omnia omnium* miseriarum plenissima.

Omnis abundat.

5. *Omnis* aliquando additur per pleonasmum, nihilque significat, ut cum dicimus, *plerique omnes* Attico more: dicunt enim Attici πλείονες πάντες. Nepos Eum. 21. Cum *plerique omnes* perturbati admirarentur. Ter. Heaut. 4. 6. Dixi *pleraque omnia*. *Ogni cosa.*

Omnis quicunque.

6. Coniungitur saepe cum *quicunque*. Cic. 2. Or. 11. *Omnia, quaecunque,* loquimur. Id. 1. Tusc. *Omnes, quicunque* nati sunt.

CAPVT CXXIII.

De Adverbio OMNINO.

Omnino in numero.

1. *Omnino* ab *Omnis* dictum saepe refertur ad numerum. Cic. Q. Fr. 2. 1. *Omnino* ad *ducentos. In tutto.* Id. Cluen. 28. *Quinque omnino* fuerunt, qui illum absolverunt. *In tutto. Al tutto.*

Omnino pro *prorsus.*

2. Saepe *Omnino* est *prorsus*, *quasi*, *omni ex parte.* Cic. Sen. 12. Epulabar cum sodalibus *omnino* modice. *Moderatamente affatto.* Id. 1. Off. 20. *Omnino* fortis animus, et magnus duabus rebus maxime cernitur. *In fatti. In somma.*

Omnino cum *Aut certe; Aut magna ex parte; Nequaquam.*

3. Assumit autem *Aut certe*, vel *Aut magna ex parte*, vel *Nequaquam*, aut aliquid eiusmodi. Cic. 1. Tusc. 1. *Omnino, aut magna ex parte* liberatus. *Del tutto*, ovvero *in gran parte.* Id. Balb. 19. *Omnino*, *aut certe* facilius labore alicuius, ac studio quaedam consequi. Id. Am. 19. Q. vero Maximum fratrem, virum egregium, *omnino* sibi *nequaquam* parem. *Segnalato affatto, ma non già suo pari.*

Omnino pro *Vllo modo.*

4. Saepe etiam usurpatur pro *Vllo modo*, nimirum cum additur negatio, aut aperta, aut occulta. Cic. 7. Ver. 7. Is *omnino* servus in illa familia *non* erat. *Non si trovava per immaginazione.* Id. 1. Fam. 5. *Ne* quis *omnino* regem reduceret. *Che niun affatto.*

Omnino cum *non*, *nihil*, *vix*, *nunquam*, et *nusquam.*

5. Iungitur autem *Omnino* pro *Vllo modo* cum *Non*, *Nihil*, *Vix*, *Numquam*, et *Nusquam*. Cic. 2. Or. 14. Poetas *omnino non* conor attingere. *In modo alcuno: nè punto nè poco.* Id. 1. Tusc. 4. Vt non multum, aut *nihil omnino* Graecis cederetur. Id. At. 3. 23. *Vix*, aut *omnino non* posse fieri. *Totalmente esser impossibile.* Id. Am. 6. Haec autem omittamus, quae *omnino nusquam* reperiuntur. Id. 2. Or. 13. Theopompus, et Ephorus *omnino* caussas *numquam* attigerunt. *Non mai per miracolo.*

Omnino pro *Nimirum.*

6. Interdum *Omnino* idem est, quod *Nimirum*; quia omni ex parte res affirmatur. Cic. Am. 26. *Omnino* est amans sui virtus. *In fatti.* Id. 4. Ver. 61. *Omnino* praeclare te habes. *Ti so dire, che tu stai fresco.* Id. 1. Off.

25. Miserrima est *omnino* ambitio, honorumque contentio. *Infelicissima per certo.*

Omnino pro *Tandem.*

7. Cic. Marc. 9. Quid enim est *omnino* hoc ipsum diu, in quo est aliquid extremum? *Che mai è?*

Omnino iunctum cum *omnis.*

8. *Omnino* iunctum cum *Omnis* gravem aeque, ac brevem amplificationem continet. Cic. Am. 21. *Omnino omnium* horum vitiorum atque incommodorum una cautio est. *In somma.* Id. 2. Or. 1. *Omnino omnis* eruditionis expers. *Ignorante affatto.* Id. At. 5. 13. *Omnino omnia* se facturum recepit. *In ogni modo.*

CAPVT CXXIV.

De Nomine Par.

1. *Par*, *Aequalis* proprie est, ac saepe absolute ponitur. Cic. 1. Nat. Deor. 10. Cui celeritati *par* nulla, ne cogitari quidem potest. Id. 4. Fam. 9. Aut *par*, aut certe proximus sum illi. Idem Balb. 1. Ingenium minime voluntati *par*.

Admonitio.

2. Quoties aetas, tempusque spectatur, non *par alicui*, aut *alicuius*, nisi addatur *Aetate*, *Annis*; aut aliquid huiusmodi, sed *Aequalis* dici solet.

Par, atque unus.

3. Duo haec nomina aliquando iunguntur ad maiorem sententiae vim. Cic. 2. Or. 52. *Par*, *atque una* ratio est spei, laetitiae, molestiae. Id. Syll. 2. Intelligis iudicium meum, et horum *par*, *atque unum* fuisse.

Par cum.

4. Nonnumquam adsciscit *Cum*. Cic. Quin. 22. Tu *par* tibi ius *cum* Alpheno fuisse non putas. Id. 3. Nat. Deor. 1. Nec mihi *par cum* Lucilio ratio est.

Par, ac; Par, atque; Par, et.

5. Interdum *Par* assumit *Ac*, *Atque*, *Et*. Plaut. Aul. Si *parem* sapientiam hic habet, *ac* fortunam. Cic. 3. Nat. Deor. 1. Nec mihi *par* cum Lucilio ratio est, *ac* tecum fuit. Id. 2. Inv. 2. Si *par* in nobis huius artis, *atque* in illo picturae scientia fuisset. Caes. 3. B. C. 101. *Pari*, *atque* antea, ratione egerunt. Cic. Brut. 11. Omnia fuisse in Themistocle *paria*, *et* Coriolano.

Par est, pro *Aequum est.*

6. Cic. Am. 22. *Par est* autem primum ipsum esse

bonum; deinde, etc. *È il dovere*. Id. Mur. 7. His rebus fretum ad consulatus petitionem aggredi *par est*. Id. At. 9. 11. Mihi dubitanti quid me facere *par sit*. Id. Rab. 11. Quod ei praemium dari *par fuisset*. *Fosse giusto, Convenisse*.

CAPVT CXXV.

De Adverbio PARITER.

1. *Pariter* a *pari* ductum, idem est, ac *Aeque*. Ter. Heaut. 1. 1. Quem *pariter* uti his decuit, aut etiam amplius.

Pariter, ac; et; atque; ut.

2. *Pariter, ac, et, atque, ut*, usitata sunt pro *Aeque ac*. Ter. Phor. 5. 3. *Pariter* nunc opera me adiuves, *ac* dudum re opitulata es. *Così ora m'aiuta, siccome ec.* Id. Adel. 5. 8. Nunc tu mihi es germanus *pariter* corpore, *et* animo. Plaut. Men. *Pariter* hoc, *atque* alias res solet. Sall. Iug. Vultu, colore, ac motu corporis *pariter, atque* animo varius. Plaut. Aul. Prol. *Pariter* moratus, *ut* pater, avusque huius fuit.

Pariter, ac si; Pariter, atque ut.

3. Sallust. Iugurth. *Pariter, ac si* hostes adessent, munito agmine incedere. Plaut. Amph. 4. 1. *Pariter* hoc fit, *atque ut* alia facta sunt.

Pariter cum pro *Simul cum.*

4. *Pariter*, interdum usurpatur pro *Simul*, et assumit *Cum*. Cic. 5. Tusc. 33. Animus et praesentem voluptatem percipit *pariter cum* corpore, et prospicit venientem. *Insieme col corpo*. Sal. Iug. Eum adoptavit, et *pariter cum* filiis haeredem instituit. *Del pari*. Cic. 1. Tus. 11. *Pariter* enim *cum* vita sensus amittitur. Id. 2. N. Deor. 14. Conchyliis omnibus contingit, ut *cum* luna crescant *pariter, pariterque* decrescant. *Ad un tempo colla luna*.

CAPVT CXXVI.

De Adverbio PARVM.

Parum, Nimium.

1. *Parum*, contrarium habet *Multum*, aut *Nimium*. Cic. 1. Or. 22. Omnibus in rebus magis offendit *nimium*, quam *parum*. *Più il troppo, che il poco.*

Parum pro *Non satis.*

2. Saepe usurpatur pro *Non satis*. Plaut. Stich. 4. 1. Duas dabo, una si *parum* est. *Se non basta una*. Id. Rud.

4. 4. *Si parum* intellexisti, dicam denuo. *Se tu non hai ben inteso.* Cic. 3. Nat. Deor. 1. Quaeram ex te ea, quae *parum* accepi. *Quel, ch'io non ho ben compreso.* Id. 1. Tusc. 45. Nemo *parum* diu vixit, qui virtutis perfectae functus est munere. *Troppo poco.*

Parum est, quod.

5. Cic. Sext. 14. *Parum* ne *est*, Piso, *quod* tantum homines fefellisti? ut, etc. *Non ti basta che ec.* Ter. Phorm. 3. 3. Sed *parum* ne *est*, *quod* omnibus nobis succenset senex? *Ma è forse poco che ec. Ma parvi poco che ec.*

CAPVT CXXVII.

De Adverbiis Pavlvm, et Pavlo.

1. *Paulum* idem est ac *parum*, et fere cum verbis iungitur. Cic. 1. Or. 61. Scaevola *paulum* requiescet, dum se calor frangat. Id. pro Rosc. Com. 10. Mihi quoque necesse est *paulum* commorari.

Paulo cum comparativis.

2. *Paulo* adiungitur fere comparativis. Cic. Flac. 28. Auri pondo centum *paulo minus. Un po' meno.* Id. Att. 1. 10. *Paulo liberiores* litterae. *Libere anzi che no.*

Paulo ante, et *post*

3. Coniungitur cum *ante*, et *post*. Cic. Lael. 21. Vt *paulo ante* dixi. *Pur dianzi, poc' anzi.* Id. 1. Fam. 9. Ostendam *paulo post. Di qui a poco.*

CAPVT CXXVIII.

De Adverbiis Parvmper, et Pavlisper.

1. *Parumper* ex *parum* factum est, sed ad tempus accommodatur. Cic. 3. Or. 30. *Parumper* conticuit, et a ceteris silentium fuit. *Per un poco.* Id. 1. Div. 23. Discedo *parumper* a somniis, ad quae mox revertar. Id. Am. 1. Tu velim a me animum *parumper* avertas.

Parumper, dum.

2. Interdum adiicitur *Dum*. Plaut. Amph. 2. 2. Cui voluptas *parumper* data est, *dum*, etc. Ter. And. 4. 2. *Dum* exeo, *parumper* opperire hic. *Mentre torno, aspettami qui un poco.*

Paulisper.

3. *Paulisper* a *paulo* dictum idem est, quod *parumper*. Caes. 3. B. C. 67. Hic *paulisper* est pugnatum. Sallust. Iugurth. Cognitis insidiis, *paulisper* agmen constitit. *Si fermò alquanto.* Cic. 6. Ver. 18. Abesse domo *paulisper*

maluit, quam illud optime caelatum argentum amittere. Id. ib. 24. Lectica *paulisper* deposita. *Per poco.*

Paulisper dum.

4. *Paulisper* quoque, item ut *Parumper*, assumit *Dum*. Cic. Mil. 16. *Paulisper, dum* se uxor (ut fit) comparat, moratus est. Plaut. Mil. *Paulisper* tace, *dum* ego, etc.

Admonitio.

5. Quoties exiguum tempus significatur, non *Parum*, aut *Paulum*, sed *Parumper*, aut *Paulisper* dici solet. Itaque non dices, *Expecta parum*, aut *paulum*, sed *parumper*, aut *paulisper*.

CAPVT CXXIX.

De praepositione Per.

Per ad personam relatum.

1. *Per* vulgo ad locum, sed saepe etiam ad personam refertur. Cic. At. 5. 15. Nihil interest, utrum *per procuratores* agas, an per te ipsum. *Per mezzo di procuratori, o da te stesso.* Id. Rosc. Am. 38. *Per alium* transigam, recede de medio. *Per mezzo d'altri.* Id. 1. Or. 9. Plura detrimenta publicis rebus, quam adiumenta *per homines* eloquentissimos importata. *Per via di persone ec.*

Per se, sine alterius ope.

2. Saepe tamen *per se* est *Sine alterius ope*. Cic. Brut. 25. Homo *per se* cognitus, sine ulla commendatione maiorum. *Da se stesso. Di per se stesso.* Id. Syl. 4. Nihil audacter ipsos *per se*, sine P. Sylla potuisse. Id. Sext. 28. *Per se* ipsa splendet virtus semper, neque alienis unquam sordibus obsolescit. Id. Am. 21. Amicitia *per se*, et propter se expetenda. *Da se, e per se stessa.*

Per ad tempus relatum.

3. Alias refertur ad tempus. Cic. 7. Ver. 12. *Per* eos *dies* nemo istum, etc. *In quei giorni. Di que' giorni.* Id. At. 2. 9. Nulla abs te *per* hos *dies* epistola inanis aliqua re utili, et suavi venerat. *A questi dì. Di questi dì.* Id. 2. Ver. 5. Nulla res *per triennium*, nisi ad nutum istius, est indicata. *Per spazio di tre anni.* Id. Leg. Man. 11. Quam provinciam tenuistis a praedonibus liberam *per* hosce *annos*? *In questi anni.* Id. 1. Div. *Per* multas *aetates* fuerunt. Id. Brut. 83. Duo fratres *per* idem *tempus* dissimiles inter se. *Nell'istesso tempo. Ad un tempo.*

Per ad modum.

4. Saepe ad modum accommodatur. Cic. 6. Ver. 14.

Cum iste ab se hydriam Boeti manu factam *per potestatem* abstulisset. *Di potenza assoluta*. Idem 1. Ver. 17. Symphoniacos servos abducebat *per iniuriam*. *Contra ragione*. Id. Dom. 23. Quod eum *per insidias* toties interficere voluistis. *A tradimento*. Id. 3. Ver. 21. *Per scelus*, et *latrocinium* ex fanis auferre. Id. Rosc. Am. 2. *Per luxuriem* effundere, atque consumere, quod *per scelus* sis adeptus. Id. 3. Ver. 60. Q. Opimium *per ludum*, ac *iocum* fortunis omnibus evertit. *Burlando. Da scherzo*. Id. Rosc. Am. 1. *Per* summum *dedecus* vitam amittere. *Con somma vergogna*. Id. Ver. 7. 70. *Per ludum*, ac *negligentiam* ad honores pervenire. *Scherzando*.

Per simulationem; Per speciem; Per causam.

5. *Per simulationem*, *per speciem*, *per causam*, idem fere significant. Cic. post red. ad Quir. 9. *Per simulationem amicitiae* nefarie prodiderunt. *Con finzione*. Id. 6. Ver. 4. *Per simulationem aedilitatis* statuas auferre. *Sotto pretesto*. Liv. 1. 41. *Per speciem* alienae fungendae vicis suas opes firmavit. *Con pretesto. Sott'ombra, Sotto spezie*. Id. ib. 3. Fratris filiae Rheae Sylviae *per speciem honoris* (cum Vestalem legisset) perpetua virginitate spem partus adimit. *Sotto colore d' onorarla*. Id. 24. 47. *Per speciem praedandi* ex hostium agro, permissu magistratuum ab Capua profecti. Id. 2. 32. *Per causam* renovati ab Aequis *belli*. *Con iscusa*, *Con pretesto*. Id. 24. 7. Vt, cum appropinquaret ianuae rex, *per* aliquam *causam* sustineret a tergo agmen.

Per litteras.

6. Idem est, quod *Litteris*. Cic. Pis. 17. Is a senatu supplicationem *per litteras* postulavit. Id. At. 1. Antonius purgat se mihi *per litteras*. *Per lettere*, *Con lettere*.

Per aetatem pro *Ob aetatem.*

7. Ter. Eun. 1. 2. Neque sciebat, neque *per aetatem* etiam poterat. *Nè per ancò glielo permetteva l' età. Nè per ancora il poteva a cagion dell'età*. Cic. 13. Fam. 30. Vt primum *per aetatem* iudicium facere potueris. Id. Leg. Man. 1. Nam, cum antea *per aetatem* nondum huius auctoritatem loci contingere auderem. Id. Dom. 13. Factus es eius filius contra fas, cuius *per aetatem* pater esse potuisti. *Quanto all'età*.

Per pro *Propter.*

8. *Per* interdum est *Propter*. Cic. 3. Or. 3. *Per invidiam* depelli Tribunatu. Idem 4. Tusc. 37. *Per iram* ali-

quid facere, quod nos poeniteat. *Per invidia. Per collera.*

Per obsecrantis.

9. Nonnunquam obsecrantis est. Cic. At. 3. 20. Ad quae recuperanda *per fortunas*, incumbe. *Per vita tua.* Id. 15. Brut. Sed propera *per Deos. Per amor di Dio.*

Per concedentis.

10. Alias concedentis. Cic. 4. Acad. 29. *Per me* vel stertas licet. *Quanto a me.* Id. At. 4. 16. *Per me* ista pedibus trahantur. *Per me non rimane che.* Id. 2. Phil. 4. Petis, ut tibi *per me* liceat quemdam ab exilio reducere. *Con buona grazia mia.* Id. Mil. 16. Clodium nihil delectat, quod aut *per naturam* fas sit, aut *per leges* liceat.

Per valetudinem.

11. Cic. 2. Phil. 22. Omnes consulares, qui *per valetudinem* exequi cladem illam, fugamque potuissent. *Permettendolo loro la sanità.* Id. 6. Fam. 1. *Per valetudinem* cum posses venire, tamen noluisti. Id. 16. Fam. 2. Cum *per valetudinem*, et anni tempus navigare poteris, ad nos veni. *Quando lo permetterà la sanità.*

CAPVT CXXX.

De Adverbio Perinde.

Perinde, ac; ac si; atque; ut.

1. *Perinde*, usurpatur pro *Aeque*, vel *Ita*: iungitur autem saepe cum *Ac*, *Ac si*, *Atque*, *Vt.* Cic. 5. Tusc. 2. Philosophia non *perinde*, *ac* de hominum est vita merita, laudatur. *Al pari di quel, che merita. Tanto, quanto merita.* Id. Partit. 24. Quae perdifficilia sunt, *perinde* habenda sunt, *ac si* effici non possint. Caes. 4. B. C. 72. *Perinde, ac si* virtute vicissent. *Come se. Nè più nè meno che se ec.* Cic. Marcel. 4. Vereor, ut hoc, quod dicam, non *perinde* intelligi auditu possit, *atque* ipse cogitans sentio. *Così, com'io l'intendo.* Id. 9. Fam. 15. Non *perinde, ut* est reapse, ex litteris percipere potuisti. *Com'è la cosa in se.*

Perinde ac pro *perinde ac si.*

2. *Perinde ac* cum verbis coniungitur, idemque valet ac *perinde ac si.* Caes. 3. B. C. 60. *Perinde ac* satisfacere vellent. Liv. 28. 38. *Perinde ac* debellatum in Italia foret.

Perinde ut pro *Prout.*

3. *Perinde* fere usurpatur pro *Prout.* Cic. 3. Or. 56.

Sed haec omnia *perinde* sunt, *ut* aguntur. *Tali sono, come*. Id. 2. Inv. 58. *Perinde uti* quaeque res erit, laboremus. Idem 3. Off. 33. Habes a patre munus, M. fili, mea quidem sententia magnum; sed *perinde* erit, *ut* acceperis. *Sarà, come lo riceverai, nè più, nè meno.*

Perinde quasi.

4. *Perinde quasi* est *perinde ac si*. Cic. 5. Ver. 19. Atque haec *perinde* loquor, *quasi* in eo sit iniquitas eius reprehendenda. Id. Caec. 11. *Perinde* valebit, *quasi* armatissimi fuerint. *Non altrimenti che se.*

Perinde quasi per ironiam.

5. *Perinde quasi* saepe ironiam continet. Cic. Mil. 7. *Perinde quasi* Appius ille caecus viam munierit, non qua populus uteretur, sed ubi impune sui posteri latrocinarentur. *Come se*. Id. 1. Tusc. 46. Metelli sperat sibi quisque fortunam, *perinde quasi* certi quicquam sit in rebus humanis.

Perinde pro *valde*; *Perinde quam*; *Perinde quam si;*
Perinde tanquam; Perinde prout.

6. Horum exempla qualiacumque invenies in ultima particularum collectione, et in latinis lexicis; sed optima fortasse nusquam.

CAPVT CXXXI.

De Adverbio Proinde, et Proin.

1. *Proinde*, seu *proin*, quod decurtatum est, significat *Ideo*, vel *Quamobrem*. Cic. At. 1. 6. *Proinde* bono animo sis. Id. 4. Ver. 29. *Proinde*, si sapis, vide. Id. 12. Fam. 6. *Proinde* fac, magnum animum habeas. *Per tanto*. Ter. Eun. 1. 1. *Proin* tu, dum est tempus, etiam, atque etiam cogita. *Però. Di che. Il perchè.* Sed hoc poeticum est.

Admonitio.

2. *Proinde* pro *perinde* si quando usurpatur, easdem coniunctiones, eosdem usus habet; sed videndum est, ne subsit mendum, et *proinde* legatur pro *perinde*. Non subesse mendum declarat carmen Lucretii 3. Ossa dedit terrae *proinde ac* famul infimus esset. Hic enim *perinde* locum habere nequit.

CAPVT CXXXII.

De Adverbio PLANE.

Plane pro *Clare*.

1. *Plane* idem est quod *Clare*, et *Aperte*. Cic. 2. Fin. 5. Epicurus autem, ut opinor, non vult *plane*, et aperte loqui. *Parlar chiaro*. Id. At. 8. 16. Explicari mihi tuum consilium *plane* volo, ut intelligam.

Plane pro *Certe*, vel *Sane*.

2. Interdum usurpatur pro *Certe*, vel *Sane*. Cic. 1. Leg. 20. Sed ego *plane* vellem, me arbitrum inter eos datum. *Io certo vorrei*. Plaut. Mostel. Ipsa ne ea est? Sc. Immo *plane* ea est. *Del certo è dessa*.

Plane pro *Omnino*.

3. Saepe usurpatur pro *Omnino*. Cic. Att. 12. 38. Accepi Atticam *plane* belle se habere. *Star bene affatto*. Id. 14. Fam. 4. Si te habebo, non mihi videbor *plane* periisse. *Esser rovinato affatto*. Id. 16. Fam. 1. Vt te Leucadem deportares, ut ibi *plane* te confirmares. *Ti riavessi totalmente*. Id. 3. Ver. Nam iste eam, nisi *plane* nihil sapit, numquam proferet. *Se non è matto spacciato*. *Se non ha perduto il cervello*. Id. Brut. 97. Effice id, quod iam propemodum, vel *plane* potius effeceras. *O più tosto del tutto*.

CAPVT CXXXIII.

De PLVS, et PLVSCVLVM.

Plus pro *Amplius*.

1. *Plus* magis accedit ad nomen, quam *Magis*: proinde non temere pro *Magis* usurpandum est. Cic. Am. 16. Ne *plus* aequo in amicitiam congeratur. *Più del dovere*. Id. At. 9. 10. Dimidio *plus* scripsit Clodia. *La metà più*. Id. At. 10. 8. Nimio *plus* diligo.

2. Saepe autem usurpatur pro *Amplius*. Cic. 1. Nat. Deor. 35. Molestum est uno digito *plus* habere. *Un dito di più*. Id. 1. Phil. 3. *Plus* una me nocte retinere non potuit. Id. Sext. 39. Tribunum pleb. *plus* viginti vulneribus acceptis, iacentem vidistis. Id. Rosc. Am. 27. Neque unquam *plus* triduo fuit. Id. Quin. 12. At tecum anno *plus* vixit. *Più d'un anno*.

Plus satis, *plus millies*.

3. *Plus satis* idem est ac *plusquam satis*: *plus millies* idem ac *plusquam millies*. In his enim, et similibus sub-

ticetur *quam* per ellipsim. Cic. Att. 12. 24. Ad hanc rem *plus* etiam *satis*. *Più che a sufficienza*. Ter. Eun. 3. 1. *Plus millies* iam audivi.

Plus quam, Plus quam quantum.

4. Adsciscit interdum *Quam*, et *Quam quantum*. Cic. 6. Fam. 1. Ego habeo, cui *plus quam* tibi debeam, neminem. Id. 1. Or. 24. Quae existimas *plus*, *quam* artem ipsam, prodesse posse. Id. 5. Ver. 23. Iis *plus* frumenti imperabatur, *quam quantum* exararant. *Più di quel che avean raccolto*. Id. 3. Or. *Plus* multo vidisse videntur, *quam quantum* nostrorum ingeniorum acies intueri potest.

Non plus quam.

5. *Non plus quam* comparationem quandam continet subobscuram. Cic. Am. 13. Non tantum valet, ut tollat e vita amicitiam: *non plus*, *quam* ut virtutes, quia nonnullas curas, et molestias afferunt, repudientur.

Plusculum.

6. *Plusculum* idem est ac *paulo plus*. Cic. 5. Fam. 12. Amori nostro *plusculum* etiam, quam concedit veritas, largiare. Id. 2. Or. 24. Causae, in quibus *plusculum* negotii est.

CAPVT CXXXIV.

De Adverbio PORRO.

1. *Porro* est *Deinde*, *postea*, εἶτα. Ter. And. 4. 4. Move ocyus te, ut quid agam, *porro* intelligas. *Acciocchè tu intenda poi*. Cic. 3. Ver. 32. Hominibus et natura, et consuetudine, et disciplina lenissimis; *porro* autem populi Rom. conditione sociis, fortuna servis. *E poi*. Id. 4. Ver. 3. Sic *porro* nostros homines diligunt. *Così poi*, *Talmente*, *ec.*

Porro pro *Autem*, δὲ, *vel* δή.

2. Saepe pro *Autem* usurpatum continuat orationem. Et cum *Autem* aliquando coniungitur. Cic. Mil. 9. Occurrebat, mancam, ac debilem praeturam suam futuram, consule Milone; eum *porro* summo consensu populi Rom. consulem fieri videbat. αὐτὸν δέ. *E poi*. Id. Plan. 33. Nihil *porro* tam inhumanum, etc. Id. 7. Verr. 22. Age *porro* tu, qui te tam religiosum existimari voluisti interpretem foederum. *Orsù via*. Id. Quin. 8. Clamabat *porro* Quintius. Id. At. 1. 5. *Porro autem* neque mihi accidit. *Ed anche io non m'abbattei ec.*

Porro, pro *Vltra*.

3. Nonnunquam ponitur pro *Vltra*. Liv. 1. 7. Ex loco infesto agere *porro* armentum occoepit. *Cominciò a spigner innanzi l'armento*. Cic. 4. Fin. 27. Perge *porro*, nam de isto magna dissensio est. *Passa oltre*: *Va pur innanzi. Seguita pure.*

CAPVT CXXXV.

De Praepositione Post.

1. *Post*, quoties casum regit, praepositio est, cui *Ante* opponitur. Caes. 7. B. G. 88. Repente *post tergum* equitatus cernitur. *A tergo, alle spalle.*

2. Plerumque ad tempus accommodatur. Cic. At. 6. 1. Hic magistratus multis *annis post decemviros* institutus. Id. Rosc. Am. Aliquot *post menses* is occisus est. Liv. 5. 29. *Annum post* quintum decimum creati consules.

Post cum participio praeteriti temporis.

3. Eleganter copulatur cum participio praeteriti temporis. Cic. Ar. Resp. 8. Mea domus, quam senatus unam, *post hanc urbem constitutam*, ex aerario aedificandam putavit. *Sola, dappoi che questa città è fondata*. Id. 4. Cat. 7. Causa enim est, *post Vrbem conditam*, haec inventa sola, in qua, etc. *Dalla fondazione di Roma in qua*. Id. Ar. resp. 7. Nego unquam, *post sacra constituta*, tam frequens collegium iudicasse. Id. 1. Div. 44. Sexennio *post Veios captos.*

Post homines natos. Post hominum memoriam.

4. Huc illa pertinent, *Post homines natos*, *Post hominum memoriam*. Cic. Brut. 62. Longe autem *post homines natos* improbissimus C. Servilius Glaucia. Id. Mil. 26. Vnius *post homines natos* fortissimi viri. *Da che il mondo è mondo. Dal principio del mondo in qua*. Id. de opt. gen. Or. 6. Optimus longe *post homines natos*. Id Balb. 10. *Post genus hominum natum* pauci reperti sunt, qui, etc. Id. Pis. 27. Instant *post hominum memoriam* apparatissimi, magnificentissimique ludi. Id. 5. Ver. 17. Quod nemo unquam *post hominum memoriam* fecit. *A memoria d'uomo.*

Post praepositio cum *Quam*.

5. Praepositio *post* interdum assumit *Quam*. Cic. At. 9. 12. *Post* diem quartum, *quam* ab urbe discessimus. Id. Mil. 16. *Post* diem tertium gesta res est, *quam* dixerat. *Tre giorni dopo, che l'avea detto.*

CAPVT CXXXVI.

De Adverbio Post.

1. *Post* adverbium nullum casum regit, etsi saepe iungitur cum ablativo temporis. Cic. Brut. 91. Romam recepi me biennio *post*. Id. 2. Div. 33. Anno *post* Paulus auspiciis paruit. Id. 1. Fam. 6. Paucis post diebus, quam Luca discesserat. Id. Flac. 23. Multis *post* annis pecunia recuperata est. *Molti anni dopo. Indi a molti anni.*

Admonitio.

2. *Post* quoties ablativo iungitur, adverbium est. Neque enim casus ille a *post* regitur, sed absolute ponitur, quippe ablativus temporis. Plerumque autem aut postponitur, ut *paucis diebus post*, aut interponitur, ut *paucis post diebus*. *Quindi a pochi dì*. Praeponitur a Liv. 40. 47. et 40. 57. et 32. 5.

Anno post.

3. *Anno post* dicitur pro *uno post anno*. Cic. Brut. 43. Tribunus *anno post* fuit Crassus. Ib. 60. Caesar *anno post*, et deinceps reliquis annis administravit etc. Liv. 2. 16. *Anno post* moritur. *Un anno dopo, da indi ad un anno.*

Postquam V. in cap. sequenti n. 2. *Post ubi*, vel *ut*.

4. Interdum assumit *Vbi*, vel *Vt*. Sallust. Catil. *Post ubi* contagio, quasi pestilentia, urbem invasit. *Poi come*. Cic. Or. 8. *Post* sensim incedens, indices *ut* vidit ardentes, exultavit audacius. *Poi avanzandosi passo passo*, ovvero *pian piano, come ec.*

CAPVT CXXXVII.

De Adverbio Postea, Posteaquam.

1. Iungitur interdum *postea* cum interrogatione. Ter. Hec. 3. 1. Quid tum *postea*? *E poi?* Cic. Mur. 12. Cedo, quid *postea*? *Dì su, com'andò poi?*

Postquam, posteaquam, postea vero quam.

2. *Post*, et *postea* saepe adsciscit *Quam*. Cic. 12. Fam. 48. Heri non multo *post*, *quam* tu a me discessisti. Id. 13. Fam. 30. Quatuordecim annis *post* praetor factus est Tuditanus, *quam* consul Memmius. Id. 10. Fam. 1. *Posteaquam* de medio cursu reipub. sum voce revocatus. *Dappoi che io.* Id. 5. Fam. 2. *Postea vero quam* profectus es.

Postquam, Posteaquam cum *Ilico, Extemplo, Repente.*

3. *Postquam*, vel *posteaquam* adsciscit interdum *Illico*, *Extemplo*, *Repente*, aut aliquid eiusmodi. Ter. Heaut. At,

postquam aspexi, *illico* cognovi. Id. Hecyr. *Postquam* introit, *extemplo* eius morbum cognovi miser. Cic. 7. Ver. 41. Haec *posteaquam* acta, et constituta sunt, procedit iste *repente* ex praetorio.

CAPVT CXXXVIII.

De Adverbio Posterivs.

1. *Posterius* pro *postea* usitatum est; contrarium enim habet *prius*, et ad tempus refertur. Cic. 9. Ver. 29. Iubet iste *posterius* illos ad se reverti. *Dice, che tornino di poi.* Id. Brut 83. Ipse enim Thucydides, si *posterius* fuisset, et maturior esset, et mitior. Id. 1. Leg. Sed haec *posterius. Ma di questo parleremo più avanti.* Id. Quin. 5. *Posterius*, inquit, ista videbimus; nunc, etc. *Poi ci riparleremo.*

CAPVT CXXXIX.

De Adverbio Posthac.

Posthac idem est, quod *In posterum*. Contrarium habet *Antehac*. Cic. 7. Fam. 27. *Posthac* igitur erimus cautiores. *Per l'avvenire.* Id. 2. Phil. 31. Caput autem litterarum, nihil sibi cum illa *posthac* futurum. *Da quella in poi. Da indi avanti.* Id. 4. Cat. 9. Ne unquam *posthac* accidere possit, providendum est. *Che non abbia d'avvenir mai più.* Id. At. 2. 19. Scribam *posthac* ad te planius. *Da ora avanti sarò più chiaro.*

CAPVT CXL.

De Adverbio Prae.

1. *Prae* est *Ante*. Cic. 2. Phil. 12. Hic, qui stillantem *prae se* pugionem tulit. *Portò avanti di se.* Illa per translationem. Id. 2. Off. 11. Nisi speciem *prae te* boni viri feras. *Se non fai mostra d' esser uomo dabbene. Se non dai ad intendere.* Id. 2. Agr. 2. Vocem *prae vobis* indicem vestrarum voluntatum tulistis.

Prae in comparatione.

2. *Prae* saepe usurpatur in comparatione. Ter. Eun. 2. 2. Hic ego illum contempsi *prae me. Rispetto a me. A rispetto, per rispetto, in rispetto di me.* Cic. 2. Agr. 35. Illi Romam *prae sua Capua* irridebunt. *A paragone di Capua. Inverso la lor Capua.* Id. Rosc. Am. 46. Vt neminem *prae se* hominem putet. *Rispetto a sè. A petto, a fronte, a lato di sè.*

Prae pro *Propter.*

3. *Prae* saepe usurpatur pro *Propter*. Ter. Heaut. 2. 3. *Prae gaudio* (ita me Dii ament) ubi sim, nescio. *Per allegrezza*. Plaut. Amph. 1. 1. Neque miser commovere me possum *prae formidine*. Cic. 1. Tusc. 42. Solem *prae* sagittarum *multitudine* non videbitis. Id. At. 6. 5. *Prae cura* iocari non poteram. *Per la sollecitudine.*

Prae ut.

4. *Prae ut* in comparatione adhibetur. Plaut. Amph. 1. 1. Parum etiam, *prae ut* futurum est, praedicas. *A ciò che sarà. A rispetto di quel che sarà.* Ter. Eun. 2. 3. Ludum, iocumque dices fuisse illum alterum, *prae ut* huius rabies quae dabit. *Rispetto a quello, che cagionerà la rabbia di costui.* Sed haec in soluta oratione non temere adhibenda sunt.

CAPVT CXLI.

De Praepositione Praeter.

1. *Praeter* est *Ante*, sed motum adsignificat. Cic. 5. Ver. 25. Servi *praeter* oculos Lollii pocula ferebant. *Avanti gli occhi.* Liv. 38. 15. *Praeter* Carallitin paludem agmen ductum. Id. ib. 18. *Praeter* ripam euntibus. *Lungo la riva.* Id. 40. 41. *Praeter* oram Hetrusci maris Neapolim transmisit. *Lungo la marina.*

Praeter pro *extra.*

2. Interdum usurpatur pro *Extra*. Cic. 1. Phil. 4. Multa autem impendere videbantur *praeter* naturam, *praeterque* fatum. Id. 2. Cat. 7. Cum ei nihil adhuc *praeter* voluntatem ipsius, cogitationemque acciderit. *Fuor del suo volere, e pensiero.* Id. 1. Div. 44. *Praeter* modum crevit lacus Albanus. *Fuor di modo. Oltre modo, o misura. Sopra modo. A dismisura.*

Praeter in exceptione.

3. Interdum *Praeter* excipit, similiter ut *Extra*. Cic. 1. Fam. 5. Amicum ex consularibus neminem tibi esse video *praeter* Lucullum. *Da Lucullo in poi. Salvo che Lucullo.* Id. Cluen. 20. Omnibus sententiis, *praeter* unam, Scamander damnatus est. *Eccetto una.*

Praeter pro *Supra.*

4. Saepe declarat *Supra*. Cic. 2. Off. 7. Testis est Phalaris, cuius, *praeter* ceteros, est nobilitata crudelitas. *Sopra tutti gli altri.* Id. Q. Fr. 1. 1. Vt optimum nomen

consequeremur, unus, *praeter* ceteros, adiuvisti. *Sopra tutti. Più d'ogni altro.*

Praeterea.

5. *Praeterea*, dictum quasi *Praeter ea*, ad personas quoque accommodatur, etiam numero singulari. Cic. 4. 3. A me vero sic diligitur, ut tibi uni concedam, *praeterea nemini.* Idest *praeter te. E non ad altro.* Id. Leg. Man. 2. Hunc unum ab hostibus metui, *praeterea neminem. Questo solo, e non altri fuor di lui.* Id. 1. Phil. 1. Num quid exules restituit? unum aiebat, *praeterea neminem. Uno, e non più.*

Praeter pro *Praeterea.*

6. *Praeter* pro *praeterea* habet Plinius 35. 8. Venas protulit, *praeterque* in veste et rugas et sinus invenit. Sed non est imitandum.

Praeterquam pro *Nisi.*

7. *Praeterquam* pro *Nisi* usurpari solet. Cic. 3. Fam. 7. Nullas iis, *praeterquam* ad te, dedi literas. *Se non a te.* Id. 3. Cat. 11. Pro tantis rebus nullum a vobis praemium postulo, *praeterquam* huius diei memoriam sempiternam. *Salvo se. Se non se. Se non che.* Id. 2. Div. 32. Iuno Moneta, a qua, *praeterquam* de sue plena, quid unquam moniti sumus?

Praeterquam quod pro *Nisi quod.*

8. Cic. Q. Fr. 2. 13. Ego me in Cumano, et Pompeiano, *praeterquam quod* sine te, ceterum satis commode oblectavi. Id. 9. Fam. 27. Neque, quod displiceat, committam, *praeterquam quod* hominis mihi coniunctissimi doleo gravem casum. *Se non che.*

Praeterquam quod pro *Non modo.*

9. Interdum usurpatur pro *Non modo*. Cic. At. 15. 15. Suram autem, *praeterquam quod* nefarium hominem cognovi, praeterea in me contumacem semel omnino domi meae vidi. Id. 2. Div. 12. Id *praeterquam quod* fieri non potuit, ne fingi quidem potest. *Oltre che.*

CAPVT CXLII.

De Adverbiis Pridie, et Postridie.

1. *Pridie* dictum quasi *Priore die. Il giorno avanti.* Postridie, *postero die. Il giorno seguente.*

Pridie, et *Postridie quam.*

2. Aeque utrumque copulatur cum *Quam*. Cic. Am. 2.

Pridie quam excessit e vita. *Il giorno prima di morire. Un dì prima, che morisse.* Id. 14. Fam. 7. *Postridie,* intellexi, *quam* a vobis discessi. Id. 2. Or. 3. *Postero die quam* illa erant acta.

Pridie, Postridie eius diei.

3. Interdum assumunt *Eius diei.* Cic. 1. Fam. 4. Sententiam Bibuli de tribus legatis *pridie eius diei* fregeramus. *Il giorno avanti.* Cat. 1. R. R. 2. *Postridie eius diei* villicum vocat. Cic. 13. Fam. 45. Dolabella venit ad me *postridie Iduum.*

Pridie, Postridie Idus, Nonas, Kalendas.

4. Plerumque, *Idus, Nonas, Kalendas,* quarto casu adsciscunt. Cic. 13. Fam. 25. Ego Romam *pridie Idus.* Id. 13. Fam. 14. Si me in Tusculano *postridie Nonas* mane convenerint.

5. *Pridie Kalendas* passim occurrit, cuius loco dici nequit II *Kalendas*, ut monet Vossius, Valla, ceterique grammatici. Hic tamen est animadvertendum, dici posse II. *Kalendas*, si praeponatur *ante diem.* Cic. Quint. 6. Roma egreditur *ante diem* II. *Kalendas* febr. Non ignoro quosdam hic reponere IV *Kal.* Sed perperam, nam 18. de hoc ipso die loquens M. Tullius ait fuisse *pridie Kal. februarias*

Pridie et *Postridie* cum aliis accusativis.

6. Alios quoque accusativos libenter regunt. Cic. 2. Fam. 13. *Pridie* Compitalia. Id. At. 16. 4. *Postridie* ludos Apollinares.

Vsque ad pridie, vel *postridie.*

7. Praepositiones etiam ante se accipiunt, ab iisque pendent tanquam nomina. Cic. At. 2. 10. *Vsque ad pridie* Kal. maias Id. At. 2. 12. *Vsque ad pridie* Nonas maias.

CAPVT CXLIII.

De Adverbiis Primvm, et Primo, et de Nom. Primvs, Prior, et Posterior.

1. *Primum,* et *Primo* hoc ferme differunt, quod *primum* ad ordinem rerum pertinet. *Primieramente. Primo* ad tempus. *Prima. Da principio.* Aliquando tamen *primum* de tempore dicitur tum apud Ciceronem, tum vero praesertim apud alios. Cic. Arch. 3. Vt *primum* ex pueris excessit Archias. Nepos Alcib. 4. *Primum* Elidem, deinde Thebas venit.

Primum cum *Deinde*, vel *Post*, vel *Postea*, vel *Tum*.

2. At *primum* saepe adsciscit *Deinde* vel *Post*, vel *Postea*, vel *Tum*. Cic. Am. 24. *Primum* ut monitio acerbitate, *deinde* ut obiurgatio contumelia careat. *Primieramente*. Id. 3. Fam. 5. *Primum*, ut ipse tu, tuique omnes; *deinde* etiam, ut reliqui scire possint, me, etc. Id. 1. Fam. 9. *Primum* reditus intercesserat in gratiam per Pompeium; *post* autem Caesaris, ut illum defenderem, mira contentio est consecuta. Id. 2. Phil. 15. Ego incolumitati civium *primum*, et *postea* dignitati consulebam. Id. 16. Fam. 3. Te valere tua causa *primum* volo, *tum* mea. *Prima per conto tuo, poi per conto mio.*

Primum, *Tum*, *Post*, vel *Deinde* in enumerationibus.

3. In tripartita enumeratione rerum saepe usurpatur *Primum*, *Tum*, *Post*, vel *Deinde*. Cic. 1. Off. 3. *Primum* igitur est de honesto, *tum* de utili, *post* de comparatione eorum disserendum. Id. 1. Off. 26. Quae *primum* bene parta sit, *tum* quam plurimis se utilem praebeat, *deinde* augeatur ratione, diligentia, parsimonia.

Primum, *Deinde*, *Tum*, vel *Postremo*.

4. Alias *Primum*, *Deinde*, *Tum*, vel *Postremo*. Cic. Leg. Man. 2. *Primum* mihi videtur de genere belli, *deinde* de magnitudine, *tum* de imperatore deligendo esse dicendum. Id. 5. Fam. 14. *Primum* otium Parthicum, *deinde* confectae pactiones publicanorum, *postremo* seditio militum sedata ab Appio.

Primum, *Deinde*, *Ad extremum*, vel rursus *Deinde*, vel *Postea*, vel aliquid simile.

5. In tripartita enumeratione aliquando reperitur *deinde*, ut apud Ciceronem. At. 3. 7. Aliquando tertio loco ponitur *ad extremum*, ut apud eundem Pison. 12. Aliquando *postea*, ut 2. Or. 15. Aliquando *tertium est*, vel *accedit*, vel aliquid simile.

Primum, *Deinde*, *Tum*, *Postremo*.

6. In quadripartita autem partitione saepe adhibentur *Primum*, *Deinde*, *Tum*, *Postremo*. Cic. 15. Fam. 14. *Primum* ut te tanto intervallo viderem; *deinde*, ut tibi possem praesens gratulari; *tum*, ut, quibus de rebus vellemus, inter nos communicaremus; *postremo*, ut amicitia nostra confirmaretur vehementius. Item 7. 2. et 2. Nat. Deor. 1. et Quint. Fr. 1. 2.

Primum, *Tum*, *Deinde*, *Post*, *Tum*, *Deinde*.

7. Enumerationes vero longiores solent esse liberiores.

Cic. 5. de Fin. 23. Et ipsa charitas generis humani serpit sensim foras, cognationibus *primum*, *tum* affinitatibus, *deinde* amicitiis, *post* vicinitatibus, *tum* civibus, *deinde* totius complexu gentis humanae.

8. Interdum etiam *Primum* omittitur, et pro *postremo* subiicitur *Tum ad extremum*. Cic. 2. Or. 19. Quinque faciunt quasi membra eloquentiae; invenire quid dicas, inventa disponere, *deinde* ornare verbis, *post* mandare memoriae, *tum ad extremum* agere, et pronunciare.

Admonitio.

9. Ceterum in partitionibus quatuor, quinque, et plurium membrorum nimis solent esse infinitae harum particularum combinationes, nec certa ratio assignari posse videtur. Modo enim eadem particula iterum ac saepius sola repetitur, modo aliis interseritur, modo omittitur; quae sunt aurium sensu iudicanda.

Primum absolute positum.

10. Interdum *Primum* absolute ponitur, quia *Tum*, aut *Deinde*, aut tale aliquid non subiicitur. Cic. 2. Fam. 8. *Primum* tibi, ut debeo, gratulor, laetorque, etc. Id. 7. Fam. 24. *Primum* ipsas ego Musas nunquam tanti putassem. Lege Paulum Manutium ad hunc locum.

Primum, iterum.

11. Cic. Am. 3. Scipio factus est consul bis; *primum* ante tempus, *iterum* suo tempore.

Primo, Deinde, vel *Post,* vel *Ad extremum.*

12. *Primo*, ut diximus, ad tempus pertinet, cui itidem *Deinde* respondet, aut *Post*. Cic. Cluen. 5. Ea igitur *primo*, neque id ipsum diu, quomodo poterat, in illa cupiditate continebatur; *deinde* ita flagrare coepit amentia, ut eam non pudor, etc. *Da principio, ec. Dappoi.* Id. Am. 12. Videtis in tabella iam ante quanta sit facta labes, *primo* Gabinia lege, biennio *post* Cassia. *Prima, due anni dopo.* Id. 3. Cat. 5. Cum *primo* impudenter respondere coepisset, *ad extremum* nihil negavit.

In primis.

13. *In primis*, seu *Inprimis*, ut quidam scribunt, est quasi *inter primos*. Cic. 1. Fam. 7. Quam *in primis* amamus. Id. 1. Off. 14. Brutus iuris civilis *in primis* peritus fuit. Idest *prae ceteris*.

In primis pro *Primum.*

14. Aliquando, sed raro, idem est ac *primum*, eodemque modo construitur. Sallust. Iugur. Iugurtha *in primis*

Adherbalem excruciatum necat; deinde omnes puberes interficit.

Primo cum *deinde*, *tum*, *post*, *postea*.

15. ***Primo*** cum iisdem ferme particulis coniungitur, ac *primum*; sed hoc usitatius est.

Primus, ***alter***, ***tertius***. ***Primus***, ***secundus***, ***tertius***.

16. ***Primus***, ***alter***, ***tertius***, eleganter dicitur; tamen pro *Altero*, ***Secundus*** interdum ponitur. Cic. 1. Fam. 2. Cum sententia *prima* Bibuli pronunciata esset, ut tres legati regem reducerent, *secunda* Hortensii, ut tu sine exercitu reduceres, *tertia* Volcatii, ut Pompeius reduceret. Liv. 35. 19. *Prima* conditio, si transire ad Romanos velint; *altera*, si domos abire; *tertia*, si bellum placeat, etc.

Prior, et *Posterior*.

17. *Prior*, et *Posterior* de duobus dicuntur. Cic. Pis. 1. Me aedilem *priorem*, et praetorem primum populus Rom. fecit. Id. Quin. 2. *Priore loco* dicere. Id. Brut. 21. Primas etsi utrique, *priores* tamen deferunt Laelio. Id. 3. Fin. 23. Quid? *posterius priori* non convenit.

CAPVT CXLIV.

De Praepositione Pro.

Pro et *Contra*.

1. *Pro* saepe contrarium habet *Contra*. Cic. 3. Or. 20. Hoc non modo *pro me*, sed contra me est potius. *Non è in mio favore. Non fa per me.* Id. Cluent. 32. Partim nihil contra Habitum valere, partim *pro hoc* esse. Id. At. 11. 9. Non tam *pro se*, quam contra me, laborare dicitur.

Pro pro *Ante*.

2. Interdum usurpatur pro *Ante*. Cic. 2. Phil. 26. Hasta posita *pro aede* Iovis Statoris. Id. 3. Phil. 11. Nonne audiente populo Rom. sedens *pro aede* Castoris dixit? *Avanti al tempio di Castore.* Id. Mil. 1. Illa praesidia, quae *pro templis* omnibus cernitis.

Pro pro *In*.

3. Alias pro *In*. Caes. 6. B. G. 3. Hac re *pro suggestu* pronunciata. *Nel pergamo.* Liv. 38. 22. Laudati quoque *pro concione* omnes sunt. *In pubblica radunanza.*

Huc illud referri potest Cic. pro Cluen. 47. Pompilium *pro testimonio* diligentissime laudavit. *In testimonio, facendo testimonianza.*

Pro pro *Vice*, aut *Loco*.

4. Nonnunquam est *Vice*, aut *Loco*. Cic. 6. Ver. 41. Tibi Marcelli statua *pro patibulo* fuit. *Ti servì per patibolo*. Id. At. 2. 5. Vnus Cato mihi est *pro centum millibus*. *In cambio di cento mila*. Id. At. 1. Hoc *pro mercede*, vel *praemio* tibi erit. Item illa trita; *Pro nihilo* habere, ducere, putare, esse. *Stimar per niente*, *Tenere da niente*.

Pro, in comparatione.

5. *Pro* in comparatione saepe idem est quod *Si spectes*. Cic. Sext. 1. Quid esset quod *pro tantis opibus* reip. *tantaque dignitate* imperii, nequaquam satis multi cives forti, et magno animo invenirentur. *Attesa sì gran potenza della rep*. Id. 3. Phil. 14. Sunt impii cives *pro charitate* reipub. nimium multi, *pro multitudine* bene sentientium admodum pauci. Id. Dom 12. Quid mihi *pro expectatione* populi Roman., *pro* C. Pompeii *meritis*, *pro ratione* mei temporis faciendum fuerit. *Per l'aspettazione, secondo i meriti, secondo il tempo.*

Pro pro *Secundum*.

6. Alias est *Secundum*. Cic. 7. Ver. 25. Civitatibus *pro numero* militum pecuniarum summas describere. *Conforme al numero* Id. 11. Fam. 12. Non dubito antem *pro tua singulari prudentia*, qnin perspicias. *Conforme. Secondo*. Id. 5. Ver. Quorum vobis *pro vestra sapientia*, Quirites, habenda est ratio diligenter. Id. Mar. 40. Ego vos *pro* mea summa, et vobis cognita in remp. *diligentia* moneo, *pro auctoritate* consulari hortor, *pro magnitudine* periculi obtestor, ut paci consulatis.

Pro meo, tuo, suo iure.

7. *Pro suo iure* facere, aut dicere aliquid est idem, quod *iure suo*, ac pro potestate, quam qnis habet in aliquam rem, dicere aliquid, aut facere sine reprehensionis metu; quod nemo possit id iure reprehendere. Cic. At. 3. 2. Vbi *pro meo iure* diutius esse possem. *Giuridicamente*; *Con piena autorità*. Id. Flac. 38. *Pro meo iure* dico. Plaut. Rud. 5. 3. Nempe *pro tuo iure* oras. Cic. 7. Ver. Tum deprecabitur a vobis, tum etiam *pro suo iure* contendet. *Per la sua autorità*, *con ogni ragione*.

Pro re, pro re nata, pro tempore, pro opibus.

8. Eodem pertinent illa, *pro re*, *pro re nata*, *pro tempore*, *pro opibus*. Vir. 4. Aen. *Pro re* pauca loquar. Cic.

At. 7. 8. Animadverteram, posse *pro re nata* te non incommode ad me in Albanum venire. *Conforme all'occasione, che venisse.* Caes. 5. B. G. 8. Consilium *pro tempore*, ac *re* caperet. *Conforme all'occorrenza, e alla cosa.* Cic. Dom. 41. Nemo fuit, qui me non *pro suis opibus* in illa tempestate defenderit. *Secondo la sua possibilità. Giusta sua possa. In quanto potè.*

Pro mea, tua, sua parte.

9. Item illa, *pro mea, tua, sua parte* et alia eiusdem modi. Cic. 5. Fam. 2. Vt ita fieret, *pro mea parte* audivi. *Per quanto toccava a me. Quanto mi apparteneva. Dalla parte mia.* Id. Syl. 2. Omnes qui adsunt, *pro sua parte*, et auctoritate defendunt. Id. 1. Tusc. 45. *Pro sua* quisque *facultate* parat. *Ognuno secondo il suo potere.*

Pro se quisque.

10. *Pro se quisque* idem est, quod *pro sua quisque parte.* Cic. 3. Off. 14. *Pro se quisque*, quod ceperat, afferebat. *Ciascun per la parte sua.* Id. 3. Ver. 26. *Pro se quisque* manus affert. *Ciascun mena le mani per la parte sua.* Liv. 26. 36. *Pro se quisque* aurum, argentum, et aes in publicum conferunt. *Ciascun dal suo canto.*

Pro virili parte.

11. *Pro virili parte* est, *quantum unus vir potest.* Cic. Sext. 66. Haec qui *pro sua parte virili* defendunt. Id. 12. Phil. 4. Tum me eius beneficio plus quam *pro virili parte* obligatum puto. *Più che per uno particolare.*

Pro portione, pro rata portione, pro rata parte.

12. *Pro portione* idem est, quod *pro rata portione*, vel *parte.* Cic. 2. Or. 79. Sed oportet, ut aedibus, ac templis vestibula, et aditus; sic causis principia *pro portione* rerum praeponere. Id. 6. Rep. 5. Qui intervallis coniuncti imparibus, sed tamen *pro rata portione* distinctis. *A proporzione* Caes. 1. B. C. 17. 4. Quaterna in singulos iugera, et *pro rata parte* centurionibus, evocatisque. *Per rata.* Cic. 1. Tusc. 39. Omnia ista perinde, ut cuique data sunt, *pro rata parte*, aut longa, aut brevia dicuntur.

Pro ut, pro eo ac, pro eo ut.

13. *Pro ut, pro eo ac, pro eo ut* idem declarant. Cic. 4. Ver. 34. *Prout* facultates hominis Thermitani ferebant. *Per quanto comportavano.* Id. 4. Cat. 2. Primum debeo sperare Deos omnes, qui huic urbi praesident, *pro eo* mihi, *ac* mereor, relaturos esse gratiam. Id. 5. Ver. 54. *Pro eo ut* temporis difficultas, aratorumque penuria tulit.

Pro eo quod, pro eo quantum, in comparatione.

14. Cic. Plan. 38. Vereor, ne parum tibi; *pro eo, quod* a te habeo, reddiderim. Id. Cluen. 15. *Pro eo, quod* se non suis solum commodis, sed etiam suorum municipum natum arbitrabatur. Id. 4. Fin. 21. *Pro eo quantum* in quibusque sit ponderis, aestimanda sunt. *Conforme a quello.* Id. 3. Fam. 3. Equidem *pro eo quanti* te facio, quicquid feceris approbabo. *Per quanto io ti stimo*; *Per la stima grande ch'io fo di te.*

Pro eo, absolute.

15. Cic. 13. Fam. 8. Quod erit eiusmodi, ut, si a Caesare, quod speramus, impetraverimus, tuo beneficio nos id consecutos esse iudicemus: sin minus, *pro eo* tamen iam habeamus. *Per tanto già lo teniamo.*

Pro pro *Ob*, vel *Propter*.

16. Interdum usurpatur pro *Ob*, vel *Propter*. Plaut. Aul. 3. 3. *Pro vapulando* hercle a te mercedem petam. Ter. Andr. 5. 3. Vt *pro* huius *peccatis* ego supplicium sufferam. *Per li misfatti di costui.* Id. Eun. 1. 2. Heri minas viginti *pro ambobus* dedi. *Per tutti due.* Cic. At. 1. 2. Misi, qui *pro vectura solveret.* Id. 2. Or. 86. Dixit se dimidium, quod pactus esset, *pro illo carmine* daturum. *Per quei versi.*

Proh, Interiectio.

17. *Pro* saepe interiectio est exclamantis, admirationi, aut indignationi serviens. Cic. 2. Phil. 13. Quae res (*proh* sancte Iupiter) in terris gesta maior? Id. Leg. Man. 12. *Proh* Dii immortales! tantum ne unius hominis incredibilis, ac divina virtus lucis afferre reip. potuit? Id. 5. Ver. 60. *Proh* Deum, atque hominum fidem! Liv. 22. 14. Tantum (*proh*) degeneramus a maioribus nostris.

CAPVT CXLV.

De Prope, Proximvs, et Proxime.

Prope, Iuxta.

1. *Prope* est *Iuxta*. Cic. Brut. 11. Cum plebs *prope* ripam Anienis consedisset. *Presso la riva del Teverone.* Id. 7. Fam. 24. Vt non modo *prope* me, sed plane mecum habitare posses. *Non solamente vicino a me, ma in casa mia. Con esso me.* Liv. 1. 25. Eo maiore gaudio, quo *prope* metum res fuerat.

Prope pro *Non procul*.

2. Interdum, cum ablativum casum adsciscit, usurpatur

pro *Non procul.* Cic. 7. Ver. 2. At cum bellum in Italia, tam *prope ab Sicilia* gereretur, tamen in Sicilia non fuit. *Tanto appresso. Sì vicino alla Sicilia.* Id. 4. Ver. 3. Tantum civium Roman. tam *prope ab domo*, tam bonis, fructuosisque rebus detineri. Id. Pis. 11. *Prope a meis aedibus* sedebat. *Vicin a casa mia.*

Prope sine casu.

3. Cum sine casu ponitur, adverbii vicem obtinet, et contrarium habet *Procul* Cic. 9. Fam. 7. Volebam *prope* alicubi esse. *D'appresso.* Id. Sen. 14. Adolescentia magis fortasse delectatur, *prope* voluptates intuens; sed delectatur etiam senectus, eas procul adspectans. *Da vicino.* Plaut. Casin. 3. 5. Nemo audet *prope* accedere. *Farsi appresso.*

Prope est ut.

4. *Prope est ut*, est *parum abest quin.* Liv. 2. 65. Iam *prope erat, ut in* summum clivum evaderent. *Poco mancava. Di poco mancava a salire.* Id. ib. 30. Appius vicit, ac *prope fuit, ut* Dictator ille idem crearetur. *Fu vicino ad esser eletto ec. Poco meno che non fu eletto. Stette per esser eletto.*

Prope est factum, Nihil propius est factum.

5. Liv. 25. 21. *Prope est factum*, ut iniussu praetoris, signis convulsis, in aciem exirent. *Poco mancò che non uscissero.* Cic. Q. Fr. 1. 2. *Propius nihil est factum*, quam ut occideretur. *Poco mancò; Non ci mancò quasi niente.* Id. 7. Ver. 36. *Nec quicquam propius est factum*; quam ut illud Vticense exemplum de Hadriano transferretur Syracusas. *Nè ci mancò molto.*

Prope adest ut, vel *cum.*

6. *Prope adest* est, *Non longe abest.* Plaut. Aul. 2. 3. *Prope adest, ut* fiat palam. *È vicino a farsi palese. Sta per discoprirsi.* Ter. And. 1. 1. *Prope adest, cum* alieno more vivendum est mihi. *Tra poco mi converrà vivere a modo altrui.*

Propius absum.

7. *Propius absum* idem, quod *Minus longe absum.* Cic. Sen. 21. Quod eo melius cernere mihi videor, quod ab ea *propius absum. Più vicino.* Cic. At. 1. 1. Quoniam *propius abes. Sei manco lontano. Sei più d'appresso.*

Proximus.

8. *Proximus alicui* ferme dicitur. Cic. Brut. 47. *Crasso*, et Antonio L. Philippus *proximus* accedebat. Id. Cluen.

res sunt, quam propinqui. Cic. 2. Inv. 49. Tyranno occiso, quinque *eius proximos cognatione* magistratus necato. Id. Am. 19. Si quam praestantiam consecuti sunt, impertiant eam suis, communicentque *cum proximis*. Id. 7. Ver. 64. Cum haec omnia *tuis proximis* plana fecero. *A' tuoi più stretti.*

Proxime cum accusativo.

16. *Proxime*, item ut *Prope*, ex quo factum est, accusandi casum interdum habet. Cic. 10. Phil. 11. Brutus operam det, ut cum suis copiis quam *proxime Italiam* sit. *Più vicino all'Italia, che sia possibile.* Id. Un. *Proxime terram* ambit lunae cursus. *Più vicino alla terra di tutti.*

Proxime pro *Maxime*.

17. Interdum usurpatur pro *Maxime*. Cic. 21. Fam. 21. Sed velim tibi persuadeas, etc. me huic tuae virtuti *proxime* accedere. *Ch'io sono il primo dopo di te in questa tua virtù.* Id. 4. Ver. 3. Vt *proxime* ad nostram disciplinam illam veterem, non hanc, quae nunc increbuit, videantur accedere. *S'avvicinano più che altri, che siano.*

Proxime pro *Novissime*, aut *Vltimo loco*.

18. Alias pro *Nuperrime*, aut *Vltimo loco*. Cic. 2. Phil. 5. *Proxime* est mortuus. *Ultimamente.* Id. 2. Nat. Deor 23. In Capitolio *proxime* dedicavit. Id. 5. Fam. 15. In iis litteris, quas *proxime* a te accepi. *Di fresco.*

Proxime superior.

19. Cic. 3. Nat. Deor. 21. Musae eodem numero, quo *proxime superiore. Quello, che ho detto pur dinanzi.*

Proxime, in ordine.

20. Cic. Cluen. 31. Sapientissimus est, cui quod opus sit, ipsi veniat in mentem: *proxime accedit*, qui alterius bene inventis obtemperat. *Più di tutti se gli appressa.* Id. 2. Off. 3. *Proxime* autem, et secundum Deos homines hominibus utiles esse possunt. *Dopo gli Dei nel primo luogo, ec.*

Proxime, atque.

21. Cic. 9. Fam. 13. Non possum non aut *proxime atque* ille; aut etiam aeque laborare. *Vicino a lui, ovvero anche del pari.*

CAPVT CXLVII.

De Adverbio Qva.

Qua, *qua*, pro *Tum*, *tum*.

1. *Qua*, proprie est *per quem locum*, ut planum est. Cic. 3. Phil. 8. Ipse in templum nescio *qua* per cuniculum ascendit. Saepe tamen iteratur, ut significet *Tum*, *tum*. Cic. Q. Fr. 3. 1. Topiarium laudavi, ita omnia convestivit hedera, *qua* basim villae, *qua* intercolumnia ambulationis. Id. At. 15. 18. Intelligo te distentissimum esse, *qua* de Buthrotiis, *qua* de Bruto. *Così in quanto ai Butrozi, come quanto a Bruto.* Id. At. 7. 14. Quam expedita tua consilia, quam evigilata tuis cogitationibus, *qua* itineris, *qua* navigationis, *qua* congressus, sermonisque cum Caesare. *Tanto del viaggio*, *quanto della navigazione*, *quanto dell'abboccamento*, *ec.*

Quacumque.

2. *Quacumque* est *Per quemcumque locum*. Cic. 3. Ver. 16. *Quacumque* iter fecit, eiusmodi fuit, ut non legatus Pop. Romani, sed ut quaedam calamitas pervadere videretur. *Dovunque fece viaggio*, *per tutto si portò in modo.* Illud translate 5. Fin. 2. *Quacumque* ingredimur, in aliquam historiam vestigium ponimus. *Dovunque camminiamo*, *poniamo il piè*, *ec.*

CAPVT CXLVIII.

De Pronomine Qvaliscvmqve.

1. *Qualiscumque* ex *Quali* factum, plerumque eius vim extenuat. Cic. At. 13. 45. Turpe enim est nobis illum, *qualiscumque* est, hoc primo anno egere. Id. At. 14. 16. Sed homines benevolos, *qualescumque* sunt, grave est insequi contumelia. *Di qualunque sorta si sieno.*

Qualiscumque, *Talis*.

2. Interdum refertur ad *Talis*. Cic. 3. Leg. 14. *Qualescumque* summi civitatis viri sunt, *talis* est civitas.

CAPVT CXLIX.

De Adverbio Qvam.

Quam, *Tam*.

1. *Quam* saepe adsciscit *Tam*, cum comparatio intercedit. Plaut. Capt. 2. 2. *Quam* tu filium tuum, *tam* pater me meus desiderat. Cic. 2. Ver. 2. Quod si, *quam* audax ad conandum, *tam* esset obscurus ad tegendum. Id.

16. Fam. 1. Xenomenes hospes *tam* te diligit, *quam* si vixerit tecum. *Tanto ti ama, come se.*

Quamdiu, Tamdiu.

2. Cic. 2. Or. 22. *Quamdiu* mansit imitatio, *tamdiu* genus illud dicendi, studiumque vixit. Lege *Tamdiu.*

Quam mox, Lege *Mox. Quam pridem,*
Quam dudum.

3. Ter. Eun. 3. 3. Huc evasit; *quam pridem* pater mihi, et mater mortui essent? dico iamdiu. *Quanto tempo era, che.* Cic. Rosc. Com. 3. Quaeso *quam pridem* hoc nomen, Fanni, in adversaria retulisti? *Quanto è, che hai scritto al giornale questa partita?* Plaut. Stich. 1. 2. Vide, *Quam dudum* hic adsto.

Quam pro *Valde* cum positivo, et interrogatione.

4. *Quam* cum positivo saepe, et interrogatione iunctum significat *Valde*. Cic. At. 7. 15. Suam in senatu operam, auctoritatemque *quam magni* aestimat? *Quanto la stima?* Id. 3. Nat. Deor. 21. Soles ipsi *quam mihi* a theologis proferuntur? *Quanti.* Id. 11. Fam. 24. Te igitur imitabor; *quam multa, quam paucis? Quante cose in quanto poche parole?*

Quam cum superlativo.

5. *Quam* cum superlativo usitatissimum est. Cic. Partit. 1. An est, mi Cicero, quod ego malim, quam te *quam doctissimum* esse? *Il più dotto uomo del mondo.* Id. Am. 15. Commodissimum est *quam laxissimas* habere habenas amicitiae. *Tener la briglia lenta; il più che si può.* Id. At. 16. 21. Sed peto a te, ut *quam celerrime* mihi librarius mittatur. *Il più tosto che fia possibile, quanto più tosto si potrà.* Id. 3. Ver. 30. Quo *quam minime* multi de istius nefario scelere audire possent. *Quanto men molti fosse possibile.*

Quam optantis.

6. Cic. At. 2. 22. *Quam vellem*, domi mansisses. Id. At. 7. 1. *Quam vellem*, etiam num in provincia morari. *Che pagherei?* Id. 3. Fin. 3. *Quam vellem*, ut te ad Stoicos inclinasses. *O come vorrei.*

Quam admirantis.

7. Cic. At. 7. 1. *Quam* non est facilis virtus? *Come non è facile la virtù?* Id. 5. Fin. 22. *Quam* cupiunt laudari? ut pudet vinci? Id. At. 9. 2. *Quam* nihil praetermittis in consilio dando?

Quam dolentis.

8. Ter. And. 1. 1. *Quam* timeo, quorsum evadas! Id. Heaut. 5. 3. Eheu *quam* ego nunc totus displiceo mihi!

Quam pro *Postquam*.

9. Liv. 3. 8. Tertio die, *quam* interregnum inierat. Id. ib. 33. Anno trecentesimo altero, *quam* condita Roma erat. Adde 4. 3.

Quam primum.

10. *Quam primum* videtur usurpari pro *quam primum fieri possit*. Cic. 4. Ver. 14. Auctor est, ut *quam primum* agere incipiant. *Comincino a operar quanto prima. Tosto tosto. Tantosto.*

Quam cum *possum*, et superlativo.

11. Cic. Dom. 36. Dico igitur, et, *quam maxima possum voce* dico. *E lo dico quanto più alto posso*. Id. Sen. 14. Convivium ad multam noctem, *quam maxime possumus*, vario sermone producimus. *Il più che possiamo*. Id. 2. Nat. Deor. 51. Aves nidos construunt, eosque *quam possunt mollissime*, substernunt. Id. 1. Div. 32. Exposui, *quam brevissime potui*, oracula. *Con la maggior brevità, ch'io ho potuto. Quanto più breve ho potuto.*

12. Scriptores minus elegantes utuntur saepe positivo pro superlativo. Plin. 18. 28. *Quam potero dilucide*, atque perspicue.

Quam et Tam cum superlativis.

13. *Quam* et *tam* cum superlativis iunxit Varro 2. R. R. 9. *Quam paucissimos* reliqueris, *tam optimi* in alendo fiunt propter copiam lactis. Sed noli temere imitari.

Quam cum *Volo* pro *Quantum*.

14. *Quam* cum verbo *Volo* usurpatur pro *Quantum*. Cic. Coel. 26. *Quam velit* sit potens. *Sia potente quanto si voglia*. Id. Ib. 28. *Quam volent*, in conviviis faceti sint. Id. 2. Nat. Deor. 17. Hic, *quam velit* Epicurus, iocetur. *Burli pur quanto vuole. A sua posta*. Id. 4. Ver. 42. *Quam voletis*, multis dicent. Item cum aliis verbis. Cic. Off. 1. 31. Velle experiri, quam se aliena deceant.

Quam pro.

15. Liv. 10. 14. Minor caedes, *quam pro* tanta victoria fuit. Id. ib. 4. Pulverem maiorem, *quam pro* numero excitabant.

Quam quantum.

16. *Quam* in comparatione saepe assumit *quantum*. Cic. 3. Or. 4. Vt maius quiddam de L. Crasso, *quam*

quantum a nobis exprimetur, suspicentur. Id. 5. Ver. 23. Iis plus frumenti imperabatur, *quam quantum* exaraverant. *Più di quello che*. Id. 5. Ver. 43. Sexies tantum, *quam quantum* satis sit, ablatum esse. *Sei tanti più che non basta.*

Quam quod, *Quam ut*, *Quam ne*.

17. Iungitur interdum cum *quod*, vel *ut*. Cic. At. 11. 7. Sed ex omnibus nihil tamen magis desideratur, *quam quod* in Africam non ierim. Id. 2. Or. Sed hoc maius est quiddam, *quam ut* ab iis postulandum sit. *Più di quel, che si debba ricercar da loro*. Ter. Heaut. 4. 6. Nihil magis metuo, *quam ne* denuo extrudar. Cic. 3. Or. 6. Hoc est altius, *quam ut* nos humi strati perspicere possumus. *Più alto di quel che noi, ec.* Id. 1. Or. 36. Alter iniquum putabat, plus secum agi, *quam quod* esset in actione. Idest, *quam quantum.*

Quam quomodo.

18. Cic. Sen. 4. Multa praeclara in eo viro cognovi, sed nihil est admirabilius, *quam quomodo* ille mortem Marci filii tulit. Id. 3. Or. 4. Crassum pleniorem fuisse putat, *quam quomodo* a nobis inductus est.

Quam pro *Quanto.*

19. *Quam* pro *Quanto* iungitur cum comparativis. Virg. 3. Geor. 309. *Quam magis* exhausto etc. Plaut. Bacchid. *Quam magis* id repeto, tam magis uror. Sed haec vix poetis aliquando concedenda.

CAPVT CL.

De Adverbio QVANDO.

1. *Quando* proprie est *Quo tempore*. Cic. 1. Or. 22. *Quando* me ista curasse arbitramini? Id. Leg. Agr. Tum *quando*, Alexandro mortuo, legatos Tyrum misimus. *Allora che*. Id. 2. Off. 21. Vtinam tunc essem natus, *quando* Romani dona accipere coepissent. Id. Dom. 27. *Quando* igitur est turpe? *Quando* est poena peccati?

Quando, et *Quandoquidem* pro *Quoniam.*

2. Cic. 10. Fam. 12. Quam *quando* complexus es, et tenes. *Poichè*. Id. 5. Fam. 20. *Quando* se id video desiderare. Id. Brut. 44. *Quandoquidem* tu istos oratores tantopere laudas, vellem, etc. Id. 4: Ver. 3. Statuerunt sedes suas relinquere, *quandoquidem* agros iam ante istius iniuriis exagitati reliquissent. *Atteso che.*

Admonitio.

3. Frequentius tamen in soluta oratione usurpatur *Quoniam*. Vide infra.

Si quando, Ne quando, Num quando.

5. *Quando*, quoties invenitur coniunctum cum *si*, *ne*, et *num*, ponitur pro *Aliquando*. Cic. 4. Tusc. 15. *Si quando* impotentia animi adepta est id, quod etc. Id. Rosc. Am. 50. *Ne quando* liberis proscriptorum bona patria reddantur. Id. Amic. 19. Existit hoc loco quaestio, *num quando* amici novi veteribus sint anteponendi.

CAPVT CLI.

De Coniunctione QVAMQVAM.

Quamquam tamen, Quamquam sed.

1. *Quamquam* plerumque quidem *tamen* adsciscit, quod exempla passim docent: verumtamen interdum assumit *sed*. Cic. 12. Fam. 14. *Quamquam* egregios consules habemus, *sed* turpissimos consulares. Id. 13. Fam. 32. *Quamquam* a te quidem cumulate satisfit, *sed* sic velim existimes.

Quamquam, Sed tamen, Sed certe, Verumtamen.

2. Cic. 3. Or. 14. *Quamquam* sunt omnes virtutes aequales, et pares; *sed tamen* est species alia magis alia formosa, et illustris. *Sebben, ec. Ma pure, ec.* Id. 1. Fam. 9. *Quamquam* tua quidem causa, ut debeo, laetor; *sed certe*, etc. Id. 5. Fam. 11. Puto autem mea nonnihil interesse, *quamquam* id ipsum quid intersit, non sane intelligo, *verumtamen* quicquid, etc.

Quamquam absolute positum.

3. *Quamquam* interdum absolute ponitur, nimirum quia ad dicta magis respicit, quam ad ea, quae dicenda sunt. Cic. 12. Fam. 25. Remp. si licebit, more nostro tuebimur; *quamquam* admodum sumus iam defatigati. *Benchè noi siam già molto stanchi.* Id. Am. 10. *Quamquam* ille quidem nihil difficilius esse dicebat, quam amicitiam usque ad extremum vitae diem permanere. *È ben vero, ch'egli dicea.*

Admonitio.

4. Huc plerumque pertinent illa, quae modo exposui, cum pro *tamen* reponitur *sed*.

CAPVT CLII.

De Coniunctione QVAMVIS.

Quamvis pro *Etiamsi* cum *Tamen*, *Attamen*, *Certe*.

1. *Quamvis* non tam significat *Quamquam* apud Ciceronem, quam *Etiamsi*. Assumit autem *tamen*, *attamen*, *certe*. Cic. 7. Fam. 3. Si me audissent, *quamvis* iniqua pace, honeste *tamen* viverent. Id. 2. Phil. 45. Res bello gesserat, *quamvis* reipublicae calamitosas, *attamen* magnas. Id. At. 16. 7. *Quamvis* non fueris impulsor, et suasor profectionis meae, approbatòr *certe* fuisti. *Sebbene, ec. almeno l'approvasti. Con tutto che. Tuttochè.*

Admonitio.

2. *Quamvis* pro *Quamquam*, in principiis maxime, a Cicerone raro admodum usurpatur. Fere autem coniunctivo iungitur.

Quamvis pro *Quantumvis*.

3. Saepissime *quamvis* nominibus, et adverbiis iunctum pro *Quantumvis* ponitur. Cic. At. 12. 36. *Quamvis prudens* ad cogitandum sis, sicut es, tamen. *Per prudente, che tu sii.* Id. Rosc. Am. 16. Quasi vero mihi difficile sit, *quamvis multos* nominatim proferre. *Quanti tu ne vuoi.* Id. 2. Fam. 16. *Quamvis parvis* Italiae latebris contentus essem. *Per picciole che fossero.* Id. 4. Ver. 54. Quidvis facere in eiusmodi rebus, *quamvis callide*, *quamvis audacter*, *quamvis impudenter*. *Quanto astutamente tu vuoi, ec.*

CAPVT CLIII.

De QVANTVM et QVANTOPERE.

Quantum absolute.

1. *Quantum* adverbium ex nomine, saepe absolute ponitur. Cic. 5. Fam. 8. Quamobrem tu, *quantum* tuo iudicio tribuendum esse putes, statues ipse. Id. 6. Fam. 11. *Quantum* quidem ego intelligere potueram. *Per quanto io avea potuto comprendere.* Id. 1. Or. 21. Ego (*quantum* auguror coniectura) non despero fore aliquem. *Per quel, ch'io vo conghietturando.* Id. 3. Leg. Haec lex Attico nostro non placet, *quantum* ex vultu eius intelligo. *Per quanto io raccolgo dal viso.*

Quantum in me, in te, in ipso est.

2. Huc pertinent illa: *Quantum in me, in te, in ipso est.* Cic. Q. Fr. 1. 1. *Quantum in me erit. Per quanto*

starà a me. Per quanto si stenderanno le mie forze. Id. 3. Nat. Deor. 7. *Quantum* quidem *in te est.* Id. At. 5. 2. *Quantum esset in ipso.* Id. Flac. 35. Nam nomen civium Romanorum, *quantum in ipsis fuit*, sustulerunt. *Per quel che toccava a loro. Per quanto fu in loro. Stette da loro.* Id. Arch. 1. Huic profecto ipsi, *quantum est situm in nobis*, opem ferre debemus. *Per quanto si stendono le forze nostre.*

3. *Nimium quantum, mirum quantum.* V. in *Nimium.*

Quantum possum.

4. Saepe *Quantum* iungitur cum verbo *Possum.* Cic. Pis. 3. Pompeius, quem, *quantum potui*, multis saepe orationibus ornavi. *Per quanto io ho potuto.* Id. Sext. 13. Vt afflictae Reipub. *quantum posset*, mederetur. *A suo potere.* Id. 6. Phil. 7. Quamobrem, Quirites, consilio, *quantum potero*, labore plus pene quam potero, vigilabo pro vobis. *Quant' io potrò mai. Il più che io potrò. In quanto io potrò.*

Quantulum, et *Quantulumcumque*, in extenuatione.

5. *Quantulum* et *Quantulumcumque* extenuationi serviunt. Cic. 6. Ver. 1. Nos, qui iam, et quid facere, et *quantulum* iudicare possemus, ostendimus. *Quel poco che potemmo.* Id. 2. Agr. 25. Etenim *quantulum* interest, utrum in Massici radices, an in Apuliam, aliove quopiam deducamini? *V'è forse poca differenza eh?* Id. 1. Or. 29. Vt ne plus nos assequamur, quam *quantulum* tu in dicendo assecutus es. Id. 2. Div. 65. Misit coniectori, *quantulum* visum est de argento. *Quel pocolino.*

6. *Quantulumcumque* apertius extenuat Cic. 4. Ver. 74. Sed tamen, quicquid erit in his libellis, *quantulumcumque* videbitur esse, hoc quidem certe manifestum erit. *Per poco, che paia esservi.* Id. 2. Or. 23. Ex eo, quod dico, *quantulumcumque* id est, quid faciam, iudicari potest. *Per pochetto che sia.* Id. Or. 30. Easque nos primi, quicumque eramus, et *quantulumcumque* dicebamus, convertimus. *E per quel poco che noi ec.*

Quantum, Tantum, vel *Tantundem.*

7. Interdum adsciscit *Tantum*, vel *Tantundem.* Cic. 16. Fam. 4. *Quantum* me diligis, *tantum* fac, ut valeas. Id. 16. Fam. 7. *Quantum* me diligis, *tantum* adhibe diligentiae. *Per quanto amor tu mi porti.* Id. 6. Fam. 19. *Quantum* de illo libro, *tantundem* de mei iudicii fama detrahatur. Id. 15. Fam. 11. *Quantum* tibi omnes debent,

quominus *tantundem* ego unus debeam, non recuso. *Non niego di non ti essere altrettanto obbligato.*

Quantopere pro *Quantum*, vel *Quam.*

8. *Quantopere* refertur ad *Tantopere*; et *Quantum*, aut *Quam* significat. Cic. 1. Or. 35. Neque enim *tantopere* desiderabam, etc. *quantopere* delector, etc. Id. 3. Ver. 87. Perspicere vos certo scio, *quantopere* Siculis hoc expediat. Id. At. 14. 6. Dici non potest, *quantopere* gaudeant. *Quanto si rallegrino.*

Quantopere dissolutum.

9. *Quantopere* dissolvitur aliquando in duas voces. Cic. 2. de N. D. 49. *Quanto* so *opere* custodiant bestiae.

CAPVT CLIV.

De Adverbio Qvasi.

Quasi pro *Tamquam*, vel *Sicut.*

1. *Quasi* adverbium est similitudinis, et *Tamquam* significat. Cic. 1. Or. 3. Philosophia laudandarum omnium artium procreatrix quaedam, et *quasi* parens. *Come madre.* Id. Sen. 23. Nec vero velim, *quasi* decurso spatio, a calce ad carceres revocari. Id. 1. Tusc. 5. Sic eas exponam, *quasi* agatur res, non quasi narretur. *Come se.*

Quasi sic, *Quasi ita* pro *Sicut*, vel *Non secus ac.*

2. Interdum est *Sicut*, vel *Non secus ac*; et assumit *Sic*, aut *Ita*. Cic. 9. Fam. 16. Vt *quasi* aurum igne, *sic* benevolentia fidelis periculo aliquo perspici possit. *Siccome l'oro nel fuoco.* Id. Sen. 8. Litteras Graecas *sic* avide arripui, *quasi* diuturnam sitim explere cupiens. *Come s'io volessi cavarmi una sete di lungo tempo.* Id. Quin. 2. *Quasi* tua res, aut honos agatur, *ita* laboras. *Come se n'andasse la roba, o l'onor tuo.* Id. 2. Agr. 18. Sed plane *quasi* ea res nobis saluti futura sit, *ita* cogit, atque imperat, ut, etc. *Non altrimenti, che se.*

Quasi, et *Quasi vero* per ironiam.

3. *Quasi*, et *Quasi vero* saepe ironiam continent. Cic. 2. Phil. 39. Medico tria millia iugerum, *quasi* te sanum facere potuisset. *Come se.* Id. 2. Fin. 3. *Quasi* me pudeat istorum, aut non possim, quemadmodum dicantur, ostendere. *Come s'io mi vergognassi* Id. 3. Ver. 13. *Quasi vero* id cupiditate defendendae nobilitatis, aut studio partium fecerit. Id. 3. Fam. 7. *Quasi vero* ad cognoscendum, ego ad illos, non illi ad me venire debuerint. *Come se*,

Quasi pro *Fere*.

4. Interdum usurpatur pro *Fere*. Cic. 2. Ver. 8. Ex his *quasi* decem fiscos ad senatorem illum relictos esse. *Intorno a dieci*. Id. 2. Acad. 26. Quantulus vobis videtur? mihi quidem *quasi* pedalis. *Quasi della misura d'un piede. D'un piede in circa. Poco più o meno d'un piede.*

Admonitio.

5. *Quasi* pro *Fere*, cum contrahitur numerus, spatium, aut aliud eiusmodi, apud Ciceronem rarum admodum est. Eius loco *Fere*, *Ferme*, *Pene*, *Prope*, *Propemodum* usurpari solent.

CAPVT CLV.

De Adverbio QVATENVS.

Quatenus, ad quem terminum.

1. *Quatenus* est *Ad quem terminum*, cui respondet *Eatenus*. Cic. Am. 12. Quamobrem id primum videamus, *quatenus* amor in amicitia progredi debeat. *Sino a che termine debba arrivare*. Id. Or. 22. In omni re videndum est *quatenus*: etsi enim suus cuique modus est, tamen magis offendit nimium, quam parum. Id. Am. 17. Est enim *quatenus* amicitiae dari venia possit. *V'è un certo segno, sin dove si possa perdonare. Sin ad un certo che si può perdonare.*

2. Interdum ad tempus refertur. Cic. 14. Phil. 5. Quibus auspiciis istos fasces augur acciperem? *quatenus* haberem? cui traderem? *Fino a quanto averli? a chi lasciarli?*

Quatenus pro *Qua ex parte*.

3. Interdum usurpatur pro *Qua ex parte*. Cic. 1. Fam. 2. Postulatum est, ut Bibuli sententia divideretur; *quatenus* de religione dicebat, etc. Bibulo assensum est. *Quanto a quella parte.*

Quatenus pro *Quoniam*.

4. *Quatenus* pro *Quoniam* est Quintiliani 9. 3. Plinii 3. 5., et aliorum, sed aevi deterioris, et ab aurea latinitate degeneris.

CAPVT CLVI.

De Adverbio QVEMADMODVM.

Quemadmodum pro *Quomodo*.

1. *Quemadmodum* factum ex tribus verbis *Quem Ad Modum*, idem est, quod *Quo modo*. Cic. At. 2. 5. Velim,

cogites *quemadmodum* bibliothecam nobis conficere possis. *In che modo.* Id. At. 7. 24. Haec res *quemadmodum* ceciderit, etc. velim ad me scribas. *Come sia avvenuta.*

Quemadmodum, *Sic*, vel *Ita.*

2. Interdum assumit *Sic*, vel *Ita*. Cic. Q. Fr. 1. 1. Vt, *quemadmodum* gubernatores optimi vim tempestatis, *sic* illi fortunae impetum superare non possent. *Siccome.* Id. Q. Fr. 2. 12. Tu, *quemadmodum* me censes oportere esse in repub. etc. *ita* et esse, et fore, auricula infima molliorem scito.

Quemadmodum post *Ratio.*

Cic. 13. Fam. 29. Ineas *rationem*, *quemadmodum* ea mulier Romam perducatur. Id. 3. Nat. Deor. 16. Reddes *rationem*, *quemadmodum* idem fieri potuerit.

CAPVT CLVII.

De Pronomine Qvis, vel Qvi.

1. *Quis* servit interrogationi, vel dubitationi. Cic. Am. *Quis* clarior in Graecia Themistocle? *quis* potentior? Interdum assumit *Qui*. Cic. 7. Ver. Iam hoc, *quis* tum fuit Syracusis, *qui* non audierit?

2. Huc spectant illa. Cic. Rosc. Com. Considera *quis quem* fraudasse dicatur. *Chi sia quegli, che si dice aver fraudato, e quale la persona, che si dica essere stata fraudata.*

Qui sine interrogatione ac dubitatione.

3. *Qui* sine interrogatione, ac dubitatione adhiberi plerumque solet. Cic. 1. Off. 12. Nego ius esse, *qui* miles non sit, pugnare cum hoste. Id. 1. Phil. 5. Misi pro amicitia, *qui* hoc diceret. *Gli mandai a dire.*

Qui, idest *Pro eo qui.*

4. *Qui* pro varietate casuum idem est aliquando ac *pro eo qui*. Cic. 7. Fam. 2. Si mihi permisisses rem, *qui* meus amor in te est, confecissem. Id. Dom. 32. Pater tuus, si viveret, *qua* severitate fuit, tu profecto non viveres.

5. Interdum tamen *Qui* pro *Quis* usurpatur. Cic. Dom. *Qui* tantus fuit labor, quae simultas? Id. 2. Phil. 36. *Qui* vir, et quantus fuisses? Id. Pis. Vereor, ne *qui* sit. Id. pro Mur. 15. Si diligenter, *qui* vir ille fuerit, considerabis. *Che uomo.*

Qui pro *Vt.*

6. Interdum *Qui*, *quae*, *quod* usurpatur pro *Vt*. Cic. Com. 34. Nec sum tam insolens, *qui* Iovem esse me di-

cam. *Tanto impertinente, ch'io dica.* Id. 10. Fam. 6. Talem autem te esse oportet, *qui* primum te disiungas.

Qui pro *Qualis.*

7. Alias pro *Qualis.* Cic. At. 6. 3. Sed illum eum esse puto, *qui* esse debet. *Tale, qual esser dee.* Lege pronomen *Is.*

Quis pro *Aliquis.*

8. Quoties antecedit *Si*, *Nisi*, *Ne*, pro *Aliquis* eleganter dici solet. Cic. 2. Phil. 14. *Si* te in iudicium *quis* adducat. Id. At. 1. 13. *Nisi quis* nos Deus respexerit. Id. Brut. 13. *Nisi quid* de Epaminonda suspicari libet. Id. 2. Leg. 9. *Ne quis* agrum consecrato. Id. 1. Off. 20. *Vt ne qua* re egerent.

Quis pro *Aliquis* sine praecedente particula.

9. Saepe etiam *quis* usurpatur pro *aliquis*, non praecedente neque *si*, neque *ne*, neque *nisi*. Cic. 3. Off. 19. Non igitur faciat (dixerit *quis*) vir bonus quod utile sit? Id. ib. 20. Quid interest, utrum se ex homine convertat *quis* in belluam, an etc.

Qui, quae, quod, praepositum.

10. *Qui, quae, quod* eleganter praeponitur, subiicitur autem *Hic*, vel *Is*. Cic. 2. Fam. 1. Sic ad nos confirmatus revertere, ut *quam* expectationem tui concitasti, *hanc* sustinere, ac tueri possis. Id. 6. Fam. 8. *Quae* ad te pertinere arbitrabor, *ea* mea sponte faciam. Id. 6. Fam. 23. *Quae* didicisti, *iis* hoc tempore utare.

Qui, Idem.

11. Interdum subiicitur *Idem*, aut nonnullis vocibus interiectis, aut etiam proxime. Plaut. Asin. 2. 2. Fortiter malum *qui* patitur, *idem* post patitur bonum. Liv. 2. 15. Vt *qui* libertati finis erit in illa urbe, *idem* sit urbi. Cic. 3. Phil. 10. *Quod idem* fecit L. Philippus, vir avo, patre, maioribusque suis dignissimus.

Qui pro *Vtpote.*

12. Cic. 16. Fam. 1. Peccasse mihi videor, *qui* a te discesserim. *Per essermi da te partito,* Nep. At. *Qui* civitatem conservatam cuperet, pecuniam numeravit de suo. *Come quegli che desiderava ec.*

Quid hominis, Quid mulieris.

13. *Quid hominis* pro *quis homo*; *quid mulieris* pro *quae mulier* eleganter dicimus. Ter. Heaut. 4. 8. Quaeso *quid* tu *hominis* es? *Che uomo sei tu?* Id. Eun. 3. 4. *Quid* hoc *hominis?* quid hic ornatus est? Plaut. Amph.

2. 2. *Quid* sit hoc *hominis*. Cic. 4. Ver. 54. Exponam vobis breviter, *quid hominis* sit. *Che uomo egli sia. Di che fatta uomo egli sia.* Ter. Hec. Sed *quid mulieris* uxorem habes? *Che donna è questa che tu hai per moglie?*

14. Eiusdem generis sunt illa: *quid animi*, pro *quis animus*: *quid rei* pro *quae res*: et alia eiusmodi. Plaut. Merc. 2. 3. *Quid* sit ei *animi*. Ter. Eun. 4. 7. *Quid* cum illa tibi *rei* est? *Che cosa tu hai da far con lei?* Caes. 1. B. G. 21. *Quid* sui *consilii* sit, ostendit. *Che disegno sia il suo.* Ter. Andr. *Quid* istuc *gaudii* est? *Che allegrezza è cotesta?*

Quid pro *Cur*, *Quid ita*, pro *Cur ita*.

15. *Quid* saepe ponitur pro *Cur*. Ter. Heaut. 3. 2. *Quid* ego factum nesciam? *Perchè vuoi che io non sappia quanto è seguito?* Virg. 2. Georg. *Quid* tantum oceano properent se tingere soles? Cic. Rosc. Am. 12. Accusatis Sex. Roscium. *Quid ita?* Quia de manibus vestris effugit. *Per qual causa? A che effetto?* Id. 1. Nat. Deor. 35. Quam molestum est uno digito plus habere? *quid ita?* quia, etc. *Perchè questo?*

Quid est, *quod?* vel *Cur*, vel *Quamobrem*.

16. Iungitur interdum cum *Quod*, vel *Cur*, vel *Quamobrem*. Ter. And. 3. 2. *Quid est*, *quod* trepidas? *Che vuol dir, che tu hai paura?* Id. Eun. 3. 5. *Quid est*, *quod* laetus sis? Cic. 4. Ver. 20. *Quid est*, *quod* tu alios accuses? *Che cagione hai tu d'accusar altri?* Id. 1. Fin. 10. *Quid est*, *cur* verear, ne ad eam non possim accommodare Torquatos nostros? *Perchè debbo io temere di non potere?* Id. Cluen. 47. *Quid est*, *quamobrem* quisquam nostrum censorias subscriptiones omnes fixas, et in perpetuum ratas putet esse oportere? *Che ragion ci è che alcun di noi?*

Quid, *Quid si?* interrogantis aut instantis.

17. Saepe est interrogantis, vel instantis. Cic. Caec. Testes *quid* aiunt? *Ben che dicono i testimoni?* Plaut. Capt. *Quid* pater? vivit ne? Cic. Q. Fr. 1. 2. *Quid si* inficiatur? *Quid si* omnino non debetur? *Quid?* praetor solet iudicare deberi? *Quid?* ego Fundanio non cupio? *Che direste, se lo niega ec.?* Id. 1. Par. 3. *Quid* duo propugnacula belli Punici C. et P. Scipiones, etc. *Quid* Africanus minor? *Quid* maior? *Quid* inter horum aetates interiectus, Cato? *Quid* innumerabiles alii? nam domesti-

cis exemplis abundamus; an cogitasse unquam putamus, etc.

Quid quod.

18. Interdum adsciscit *Quod* vehementius instandi gratia. Cic. Leg. Man. 5. *Quid quod* salus sociorum summum in periculum, ac discrimen adducitur? *Che diremo, che la salute ec.* Id. 4. Acad. *Quid quod*, si ista vera sunt, ratio omnis tollitur? *Ma che direte che, ec.*

Quid quod saepius iteratum.

19. Nonnunquam *Quid quod* saepius iteratur. Cic. 1. Nat. Deor. 38. *Quid quod* eiusdem hominis imagines in meum animum incurrunt aliae, aliae in tuum? *Quid quod* earum rerum, quae numquam omnino fuerunt, neque esse potuerunt, ut Scyllae, ut Chimaerae? *Quid quod* hominum, locorum, urbium earum quas numquam vidimus? *Quid quod* simul, ac mihi collibitum est, praesto est imago? *Quid quod* etiam ad dormientem veniunt non vocatae? *Che diremo, ec.*

Quidni?

20. *Quidni* usurpatur pro *cur non*? Cic. 2. Off. 22. Laudat Africanum Panaetius, quod fuerit abstinens. *Quidni* laudet? Id. Quint. 21. Erat, inquit, illarum partium. *Quidni. E perchè no? Come no?*

Quid enim.

21. Aliquando adsciscit *Enim*. Cic. 2. Fin. 28. *Quid enim?* summus dolor plures dies manere non potest. *E perchè?*

Quid loquar? Quid dicam? in reticentia pro *Sileo, Taceo.*

22. *Quid loquar? quid dicam*? usum habent in reticentia. Cic. 3. Ver. 21. *Quid* ego de M. Marcello *loquar?* qui, etc. *Quid* de L. Scipione? qui etc. *Quid* de Flaminio? qui, etc. *Quid* de L. Paulo? qui etc. *Quid* de L. Mummio? qui etc. Vereor, ne haec forte nimis antiqua, et iam obsoleta videantur. *Che dirò io? ec.* Id. 2. Nat. Deor. 51. *Quid dicam*, quantus sit amor bestiarum in educandis, etc.

Quid quaeris? Quid multa? Quid plura?

23. Cum rem in pauca conferimus, eleganter dicimus. *Quid quaeris? Quid multa? Quid plura?* Cic. At. 7. 3, *Quid quaeris?* Et si mihi crebro ξυνὸς ἐνυάλιος occurrebat;

tamen levabar cura, etc, *Che vuoi altro?* Id. 1. Fam. 9. *Quid multa?* questus est graviter. *Che più parole?* Id. 2. Div. 22. Sed *quid plura?* Ortum videamus Aruspicinae. *Che bisogna più avanti?* Huc pertinent illa: *Quid verbis opus est? Quid multis opus?* Et alia eiusmodi. *Che accade più parole? Che più si può dire? ec.*

Quod pro *Quantum.*

24. *Quod* nonnunquam significat *Quantum*. Cic. At. 1. 3. Nunc vero censeo (*quod* commodo tuo facere poteris) venias ad tempus. Id. At. 14. Ipse (*quod* commodo tuo fiat) cum eo colloquere. *Con tua comodità.* Id. 14. 5. Tu velim (*quod* commodo valetudinis tuae fiat) quam longissime poteris, nobis obviam properes. Id. 13. Fam. 24. *Quod* absque molestia tua fiat. *Però senza tuo scomodo*, Id. At. 1. 3. Quae tibi mandavi, velim (ut scribis) cures, *quod* sine molestia tua facere poteris. *Per quanto si potrà senza tua scomodità.* Id. 4. Ver. 5. Vt se tota res habeat, *quod* ad eam civitatem attinet, demonstrabitur. *Per quanto tocca a quella città.*

Admonitio.

25. Non dicitur Latine *Quoad hoc*, *Quoad illud*; sed *Quod ad hoc spectat*, *Quod ad illud attinet.* Dixit tamen Livius 42. 6. *Quoad diem*, et Varro L. L. 7. 23. *Quoad sexum*. Sed fortasse loca illa non carent mendo.

Quod pro *Quantum ad id, quod.*

26. *Quod* in principiis pro *Quantum ad id, quod*, frequentissimum est. Cic. At. 1. 3. *Quod* ad me scribis de Hermathena, mihi gratissimum est. *In quanto, per rispetto a quel che tu mi scrivi*, *ec.* Id. At. 1. 2. *Quod* ad me saepe scripsisti de nostro amico placando, feci, et expertus sum omnia. *Quanto a quel che, ec.*

Quod pro *Quamobrem.*

27. *Quod* non raro tanquam adverbium usurpatur pro *Propter quod*, vel *Quamobrem.* Cic. C. Rabir. 3. *Quod* utinam, Quirites, ego id sustulissem. *Che volesse Iddio*, *ec.* Id. 14. Fam. 4. *Quod* utinam minus vitae cupidi fuissemus; certe nihil, aut non multum in vita mali vidissemus. *Che così noi non fossimo stati*, *ec.* Hor. 1. ep. 17. *Quod* te per genium, dextramque, Deosque penates Obsecro. Virg. 6. Aen. *Quod* te per caeli iucundum lumen, et auras, Per genitorem oro.

Quod aiunt.

28. *Quod aiunt*, proverbiis apponi solet. Cic. 7. Fam.

28. Vrge igitur, nec transversum unguem, *quod aiunt*, a stilo etc. Id. Sen. 7. Nec sepulcra legens vereor, *quod aiunt*, ne perdam memoriam.

Quod superest.

29. *Quod superest*, usurpatur fere pro *ceterum*, a Cicerone praesertim. Cic. Att. 5. 11. *Quod superest*, si verum illud est etc. Id. Att. 9. ult. *Quod superest*, scribe quam accuratissime quid censeas.

Quod coniunctio, *Che.*

30. Cum antecedit *Hoc*, *illud*, *id*, aut aliquid eiusmodi, coniunctio *Quod* eleganter subiicitur. Cic. Brut. 80. *Hoc ipsum* posui pro argumento, *quod* ille solute egisset. Id. Quin. 1. *Illud* quoque nobis accedit incommodum, *quod* M. Iunius hoc tempore abest. Id. At. 8. 3. Omitto *illa* vetera, *quod* istum in remp. ille aluit, auxit, armavit. Id. Brut. Si *id* dolemus, *quod* eo iam frui nobis non licet; nostrum est id malum. Id. At. 3. 24. Accedit *aliud* incommodum, *quod* illa opinio etc. Id. At. 4. 6. Nosque malo solatio, sed *nonnullo* tamen consolamur, *quod* ipsius vicem minime dolemus. *Che non*, *ec.*

31. Verba etiam multa sunt, quae coniunctionem *Quod* libenter adsciscunt. Cic. 2. Div. 24. Cato *mirari* se dicebat, *quod* non rideret aruspex, aruspicem cum vidisset. *Che non ridesse.* Id. 3. Leg. Saue *gaudeo*, *quod* te interpellavi. *D'averti interrotto.* Quibus locis, *Quod* causae vim videtur obtinere. Id. 3. Fin. 5. *Bene facis*, inquit, *quod* me adiuvas. *Tu fai bene a darmi aiuto.* Id. At. 2. 4. *Fecisti* mihi *pergratum*, *quod* Serapionis librum ad me misisti. *Tu' m' hai fatto gran piacere a mandarmi.* Id. At. 1. 10. *Accedit* eò, *quod* mihi non est visum, ut quisque, etc. *S'aggiunge a questo, che non mi parve ec.* Id. 6. Ver. 17. Non tibi *obiicio*, *quod* hominem omni argento spoliasti. Id. 2. Nat. Deor. 7. *Apparet quod* aliud a terra sumpsimus, aliud ab humore. Quamquam verbum *Apparet* saepius infinito modo gaudet. In exemplis autem propositis intelligi videtur, *hoc*, *illud*, vel aliquid eiusmodi.

Nihil est quod. Quid est quod.

32. Frequentissime *Quod* iungitur cum *Nihil est.* Cic. Pis. 38. *Nihil est*, *quod* me invites. *Non accade, che tu m'inviti.* Ter. And. 3. 2. *Quid est quod* trepidas? *Che vuol dir, che ec.* Cic. 14. Fam. 12. In viam *quod* te des hoc tempore, *nihil est.*

Est quod.

33. Eodem modo dicitur *est quod*, quasi sit *aliquid est quod*. Cic. 7. Fam. 10. *Est quod* gaudeas, te etc. *Hai di che rallegrarti.*

Quod pro *Quia.*

34. *Quod* pro *Quia* notius est, quam ut exemplis illustrandum esse videatur; gaudet autem etiam indicandi modo. Cic. 5. Tusc. 37. Qui enim beatior Epicurus, *quod* in patria vivebat, quam Metrodorus, *quod* Athenis?

Quod, eo.

35. Interdum adsciscit *Eo* pro *Idcirco*. Cic. 3. Ver. 8. An *quod* probare populo Romano fidem vestram, et religionem non potueritis, *eo* vobis iudicandi potestas adempta sit?

Quod si certe, vel *profecto.*

36. *Quod si* saepe assumit *Certe*, aut *Profecto*. Cic. 1. Fam. 13. *Quod si* unquam sum visus in remp. fortis, me *certe* in illa causa admiratus esses. Id. At. 2. 16. *Quod si* in eam me partem incitarem; *profecto* iam reperirem resistendi viam. *Che se.*

Quod si, tamen; tamen certe.

37. Alias adsciscit *Tamen*; aut *Tamen certe*. Cic. Arch. 7. *Quod si* ipsi haec, neque attingere, neque sensu nostro gustare possemus, *tamen* ea mirari deberemus. Id. 3. Fam. 10. *Quod si* essem ea perfidia, qua sunt ii, qui in nos haec conferunt; *tamen* ea stultitia *certe* non fuissem. *Almen per certo.*

Quicum, et *Quocum.*

38. Etsi *quicum* usitatius est, tamen *quocum* inusitatum non est, utrumque autem usurpatur pro *Cum quo*, quod non valde usitatum est. Cic. 1. Off. 12. Eum, *quicum* bellum geras, tam molli nomine appellare. Id. 4. Fam. 1. Nemo est omnium, *quicum* potius mihi, quam tecum, communicandum putem. Id. At. 4. 9. Malo tecum apud te ambulare, quam cum eo, *quocum* video esse ambulandum.

Qui, quae, quod suis praepositionibus praepositum

39. Pronomen *qui* etiam aliis praepositionibus praeponi solet. Cic. Mur. 4. Ille, *quem contra* veneras. Id. Coel. 22. Illius periculum, *quem propter* haec ipsa studia diligebat.

Qui pro *Quomodo.*

40. *Qui* pro *quomodo* usitatum est plerumque in in-

terrogatione. Cic. 2. Fin. 4. *Qui* fit, ut ego nesciam; sciant omnes, quicumque Epicurei esse voluerunt? *Come può esser, ch' io?* Id. 1. Nat. Deor. *Qui* possumus Deum non nisi sempiternum intelligere? Id. 7. Phil. 2. *Qui* enim convenit, ut qui in rep. improbi populares fuerint, iidem, etc. *Come stanno insieme queste cose?* Id. 2. Fin. 10. *Qui* igitur convenit ab alia voluptate dicere naturam proficisci, in alia, etc. *Come può stare, il dire, etc.* Cic. Mil. 17. Quaero, *qui* Milo scire potuerit.

Quicunque pro *quisquis.*

41. *Quicunque* idem est, quod *quisquis*, sed eius usus latius patet. Cic. Q. Fr. 1. 1. *Quoscunque* de te queri audivi, *quacunque* ratione potui, placavi. *Chiunque.* Id. 1. Or. 12. Quidquid erit, *quacunque* de re, *quocunque* de genere.

Quicunque pro *qualiscunque.*

42. *Quicunque* saepe imminuit, et usurpatur pro *qualiscunque*. Cic. Or. 3. Orator si modo sum, aut etiam *quicunque* sum. Id. ib. 30. Nos primi, *quicunque* eramus, et quantulumcunque dicebamus, etc. Id. post red. in Sen. 6. Is est Epicureus non penitus illi disciplinae, *quaecunque* est, deditus. *Qualunque ella si sia.* Id. Mil. 35. *Quemcunque* casum fortuna dederit. *Qualunque.*

Quicunque pro *quantuscunque.*

43. Alias auget, ut sit *quantuscunque.* Cic. Cael. 2. *Quaecunque* in equite Romano dignitas esse potest, ea in M. Coelio semper habita est summa. Id. At. 8. 17. *Quodcunque* militum contrahere poteritis, contrahatis.

Quicquid cum *Id, Idem, Id totum, Id omne.*

44. *Quicquid* adsciscit *Id*, *Idem*, *Id totum*, *Id omne.* Cic. Am. 8. In amicitia *quicquid* est, *id* et verum, et voluntarium est. Plau. Men. 3. 2. Mulier *quicquid* dixerat, *idem* ego dicebam. Cic. 10. Fam. 5. His difficillimis reip. temporibus *quicquid* subveneris, *id* erit *totum*, et proprium tuum. Ter. Phorm. 2. 1. *Quicquid* praeter spem eveniet, *omne id* deputabo esse in lucro.

Quicquid cum genitivo.

45. Cic. 4. Ver. 54. *Accusatorum* ac quadruplatorum *quicquid* erat. Liv. 3. 17. *Quicquid patrum*, plebisque est.

CAPVT CLVIII.

De Adverbiis Qvia, et Qvoniam.

1. *Quia* causam reddit plerumque, et respicit *Quare*, ut graece ὅτι, διότι. Cic. Am. 4. Vt bene vixisse videar, *quia* cum Scipione vixerim. *Per esser vissuto.*

Quoniam plerumque rei statum, aut conditionem declarat, et est idem, quod *Si quidem*, vel *Quando*; seu *quandoquidem*. Graece ἐπειδὴ. Cic. 1. Leg. 6. *Quoniam* in populari ratione omnis nostra versatur oratio, populariter interdum loqui necesse erit. *Poichè ogni nostro ragionare.* Id. Planc. 33. *Quoniam* tu ita vis; nimium me gratum esse concedam. *Poichè così ti piace.* Id. At. 2. 1. *Quoniam* quidem ea, quae scribimus, te etiam delectant.

Quia cum Eo, idcirco, ideo, propterea.

2. Interdum *Quia* praeponitur, et cum *Eo*, *Ideo*, *Propterea* iungitur. Cic. At. 10. 15. *Quia* scripseras te proficisci cogitare, *eo* te haerere censebam. Id. 12. Fam. 22. Quae omnia *quia* Cato extulerat in caelum, *idcirco* in eius sententiam est facta discessio, Id. 13. Fam. 7. Sed *quia* confido, mihique persuadeo, etc. *ideo* a te non dubitavi contendere, ut, etc. Id. 12. Fam. 11. *Quia* semper animadverti studiose, etc. *propterea* non dubito, quin, etc. *Perchè sempre, ec. però non dubito; ec.*

Admonitio.

3. *Quoniam* pro *quia*, nimirum cum causa redditur, rarum est. Cic. 5. Tusc. 7. Qui fortis est, idem est fidens, *quoniam* confidens mala consuetudine in vitio ponitur. Cic. 4. Fam. 5. Tamen ei moriendum fuit, *quoniam* homo nata erat. Quamquam in his locis, et aliis eiusmodi *quoniam* pro *Si quidem* positum videri potest.

CAPVT CLIX.

De Pronomine Qvidam

1. *Quidam* certum hominem, aut rem declarat. Ter. Eun. 3. 2. Nec tibi obstat, quod *quidam* facit. *Un certo.* Cic. Clu. 64. *Quidam* ex amicis Sassiae. Id. 2. Or. 3. Tu pudore a dicendo, ac *timiditate* ingenua *quadam* refugisti. *Una certa.*

Certus quidam.

2. Interdum magis significandi gratia, *Certus* adiungi-

tur. Cic. 1. Or. 60. Quod ille adstrictus *certa quadam* numerorum *moderatione*, ac pedum. Id. 3. Or. 12. Cum sit *quaedam certa vox* Romani generis, atque Vrbis propria. *Una particolar voce.*

Quidam, per emphasim.

3. *Quidam* saepe vim, atque emphasim addit, significatque rem tantam esse, ut verbis exprimi non possit. Cic. 1. Fam. 9. Quoniam tibi incredibilem *quendam amorem*, et omnia in te ipsum summa, et singularia studia, deberem. Id. 2. Or. 74. Incredibili *quadam magnitudine* consilii Atheniensis Themistocles. Id. ib. Crassi quidem responsum excellentis *cuiusdam* est *ingenii*, ac singularis. Id. Prov. Cons. 18. Quod magni *cuiusdam hominis*, et persapientis videtur. Id. 1. Acad. 9. Vt in his *quiddam* divinum esse diceret. *Un certo che di divino.* Id. 1. Fam. 9. Commemoranda *quaedam*, et divina Caesaris *liberalitas*. *Una certa.*

Maior quidam.

4. Cic. At. 7. 16. Sed audio *maiorem quendam* in urbe timorem esse. *Una gran paura.* Id. 2. Agr. 24. Verbum mihi deest, cum ego hanc regiam potestatem appello; sed profecto *maior* est *quaedam*, Id. 1. Or. 4. Sed nimirum *maius* est hoc *quiddam*, quam vulgo opinantur. *Non so che più di quel, che, ec.*

Cuiusdam modi.

5. Cic. 5. Fin. 12. Iam vero animus non esse solum, sed etiam *cuiusdam modi* esse debet. *D'una certa sorta. D'un modo sì fatto.*

CAPVT CLX.

De Adverbio QVIDEM.

Quidem cum nominibus propriis absolute.

1. *Quidem* nominibus propriis eleganter iungitur in principiis. Cic. Sen. 9. *Cyrus quidem* apud Xenophontem in eo sermone, etc. Κῦρος μέν. Id. 3. Or. 59. *Theophrastus quidem* Tauriscum quendam dixit.

Quidem, cum pronominibus absolute.

2. Saepius pronominibus; sed in fine magis, aut in medio, quam in principio. Cic. Planc. 37. Fortius *tu quidem* quam nonnulli, etc. Id. 1. Phil. 5. Nimis iracunde *hoc quidem*, et valde intemperanter. Id. 2. Phil. 9. Quamquam de morte P. Clodii fuit quaestio non satis pruden-

ter *illa-quidem* constituta. Id. At. 2. 23. Tantum doleo, et mirifice *quidem*. *Sol mi duole, e per verità fino all'animo*.

Quidem cum *Sed*, *At*, *Sed tamen*, *Verumtamen*.

3. Plerumque assumit *Sed*, aut aliquid eiusmodi. Cic. 3. Fam. 7. Superiorem *quidem* nunquam, *sed* parem me vobis speravi esse factum. Id. 9. Fam. 18. Ceteri *quidem* foede perierunt, *at* Cato praeclare. Id. 6. Fam. 2. Misera est illa *quidem* consolatio, etc. *sed tamen* necessaria. *Ella è ben una meschina consolazione; ma necessaria però*. Id. At. 6. 2. Sed est magnum illud *quidem*, *verumtamen* multiplex pueri ingenium. *Egli è ben grande, ma pure*.

Quidem pro *Saltem*.

4. *Quidem* subiicitur in oratione pro *saltem*. Cic. 14. Fam. 4. Huic utinam aliquando gratiam referre possimus; habebimus *quidem* semper. Id. Att. 9. 2. Non video causam, cur ita sit, hoc *quidem* tempore. *Almeno in questo tempo*.

Quidem certe pro *Saltem*.

5. *Quidem certe* pro *Saltem* subiicitur. Adhibetur autem, cum res dubia antecedit. Cic. At. 1. 1. Spero, me tibi causam probasse; cupio *quidem certe*. *Almeno io lo desidero*. Id. Quin. 1. Vt summa haberem cetera, temporis *quidem certe* vix satis habui. *Come ch'io avessi l'altre cose in sommo, del tempo (vi so dire) appena n' ebbi abbastanza*. Id. Prov. Cons. 17. Quam sapienter non disputo, constanter *quidem*, et fortiter *certe*.

6. Dicitur et *certe quidem*, quod vide in *Certe* cap. 33.

Quidem profecto.

7. *Quidem profecto* vehementius affirmat. Cic. At. 6. 5. Nunc *quidem profecto* Romae est. *Fuor d'ogni dubbio, senza dubbio*.

CAPVT CLXI.

De Pronomine Qvispiam, et Qvisqvam.

1. *Quispiam* incertum aliquem significat. Cic. Clu. Quaeret fortasse *quispiam*. *Domanderà alcuno*. Id. Quin. 15. Pecuniam si *cuipiam* fortuna ademit. Id. 3. Tus. 9. Aliquod *quodpiam* membrum. *Un qualche membro*. Id. 3. Nat. D. 35. Nec si uredo, aut grando *quidpiam* nocuit. *Ha fatto qualche danno*.

2. *Quispiam* occultam quandam augendi vim habet,

idemque pene est, quod *Vllus*, ac saepe in comparatione adhibetur.

Quisquam in comparatione.

3. Cic. 12. Fam. 7. Nisi vos fortiores cognossem, quam *quemquam* virum. *Di qualunque uomo.* Id. At. 8. 1. Neuter *quemquam* omnium pluris facit, quam me. *Non istima persona del mondo più di me.* Id. 6. Ver. 55. Tetrior hic Tyrannus Syracusis fuit, quam *quisquam* superiorum. *Che qualunque altro de' passati.*

Quispiam cum interrogatione.

4. Iungitur interdum cum interrogatione. Cic. 10. Phil. 7. Ab hoc igitur *quisquam* bellum timet? *Evvi alcuno mai, che tema?* Id. Dom. 43. Hanc Deam *quisquam* violare audeat! Id. Leg. Man. 17. Et *quisquam* dubitabit, quid virtute perfecturus sit, qui etc. *E vi sarà chi dubiti?*

Quisquam unus.

5. *Quisquam unus* familiaris est Livio 3. 55. Nondum in *quemquam unum* saeviebatur. Ib. 45. Adversus iniuriam decreti multi magis fremebant, quam *quisquam unus* recusare auderet.

Quisquam cum *si.*

6. Alias cum *Si.* Ter. Eun. Prol. *Si quisquam* est, qui placere se studeat bonis. *Se ci è alcuno.* Cic. At. 14. 1. *Si quisquam* est facilis, hic est. *Se vi è uomo trattabile, questi è uno.*

CAPVT CLXII.

De Adverbio Qvo, Qvominvs, Qvoad.

Quo eo, quo hoc pro *quanto, tanto.*

1. *Quo eo, quo hoc,* pro *quanto*, *tanto* eleganter ponuntur. Cic. Q. Fr. 3. 1. Sed *quo* erant suaviores, *eo* maiorem dolorem ille casus afferebat. Id. 1. Off. 19. *Quo* difficilius, *hoc* praeclarius. *Quanto più difficile, tanto più eccellente cosa.*

Quo absolute cum comparativis.

2. Cic. Marc. 6. *Quo gratior* tua liberalitas, C. Caesar, nobis, qui illa videamus, debet esse. *Perlochè tanto più grata.* Id. Leg. Man. 11. *Quo* etiam mihi *indignius* videtur obtrectatum esse adhuc Gabinio dicam, an Pompeio, an utrique? *Onde tanto più, ec.*

Quo pro *Vt* cum *Idcirco.*

3. *Quo* pro *Vt* interdum assumit *Idcirco*. Cic. Att. 1.

16. *Quo* facilius probaret illa Romani hominis esse, *idcirco*, etc. *Per provare più agevolmente*, *ec. però*, *ec.*
4. *Quo* pro *quod* vide infra n. 8. et cap. CXII. n. 8. 9.

Quo loci.

5. *Quo loci* pro *ubi* Ciceronis est, non tamen frequentissime usurpatur. Div. cap. 66. Draco visus est ei radiculam ore ferre, et simul dicere, *quo* illa *loci* nasceretur. Id. Att. 8. 10. Respondit Dionysius se nescire, *quo loci* esset. *A che termine, a che punto.*

Quominus pro *Ne.*

6 *Quominus* dicitur pro *Vt minus*, idest *Ne*; sed fere certis cum verbis iungitur. Cic. 1. Fin. 10. Nihil impedit, *quominus* id, quod maxime placeat, facere possimus. *Niuna cosa ci tiene, che non possiamo fare.* Id 1. Or. 60. Non repugnabo, *quominus* omnia legat. Id. 1. Tusc. 38. Mors non deterret, *quominus*, etc. Id. Att. 2. 4. Nihil desideramus, *quominus* Epirum ipsam possidere videamur. Id. Dom. 31. Nihil de me tulistis, *quominus* essem in civium numero. Id. 1. Or. 10. Nullis ut terminis circumscribat ius suum, *quominus* liceat vagari, qua velit. Id. Pis. 15. Nemini civi ulla, *quominus* adesses, iusta excusatio est visa. *Giusta scusa di non trovarti tu presente.* Id. 3. Cat. 6. Quae religio C. Mario non fuerat, *quominus* C. Glauciam praetorem occideret. *Quello scrupolo, che non avea avuto Mario di ammazzare Glaucia.*

Quo minus pro *quanto minus.*

7. Saepe *Quo minus* usurpatur pro *Quanto minus*. Cic. Quin. 1. Nam *quo minus* ingenio possum, subsidio mihi diligentiam comparavi. Id. 4. Fam. 13. *Quo minus* familiaris sum, hoc sum ad investigandum curiosior.

Non quo pro *Non quod* cum *Sed.*

8. *Non quo* pro *Non quod* interdum adsciscit *Sed*, *Sed quia*, *Sed quod*. Cic. Att. 16. 15. *Non quo* ea sit mihi quicquam carius, *sed* desperatis etiam Hippocrates vetat adhiberi medicinam. *Non che io abbia cosa più cara.* Id. 12. Fam. 17. *Non quo* de tua constantia dubitem, *sed quia* mos est ita rogandi, rogo. Id. 6. Fam. 4. *Non quo* ego certo scirem; *sed quod* non difficilis erat coniectura. *Non che io lo sapessi certo.*

Non quo, sed tamen: Non quo, sed ut.

9. Interdum assumit *Sed tamen*, vel *Sed ut*. Cic. Brut. 21. *Non quo* illa Laelii quicquam sit dulcius, *sed* multo *tamen* vetustior, atque horridior ille quam Scipio. Id. 7.

Fam. 15. *Non quo* haberem magnopere quid scriberem: *sed ut* loquerer tecum absens. *Non perchè io avessi che scrivere più che tanto.* Sed alii leg. *quod.* De hac particula vide alia quaedam cap. CXII. n. 8. 9.

Quoad.

10. *Quoad* refertur ad *Quousque*, et terminum plerumque temporis, loci, alteriusve rei declarat. Cic. Att. 15. 23. Quousque inquies? *quoad* erit integrum. *Sino a quando? Sin a tanto che.* Id. 3. Cat. 7. *Quoad* fuit in urbe, eius consiliis obstiti. *Sino a tanto che fu.* Id. Sen. 4. *Quoad* potuit, restitit. *Sin che potè.* Id. Arch. 1. *Quoad* longissime potest mens mea respicere spatium praeteriti temporis. *Per quanto può.* Id. 11. Phil. 3. Mihi Antonius pervenisse videtur, *quoad* progredi potuerit feri hominis amentia. *Mi pare che sia giunto in sin dove può arrivare, ec.*

Admonitio.

11. *Quoad hoc*, *Quoad illud* Latine dici non videtur. Sed *Quod ad hoc spectat*, *Quod ad illud pertinet*, *attinet*, etc. Vide particulam *quod* cap. CLVII. 25.

Quoad eius.

12. Interdum adhibetur *Eius* elegantiae gratia. Cic. At. 11. 12. Non praetermittes, *quoad eius* facere poteris, scribere ad me. *Per quanto potrai.* Id. 3. Fam. 2. Si eam, *quoad eius* facere potueris, quam expeditissimam mihi tradideris.

CAPVT CLXIII.

De Adverbiis QVOMODO, QVOQVOVERSVS, QVORSVM, QVOCIRCA, QVIN, QVIPPE.

1. *Quomodo* adverbium ex *Quo*, et *Modo* factum apparet. Cic. Rosc. Am. 15. *Quomodo* crimen commentitium confirmaret, non inveniebat. *Come potesse verificare.* Id. 2. Or. 38. Nullum est praeceptum, *quomodo* verum inveniatur, sed tantum *quomodo* iudicetur. *Del come:* *περὶ τοῦ πῶς.*

Quomodo admirantis.

2. Interdum servit admirationi. Cic. At. 8. 16. Qui nunc *quomodo* occurrunt! *quomodo* autem se venditant Caesari! Id. At. 7. 2. *Quomodo* expectabam epistolam, quam Philotimo dedisses!

Admonitio.

3. Vsitatius multo est *Vt.* Lege *Vt* admirantis.

Quomodo pro *Vt*, vel *Sicut*.

4. Nonnunquam *Quomodo* usurpatur pro *Vt*, vel *Sicut*. Cic. 14. Fam. 1. De familia, *quomodo* amicis placuisse scribis, faciemus. Id. Rosc. Am. 2. Postulatio brevis, et, *quomodo* mihi persuadeo, aliquanto aequior. *Per quanto io mi do ad intendere*. Id. Arusp. Resp. 5. Hominem, *quomodo* gloriari solet, ducentis confixum senatus consultis.

Quomodo, ita, vel *sic*.

5. Alias adsciscit *Ita*, vel *Sic*. Cic. 3. Fin. 20. *Quomodo* hominum inter homines iuris esse vincula putant; *sic* homini nihil iuris esse cum bestiis. Plaut. Cist. 1. 1. Necesse est, *quo* tu me *modo* vis esse, *ita* esse, mater.

Quomodo nunc, pro *ut nunc*.

6. *Quomodo nunc* est pro *ut nunc*. Cic. Att. 13. 2. Nam *quomodo nunc* est; pedem ubi ponat in suo, non habet. *A quel che passa al presente*. Id. 2. Or. *Quomodo nunc* istorum se artes habent, pertimescenda est multitudo causarum.

Quomodocumque, et *quoquo modo*.

7. *Quomodocumque* est *quocumque modo*. Cic. 5. Fin. 11. Hoc cum in amicitiis dicitur, etc. *quomodocumque* dicitur, intelligi tamen, quicquid dicitur, potest. *Comunque si dica, ec.*

8. *Quoquo modo* idem significat, Cic. 1. Fam. 5. Catoni, *quoquo modo* se res habeat, profecto resistimus. *Come che stia la cosa.*

Quoquoversus et *quoquoversum*.

9. *Quoquoversus* est *versus quemcunque locum*. Caes. 1. B. C. 36. Eius imperio classem *quoquoversus* dimittunt. *In ogni banda*. Id. 2. B. C. 8. Patebat haec *quoquoversus* pedes XXX. *Per ogni verso. Per ogni banda. Da ogni parte*. Id. 1. B. C. 25. Rates duplices *quoquoversum* pedum triginta e regione portus collocabat. Cic. 9. Phil. 6. Circumque eam statuam locum gladiatoribus, ludisque; liberos posterosque eius *quoquoversus* pedes quinque habere. Sunt qui legant *quaqua versus*: quam recte, alii viderint.

Quorsum, et *quorsus* pro *qua versus*.

10. *Quorsum*, et *quorsus* facta sunt ex *Quo*, et *Versus*. *Verso qual banda*. Cic. Att. 3. *Quorsum* id casurum esset, verebar. *In che parte fosse per riuscire. Dove venisse a dare*. Id. Rosc. Com. 15. *Quorsum* recidat responsum tuum, non magnopere laboro. Id. 3. Nat. Deor. 22. Ve-

stri haec confirmant interpretando, *quorsum* quidque pertineat. Id. 1. Leg. *Quorsum* haec pertinent? *Dove vanno a parare queste cose?*

Quorsum, et *quorsus* pro *ad quem finem.*

11. Saepe *quorsum*, et *quorsus* significant *Ad quem finem*. Cic. Am. 12. *Quorsum* haec? quia sine sociis nemo quicquam tale conatur. Id. 1. Leg. 1. *Quorsum* tandem ista, aut cur, quaeris? *A che proposito questo?* Id. post red. ad Quir. 2. *Quorsum* igitur haec disputo? *Quorsum?* ut intelligatis, etc. Id. 1. Tusc. 25. *Quorsum* igitur haec spectat oratio? *Che voglio inferir per questo?* Id. Brut. 85. *Quorsus*, inquam, istuc? non enim intelligo. *Che vuoi tu dir per questo?*

Admonitio.

12. *Quorsus* rarum est, et redolet antiquitatem. *Quorsum* longe usitatius.

Quocirca.

13. Dictum videtur quasi *Circa quod.* Vsurpatur autem pro *quamobrem*. Cic. 1. Div. 41. *Quocirca* bene apud maiores nostros senatus decrevit. Id. Sen. 12. *Quocirca* nihil esse tam detestabile, tamque pestiferum, quam voluptatem.

Quin cum interrogatione pro *Cur non.*

14. *Quin* adverbium, dictum quasi *quid non*. Itaque pro *Cur non* usurpari solet. Ter. And. 2. 3. *Quin* taces? *Che non taci?* Cic. 2. Or. 61. *Quin* prodis? *Perchè non esci tu fuori?* Id. 6. Rep. 3. Quid moror in terris? *quin* huc ad vos venire propero? Id. ib. *Quin* tu aspicis ante venientem Paulum patrem? *Che fai tu, che non guardi?* Id. 7. Fam. 8. *Quin* tu urges occasionem istam? Id. At. 4. 16. *Quin* tu huc advolas? *Che stai a fare, che non te ne vieni qua volando?* Id. Rab. Perd. 6. *Quin* continetis vocem indicem stultitiae vestrae? *Che non tenete a voi una voce, ec.*

Quin pro *Quod non*, vel *Quominus.*

15. Interdum *quin* usurpatur pro *quod non*. Cic. 4. Fam. 7. Non *quin* dissentiam, sed quod. *Non che io non sia di contrario parere.* Id. At. 7. 26. Non *quin* rectum esset, sed quia. *Non perchè non fosse giusto.* Id. Brut. Non idcirco Isocrates causas non defendit, *quin* id utile esse, et honestum existimaret. *Perchè ei non pensasse.* Id. Quin. 9. Causae nihil esset, *quin* secus iudicaret.

Quin cum *Dubito*, *Praetermitto*, *Possum*.

16. Saepe iungitur *quin* cum verbis *Dubito*, *Praetermitto*, *Possum*, et aliis eiusmodi. Cic. 7. Fam. 1. Quo quidem apparatu non *dubito*, *quin* aequissimo animo carueris. Id. 2. Phil. 10. Equidem nihil *praetermisi*, quantum facere potui, *quin* Pompeium a Caesaris coniunctione avocarem. Id. Quin 18. Causae nihil *dico*, *quin* ita sit. Id. At. 12. 26. Facere non *possum*, *quin* quotidie ad te mittam. Id. At. 11. 15. Prorsus nihil *abest*, *quin* sim miserrimus. *Non manca niente per esser io misero affatto.*

Admonitio.

17. *Non dubito*, cum significat *audere*, iungi solet cum infinito potius quam cum *Quin*. Cic. 1. Or. 40. Mancinus in senatum *introire non dubitavit*. Id. 2. Acad. 19. Te hominem amicissimum, et aliquot annos minorem natu *non dubito monere*.

18. At cum dubitationem significat, infinitum respuit apud oratores. Itaque non dices, *Non dubito te facturum*, sed *Quin sis facturus*: ita *Quin ille sit venturus*, non *Illum esse venturum*, et cetera eodem modo; si quidem praecedat negatio. Alioquin adsciscit *An*, *Vtrum*, *De*, *Quid*, *Hoc*, aut aliquid eiusmodi. Plaut. Capt. 2. 3. At etiam *dubitavi*, hos homines emerem, *an* non emerem, diu. Cic. 5. Ver. 89. Desinite *dubitare*, *utrum* sit utilius, propter multos improbos, uni parcere, *an*, etc. Id. 7. Ver. 29. Potes *de* damnatione *dubitare*? Id. 4. Acad. Tum vero *dubitabit*, *quid* sit extremum. Id. 3. Off. 19. *Hoc* non turpe est *dubitare* philosophos, *quod* ne rustici quidem *dubitent*?

Quin pro *qui non*, *quae non*, *quod non*.

19. Saepe *quin* usurpatur pro *qui non*, *quae non*, *quod non*. Cic. 7. Ver. 54. Nemo Lilybaei fuit, *quin* viderit, nemo in Sicilia, *quin* audierit. *Il qual non abbia veduto.* Id. 6. Ver. 1. Nego ullam gemmam, aut margaritam fuisse, *quin* quaesierit, inspexerit, abstulerit, hoc est, *quam non*. Id. Q. Fr. 3. 3. De qua aqua, et via nihil praeter misi quadam epistola, etc. *quin* enucleate ad te perscriberem. Pro *quod non*. Id. At. 1. 1. Dies fere nullus est, *quin* hic Satyrus domum meam ventitet, idest *quo non*.

Quin sine interrogatione pro *Immo*.
Quin etiam pro *Immo etiam*.

20. Interdum autem Adverbium *Quin* usurpatur pro *Immo*, et saepe additur *etiam*. Cic. 7. Fam. 31. *Quin*

hinc ipse evolare cupio. Id. Mil. 29. *Quin* sic attendite, iudices, nempe haec est quaestio de interitu Clodii. Id. Am. 16. *Quin etiam* necesse erit cupere, et optare, ut quam saepissime peccet amicus. *Anzi di più*. Id. 7. Fam. 1. Delectatio nulla extitit, *quin etiam* misericordia consecuta est.

Quin immo.

21. Cic. At. 1. 10. *Quin immo* inter se dissident.

CAPVT CLXIV.

De Adverbio Qvippe.

Quippe pro *Certe*, aut *Videlicet.*

1. *Quippe* idem fere est, quod *Certe*, et eodem modo etiam subiicitur, aut reiicitur in extremum. Cic. Mur. 30. Dixisti *quippe*: iam fixum, et statutum est. *Per certo tu dicesti*. Id. Caec. 19. Recte igitur diceres te restituisse? *quippe*. *Sì per certo*. Id. Mur. 25. Ergo ad coenam petitionis causa si quis vocat, condemnetur? *quippe*, inquit. *Sì, dice: dice di sì*.

Quippe per ironiam.

2. Virg. 1. Aen. *Quippe* vetor fatis. Cic. Mil. 12. Movet *quippe* me lumen curiae. *Sì certo, ti so dire, che mi muove.*

Quippe pro *Vtpote.*

3. Interdum usurpatur pro *Vtpote*. Cic. 1. Fin. 6. Sol Democrito magnus videtur, *quippe* homini erudito. *Come a persona dotta*. Id. Brut. 69. Non puto existimare te, ambitione me labi, *quippe* de mortuis.

4. Alias pro *Quia*, vel *Nam*. Cic. 2. Phil. 29. Haerebat nebulo; quo se verteret, non habebat: *quippe* in his ipsis temporibus dicebatur, etc. Id. 2. Or. 54. Leve nomen habet utraque res; *quippe* leve est totum hoc, risum movere. *Perchè in vero*. Id. Dom. 48. Iam fateor, inquit, in Gabinium me nefarium fuisse; *quippe* vides, etc. *Poichè tu vedi*.

Quippe qui, quae, quod pro *Vtpote qui, quae, quod.*

5. Cic. Rosc. Am. 18. Convivia cum fratre non inibat, *quippe qui* ne in oppidum quidem, nisi perraro, veniret. *Come quegli che*. Id. 3. Inv. 45. *Quippe quae* in lege scripta non sit.

Quippe cum pro *Vt pote cum.*

6. Cic. 2. Off. 9. Harum igitur duarum, ad fidem fa-

ciendam iustitia plus potest; *quippe cum* ea sine prudentia satis habeat auctoritatis. *Come quella, che.*

Quippe quod, Quippe quia.

7. Cic. 2. Fam. 9. Multa de mea sententia questus est Caesar, *quippe quod* etiam Crassum ante vidisset. Ter. Heaut. 3. 2. *Quippe quia* magnarum saepe id remedium aegritudinum est.

CAPVT CLXV.

De Pronominibus QVISQVIS, QVISQVE.

1. *Quisquis* est *Quicumque*. Cic. Brut. 73. *Quisquis* est ille, si modo est aliquis. *Chiunque. Chi ch'egli sia.* Plaut. Pers. 4. 7. *Quisquis* es adolescens; operam fac, etc.

2. *Quisque* idem quod *Vnusquisque. Ciascuno.* Postponi autem solet pronomini, aut nomini. Cic. 1. Or. 28. In *quo quisque* artificio excellit, is in suo genere Roscius dicitur. Id. Opt. Gen. Or. In ceteris *suus* est *cuiusque* certus sonus. Id. post red. ad Quir. 1. Nihil dulcius hominum generi a natura datum est, quam *sui cuique* liberi. Id. Rab. Post. 12. *Tertio quoque* verbo excitabantur. *Ad ogni tre parole. Ad ogni piè sospinto.* Id. 4. Ver. 56. *Quinto quoque* anno Sicilia censetur. *Ogni cinque anni. Di cinque in cinque anni.*

Admonitio.

3. Cum adest pronomen *Se*, *Suus*, *Qui*, *Tertius*, aut aliud huiusmodi, *quisque* praeponi non solet, sed postponi sic: *Se quisque diligit, Sua quemque delectant, Quod cuique obtigit, octavo quoque die.*

Non desunt tamen exempla non poetarum modo, sed et oratorum, in quibus *quisque* praeponitur. Cic. Lael. 16. Quanti *quisque se* ipse facit, tanti fit ab amicis. Id. 3. Or. 18. Contra id, quod *quisque se* sentire dixisset, disputare Virg. 6. Aen. *Quisque suos* patimur manes.

Quisque cum duobus superlativis.

4. Saepe *quisque* cum duobus superlativis copulatur. Cic. Sen. 23. *Sapientissimus quisque aequissimo* animo moritur. Id. 2. Fin. 25. *Optimum quidque rarissimum* est. *Quanto la cosa è migliore, tanto è più rara.* Id. Q. Fr. 1. Vt *quisque* est vir *optimus*; ita *difficillime* alios esse improbos suspicatur. Id. 1. Or. 26. Vt *quisque optime* dicit, ita *maxime* dicendi difficultatem timet. *Quanto alcuno è miglior dicitore, tanto più teme, ec.*

Quisque cum uno tantum superlativo.

5. Cic. At. 4. ep. 2. Aestimatio vehementer ab *optimo quoque* reprehenditur. Id. Lael. 5. Ita nati sumus, ut inter omnes esset societas quaedam; maior autem, ut *quisque proxime* accederet.

Admonitio.

6. Cum antecedit *Vt quisque* cum suo superlativo, comparativum sine flagitio subiici non potest, sed alterum superlativum reddi oportet: quod si antecedit *quo quisque*, tum vero comparativus geminatur. Cic. Rosc. Com. 11. *Quo quisque* est *ingeniosior*, hoc docet *laboriosius*. Verum id rarum admodum est, contraque *Vt quisque* cum gemino superlativo usitatissimum.

Quotusquisque.

7. *Quotusquisque* respicit illum numerum *Decimus quisque*, *Centesimus quisque*, etc. Cic. 1. Nat. Deor. 28. *Quotusquisque* enim formosus est? *D'ogni quanti uno? cioè appena d' ogni cento, ovver anco d' ogni mille uno.* Id. Planc. 25. *Quotus* enim *quisque* disertus? *Quotus quisque* iuris peritus? Id. Flac. 41. *Quotusquisque* enim est, qui hanc in Rep. sectam sequatur? Id. 2. Tusc. 4. *Quotus* enim *quisque* philosophorum invenitur, qui sit ita moratus, ut ratio postulat? Id. 2. Div. 24. *Quota* enim *quaeque* res evenit praedicta ab istis?

Decimus quisque, etc.

8. *Decimus quisque* est *Vnus e decem*, *Centesimus quisque* est *Vnus e centum. D'ogni cento uno.* Liv. 2. 39. Cetera multitudo forte *decimus quisque* ad supplicium lecti. *D'ogni dieci uno.*

Quisque cum nominibus pluralis numeri.

9. Animadvertenda est constructio huius vocis cum nominibus pluralis numeri. Cic. 1. Off. 41. *Pictores*, et *poetae* suum *quisque* opus a vulgo considerari vult. Liv. 9. 36. *Armati* suis *quisque* ordinibus instruunt aciem. Secundus hic efferendi modus videtur usitatior.

CAPVT CLXVI.

De Pronomine QVOT, QVOTQVOT, QVOTVS; et de Adverbio QVOTANNIS.

1. *Quot* refertur ad numerum, cui respondet *Tot*, vel *Totidem*. Cic. 3. Or. 9. Vt *quot* oratores, *totidem* reperiantur genera dicendi. *Quanti, tanti, ovvero altrettanti.* Id. Or. 21. *Quot* officia oratoris, *tot* sunt genera dicendi.

Quotquot.

2. *Quotquot* idem est, ac *Quotcumque*. Cic. 2. Inv. Si duae leges, si plures, aut *quoquot* erunt. Catull. ep. 43. *Quotquot* estis omnes.

Quotannis.

3. *Quotannis* idem est ac *singulis annis*. *Ciascun anno.* Cic. 4. Verr. 53. Siculi ex censu *quotannis* tributa conferunt. Id. Or. 44. Eam *quotannis* illo die recitari necesse est.

Quotus.

4. *Quotus* refertur ad numerum ordinandi, *primus*, *secundus*, *tertius*. Hor. 1. ep. 5. Tu *quotus* esse velis, rescribe. *Dì*, *in che luogo tu vuoi star in tavola.* Idest *tertius*, an *quartus conviva*. Id. 2. Sat. 6. Hora *quota* est? Ovid. 1. Pon. 10. Qui *quota* terroris pars solet esse mei? Idest, *vix millesima pars*. Cic. 5. Ver. 94. *Quotus* erit iste denarius, qui non sit deferendus? Idest *vix centesimus*. Plerumque autem *quotus* apud Ciceronem assumit *quisque*, ut sit *quotusquisque*.

CAPVT CLXVII.

De Adverbiis Qvoties, et Qvotiescvmqve

Quoties, et Quotiescumque.

1. *Quoties* est quod barbari dicunt *Quot vicibus*, et refertur ad *Toties*. Cic. 1. Or. 27. *Quoties* dicitur, *toties* de nobis iudicatur. Id. At 1. 11. *Quoties* patriam videret, *toties* se beneficium meum videre dicebat.

2. Interdum assumit *Cumque*. Cic. Cluen. 18. *Quotiescumque* dico, *toties* mihi videor in iudicium venire non ingenii modo, sed etiam virtutis. Id. 2. Or. 61. Quin prodis, mi Spuri, ut *quotiescumque* gradum facias, *toties* tibi tuarum virtutum veniat in mentem?

Quoties et *Quotiescumque* absolute.

3. Interdum absolute ponitur. Cic. 1. Cat. 6. *Quoties* iam, *quoties* tibi extorta est sica ista de manibus? *Quante volte omai?* Caes. 5. B. G. *Quoties* quaeque cohors procurrebat, ab ea parte magnus hostium numerus cadebat. Cic. Sext. 69. Is, *quotiescumque* me viderit, ingemiscet. Vbi *toties* intelligitur. *Ogni ora che.*

CAPVT CLXVIII.

De Adverbio Qvotidie.

1. *Quotidie* est *singulis diebus*. Cic. 1. Fin. 5. *Quotidie* inter nos ea, quae audiebamus, conferebamus. *Ogni giorno.*

Quotidie magis, Quotidie plus.

2. *Quotidie magis*, *Quotidie plus*, idem est quod *In dies magis*. Cic. 6. Fam. 6. Me *quotidie* Caesar *magis* amplectitur. Id. 1. Phil. 2. *Quotidie magis, magisque* perditi homines tectis, ac templis urbis minabantur. Id. 4. Fin. 23. Alter valet *quotidie plus*, alter videt. Id. Q. Fr. 3. 1. Quod scribis te a Caesare *quotidie plus* diligi, immortaliter gaudeo. *Ogni dì più.*

Quotidie cum aliis comparativis.

3. Iungitur etiam cum aliis comparativis. Cic. At. 5. 7. *Quotidie*, vel potius in singulos dies, *breviores* ad te litteras mitto. *Ogni dì*, o *piuttosto di giorno in giorno più brevi.* Id. 6. Fam. 14. Sed hoc intelligimus, eum *quotidie remissius* et *placatius* ferre.

CAPVT CLXIX.

De Adverbio Qvovsqve.

1. *Quousque* non solum ad locum, sed saepius ad tempus refertur. Cic. 1. Cat. 1. *Quousque* tandem abutere, Catilina, patientia nostra? *Sino a quando mai?* Id. At. 15. 23. *Quousque* ludis? *Sino a quando?*

CAPVT CLXX.

De Reliqvvm est, et Restat.

Reliquum est ut, Reliquum est ne.

1. *Reliquum est* idem est, quod *Restat*: sed *Restat*, cum *Vt* iungitur, *Reliquum est*, etiam cum *Ne*. Cic. 2. Acad. *Restat, ut* iis respondeam, qui, etc. Id. Q. Fr. 1. 1. *Reliquum est, ut* te orem, ut, etc. Id. 9. Fam. 18. *Reliquum est, ne* quid stulte, *ne* quid temere dicam contra potentes.

Reliquum est, absolute.

2. Interdum etiam absolute ponitur. Cic. 14. Fam. 14. *Reliquum est*, quod ipsae optime considerabitis, vestri similes foeminae sint ne Romae.

3. Nonnunquam *Relinquitur*, pro *Reliquum est* usurpa-

tur. Cic. Flac. 34. *Relinquitur* illud, quod vociferari non destitit, non debuisse, etc.

Quod reliquum est: De reliquo.

4. *Quod reliquum est*, idem est, quod *De reliquo*. Cic. 10. Fam. 11. *Quod reliquum est*, munus tuum tuere. Id. 13. Fam. 28. *Quod reliquum est*, velim augeas tua in eum beneficia. *Quanto al resto.* Id. 13. Fam. 78. *De reliquo*, si dignum eum tua amicitia, hospitioque cognoveris, peto, ut eum complectare. *Del resto.*

CAPVT CLXXI.

De Adverbio S a t i s.

Satis absolute.

1. *Satis* non est idem quod *Valde*, sed quod *Sat est*, et *sufficit*. Cic. Or. 63. Animo istuc *satis* est, auribus non est *satis*. *Basta all'animo, all'orecchio non basta*. Id. 1. Phil. 15. Mihi fere *satis* est, quod vixi, vel ad aetatem, vel ad gloriam. Id. 4. Fam. 14. *Satis* de rebus nostris, vel etiam nimium multa. *Abbastanza, ovver anche d'avvantaggio.*

Satis cum nominibus.

2. Saepe cum nominibus iungitur. Cic. Brut. Cum Latinis litteris, cum Graecis *satis eruditus*. *Sufficientemente. Assai bene letterato in latino, ed in greco.* Id. 6. Fam. 4. *Satis multa*, vel plura potius, quam necesse fuit. Id. 1. Off 8. Negabat ullam *satis magnam* pecuniam esse ei, qui in repub. princeps vellet esse. *Sì grande quanto bisognerebbe.*

3. Interdum tamquam nomen neutrius generis genitivum assumit. Vnde illa. *Satis* erit *signi*. *Satis temporis* non habui. *Satis ingenii. Satis doctrinae.*

Satis cum verbis, et adverbiis.

4. Saepe etiam cum verbis, et adverbiis copulatur. Cic. At. 10. *Satis mirari* non queo hominis negligentiam. Id. 12. Fam. 9. Non *satis occurrit*, quod scribam. *Non mi sovviene troppo.* Id. 2. Acad. Non *satis intelligebam*. *Non intendeva troppo bene.* Id. Rosc. Am. 12. Hanc laudare pro dignitate nemo *satis commode* posset. *Lodarla abbastanza, conforme ai meriti suoi non potrebbe alcuno comodamente.*

Satis superque.

5. *Satis, superque* est *Satis, et plusquam satis*. Cic. 2. Nat. Deor. 1. Contra Epicurum *satis superque* dictum

est. *Sè detto pur troppo*. Id. Rosc. Com. 5. *Satis, superque* habeo, quod mihi dederis, etc. *Mi basta, d'avanzo*. Id. Or. *Satis, superque* prudentes sunt, qui, etc. *D'avvantaggio*. Id. 1. Or. 47. Mihi videtur *satis, superque* istorum studiis, si modo sunt studiosi, esse factum. *Pur troppo. Compitamente*. Liv. 28. 29. *Satis superque* poenarum habeo.

CAPVT CLXXII

De Adverbio Scilicet.

1. *Scilicet* est quasi *Scire licet*. Vsurpatur pro *Certe*, aut *Videlicet*. *S'intende. Per certo*. Cic. 10. Fam. 26. *Scilicet* id agitur, utrum hac petitione, an proxima praetor fias. Id. At. 4. 6. De Lentulo *scilicet* sic fero, ut debeo. Id. ib. Quo dolore esse debeo? Quo sum *scilicet*.

Scilicet per ironiam.

2. Non raro usurpatur per ironiam. Cic. Rab. Per. 5. *Scilicet* tibi graviorem dolorem patrui tui mors attulit, quam C. Graccho fratris. *Sì per certo*. Id. 4. Ver. 58. *Scilicet* expectamus legitimum illud quinquennium. *Messersi, buono, so dire*. Id. At. 13. 34. Id populus curat *scilicet*. *Appunto ti so dire*.

CAPVT CLXXIII.

De Adverbio Secvs.

1. *Secus* idem est, quod *Aliter*. Cic. Brut. 85. Nemo dicet *secus*. Id. 6. Fam. 4. Etsi nonnullis id ipsum videatur *secus*. *Altrimenti*. *Alcuni l' intendano diversamente*.

Secus pro *Male*.

2. Interdum negandi vim habet. Cic. Pis. 28. Recte, an *secus*, nihil ad nos. Id. 3. Fin. 13. Nobis aliter videtur, recte, *secus* ne, etc. *Bene, o male*. Id. At. 1. 19. Affirmat a se nihil cuiquam de te *secus* esse dictum. *Non aver parlato di te men che bene*. Id. 3. 6. De tuo in me animo iniquis *secus* existimandi videris nonnihil loci dedisse. *Di pensare sinistramente*.

Secus ac, Ac si, Atque, Quam.

3. Saepe adsciscit *At*, *At si*, *Atque*, *Quam*. Cic. Planc. 1. Cuius ego salutem *non secus ac* meam tueri debeo. *Non altrimenti, che*. Id. Mur. 4. Non *secus ac si* meus esses frater. Id. Or. 14. Dicendum aliquando *secus*, *atque* in tradenda arte dici solet. Id. At. 6. 2. Mihi autem

erit maxime curae, ne quid fiat *secus quam* volumus. Id. Or. 20. Ab his non multo *secus, quam* a poetis haec eloquentia, quam quaerimus, revocanda est.

Admonitio.

4. *Non secus ac* usurpatur insequente consonante. *Non secus atque* insequente vocali. *Non secus quam* tum insequente consonante, tum insequente vocali. V. *Ac*, Et *Atque*.

Multo secus, Longe secus.

5. *Secus* eleganter coniungitur cum *multo*, et *longe* more comparativorum. Cic. Mil. 10. Hora fere undecima, aut non *multo secus*. Id. 2. Or. Haec sunt *longe* secus.

CAPVT CLXXIV.

De Praepositione Secvndvm.

1. Praepositio *Secundum*, a *Secus*, vel *Sequor* ducta est; proprie autem est *Praeter*. Cic. At. 16. 8. An iret ad tres legiones Macedonicas, quae iter *secundum mare* superum faciunt. *Lungo il mare Adriatico*. Id. At. 8. 19. *Si secundum mare* ad me ire coepisset, confestim in Samnium ad me venturum. *Lungo la marina.*

Secundum pro *Post.*

2. Plerumque pro *Post* usurpatur. Cic. At. 3. 12. Spem ostendis *secundum comitia. Subito fatti i comizi.* Id. 1. Or. 62. Sed opinor *secundum hunc diem. Infin a domani.* Id. Vatin. 6. *Secundum ea* quaero, servaris ne in eo fidem. *Conseguentemente*. Id. 2. Ver. 11. Tua ratio est, ut *secundum binos ludos* mihi respondere incipias; mea, ut ante primos ludos comperendinem. *Passati i due giuochi.*

3. Saepe *Secundum* usurpatur pro *Post*; idest secundo loco. Cic. 3. Or. 58. In actione *secundum vocem* vultus valet. Idest, primas vox tenet, secundas vultus. *Dopo la voce*. Id. 2. Off. 3. *Secundum Deum* homines hominibus utiles esse possunt. *Dopo Dio*. Id. 1. Acad. 4. Quibus ille *secundum fratrem* plurimum tribuebat. Id. At. 12. 16. *Secundum te* nihil est mihi amicius solitudine. *Dopo te non ho cosa più amica del ritiramento.*

Secundum pro *Ex praescripto.*

4. *Secundum* convenientiam designat. Cic. 3. Off. 5. Societas maxime est *secundum* naturam humani generis. Id. ib. Rationi omnes parebunt, qui *secundum* naturam volent vivere.

CAPVT CLXXV.

De Coniunctione Si.

1. Coniunctio *Si*, ut a vulgato usu discedamus, interdum usurpatur pro *Quandoquidem*. Ter. And. 1. 5. *Si* te in germani fratris dilexi loco. Virg. 6. Aen. *Si* fratrem Pollux alterna morte redemit. Cic. 1. Phil. *Si* illustrantur, *si* erumpunt omnia. *Poichè. Attesochè. Essendo che.*

Si pro *An.*

2. *Si* pro *An* rarum est. Cic. 2. Or. 70. Vide, inquit, Scaure, mortuus rapitur, *si* potes esse possessor. Id. 2. Div. 34. Dicito, *si* pascuntur aves. Plin. Paneg. Cogitemus, *si* etc. Adde Horatium 1. ep. 3. et 6.

Admonitio.

3. *Velim scire*, *Nescio*, *Haud scio*, *Quaero*, *Dubito*, et alia eiusmodi, nisi praecedat negatio, pro *Si* requirunt *An*, *Ne*, *Vtrum*, *Numquid*. Cic. 13. Fam. 1. *Nescio*, *an* ignoscendum sit huic. *Non so, se a costui si debba perdonare.* Id. 5. Fin. Quod *haud scio*, *an* recte dixerim. Id. 9. Fam. 26. Illud vero te putabat esse *quaesiturum*, unum caelum esset, *an* innumerabilia. Id. At. 5. 6. *Dubito* Romae *ne* sis, *an* iam profectus. *Dubito, se tu sii a Roma, o pur già ti sii partito.* Lege *Vtrum*, et *Num.*

Si postpositum.

4. *Si* eleganter pronominibus praecipue postponitur. Cic. Or. Hoc *nos si* facere velimus. Id. 7. Fam. 17. Tantum moneo, *hunc si* amiseris, te esse nullum unquam reperturum. Id. 14. Fam. 22. Nos quotidie tabellarios vestros expectamus, *qui si* venerint, fortasse erimus certiores, quid nobis faciendum sit. Id. Quin. 16. *Pecuniam si* cuipiam fortuna ademit.

Si pro *Etiamsi.*

5. Interdum pro *Etiamsi*, Ter. Eun. 1. 1. Redeam? non, *si* me obsecret. *Ancorchè mi preghi.* Plaut. Merc. 4. 2. Decem *si* vocasset ad caelum summos viros, nimium obsonavit. Cic. Quin. 25. Et mehercule, *si* nihil diceret, tacito officio me moveret. *Quantunque. Con tutto che.*

Si cum *Tamen*, vel *Profecto*, *Vero*, *Certe.*

6. Nonnunquam adsciscit *Tamen*, vel *Profecto*, aut aliquid eiusmodi. Cic. Sen. 11. Quae *si* exequi nequirem, *tamen* me lectulus meus oblectaret ea ipsa cogitantem. Id. Vn. Atqui, *si* pulcher est hic mundus, *si* probus artifex, *profecto* speciem aeternitatis imitari voluit. Id. 7.

Fam. 34. Quod *si*, ut volumus, exceperimus, ego *vero* multam salutem et foro dicam, et curiae. Id. At. 2. 56. *Si* ulla res est, quae bonorum animos vehementius possit intendere, haec *certe* est. *Se ci è cosa, che possa ec. questa ti so dire ch'ella è tale.*

Si minus cum *At*, *Tamen*, *Attamen*, *Certe*, *At certe*, *At saltem*.

7. *Si minus* pro *Si non* iungi solet cum *At*, *Tamen*, *Attamen*, *Certe*. Cic. 7. Ver. 27. *Si minus* supplicio afici, *at* custodiri oportebat. *Se non castigarli, almeno tenerli in prigione.* Id. Cluen. 6. Non timuisse *si minus* vim Deorum, hominumque famam, *at* illam ipsam noctem Id. 9. Fam. 17. *Si minus* contigerit, *tamen* non possum eum non diligere Id. 2. Fam. 6. Nostram suffragationem *si minus* potentem, *at* probatam *tamen*, etc. *Se non, ma pure.*

Si minus absolute.

8. *Si minus* interdum subiicitur, absoluteque ponitur. Cic. Syl. 29. Conceditis, ut nobis libertatem retinere liceat, *si minus* dignitatem. *Se non la riputazione.* Id. At. 13. 1. Si hortos inspexeris, dederis mihi, quod ad te scribam; *si minus* scribam tamen aliquid. *Se no ti scriverò ad ogni modo qualche cosa.*

Si cum *Si minus*, vel *Si non*.

9. Particulae *si* aliquando respondet *Si minus*, vel *Si non*. Cic. At. 3. 19. Me, *si* putas te istic visurum, expecta, *si minus*, invise. Id. 7. Fam. 3. *Si* haec civitas est, civis sum ego; *si non*, exul sum.

Si non pro *Si minus*.

10. *Si non* pro *Si minus* barbarum non est, si recte adhibeatur. Cic. At. 1. 13. Vt qui nummos ex tribu pronunciaverit, *si non* dederit, impune sit. Id. 16. Fam. 24. A flamma, *si non* potes omne, partem aliquam velim extorqueas. Id. Or. 28. Is magnus est orator, *si non* maximus.

Si non, cum *At*, *Attamen*, *Certe*, *At certe*, *At saltem*.

11. *Si non* pro *Si minus*, assumit *At*, *Attamen*, *Certe*, *At certe*, *At saltem*. Cic. 6. Fam. 23. Eorum desiderium *si non* aequo animo, *at* forti feras. Id. 9. Fam. 6. Cum spe, *si non* optima, *at* aliqua tamen vivere. *Se non ottima, pur almen alcuna.* Id. Or. 5. Quae *si* imitari, atque exprimere *non* possumus, *attamen*, qualis esse debeat, poterimus fortasse dicere. Id. At. 3. 15. *Si non* plus

ingenio valebas, quam ego; *certe* timebas minus. Id. 15. Fam. 15. Putaremus *si non* totam causam, *at certe* nostrum iudicium definiri. Id. 9. Fam. 8. Vtinam aliquo, *si non* bono, *at saltem* certo statu civitatis, haec inter nos studia exercere possemus.

Admonitio.

12. Cum sequitur *At*, *Certe*, vel aliquid eiusmodi, non usurpatur *Nisi*, sed *Si non*, vel *Si minus*.

Si non pro *Nisi.*

13. *Si non* interdum ponitur in iis locis, quae particulam *nisi* postulare videntur. Cic. 2. Agr. 26. Vident agros sibi esse, *si non* vendiderint, relinquendos. Id. Rosc. Com. 1. Scripsisset ille, *si non* iussu huius expensum tulisset.

Si maxime concedentis.

14. *Si maxime* concedentis est. Cic. 4. Ver. 68. Neque enim *si maxime* statuae deiectae essent, eas ego possem vobis iacentes ostendere. *Quantunque fossero gittate in terra.* Id. Quin. 10. *Si maxime* velim. *Posto ch'io volessi. Con tutta la voglia ch'io ne avessi.*

Si nihil aliud pro *Si non aliud.*

15. *Si nihil aliud* pro *Si non aliud* dici solet. Cic. 3. Ver. 58. Hic venit in iudicium *si nihil aliud*, saltem ut, etc. *Se non altro. Se non per altro, almeno.*

Si quisquam profecto.

16. *Si quisquam* adsciscit *Profecto*, aut aliquid eiusmodi. Cic. 15. Fam. 4. *Si quisquam* fuit unquam remotus, etc. ego *profecto* is sum.

Si quaeris.

17. *Si quaeris* usurpari solet in iis rebus, quas scire, ad eum, quicum agimus, non magnopere pertineat. Cic. 3. Off. 20. Ea res, *si quaeris*, magno ei honori fuit. *Se tu ti curi di saperlo.* Id. 7. Fam. 2. Omnino, *si quaeris*, ludi apparatissimi, sed non tui stomachi. *Se tu vuoi saperlo. Se tu vuoi ch'io te lo dica.*

Si quidem pro *Si.*

18. *Si* aliquando assumit *quidem*, nec tamen significationem mutat, sed auget. Cic. Pis. 16. Qui latrones igitur, *si quidem* vos consules? Id. Planc. 8. Tui municipes pauci sunt, *si quidem* cum Atinatibus conferantur.

Siquidem pro *Quandoquidem.*

19. *Siquidem* idem est, quod *Quandoquidem.* Cic. 1.

Tusc. 1. Antiquissimum e doctis genus est poetarum: *siquidem* Homerus fuit, et Hesiodus ante Romam conditam. Id. 9. Fam. 12. Gratulor Baiis nostris, *siquidem*, ut scribis, salubres repente factae sunt. *Poichè. Giacchè.*

Siquidem pro *Si tamen.*

20. Alias distrahitur et significat *si tamen*. Cic. Flac. 7. O morem praeclarum, quem a maioribus accepimus, *si quidem* eum teneremus. *Se pur noi lo mantenessimo.* Id. 2. Cat. 4. O fortunatam rempub. *si quidem* hanc sentinam huius urbis eiecerit. *Se però.*

Siquidem pro *Enim.*

21. Aliquando usurpatur pro *Enim*. Cic. Mur. 11. Summa est utilitas in iis, qui militari laude antecellunt: siquidem eorum consilio, etc.

Si Diis placet indignantis.

22. *Si Diis placet* indignantis est. Cic. 3. Or. 24. Etiam Latini, *si Diis placet*, hoc biennio dicendi magistri extiterunt. *Se 'l credo. S'ella è da credere.* Id. 5. Tusc. 10. Qua gloria commotus Epicurus exoritur, cui etiam, *si Diis placet*, videtur semper sapiens beatus. Id. Flac. 38. Nimiae pietatis, et summi amoris in patriam nos poenas, *si Diis placet*, sufferamus. *S' a Dio piace. So dire.*

Si quid.

23. *Si quid* pro *Si aliquid* vulgare est, et Latinis scriptoribus familiarissimum. Ibi tamen animadversione dignum est, ubi adverbii loco usurpatur. Liv. 3. 22. *Si quid* inclementius in te invectus sum.

Sin pro *Sed si.*

24. *Sin* est *Sed si*, et saepe ponitur post *Si*. Cic. 7. Fam. 12. *Si* plane a nobis deficis, moleste fero; *Sin* Pansae assentari commodum est, agnosco. *Ma se.* Id. At. 5. 8. Tu, *si* modo es Romae, vix enim puto, *sin* es, hoc vehementer animadvertas velim. *Ma se tu ci sei.*

Sin autem, Sin minus, Sin aliter.

25. *Sin*, cum subiicitur, saepe adsciscit *Autem*, interdum *Minus*, aut *Aliter*. Cic. At. 10. 6. Si vir esse volet, praeclara Synodia; *sin autem*, erimus nos, qui solemus. Id. 11. Fam. 14. Si ita est, omnia faciliora; *sin aliter*, magnum negotium. *Ove così non fosse.* Id. Q. Fr. 2. 8. Si perficiunt, optime; *sin minus*, ad nostrum Iovem revertamur.

Sin autem non praecedente *si.*

26. *Sin autem* adhibetur etiam non praecedente *si*. Cic.

1. Off. 34. *Sin autem* libidinum etiam intemperantia accesserit, ipsa senectus concipit dedecus.

CAPVT CLXXVI.

De Coniunctione SIVE, et SEV.

Sive semel positum.

1. *Sive* ex *Si*, et *Ve* enclitica conflatum, interdum semel ponitur. Cic. At. 8. 3. Quid perturbatius hoc ab urbe discessu, *sive* potius turpissima fuga? Id. Q. Fr. 1. 1. Contraque te erigas, ac resistas, *sive* etiam obsistas negotiis.

Sive bis, et saepius iteratum.

2. Alias bis, et saepius iteratur. Cic. Sex. 51. Venio ad comitia *sive* magistratuum, *sive* legum placet. Id. 2. Leg. 1. Illo loco uti libenter soleo, *sive* quid mecum cogito, *sive* aliquid scribo. Id. Q. Fr. 1. 2. *Sive* tua natura paulo acrior, *sive* quaedam dulcedo iracundiae, *sive* dicendi sales valuissent.

Sive, *Sive non*.

3. Cic. 12. Fam. 2. *Sive* referent ad me, *sive non*; mea tamen tibi benevolentia, fidesque praestabitur. Id. Fat. 12. *Sive* adhibueris medicum, *sive non*, convalesces.

Seu bis, vel saepius repetitum.

4. *Seu* ex *Sive* contractum est; ac saepe iteratur. Cic. Quin 8. Quemadmodum solent homines nobiles, *seu* recte, *seu* perperam facere coeperunt, in utroque excellunt. Liv. 21. 7. In tantas brevi creverant opes, *seu* maritimis, *seu* terrestribus fructibus, *seu* multitudinis incremento, *seu* sanctitate disciplinae.

Seu cum *Sive*.

5. Miscetur interdum cum *sive*. Caes. 2. B. C. 27. *Seu* vere, quam habuerunt opinionem, perferunt, *sive* etiam auribus Vari serviunt. Plaut. Stich. 3. 1. *Sive* ego taceam, *seu* loquar, scio scire te.

Seu semel positum.

6. Interdum semel ponitur. Cic. Quin. 25. O fortunatum hominem, qui huiusmodi nupcios. *seu* potius Pegasos habet.

CAPVT CLXXVII.

De Adverbiis Sic, Sicvt, et Siccine.

Sic ut, similitudinis.

1. *Sic ut* saepe similitudinem declarat. Cic. 13. Fam. 1. Pomponium *sic* amo, *ut* alterum fratrem. Id. At. 5. 18. Ego tui Bruti rem *sic* ago, *ut* ipse non ageret.

Sic ut si, Sic quasi, Sic tanquam.

2. Cic. 2. Fam. 14. Eius negotium *sic* velim cures, *ut si* res esset tua. *Come se fosse cosa tua.* Id. Sen. 8. Quas quidem *sic* avide arripui, *quasi* diuturnam sitim explere cupiens. Id. 13. Fam. 70. Apud eum *sic* fui *tanquam* domi meae. *Sono stato in casa sua, come in casa propria.*

Sic ut pro *Adeo ut.*

3. Alias *Sic ut* est *Adeo ut.* Cic. 1. Nat. Deor. 23. Multas gentes *sic* immanitate efferatas, *ut*, etc. Id. 15. Fam. 31. Id mihi *sic* erit gratum, *ut* gratius esse nihil possit. *Tanto mi sarà grato, che nulla più.* Id. 13. Fam. 1. *Sic* a me hoc contendit, *ut* nihil unquam magis. *Con tant'istanza, che.*

Sic quemadmodum, Sic ne, Sic ut ne quidem.

4. Cic. post red. ad Quir. 9. *Sic* ulciscar singula genera, *quemadmodum* a quibusque sum provocatus. Col. 1. 6. Stabula *sic* ordinentur, *ne* quis humor influere possit. Cic. Quin. 21. Quem tu a puero *sic* instituisti, *ut* nobili *ne* gladiatori *quidem* cederet.

Sic, secus.

5. *Sic* cum *Secus* interdum iungitur. Cic. 1. Leg. 17. Illa, quae aliis *sic*, aliis *secus*, nec semper uno modo facta videntur, ficta esse dicimus. *Ad altri in un modo, ad altri in un altro.*

Sic sum prò *Ita factus sum.*

6. *Sic sum* pro *Sic factus sum* eleganter dicitur. Ter. Phor. 3. 2. *Sic sum*, si placeo. *Io son così fatto.* Plaut. Aul. 2. 4. Quid tu vis? *sic sum*, nt vides. *Io son fatto, come tu mi vedi.* Huc spectant illa: Ter. Phorm. 1. 2. *Sic est* ingenium, pro *huiusmodi. È un cervello così fatto.* Cic. Rosc. Com. 10. *Sic est* vulgus, ex veritate pauca, ex opinione multa aestimat. *Il volgo è così fatto.* Id. Rosc. Am. 30. *Sic vita hominum est*, ut ad maleficium, etc. *Tal'è il viver degli uomini.*

Sicut ita, Sicut item, Sicut sic.

7. *Sicut* etsi conflatum ex *Sic*, et *Vt*, usurpatur interdum pro simplici *Vt*, et adsciscit *Ita*, *Item*, *Sic*. Cic. Mil. 11. Haec, *sicut* exposui, *ita* gesta sunt. Id. Quin. 21. *Sicut* tu semper summe concupisti, *item* volebat Alphenus. Id. Cluen. 2. *Sicut* aliis in locis parum firmamenti, et parum virium veritas habet; *sic* in hoc loco falsa invidia imbecilla esse debet.

Admonitio.

8. Frequentius tamen, cum similitudo significatur, usurpatur simplex particula *Vt*, sequente *Ita*, *Sic*, *Item*, etc. Cic. 2. Phil. 22. *Vt* in seminibus causa est arborum, et stirpium, *sic* huius luctuosissimi belli semen tu fuisti. Id. 2. Or. 65. *Vt* sementem feceris; *ita* metes. Vide *Vt* pro *Quemadmodum*.

Non sicut, sed ut.

9. Cic. Am. 2. *Non sicut* vulgus, *sed ut* eruditi solent appellare sapientem.

Sicut, absolute.

10. Interdum *Sicut* absolute ponitur. Cic. Q. Fr. 1. 1. Cum iam tibi Asia, *sicut* unicuique sua domus, nota esse debeat.

Siccine.

11. *Siccine* componitur a *sic*, et *ne*. Solet autem adhiberi interrogando, et exprobrando. Cic. Flac. 33. *Siccine* tu auctor etc. Liv. 4. 16. *Siccine* vestrum militem, ac praesidem sinitis vexari ab inimicis?

CAPVT CLXXVIII.

De Nomine Similis, et Adverbio Similiter.

Similis cum ac, at si, atque, ut si, tanquam si, ec.

1. *Similis* saepe quidem iungitur genitivo, vel dativo casui, ut passim exempla declarant, non raro tamen copulatur cum *At si*, *Atque*, *Vt si*, *Tanquam si*, *At*, *Et* Cic. 4. Fin. 12. Nec, si ille sapiens, ad tortoris equuleum a Tyranno cogatur, *similem* habeat vultum, *ac si* ampullam perdidisset. Id. 5. Fin. 14. Itaque *similis* finis erit *boni*, *atque* antea fuerat. Id. de Sen. 6. *Similes* sunt, *ut si* qui gubernatorem in navigando agere nihil dicant. Id. 2. Div. 64. *Similes* sunt Dii, etc. *tanquam* si Poeni in senatu nostro sine interprete loquerentur. Liv. 6. 28. Iactabant *similem* fugam fore, *ac* bello Gallico fuerit. Cic.

5. Tusc. 3. Pythagoras respondit, *similem* sibi videri vitam hominum, *et* mercatum eum, qui etc.

Similis differt a *Par.*

2. Cavendum est, ne *Similis* cum *Par* confundatur; *Similis* enim convenientiam significat, *par* aequalitatem. Liv. 45. 44. *Similia* omnia magis, hominibus, quam *paria.*

Similiter, At si, Atque, Vt si.

3. *Similiter* quoque iungitur cum *At si, Atque, Vt si.* Cic. 3. N. D. 3. *Similiter* facis, *ac si* me roges, cur te duobus contuear oculis. *Tu fai appunto, come se.* Id. 1. Phil. 4. Neque vero illum *similiter*, *atque* ipse eram, commotum esse vidi. Id. 1. Off. 25. *Similiter* facere eos, *ut si* nautae inter se certarent, quis eorum potissimum navim gubernaret.

Similiter ut.

4. *Similiter ut* est apud Col. 7. 5. Ovem pulmonariam *similiter ut* suem curare convenit. Et 8. 8. *Similiter ut* gallinae sarciuntur.

Similiter absolute pro *Item.*

5. Raro absolute ponitur pro *Item*, aut *Eodem modo.* Cic. 2. N. D. 8. *Similiter* effici potest, sapientem esse mundum, *similiter* beatum, *similiter* aeternum. Id. 1. Or. *Similiter* petes a Crasso, ut, etc. *Similmente.* Id. Leg. Man. 8. Ita reputo, a nemine istorum ex hoc loco *similiter* esse laudatum Lucullum. *Simigliantemente, Egualmente.*

CAPVT CLXXIX.

De Adverbio Simvl.

1. *Simul* idem est, quod *Vna*, aut *Pariter.* Cic. At. 3. 10. Propter propinquitatem totos dies *simul* eramus. Id. 3. Or. 3. Et cum rep. pariter vixisse, et cum ea *simul* extinctus esse videtur.

Simul cum.

2. Saepissime assumit *Cum.* Cic. Quod si cui *simul* animus *cum re* concidit. *Ha perduto l'animo insieme con la roba.* Id. Dom. 7. Senatus auctoritas *simul mecum* reducta est. Id. ibid. c. 30. Volaterrani, etc. fruuntur *nobiscum simul* hac civitate. *A par di noi.* Id. Font. 11. Nisi aliquoties ex accusatoribus *vobiscum simul* audissem. *Insieme con esso voi.*

Simul, iteratum.

3. Interdum iteratur. Liv. 1. 9. Adeo omnes *simul* spernebant, *simul* tantam in medio crescentem molem sibi, ac posteris suis metuebant. Id. 23. 30. Namque Gelo maximus stirpis, contempta *simul* senectute patris, *simul* post Cannensem cladem Romana societate, ad Poenos defecit.

Simul pro *simul ac.*

4. Saepe usurpatur pro *Simul ac*, praetermisso *Ac* brevitatis gratia. Cic. 4. Acad. 27. *Simul* inflavit tibicen, carmen agnoscitur. *Subito che ha cominciato a sonare il piffero.* Id. At. 2. 20. *Simul* quid erit certi, scribam ad te. *Come ci sarà cosa certa.*

Simul ac; Simul ac primum; Simul atque; Simul ut.

5. Plerumque tamen assumit *Ac*, *Ac primum*, *Atque*, *Vt*. Cic. 1. N. D. 38. *Simul ac* mihi collibitum est, praesto est imago. *Subito che me ne vien voglia.* Id. 3. Ver. 13. *Simul ac primum* occasio visa est. Id. Rosc. Am. 10. Quod is *simul atque* sensit, de amicorum cognatorumque sententia Romam confugit. *Del che come si accorse. Non sì tosto si avvide, che.* Idem 2. Fin. 11. Omne autem animal, *simul ut* ortum est, et seipsum, et omnes partes suas diligit. Id. At. 10. 4. *Simul ut* videro Curionem. *Subito che.*

Cum *Statim*, *Illico*, *Continuo.*

6. Interdum ad maiorem rei celeritatem significandam adiicitur *Statim*, *Illico*, aut aliquid eiusmodi. Cic. 6. Fam. 19. *Simul ut* accepi a Seleuco tuas litteras, *statim* quaesivi. *Com'io ebbi ricevute le tue*, *subito.* Id. 3. Ver. 10. Verres, *simul ac* tetigit provinciam, *statim* Messanam litteras dedit. *Non prima giunse*, *che.* Id. 4. Ver. 6. Qui, *simul atque* ei provincia Sicilia sorte obvenit, *statim* Romae, etc. Id. Mur. 10. *Simul atque* increpuit suspicio tumultus, artes *illico* nostrae conticescunt. Id. 6. Ver. 21. *Simul atque* in oppidum quodpiam venerat, mittebantur illi *continuo* Cibyratici canes. *Appena era arrivato, che.*

Simul pro *Deinde*, vel *Item.*

7. Interdum usurpatur pro *Deinde*, vel *Item*. Cic. Q. Fr. 1. 1. *Simul* illud nesciebat. Id. Balb. *Simul* et illud cogita. Id. Rosc. Am. Et *simul* tibi veniat in mentem, etc. *E parimente.*

Simul quod, quia, ut, ne.

8. Adsciscit autem interdum *Quod, Quia, ut ne.* Cic.

1. Fam. 7. *Simul quod* video, non ut antehac putabam, novitati esse invisum meae. Sallust. Catil. *Simul quia* vobis eadem bona, malaque esse intellexi. Cic. 3. Ver. 77. *Simul ut* esset poena, quod alterius patroni testamento obtemperasset. Sallust. Iugurth. *Simul ne* per insolentiam quis existimet memet studium meum laudando extollere.

CAPVT CLXXX.

De Adverbio Sodes.

1. *Sodes* dictum est, quasi *si audes*. Sed usurpatur pro *Quaeso*, vel *Si vis*. Horat. 1. 7. Vescere *sodes*. Id. ad Pis. Corrige *sodes* Hoc, dicebat, et hoc. Cic. At. 7. 3. Tartesium mihi istum exeunti iube *sodes* nummos curare. *Di grazia*. Var. 3. R. R. 9. De gallinis dic *sodes*. *Se ti piace*.

CAPVT CLXXXI.

De Adverbio Statim.

1. *Statim* a stando dictum, significat *Illico*. *Di botto*. *Subito*. Cic. At. 12. 19. Philippus, ut me salutavit, *statim* Romam profectus est. *Senza fermarsi punto*. *Senza più*. Id. Ar. resp. 1. Haud potest a me gravioribus verbis vulnerari, quam est *statim* in facto ipso a gravissimo viro P. Servilio confectus, ac trucidatus. *Incontanente*. Id. Or. 10. Itaque *statim* hoc sum aggressus, Catone absoluto.

Statim ut, Statim atque.

2. *Statim ut* satis usitatum est. Cic. 1. Fam. 9. *Statim ut* ille Praetor est factus. *Subito che*. Id. Quin. 18. Quaesivit a te, *statim ut* Romam rediit Quintius. *Tosto che*. Id. 2. Fam. 13. Meque ab eo diligi *statim* coeptum esse, *ut* simultatem deposuimus, sensi. Rarius assumit *Atque*.

Statim, simul ut; Statim, simul ac.

3. Interdum adsciscit *Simul ut*, vel *Simul ac*. Cic. At. 10. 4. Ego ad te *statim* habeo, quod scribam, *simul ut* Curionem videro. Id. At. 15. 12. *Statim* se iturum, *simul ac* ludorum apparatum iis, qui curaturi essent, tradidisset. *Così tosto, come avesse dato, ec. egli subito se ne andrebbe.*

Statim a, Statim post.

4. Suet. Caes. 85. Plebs *statim a* funere ad domum Bruti et Cassii cum facibus tetendit. Id. Vesp. 11. *Sta-*

tim ab initio principatus usque ad exitum. Id. Aug. 83. Exercitationes campestres equorum, et armorum *statim post* civilia bella omisit.

CAPVT CLXXXII.

De Praepositionibus Svb, Svbter, et Svbtvs.

1. *Sub* contrarium habet *Supra*; et regit sextum casum, cum statum significat, quartum, cum significat motum. Cic. 2. N. D. 37. Homines *sub terra* habitantes. Id. 2. Phil. 9. Nisi se *sub scalas* tabernae librariae coniecisset.

Sub pro *Statim post.*

2. *Sub* saepe usurpatur pro *Secundum*, idest *Statim post*, et quartum casum regit. Cic. 10. Fam. 16. *Sub eas litteras* recitatae sunt tuae. *Subito dopo quelle.* Liv. 22. 47. *Sub* equestris *finem* certaminis coorta est peditum pugna. *Intorno la fin della giostra. Al fine della giostra.* Id. 23. 15. *Sub adventum* Praetoris Rom. Poenus agro Nolano excessit. *All'arrivare. In sull'arrivo. Colà intorno all' arrivo.*

Sub lucem, sub noctem, sub vesperam.

3. *Sub lucem, sub noctem, sub vesperam*, est *Incipiente luce, nocte, vespere.* Liv. 9. Qui *sub lucem* apertis portis urbem ingrederentur. *Al far del giorno. In sul far del giorno.* Id. 27. 15. *Sub ortum* ferme lucis, nullo obvio armato, in forum perveniunt. *Nel cominciar del giorno. Nell'aurora, o in su l'aurora. All'alba.* Caes. B. C. 28. Pompeius *sub noctem* naves solvit. *In sul far della notte.* Id. 2. B. G. 33. *Sub vesperam* Caesar portas claudi, militesque ex oppido exire iubet. *In sul far della sera. Sull'imbrunir del cielo. Inverso la sera, In su la sera. In sul vespro.*

Sub idem tempus.

4. *Sub idem tempus*, est *per idem tempus*, Liv. 1. 22. Vtrinque legati fere *sub idem tempus* ad res repetendas missi. *In sull'istesso tempo. Sotto l'istesso tempo. Intorno allo stesso tempo.*

Sub dio, vel *sub divo.*

5. *Sub dio*, vel *sub divo*, est *Sub caelo*, vel *aere. Allo scoperto, al sereno. A cielo scoperto.* Cic. 3. Ver. 19. In sylva disposita signa *sub dio* vidimus. Var. 3. R. R. 4. Idoneus sub *dio* capiendus est locus cochleariis. Col. 1. 8. Nullus dies tam intolerabilis est, quo non *sub divo* tractari aliquid possit.

Sub aspectum, sub sensus cadere.

6. *Sub aspectum cadere*, est aspici posse; *sub sensus cadere*, sentiri posse, et cetera eodem modo. Cic. Vn. Caelum *sub aspectum, et tactum cadit. È visibile, e palpabile.* Id. 1. Acad. 8. *Sub sensus cadit.* Id. Vn. *Sub intelligentiam cadit. È intelligibile.* Id. 3. Fin. 18. *Sub iudicium* sapientis, et *delectum cadunt.*

Sub pro *circa.*

7. *Sub* pro *circa* sextum casum regit, et aliquando etiam quartum. Caes. B. G. 8. 9. *Sub discessu* tuo. Suet. Ner. 54. *Sub exitu* vitae Nero palam voverat, etc. *Verso il fine della sua vita.* Suet. Aug. 16. *Sub horam* pugnae tam arcto repente somno devinctus est, ut etc. V. n. 3.

Sub metaphorice.

8. Cic. Arch. 10. Sylla iussit poetae praemium tribui *sub* ea conditione nequid postea scriberet. Liv. 25. 4. *Sub* Annibale magistro omnes belli artes edoctus. Id. 2. 12. Cum *sub* regibus esset.

Subter.

9. *Subter* contrarium habet *supra*. Cic. 3. Or. 5. Qui omnia haec, quae supra et *subter*, unum esse dixerunt. *Sotto, e sopra.* Id. 6. Rep. 4. Deinde *subter* mediam fere regionem sol obtinet. Id. 1. Tusc. 10. Plato iram in pectore, cupiditatem *subter praecordia* locavit. Id. 5. Tusc. 1. Virtus omnia, quae cadere in hominem possunt, *subter se* habet. *Tien sotto di se.*

Subtus.

10. *Subtus* idem significat, ac *subter*, sed absolute usurpari solet. Var. 2. de R. R. 9. Canes debent esse labris subnigris, aut rubicundis, neque resimis superioribus, neque pendulis *subtus*, mento suppresso. Lucr. 6. Extemplo *subtus* frigescit terra, coitque.

CAPVT CLXXXIII.

De Svbinde.

Subinde pro *identidem.*

1. *Subinde* est *identidem*. Liv. 3. 17. Ego *subinde* suggeram, quae vendatis. *Anderò di quando in quando suggerendo. Passo passo.* Id. 4. 44. *Subinde* ab eisdem tribunis mentio in senatu de agris dividendis illata est. *Di quando in quando. A tempo a tempo. Di tempo in tempo. Tratto tratto.*

Subinde pro *post*, seu *deinde*.

2. Item usurpatur pro *post*, seu *deinde*. Vellei. hist. 1. 7. Qui dicit Capuam ab iisdem conditam, *subinde* Nolam. Suet. Aug. 95. Circulus orbem solis ambiit, ac *subinde* Iuliae monumentum fulmine ictum est.

CAPVT CLXXXIV.

De Praepositione Svper, et Svpra.

1. *Super*, contrarium fere habet *sub*, aut *subtus*. Cic. Q. Fr. 3. 1. Tectum, quod *super conclavia* non placuerat. Id. 2. Leg. 26. Demetrius *super* terrae *cumulum* noluit quid statui, nisi columellam. Id. 2. Fin. 18. Si scieris velle imprudentem *super aspidem* assidere.

Super pro *De*.

2. Interdum usurpatur pro *De*, regitque ablativum. Cic. At. 14. 25. Simulque cogites quid nobis agendum sit *super legatione*. *Intorno alla legazione*. Id. At. 16. 6. *Hac super re* scribam ad te Rhegio. *Sopra di questo*. *Intorno a ciò*. Virg. 2. Aen. Multa *super Priamo* rogitans, *super Hectore* multa.

Super pro *Praeter*.

3. *Super* pro *praeter* Livianum est. Liv. 2. 27. *Super haec* timor incessit Sabini belli. *Oltre a ciò*. *Oltre di ciò*. Id. 28. 46. Punicum exercitum *super morbum*, etiam fames affecit.

Supra, ὑπὲρ.

4. *Supra*, contrarium habet *Sub*, *Subter*, aut *Infra*; et eundem casum postulat, sive motui serviat, sive statui. Cic. 2. N. D. 45. Mare *supra terram* est. Id. 6. Rep. 4. *Supra lunam* sunt omnia aeterna. Id. 2. N. D. 37. Si essent, qui sub terra semper habitassent, nec exissent unquam *supra terram*. Id. 9. Fam. 26. *Supra me* Atticus, infra Verrius accubuerunt. Illa per metaphoram. Cic. 2. N. D. 13. Ratio recta *supra hominem* putanda est, Deoque tribuenda. Id. Q. F. 1. 2. Ecce *supra caput* homo levis, ac sordidus.

Supra pro *Praeter*.

5. *Supra* pro *praeter* usurpari aliquando poterit, praesertim ab Historico. Liv. 2. 18. *Supra* belli Latini *metum* id quoque accesserat.

Supra, sine casu, ἄνω.

6. Interdum ponitur, sine casu. Cic. 1. Div. 17. Cotem

illam defossam in comitio, *supraque* impositum puteal accepimus.

Supra pro *Ante*.

7. Supra nonnunquam pro *Ante* usurpatur sine casu. Cic. Caec. Ille quem *supra* deformavi, voluntarius amicus. Id. 2. Or. Illa, quam *supra* dixi. Id. 6. Fam. 12. Illa polliceor, quae *supra* scripsi.

Admonitio.

8. *Superius dixi*, et alia huiusmodi inusitata sunt, ac fortasse barbara: pro quibus illa sunt in usu, *Ante dixi*, *Supra dixi*, *Supra scripsi*. *Ho detto. Ho scritto di sopra.* Quanquam *supra* fere ad locum, *Ante* refertur ad tempus.

9. Simul illud animadverte, non inveniri apud Cic. *causa supra-dicta*, *verba suprascripta*, et similia; sed *causa, quam ante dixi; verba, quae supra scripsi*; etc.

Supra quam.

10. *Supra* interdum adsciscit *Quam*. Cic. 2. N. D. 54. Paulo *supra*, *quam* ad linguam stomachus annectitur. *Alquanto sopra al luogo, dove*, Sall. Cat. 1. Corpus patiens inediae, algoris, vigiliae, *supra quam* cuique credibile est. *Sopra, o fuor d'ogni credenza. Più là che alcuno non potrebbe credere.*

Nihil supra.

11. Cic. 14. Fam. 1. Pisonis amor in nos omnes tantus, ut *nihil supra* possit esse. *Che più non può essere. Che nulla più.* Id. At. 13. 19. Libros confeci, et absolvi; nescio quam bene, sed ita accurate, ut *nihil supra*. *Che non si può dir più.*

CAPVT CLXXXV.

De Pronomine *Talis*.

Talis ut, *Talis qui.*

1. *Talis*, saepe assumit *Vt*, vel *Qui*. Cic. Am. 3. Vita quidem *talis* fuit, vel fortuna, vel gloria, *ut* nihil posset accedere. *Che non vi si poteva aggiungere cosa alcuna.* Id. 10. Fam. 6. *Talem* igitur te esse oportet, *qui* primum te ab impiorum civium societate seiungas.

Talis ac, *Talis atque*.

2. Alias *Ac*, vel *Atque*. Cic. Vat. 4. Honos *talis* Populi Rom. voluntate paucis est delatus, *ac* mihi. Ter. Phorm. 5. 9. *Tali*, *atque* hic est, infortunio.

Talis, *qualis*.

3. Nonnunquam adsciscit *Qualis*. Cic. 1. Or. 19. Vt et

ipsis, apud quos ageret, *talis*, *qualem* se ipse optaret, videretur. Id. Sen. 8. Semper agens aliquid, *tale* scilicet, *quale* studium in superiore vita fuit. Id. 2. Off. 13. Vt *quales* sumus, *tales* esse videamur.

Tale aliquid; *Tale quiddam*; *Tale quid*; *Tale quicquam*.

4. Interdum additur *Aliquid*, aut *Quiddam*, aut *Quid*, aut *Quicquam*. Cic. At. 16. 8. Non equidem hoc divinavi, sed *tale aliquid* putavi fore. *Qualche cosa simile*. *Una simil cosa*. Id. 2. Leg. 5. Omnem legem esse laudabilem *talibus quibusdam* argumentis docent. *Con certi argomenti di questa sorta*. Liv. 5. 1. Rex, a quo *tale quid* dictum referretur. Id. 26. 31. Tantum abest, ut ipsi *tale quicquam* facturi fueritis.

Talis, absolute.

5. Cic. Cluen. 53. Vir *tali* dignitate praeditus. *Un tal personaggio*. Id. Quin. 13. Tot, *talesque* viri. *Tante*, *e tali persone*.

CAPVT CLXXXVI.

De Coniunctione TAM.

Tam; *quam*.

1. *Tam* plerumque assumit *Quam*, et comparationem continet. Cic. 5. Fam. 2. *Tam* sum amicus Reip., *quam* qui maxime. *Tanto*, *quanto ogni altro*. Id. 13. Fam. 3. *Tam* mihi gratum id erit, *quam* quod gratissimum. *La più grata cosa*, *che possa essere*. Id. Sul. 31. *Tam* sum misericors, iud., *quam* vos, *tam* lenis, *quam* qui lenissimus.

Admonitio.

2. Cum duo non tam comparantur, quam copulantur, non solet usurpari *Tam*, *Quam*, *sed Tum*, *Tum*; *Et*, *Et*; *Vel*, *vel*. Itaque non dices: Cicero declamabat *tam* Latine, *quam* Graece: sed *tum* Latine, *tum* Graece; *vel* Latine, *vel* Graece. Nec dices, *Tam* bona naturae, *quam* bona fortunae accepta referenda sunt Deo: sed bona, *et* naturae, *et* fortunae, etc. bona *vel* naturae, *vel* fortunae, etc. Item, Virtus suspicitur *tum* a bonis, *tum* a malis, non *tam* a bonis, *quam* a malis, et alia eodem modo.

Tam, *quam*, cum diversis verbis.

3. Alias in comparatione cum diversis verbis copulatur. Cic. At. 13. 20. Vellem *tam* domestica ferre possem, *quam* ista contemnere. Id. Q. Fr. 1. 1. Quae quidem non *tam* expetenda fuit, *quam* tuenda nobis est.

Tam, quam si.

4. Nonnunquam assumit *Quam si*. Cic. At. 8. 16. Quicquid mali hic Pisistratus non fecerit, *tam* gratum est, *quam si* alium facere prohibuerit. Id. 16. Fam. 1. Xenophanes hospes *tam* te diligit, *quam si* vixerit tecum. *Così ti ama, come se fosse vivuto teco.*

Admonitio.

5. *Tam*, *Quam* fere Nominibus, et Participiis adhibentur; interdum etiam verbis, nimirum cum comparatio quaedam, aut similitudo significatur. Et sane *Tam*, et *Quam* adverbia sunt similitudinis. Significant enim *Aeque ac*. Quod si nulla appareat comparatio, aut similitudo, *Tantum*, *quantum* cum verbis usurpari solet. Lege *Tantum*, *quantum*.

Tam ut, uti, ut ne, ut non.

6. Saepe adsciscit *Vt*, vel *Vti*. Cic. 6. Fam. 1. Neque, cum id faciebamus, *tam* eramus amentes, *ut* explorata nobis esset victoria. *Non eravamo sì sciocchi, che, ec.* Id. 2. Or. 90. Non essem *tam* inurbanus, ac pene inhumanus, ut ego eo gravarer, quod vos cupere sentirem. *Non sarei così mal creatò, ec.*

Interdum additur *Ne*, vel *Non*. Cic. Sext. 23. Nunquam enim erit *tam* oppressus senatus, *ut* ei *ne* supplicandi quidem, ac lugendi sit potestas. Id. At. 13. 31. Non puto *tam* expeditum negotium futurum, *ut non* habeat aliquid morae. *Talmente sviluppato.*

Tam, qui.

7. Non raro pro *Vt* recipit *Qui*. Cic. 9. Fam. 2. Quis est *tam* lynceus, *qui* in tantis tenebris nihil offendat? Id. Dom. 34. Non *tam* insolens sum, *qui* me Iovem esse dicam: non *tam* ineruditus, *qui* Minervam Iovis filiam meam esse sororem existimem.

Tam absolute, pro *Adeo*.

8. Aliquando *Tam* absolute ponitur. Cic. At. 6. 2. Graecos reprehendit, quod *tam* mare secuti sunt. Ter. And. Quandoquidem *tam* iners, *tam* nullius consilii sum. *Sì da poco, ec.*

Non tam ut, Quam ut, vel *Vt ne*,

9. *Non tam ut*, copulatur cum *Quam ut*, et *Quam ut ne*. Cic. At. 9. 2. Eundum igitur est, *nec tam ut* belli, *quam ut* fugae socii simus. Id. At. 9. 8. *Non tam ut* illa adiuvem, *quam ut* haec *ne* videam, cupio discedere. Id.

2. Or. 72. *Non tam ut* prosim causis, elaborare soleo, *quam ut ne* quid obsim.

Non tam causa, quam ut, vel *quia.*

10. *Non tam causa*, assumit *Quam ut*, vel *Quam quia* Cic. Brut. 15. *Neque tam* ulciscendi *causa, quam ut* in praesens sceleratos cives ab oppugnanda patria deterrerem. Id. Top. 1. *Non tam* vitandi mei laboris *causa, quam quia* tua id interesse arbitrabar.

Non tam propter, quam propter.

11. *Non tam propter*, adsciscit interdum *Quam propter.* Cic. At. 7. 3. *Non tam propter* periculum meum, *quam propter* vitia multa, quae ibi offendi.

Non tam quia, quam quia: Non tam quod, quam quod.

12. Cic. 3. Or. 30. De eo, *non tam quia* longum est, *quam quia* perspicuum, dici nihil est necesse. Id. Sext. 64. *Non tam* admiror, *quod* meam legem contemnat, *quam quod* etc.

Tamdiu dum, vel *quoad.*

13. *Tamdiu* plerumque adsciscit *Dum*, interdum *Quoad.* Cic. 2. Off. 12. Tiberius enim Gracchus *tamdiu* laudabitur, *dum* memoria rerum Romanarum manebit. *Sin tanto sarà lodato, sin che: ec.* Id. 9. Fam. 12. *Tamdiu, dum* tu ades, sunt oblitae sui. Id. 5. Tusc. 33. Corpus *tamdiu* gaudet, *dum* praesentem sentit voluptatem, Id. 1. Off. 1. Disces, quamdiu voles: *tamdiu* autem velle debebis, *quoad* te, quantum proficias, non poenitebit. *Sino a tanto, che tu resterai contento del profitto, che andrai facendo.*

Tamdiu, quamdiu.

14. Saepe assumit *Quamdiu.* Cic. At. 9. 4. *Tamdiu* requiesco, *quamdiu* aut ad te scribo, aut tuas literas lego. *Tanto trovo di riposo, mentre che.* Id. 3. Ver. 9. Quod accusator nolit *tamdiu, quamdiu* liceat, dicere. Id. 12. Fam. 19. Qui se oppido munitissimo, et copiosissimo *tamdiu* tenuit, *quamdiu* Parthi in provincia fuerunt. *Tutto il tempo che stettero.*

Tamdiu, quam.

15. Interdum alterum *Diu* non ponitur, sed intelligitur. Cic. Brut. 1. Vixit *tamdiu, quam* licuit in civitate bene, beateque vivere. *Per sin che. In fin che.*

Tamdiu, absolute.

16. Interdum absolute ponitur. Cic. At. 1. 2. Abs te

tamdiu nihil litterarum? Id. 2. Fam. 1. Ego te abfuisse *tamdiu* a nobis doleo.

Tam multum, Tam valde.

17. Iungitur nonnunquam cum adverbiis *Multum*, et *Valde*. Cic. 6. Ver. 43. Tametsi non *tam multum* in istis rebus intelligo, quam multa vidi. *Non m'intendo tanto di coteste cose, quante n'ho vedute.* Id. 5. de Fin. 11. *Tam valde* perhorrescere.

CAPVT CLXXXVII.

De Coniunctione Tamen.

Tamen praepositum.

1. Etsi *Tamen* plerumque subiicitur, cum antecedit *Etsi*, vel aliquid eiusmodi, interdum tamen praeponitur. Cic. At. 5. 17. Non *tamen*, etsi hoc te ex aliis audire malo, sic in provincia nos gerimus. *Non però.* Vbi *Tamen* non pendet ab *Etsi*, sed refertur ad ea, quae proxime antecedunt, quod idem usuvenit in subiectis exemplis.

Tamen, sed, certe, sed certe.

2. Nonnunquam cum *Sed*, *Certe*, *Sed certe* copulatur. Cic. At. 6. 2. Pro Appio nos hic omnia faciemus, honeste *tamen*, *sed* plane libenter. Id. 1. Fam. 7. Quem *tamen* illi esse in principibus facile sunt passi, evolare altius *certe* noluerunt. Id. At. 1. 9. Neque sum mediocriter commotus, neque *tamen* credidi, *sed certe* aliquid sermonis fuit. *Nè però prestai fede, ma per altro.*

Tamen in principio.

3. Non raro in principio collocatur. Cic. 9. Fam. 19. init. *Tamen* a malitia non discedis. *E pure stai sulla malizia.*

Tamen ne interrogantis, et urgentis.

4. *Tamen ne* interrogando instat. Cic. 7. Ver. 8. Quid si ab Apollonio aliquid commissum est, quamobrem iure in eum animadverteretur; *tamen ne* hanc rem sic agemus, ut crimini, aut invidiae reo putemus esse oportere? *Con tutto ciò.* Id. Quin. 25. Verumtamen, quid si, inquit, habet eiusmodi causam, ut, etc. *tamen ne* vereris, ut possis haec contra Hortensium contendere? Id. Dom. 19. Quid si pluribus de rebus uno sortitu retulisti? *tamen ne* arbitraris id te posse obtinere? *Per anco pensi?* Id. 1. N. D. 29. *Tamen ne* ista tam absurda defendes? *Con tutto ciò, Pur le difenderai?*

CAPVT CLXXXVIII.

De Coniunctione Tametsi.

1. *Tametsi* idem declarat quod *Etsi*. Itaque adsciscit *Tamen*. Cic. At. 9. 9. *Tametsi* iactat ille quidem suum arbitrium; *tamen* habet quiddam profecto, quod magis in animo eius insedit. Id. 3. Fam. 4. Meum studium erga te, et officium *tametsi* multis iam rebus spero esse cognitum, *tamen* in his maxime declarabo.

Tametsi, absolute.

2. Interdum absolute ponitur, omisso *Tamen*, quod idem de *Quanquam*, atque *Etsi* supra diximus. Cic. 3. Fam. 7. *Tametsi* id quidem fecerunt ridicule. Id. At. 2. 4. Facito, ut sciam; *tametsi* nimis sum curiosus. *Benchè io sono.*

CAPVT CLXXXIX.

De Adverbio Tandem.

Tandem, instantis.

1. *Tandem* proprie quidem est adverbium temporis: verum saepe vim habet instandi vehementius. Cic. 1. Cat. 1. Quousque *tandem* abutere Catilina patientia nostra? *Sin a quando mai?* Id. Flac. 10. Vtrum hic *tandem* disceptationem, et cogitationem veritatis, an innocentiae labem aliquam, aut ruinam fore putatis? Id. 1. N. D. 38. Hoc per ipsos Deos, de quibus loquimur, quale *tandem* est? Id. Rab. Posth. Quod genus *tandem* est istud ostentationis, et gloriae? *Che sorta mai è cotesta di vantarsi?* Id. 2. Cat. 1. Quo *tandem* illum moerore afflictum esse, et profligatum putatis? Id. 1. Leg. 1. Quorsum *tandem*, aut cur ista quaeris? *Per qual rispetto mai? Tandem aliquando.* Vide *Aliquando* c. 15. 4.

CAPVT CXC.

De Adverbio Tanqvam.

1. *Tanquam* saepe adverbium est similitudinis. Cic Ver. 2. Repente enim, *tanquam* serpens, te e latibulis intulisti. Id. Brut. 18. Odyssea Homeri est *tanquam* opus aliquod Daedali. Id. Sen. c. ult. Ex ista ita discedo, *tanquam* ex hospitio, non *tanquam* ex domo. Id. 2. Phil. 41. Vt istum, *tanquam* si consul esset, salutarent. *Come se.*

Tanquam, cum *Sic*, vel *Ita*.

2. *Tanquam* saepe iungitur cum *Sic*, interdum cum

Ita. Cic. Dom. 2. Crebra *tanquam* tempestatum, *sic* sententiarum commutatio. Id. 5. Tusc. 5. *Tanquam* levia quaedam vina nihil valent in aqua, *sic* Stoicorum ista gustata magis, quam potata delectant. Id. Rosc. Am. 32. *Tanquam* si offusa Reip. sempiterna nox esset, *sic* ruebant in tenebris. Liv. 4. 6. *Tanquam* de regno dimicaretur, *ita* concurrerunt.

Admonitio.

3. In comparationibus, et similitudinibus Cicero *Tanquam* usurpat libentius quam *Velut*.

CAPVT CXCI.

De Adverbio Tantisper.

1. *Tantisper* est *parvo tempore*. Plaut. Aul. 4. 5. *Tantisper* hic ego ad ianuam concessero. *Per un tantino di tempo*. Cic. Caec. 10. Cogitare *tantisper* de aliquo reo.

Tantisper, dum.

2. Interdum adsciscit *Dum*. Cic. 9. Fam. 2. Censeo latendum *tantisper* ibidem, *dum* defervescat haec gratulatio. *Per qualche poco di tempo*, *sinchè*. Plaut. Truc. Prol. *Tantisper dum* transigimus hanc comoediam. *Per quanto spediamo*. Id. Most. 3. 1. Ego hic *tantisper*, *dum* exit, te opperiar foris. *Frattanto, ch'egli esca fuori, t'aspetterò qui.*

CAPVT CXCII.

De Nomine Tantvs, et Adverbiis hinc ortis.

Tantus, quantus.

1. *Tantus* adsciscit *Quantus*, idque vel uni duntaxat verbo copulatum, vel duobus diversis, vel eidem iterato. Cic. 5. Fam. 8. *Tanta* contentione decertavi, *quanta* nunquam antea in ulla causa. Id. 4. Phil. 1. Frequentia vestrum incredibilis, Quirites, concioque *tanta*, *quantam* meminisse non videor. Id. Am. 6. Amicitia *tantas* opportunitates habet, *quantas* non queo dicere. Id. At. 5. 20. Ego in vita mea nulla unquam voluptate *tanta* sum affectus, *quanta* afficior hac integritate.

Tantus, quantus maximus.

2. Interdum assumit *Quantus maximus*. Cic. Sen. 12. Fingere animo aliquem iubebat, *tanta* incitatum voluptate corporis, *quanta* percipi posset *maxima*. *La maggior, che si possa immaginare.* Id. Am. 20. *Tanta* est

inter eos, *quanta maxima* potest esse morum, studiorumque dissensio. *Vi è il maggior divario, che possa essere.*

Tantus ut.

3. Nonnunquam assumit *Vt.* Cic. Am. 8. *Tanta* vis probitatis est, *ut* eam etiam in hoste diligamus. Id. At. 2. 21. *Tantus* fuit amor, *ut* exhauriri nulla posset iniuria.

Tantus qui.

4. Interdum pro *Vt* assumit pronomen *Qui.* Cic. 15. Fam. 11. Nihil est *tantum*, *quod* ego non tua causa debeam. Id. Syl. 2. Statuerunt *tantum* illud esse maleficium, *quod* etc.

Tantum qui, pro *Tantus quantus.*

5. *Tantus qui* pro *tantus quantus* elegans est. Cic. 2. Fam. 10. *Tantum* modo ut haberem negotii, *quod* esset ad laureolam satis.

Tantum, quantum.

6. *Tantum, quantum* non est idem quod *Tam, quam,* sed *Tam multum, quam multum.* Itaque non cum nominibus, et participiis, sed cum verbis usurpari solet. Lege *Tam, quam. Tantum* autem, et *quantum* copulantur tum verbo uni, tum duobus diversis, tum eidem iterato. Cic. 4. Fam. 6. Gratia *tantum* possumus, *quantum* victi. Id. 5. Fam. 13. Tecum ero *tantum*, *quantum* patietur utriusque aetas. Id. 13. Fam. 22. Si huic commendationi meae *tantum* tribueris, *quantum* cui tribuisti plurimum. Id. At. 2. 23. Si me amas *tantum*, *quantum* profécto amas.

7. Aliquando *tantum*, et *quantum* nominibus iungitur, sed poetica licentia. Virg. 4. Geor. 101. Nec *tantum* dulcia, *quantum* Et liquida.

8. Interdum pro *Tantum*, *Tantundem* dicitur. Cic. 5. Ver. 87. Magistratibus *tantundem* detur in cellam, *quantum* semper datum sit.

Tantum ut, uti, uti ne.

9. *Tantum* assumit *Vt*, *Vti*, *Vti ne*, Cic. Sen. 11. *Tantum* cibi, ac potionis adhibendum, *ut* reficiantur vires, non opprimantur. Caes. 4. B. G. 16. 7. *Tantum* esse nomen, atque opinionem exercitus Romani, *uti* etiam ad ultimas Germanorum regiones, etc. Id. 3. B. C. 56. *Tantumque* a vallo eius prima acies aberat, *uti ne* in eam tela, tormentave adigi possent.

Tantum de numero.

10. *Tantum* adverbiis ad numerum pertinentibus opti-

me coniungitur. Cic. 5. Ver. 43. *Sexies tantum*, quam quantum satum est. *Sei volte altrettanto. Sei tanti più che non si seminò.*

Tantum adverbium absolute.

11. Interdum absolute ponitur. Cic. Q. Fr. 1. 1. Praesertim cum hi mores *tantum* iam ad nimiam levitatem, et ambitionem incubuerint. *Tanto forte si sian piegati.*

Tantus, Tantum, et *Tantundem* absolute.

12. *Tantus*, *Tantum*, et *Tantundem* interdum absolute ponuntur. Cic. 3. N. D. 38. Vrbs *tanta*, et talis. Id. 1. N. D. 21. *Tantum* ingenium in tam leves sententias incidisse. Id. 1. Tusc. 43. Vndique ad inferos *tantundem* viae est. *D'ogni intorno vi è altrettanta strada.*

Tantus, *et Tantum*, in epiphonemate.

13. Interdum in epiphonemate adhibentur. Cic. 11. Fam. 8. Vltro se offerent omnes: *tantus* ardor omnium animos occupavit. Id. Sen. 13. Deducebatur cereo funali, et tibicine; *tantum* licentiae dabat gloria.

Tantulum Adverbium.

14. *Tantulum* vim habet extenuandi. Cic. 4. Ver. 50. Quorum oratione ne *tantulum* quidem commotus est. *Ne pur un tantino.* Id. Rosc. Am. 40. Num is discipulus magistro *tantulum* de arte concedit? Id. 7. Ver. 68. Si quis *tantulum* de recta regione deflexerit. *Tanto o quanto: nulla nulla: punto punto: punto nulla.*

Tantulus nomen, cui *Quantulus* opponitur.

15. Cic. 2. Tusc. *Tantulum* malum. Id. 4. Ver. 38. Si *tantulum* morae fuisset, quominus ei pecunia numeraretur. *Breve spazio che si fosse indugiato. Se si fosse tardato un tantino.* Id. At. 1. 11. Vt huic *tantulae* epistolae vix tempus habuerim. *Per queste quattro righe.*

Tantum abest, *ut*; *Tantum abest*, *ut* cum *Vix*, vel *Etiam.*

16. *Tantum abest* iungitur cum *Vt*; Interdum assumit *Vix*, aut *Etiam*. Cic. 1. Off. 14. *Tantum abest* ab officio; *ut* nihil officio magis possit esse contrarium. Id. At 13. 21. *Tantum* porro *aberat*, *ut* binos scriberent; *vix* singulos confecerunt. *Tanto erano lontani da scriverne due per uno, che appena ne compirono uno.* Id. 5. Fin. 20. Qua in vita *tantum abest*, *ut* voluptates sectentur: *etiam* curas, solicitudines, vigilias perferunt. *Tanto sono lontani da cercar diletti, che d'avvantaggio.*

Tantum abest ut, cum *Vt maxime*, *Vt etiam*, *Vt valde*.

17. *Tantum abest ut*, adsciscit interdum *Vt maxime*, *Vt etiam*, *Vt valde*, et alia eiusmodi, pro varia ratione verbi, quod afficiunt. Cic. 2. Acad. 9. *Tantum abesse* dicebat, *ut* id consentaneum esset; *ut maxime* etiam repugnaret. Id. At. 7. 3. *Tantum abest*, *ut* ille meam sententiam moveat, *ut valde* ego ipsi, quod de sua sententia discesserit, poenitendum putem. Id. Or. 68. *Tantum abest*, *ut* enervetur oratio, *ut aliter* in ea nec impetus ullus, nec vis esse possit. Id. Brut. 6. *Tantum abest*, *ut* Pansa de exercitu suo tibi aliquid tribuat, *ut etiam* moleste ferat, tam multos ad te ire voluntarios.

Tantum Adverb., et *Tantummodo* pro *Solum* vel *Dumtaxat*.

18. Saepe pro *Solum*, aut *Dumtaxat* usurpatur. Cic. Par. 2. Nomen *tantum* virtutis usurpas, quid ipsa valeat, ignoras. Verum interdum adsciscit *Modo*. Cic. 2. N. D. 32. Arbores *tantummodo* per stirpes aluntur suas. Id. 3. Or. Neque eum oratorem *tantummodo*, sed hominem non putant. Id. Syl. 10. Quae omnia suppressa voce dixit *tantummodo* ut vos, qui ea probaretis, possetis exaudire.

Tantum cum *Dico*, *Video Scio*, aut aliis.

19. Saepe *Tantum* iungitur cum *Dico*, *Video*, *Scio*, et aliis, si modo praecesserit negatio. Cic. At. 10. 4. Qualis fuerit, non audeo dicere, *tantum scio*, post etc. Id. 9. Fam. 18. Cuiusmodi sunt nescio, *tantum video*, nullius adhuc consilia, etc. Id. At. 1. 7. *Tantum dicam*, nihil mihi gratius esse, quam quod eam diligis. Id. At. 3. 5. *Tantum* te *oro*, ut etc. *Ti prego di questo solo.*

Non tantum pro *Non solum*.

20. Cic. 1. Or. 53. *Non tantum* parum commode, sed etiam turpiter. Liv. 37. 7. Dare vere pacem, *non tantum* ostendere volunt. Vide caput 112. n. 13. de particula *Non*.

Tantum cum.

21. *Tantum* cum particula *cum* pro *vix* usurpatur. Cic. 6. Fam. 22. *Tantum* ex Arpinati veneram, *cum* mihi a te litterae redditae sunt. *Io era pur allora venuto ec. quando*; *Allora allora quando*.

Tantum non pro *Hoc solum defuit*, *μονονουχί*.

22. *Tantum non* est *Hoc solum defuit*. Liv. 4. 2. Et cum hostes *tantum non* lacessierint, exercitus conscribi adversus hostes non patiantur. Id. 37. 29. Vt vidit non posse aequare ordinem Romanos, et *tantum non* iam circumiri a dextero cornu, concitat naves. Idest *prope* circumiri. *Non mancava, se non che fossero tolti in mezzo.* Suet. Tiber. *Tantum non* statim a funere ad negotiorum consuetudinem rediit. *Sol questo ci restò.*

Tantum quod non.

23. Interdum interponitur *Quod*. Cic. 5. Ver. 45. *Tantum quod* hominem *non* nominat. Id. 5. Ver. 53. *Tantum quod* aratoribus obsides *non* dedit. *Sol questo ci mancò, che.*

Tantum quod sine negatione.

24. *Tantum quod* pro *vix*, rarum est. Suet. Aug. 63. *Tantum quod* pueritiam egresso. Id. Ner. 6. *Tantum quod* ex oriente sole.

Tanti est pro *Expedit.*

25. *Tanti est* pro *Expedit* eleganter ponitur. Cic. 6. Ver. 12. Hic tibi in mentem non venit iubere, haec quoque ut referret, etc. *Fuit tanti*, mihi crede: haberes, quod defenderes. *Ti metteva conto. Ti tornava bene.* Id. 2. Cat. 7. *Est* mihi *tanti*, Quirites, huius invidiae falsae, et iniquae tempestatem subire, dummodo a vobis huius horribilis belli periculum depellatur. *Mi contento.*

Nihil tanti est pro *Non expedit.*

26. *Nihil tanti est* pro *Non expedit*, aut *Non tanti faciendum est*, elegantissime dicitur. Cic. At. 2. 13. Iurare tibi possum dicere, *nihil esse tanti. Che non mette tconto. Che non torna bene.* Id. At. 13. 40. Nunc mihi *nihil tanti est*; faciam, quod volunt. *Non ne fo tanto conto. Non me ne curo.* Id. At. 5. 8. *Nihil* nobis *fuerat tanti.*

Nihil tanti est cum *Vt*, vel *Quo.*

27. Interdum adhibetur *Vt*, vel *Quo*. Cic. At. 12. 3. *Nihil* tamen *tanti*, *ut* a te abessem, *fuit. Non ne feci tanta stima, che io volessi perciò star lontano da te.* Id. R. Com. 8. Tibi Piso certe *tanti non fuisset, ut* socium fraudares. Id. 8. Fam. 14. *Tanti non fuit* Arsacen capere, *ut* earum rerum, quae hic gestae sunt, spectaculo

careres. Id. Brut. 16. *Nihil tanti fuit*, *quo* venderemus fidem nostram.

CAPVT CXCIII.

De Adverbio Tantopere.

1. *Tantopere* ex *tanto*, et *opere* conflatum est. Cic. Mur. 20. Istud nescio quid, quod *tantopere* didicisti.

Vsurpatur pro *tantum*. Cic. Quin. 1. Neque hoc *tantopere* querendum videretur, haec summa in illis esse, si in nobis essent saltem mediocria.

Tantopere, *Quantopere*, *Tantopere ut*.

2. Assumit autem interdum *Quantopere*, vel *Vt*. Cic. 1. Or. 35. Neque enim *tantopere* hanc a Crasso disputationem desiderabam, *quantopere* eius oratione in causis delector. Id. 1. Off. 11. In quo *tantopere* apud nostros culta iustitia est, *ut* ii, qui, etc.

CAPVT CXCIV.

De Adverbio Temere.

1. *Temere* est quod minus eleganter dicitur *Casu*. Cic. 1. Tusc. 49. Non enim *temere*, nec fortuito facti, et creati sumus Id. 2. Fam. 7. Non scribo hoc *temere*; cui scribam, video. *Non scrivo questo a caso*. Id. Font. 1. Audacter hoc dico, non *temere* confirmo. *Non senza perchè*.

Non temere est.

2. *Non temere est* Terentianum est. Heaut. 4. 1. Nescio quid tristis est, *non temere est*. *Non è ciò per niente*. Id. Phorm. 5. 9. *Non temere est*, quod tu tam times. *Non senza perchè*. Barbari dicunt, *Non sine quare*.

CAPVT CXCV.

De Pronominibus Tot, et Totidem.

Tot quot, *Tot ut*.

1. *Tot* fere assumit vel *Quot*, vel *Vt*. Cic. 2. Or. 32. *Quot* homines, *tot* causae. Id. At. 4. 8. Quid miserius, quam eum, qui *tot* annos, *quot* habet, designatus consul fuerit, fieri consulem non posse? Id. 5. Fam. 20. Quae cum viderem *tot* vestigiis impressa, *ut* in his errari non posset, non adscripsi etc.

Tot absolute.

2. Interdum absolute ponitur. Cic. Coel. 28. *Tot* viri, ac tales. Id. 4. Ver. 5. *Tot*, et tantae, et tam graves civitates. *Tante, e sì grandi*.

Admonitio.

3. *Tot* ad numerum, *Tanti* ad magnitudinem referuntur.

Totidem quot.

4. *Totidem* adsciscit *Quot.* Cic. Opt. Gen. Or. 2. Sententiarum autem *totidem* genera sunt, *quot* diximus esse gradus oratorum. Id. Brut. 96. *Totidem*, *quot* dixit, ut aiunt, verbis scripta oratio. Id. Or. 17. Vocis mutationes *totidem* sunt, *quot* animorum. *Altrettante sono, quante.*

Totidem absolute.

5. Nonnunquam absolute ponitur. Cic. At. 6. 2. Illum ego locum *totidem* verbis a Dicaearcho transtuli. Id. 1. Fin. 31. Quam epistolam modo *totidem* verbis interpretatus sum. *Con altrettante parole.* Id. 2. Div. 43. Gemini fratres fuerunt: at hi non *totidem* annos vixerunt. *Non tanti anni visse l'uno, quanti l'altro.*

CAPVT CXCVI.

De Adverbio Toties.

Toties absolute.

1. *Toties* plerumque absolute ponitur. Cic. 4. Ver. 60. Tot praetores in Sicilia fuerunt, *toties* apud maiores nostros Siculi senatum adierunt, *toties* hac memoria, tamen etc. Id. 7. Ver. 15. Non ipsa praeconis voce excitatus es? qui te *toties* iuniorum, seniorumque centuriis illo honore affici pronuntiavit. Id. At. 7. 12. Interim velim mihi ignoscas, quod ad te scribam tam multa *toties.*

Toties quoties.

2. Interdum assumit *Quoties.* Cic. 7. Fam. 7. Illud soleo mirari non me *toties* accipere tuas litteras, *quoties* a Q. Fr. mihi afferuntur. *Che io non riceva tue lettere ogni volta che.* Id. Or. 59. Ante condemnentur ii, quorum causas receperimus, quam *toties quoties* praescribitur, Poeanem, aut Munionem citarimus.

CAPVT CXCVII.

De Adverbio Tum.

Tum pro *Tunc.*

1. *Tum* pro *Tunc* usitatissimum est. Cic. Quin. 24. *Tum* mihi Roscius, et alia multa, confirmandi mei causa, dixit. Id. 1. N. D. 34. Non eos solum, qui *tum* erant, figebat maledictis.

Admonitio.

2. Cicero quidem libentius usurpat *Tum*, quam *Tunc*.

Tum cum *Nunc*.

3. Saepe confertur cum *Nunc*. Cic. Am. 1. *Tum* est Cato locutus, *nunc* Laelius. Id. At. 9. ult. *Tum* enim eramus in maxima spe, *nunc* ego quidem in nulla. Id. At. 7. 6. Nisi forte haec illi *tum* arma dedimus, ut *nunc* cum bene parato pugnaremus.

Tum cum, *Cum iam*.

4. Saepe etiam assumit *Cum*, vel *Cum iam*. Cic. 2. Phil. 44. Qui, *tum* rex fuit, *cum* Romae regnare licebat. *Allora quando*. Id. Part. Cui *tum*, *cum iam* in armis essemus, consulatus tamen, et triumphus amplissimus deferebatur.

Tum maxime cum, *Tum denique cum*,
Tum denique posteaquam.

5. Interdum augendi causa *Maxime*, aut *Denique* adiicitur. Cic Am. 19. Fructus enim ingenii, et virtutis, *tum maxime* capitur, *cum* in proximum quemque confertur. *Allora più che mai*. Id. 2. Leg. Quae non *tum denique* incipit lex esse *cum* scripta est; sed *cum* orta est. Id. 5. Fam. 12. Qui *tum denique* sibi avelli iubet spiculum, *posteaquam* etc.

Tum, *Tum denique*, *Tum demum*, cum *Si*,
τότε δή.

6. *Tum*, *Tum denique*, *Tum demum* nonnunquam cum *Si* copulantur. Cic. 6. Fam. 12. Quae ipsa *tum esset* iucundior, *si* ulla res esset publica. *In tal caso, se*. Id. Marc. 8. Sed *tum* id audirem, *si* tibi soli natus esses. Id. Q. Fr. 1. 1. Plato *tum denique* fore beatas resp. putavit, *si* aut docti, etc. *Allora*, *quando*. Id. Lig. 3. Qui mihi *tum denique* salutem se putavit reddere, *si* eam nullis spoliatam ornamentis reddidisset. Plaut. Men. 2. *Tum demum* sciam recte monuisse, *si* tu recte caveris.

Tum vero, *Tum demum*, *Tum denique* absolute.

7. Cic. Cluen. 5. *Tum vero* illa egregia, ac praeclara mater exultare laetitia, ac triumphare gaudio coepit. Quod Demosthenes diceret; *τότε δή, τότε*. *Allora sì*. Liv. 2. 20. *Tum demum* impulsi Latini, perculsaque inclinavit acies. *Allora finalmente*. Id. 2. 29. Vtraque re satis experta,

tum demum consules, etc. Cic. 2. Ver. 10. Ita prope quadraginta diebus interpositis, *tum denique* se ad ea, quae a nobis dicta erunt, responsuros esse arbitrantur. *Allora solamente.*

Tum pro *Deinde.*

8. *Tum* interdum pro *Deinde* usurpatur. Cic. 5. Fam. 13. Casus gladiatorii, similitudinesque eae, *tum* rationes in ea disputatione a te collectae vetabant; me reip. penitus diffidere. Id. 1. N. D. 16. Cum poetarum errore coniungere licet portenta magorum, Aegyptiorumque in eodem genere dementiam, *tum* etiam vulgi opiniones.

Tum, et *Tum etiam* pro simplici *Et*. Cic. Off. 1. 31. Omnino, si quicquam est decorum, nihil est profecto magis, quam aequabilitas universae vitae, *tum* singularum actionum. Livius 6. 1. In civitate plena religionum, *tum etiam* etc.

Tum geminatum.

9. Interdum iteratur pro *Modo*, *Modo*. Cic. 2. N. D. 20. Nunquam ab sole longius discedit, *tum* antevertens, *tum* subsequens. *Or precedendo, or seguitando.* Id. Top. *Tum* hoc, *tum* illud dixit. *Or questa cosa, or quella. Or una, or altra cosa.* Id. At. 9. 4. Dissero in utramque partem, *tum* Graece, *tum* Latine. *Ora in Greco, ora in Latino. Ora in Greco, e quando in Latino.* Id. 2. N. D. 39. Isque *tum* fusus, et extenuatus in sublime fertur; *tum* autem concretus in nubes cogitur; *tum* effluens huc, et illuc ventos efficit. Id. 2. N. D. 40. Stellarum motus, *tum* incitantur, *tum* retardantur, saepe etiam insistunt.

10. Alias pro *Et*, *Et*. Cic. At. 9. 4. Scripsisti epistolam ad me plenam consilii, summaeque, *tum* benevolentiae, *tum* etiam prudentiae. *D'una somma così benevolenza, come ancora prudenza.*

Quid tum? E che?

11. *Quid tum* respondentis est, et instantis. Cic. 2. Phil. 8. Cedant arma togae. *Quid tum?* Nonne cesserunt? *Ebbene? Che perciò?* Ter. Eun. 2. 3. Vestem? *Quid tum* postea?

CAPVT CXCVIII.

De Adverbio Vbi.

Vbi pro *In quo*, vel *In qua*.

1. *Vbi*, adverbium loci, saepe usurpatur pro *In quo*, vel *In qua*. Cic. 4. Fam. 4. Vt is cuique locus, *ubi* ipse

sit, miserrimus esse videatur. Id. 6. 1. In ea urbe natus es, *ubi* nata, et alta est ratio, ac moderatio vitae. Id. 2. Or. 5. Porticus haec ipsa, *ubi* inambulamus.

2. Accommodatur etiam ad personas, et ad numerum multitudinis. Cic. Quin. 9. Neque nobis adhuc, praeter te, quisquam fuit, *ubi* nostrum ius contra illos obtineremus. Id. Or. 44. In his sermonibus, qui dialogi dicuntur, *ubi* etiam de industria id faciendum fuit, pro, *In quibus.*

Vbi terrarum, *Vbi gentium.*

3. *Vbi terrarum*, *Vbi gentium*, amplificationem continent. Cic. At. 5. 10. Quid ageres, *ubi terrarum* esses, ne suspicabar quidem. Id. Rab. Posth. 13. *Vbi terrarum* sumus? *In che paese siam noi?* Plau. Merc. 2. 3. *Vbinam* est is homo *gentium? Fra quali genti si ritrova costui?*

Vbi, *Ibi*; *Vbi*, *Istic.*

4. *Vbi* interdum cum *Ibi*, vel *Istic* copulatur. Cic. 6. Fam. 3. Tempus est huiusmodi, ut *ubi* quisque sit *ibi* esse minime velit. *Dove*, *ivi*. Id. 1. Fam. 10. *Ibi* malis esse, *ubi* aliquo numero sis, quam *istic*, *ubi* solus sapere videare.

Vbi, pro *Postquam.*

5. Saepe etiam *Vbi* pro *Postquam* usurpatur. Cic. Pis. 27. *Vbi* galli cantum audivit. Id. Rab. Posth. 13. *Vbi* semel quis peieraverit, ei credi postea, etiamsi per plures Deos iuret, non oportet. *Com'una volta uno ec.*

Vbi cum *Tum*, *Tum demum*, *Tum denique.*

6. Interdum adsciscit *Tum*, *Tum demum*, *Tum denique*. Cic. 6. Ver. 53. *Vbi* dolorem ex illius iniuriis cognovi, etc. *tum* eos hortatus sum, ut etc. *Quando io conobbi*, *allora*. Plaut. Poen. 1. 1. *Vbi* exposuero magis, hoc *tum demum* dices: nunc enim rude est. Cato 45. Rust. *Vbi* trimae sunt, *tum denique* maturae sunt. *Quando sono di tre anni*, *allora sì che son mature.*

Vbi cum *Statim*, *Continuo*, *Ibi*, *Ibi vero.*

7. Alias assumit *Statim*, *Continuo*, *Ibi*, *Ibi vero*. Cic. 3. Ver. 26. Haec *ubi* filio nunciata sunt, *statim* exanimatus ad aedes contendit. *Come venne questa nuova al figliuolo*, *incontanente*. Ter. Heaut. 2. 3. *Vbi* aperuit ostium, *continuo* hic se coniicit intro. *Subito che aprì l'uscio*, *ec.* Id. And. 2. 2. *Vbi* te non invenio, *ibi* ascendo

in quemdam excelsum locum. Liv. 3. 69. In senatum *ubi* ventum est, *ibi vero* in Quintium omnes versi.

Vbi tunc vero.

8. Particulae *Vbi* egregie respondet *tunc vero. Allora sì.* Liv. 20. 8. *Vbi* convenerunt, *tunc vero* Philomenus etc.

Vbi cum *Quamprimum, Illico, Subito, Extemplo.*

9. Nonnunquam iungitur cum *Quamprimum, Illico, Subito, Extemplo.* Cat. 64. Olea *ubi* matura erit, *quamprimum* cogi oportet. Plaut. Amph. 1. 1. Haec *ubi* legati pertulere, castris *illico* producit omnem exercitum. *Subito che i legati, ec.* Caes. 1. B. C. *Vbi* Caesaris castra posita animadvertere, sese *subito* proripiunt. Plaut. Epid. *Vbi* erit otium, revertere ad me *extemplo. Come tu avrai tempo, tornatene da me subito.*

10. Eandem regulam sequuntur adverbia his cognata, *confestim, protinus, repente.*

Vbi primum cum *Tum, Illico.*

11. *Vbi primum* iungitur cum *Tum*, aut *Illico.* Cat. 17. *Vbi primum* incipiunt hiscere, *tum* legi oportet. *Subito che cominciano ad aprirsi, allora si deon cogliere.* Plaut. Menaech. 4. 2. *Vbi primum* est licitum, *illico* properavi abire de foro.

12. Eodem modo construitur cum *extemplo, continuo, protinus,* quae ab *illico* parum, aut nihil differunt.

Vbinam, Vbinam gentium.

13. *Vbinam,* et *Vbinam gentium* vim habent augendi. Cic. 1. N. D. 10. In qua non video *ubinam* mens constans, et vita beata possit insistere. *Dove mai.* Id. 1. Cat. 4. O Dii immortales, *ubinam gentium* sumus?

Vbivis, Vbivis gentium, Vbicumque,
Vbicumque gentium, Vbi ubi.

14. *Vbivis, Vbicumque, Vbi ubi* eamdem pene vim habent. Cic. 15. Fam. 1. Nemo est, quin *ubivis*, quam ibi, ubi est, esse malit. Id. At. 14. 22. Qui mihi videntur, *ubivis* tutius, quam in senatu, fore. *In qual si voglia altro luogo.* Ter. Hec. 3. 1. Quanto fuerat praestabilius, *ubivis gentium* agere aetatem, quam huc redire? Cic. 7. Ver. 67. Omnes cives Romani, et qui adsunt, et qui *ubicumque sunt,* vestram severitatem desiderant. *Dovunque si trovano.* Id. 2. Phil. 44. Qui *ubicumque* terrarum sunt, ibi est omne reip. praesidium. Id. 1. N. D. 44. Nihil est virtute amabilius, quam qui adeptus erit,

ubicumque erit *gentium*, a nobis diligetur. *In qual parte del mondo*, *ch'egli si sarà*. Id. 1. Tusc. 29. Nunc, *ubi ubi* sit animus, certe quidem in te est. *Siasi dove si voglia, Ove che sia.*

CAPVT CXCIX.

De Coniunctione V E L.

Vel vel, pro *Tum tum*.

1. *Vel* iteratum pro *tum tum* usitatissimum est. Cic. 1. Or. 58. Res rusticas *vel* fructus causa, *vel* oblectationis invisere. Id. Brut. 96. Multorum *vel* honori, *vel* periculo inservire.

Vel vel disiunctive.

2. Interdum tamen disiunctive usurpatur. Cic. Q. Fr. 2. 6. Sunt ista quidem *vel* magna, *vel* potius maxima.

Vel saepius iteratum.

3. Nonnunquam saepius iteratur. Ter. Eun. 2. 3. Hanc tu mihi *vel* vi, *vel* clam, *vel* precario fac tradas. Cic. Lig. 3. Cuius ego industriae faveo, *vel* propter propinquam cognationem, *vel* quod eius ingenio delector, *vel* quod etc.

Vel pro *Praesertim*.

4. *Vel* usurpari videtur pro *praesertim* in exemplis, quae sequuntur. Cic. 3. Fam. 15. Quam sint morosi, qui amant, *vel* ex hoc intelligi potest. *Da questo, se non da altro. Pur da questo si può comprendere.* Id. At. 14. 16. Occupationum mearum *vel* hoc signum erit, quod litterae sunt librarii manu. *Questo segno te ne sia, se non altro.*

Vel quod in principio indignantis.

5. *Vel quod* in principio saepe indignationem continet. Cic. Flac. 19. *Vel quod* est in eodem decreto scriptum, homines clarissimos civitatis amplissimis honoribus usos, hoc praetore circumventos. *Oh questo ci mancava, che, ec.* Id. ib. 33. *Vel quod* ait Luceius, L. Flaccum sibi dare cupisse, ut etc. *Volete la più bella? che.* Sed haec non temere, nec omnibus imitanda sunt.

Vel pro *Saltem*.

6. *Vel* non raro usurpatur pro *Saltem*. Ter. Phor. 2. 1. Postremo si nullo alio pacto, *vel* foenore. *Almeno con usura, se non altrimenti.*

Vel pro *Etiam*.

7. Alias pro *Etiam*. Cic. 3. Leg. 10. Nam isto modo *vel* consulatus vituperabilis est. *Ancora il consolato per mia fe.* Id. 4. Acad. 29. Per me *vel* stertas licet, non

modo quiescas. *Quant'a me tu puoi ancora, ec.* Id. Rosc. Am. 30. *Vel* illo asperrimo iudice quaerente. *Pure.*

Vel cum superlativo.

8. Saepe autem superlativo gaudet. Cic. 1. N. D. 23. Sophistes temporibus illis *vel maximus. Per mia fe' maggior di tutti.* Id. Or. 26. Hoc in genere nervorum *vel minimum*, suavitatis autem *vel plurimum*. Id. 2. Ver. 16. Viderit adhuc post legem tribunitiam unum senatorem *vel tenuissimum* esse damnatum. *Un solo, il più meschino che vi fosse. Pur un solo eziandio se, ec.*

Vel maxime, Vel optime.

9. Cic. Or. 26. Cum id certe sit *vel maxime* Atticum. *Più che altra cosa, che sia.* Id. 1. Or. 8. Hoc uno praestamus *vel maxime* feris. Id. 1 Fin. 2. Cum Sophocles *vel optime* scripserit.

Admonitio.

10. *Vel* pro *Etiam* affirmando dumtaxat usurpatur; nam negando *Ne quidem* adhiberi solet, una, aut altera voce interposita *Ne tu quidem, Ne ille quidem*, et alia eiusdem modi.

CAPVT CC.

De Adverbio Velvt.

Velut pro *Sicut*, ὡς, ὥσπερ.

1. *Velut* adverbium similitudinis. Liv. 1. 51. Moram suam hesternam *velut* quadam Deorum providentia illatam ait. Cic. At. Resp. 4. Si conabitur, eius conatum refutabo, *velut* hesterna die. *Come io feci ieri.*

Velut sic, Velut ita.

2. Assumit interdum *Sic*, vel *Ita*. Cic. 1. Tusc. 10. *Velut* in cantu, et fidibus, quae harmonia dicitur, *sic ex* corporis totius natura, et figura varios motus cieri. *Siccome nel canto, ec.* Colum. 3. 9. *Velut* Olympionicarum equarum, *ita* feracissimarum Aminearum vitium seminibus electis.

Admonitio.

3. In comparatione, itemque in similitudine declaranda Cic. libentius *Quasi*, aut *Tanquam* dicit, quam *Velut*.

Velut pro *Exempli causa*, ὡς.

4. *Velut* pro *Exempli causa* Ciceronianum est. Cic. Q. Fr. 3. 1. Multa coniecta sunt aliud alio tempore; *velut*

hoc etc. *Come dir questo.* Id. 2. Fin. 35. Non elogia monumentorum hoc significant; *velut* hoc ad portam. Id. 2. N. D. 48. Bestiae, quae gignuntur e terra, *velut* crocodili. *Come dire i cocodrilli.*

Velut si.

5. Caes. 1. B. G. 32. Absentis Ariovisti crudelitatem, *velut si* coram adesset, horrebant Sequani. Liv. 29. 28. *Velut si* urbem extemplo aggressurus Scipio foret, ita ad arma est conclamatum.

CAPVT CCI.

De Vero et Vervm.

Vero in responsionibus.

1. *Vero* suopte ingenio subiicitur, vel interponitur: in responsionibus tamen, ubi aliquid affirmamus, frequenter praeponitur. Cic. Brut. 87. Sed tu orationes nobis veteres explicabis? *Vero*, inquam, Bruto. *Certamente.* Id. Mur. 31. In sententia permaneto. *Vero. Certo che sì.*

Minime vero.

2. Vbi aliquid vehementer respondendo negamus, fere coniungitur cum *Minime*. Cic. 3. Off. 6. Nonne igitur sapiens? *Minime vero. Nullameno. Signor no.*

Vero in principio.

3. *Vero* adhiberi solet initio epistolarum, aut aliarum lucubrationum, in quibus alteri respondemus. Itaque Cicero incipit Paradoxum quartum: Ego *vero* te non stultum etc. *Io per me*, *Quanto a me.* Epistolam 23. Fam. 16. Tu *vero* confice professionem. Et alia.

Vero ironice.

4. Eleganter usurpatur in ironica locutione. Virg. 4. Aen. 93. Egregiam *vero* laudem, et spolia ampla refertis. *Gran lode per mia fe'.*

Vero post *Sed.*

5. Elegans est huius particulae usus post *Sed*, non tamen frequens. Cic. 2. Leg. 4. *Sed vero* intelligi sic oportet, etc. *Ma per verità.*

Et vero, aut vero.

6. Praeclarum habet usum in enumerationibus post *Et*, vel post *Aut*. Cic. Mur. 22. Is et per se, et per suos, *et vero* etiam per alienos defenditur. Id. 1. Or. 17. Siquis esset, aut si etiam unquam fuisset, *aut vero* si esse posset. *Ed anzi. O anzi.*

Vero post *Non.*

7. *Vero* post *Non* ita rarum est, ut improprium, minimeque latinum Grammatici putent. Habet Cic. Sen. c. *Non vero* tam isti, quam tu ipse nugator. Frequens est *Nec vero.*

Verum pro *Sed.*

8. *Verum* pro *Sed* adhibetur praesertim in sermone abrumpendo. Cic. Fam. 25. *Verum* haec hactenus.

Verum in responsionibus.

9. *Verum* adhibetur in responsionibus, ubi aliquid affirmare volumus. Ter. Heaut. 5. 3. Facies? Ch. *Verum. Signor sì. Mai sì.*

Verumtamen.

10. *Verum* coniungitur libenter cum *Tamen*, et aliquando in unam vocem coalescunt. Cic. Quin. 13. Naevius pecuniam petit: nunc denique; *Verumtamen* petit. *Ma pure. Pur nondimeno. Pur tutiavolta.* Id. 4. Ver. 41. Mala, et improba defensione, *verum* aliqua *tamen* uti videtur.

Verum enim vero.

11. *Verum enim vero* mirifice servit semidoctis ad implendas buccas: sed revera non habet locum, nisi ubi vehementer adversatur. Liv. 4. 4. Nemo invitum pactionem nuptialem quemquam facere coegisset: *verum enim vero* lege id prohiberi, id demum contumeliosum est.

CAPVT CCII.

De Adverbio Vix, μόλις.

1. *Vix* imminuendi, ac pene negandi vim habet. Cic. 1. Or. 2. *Vix* paucos proferre possumus. Id. 2. Acad. Nos probabilia quidem multa habemus, quae sequi facile, affirmare *vix* possumus.

Vix cum *Quin.*

2. *Vix* aliquando postulat *Quin.* Cic. 16. Fam. 24. Ego *vix* teneor, *quin* accurram. Ter. Eun. 5. 2. *Vix* me contineo, *quin* involem in capillum. *A gran pena mi tempero dall'avventarmele a' capelli.*

Vix dum.

3. Interdum assumit *Dum.* Cic. 1. Cat. 4. Haec ego omnia, *vix dum* coetu nostro dimisso, comperi. *Non essendo ancora appena licenziata la brigata.* Id. 12. Fam. 4. Cum *vix dum* triginta dies in Syria fuisses. *Essendo stato appena trenta giorni.*

Vix cum, *Vix dum cum.*

4. *Vix*, et *Vix dum* saepe assumunt *Cum*. Cic. 2. Or. 21. *Vix* annus intercesserat ab hoc sermone hortationis meae, *cum* iste accusavit Norbanum. *Appena era passato un anno, che.* Id. At. 9. 2. *Vix dum* epistolam tuam legeram, *cum* ad me Posthumius Curtius venit.

Vix cum *Nedum.*

5. Alias adiicitur *Nedum*; nam *Vix* continet negationem, quae praecedere solet *Nedum.* Cic. 16. Fam. 8. *Vix* in ipsis tectis, et oppidis frigus infirma valetudine vitatur; *nedum* in mari, et in via sit facile abesse ab iniuria temporis. Liv. 34. 21. *Vix* clamorem eorum, *nedum* impetum Svessetani tulere. *Non che.*

Vix cum *Ne vix quidem*, aut *Nullo modo.*

6. Alias additur *Ne vix quidem*, aut *Nullo modo*, vel aliquid eiusmodi. Cic. 9. Fam. 8. Mihi vero cum his ipsis *vix*; his autem detractis, *ne vix quidem. Con questi appena, senza questi a niun modo.* Id. At. 11. *Vix* possum, aut plane *nullo modo* possum. Id. At. 3. 23. Vt *vix*, aut *omnino non* posset abrogari. *Che appena o piuttosto in niun modo.*

Vix tandem, *Vix sed tamen.*

7. *Vix tandem* diuturnam expectationem declarat. Cic. 3. Fam. 9. *Vix tandem* legi litteras dignas Appio Claudio. *Appena una volta pure.*

Vix, *sed tamen* difficultatem rei superatam significat. Cic. Pis. 12. Gabinius collegit ipse se *vix*, *sed* collegit *tamen.* *Appena; ma pure finalmente tornò in se stesso.*

CAPVT CCIII.

De Praepositione VLTRA.

1. *Vltra* contrarium habet *Cis*, vel *Citra*, et significat *Trans.* Cic. At. 12. 26. *Vltra* Syllanam villam est, quam puto tibi notam esse. *Di là dalla villa di Silla. Più là che la villa di Silla.* Id. 4. Tusc. 17. Sed adhibet modum quemdam, quem *ultra* progredi non oporteat. Id. 1. Phil. 5. Quis senatorem unquam tanto damno coegit? aut quid est *ultra* pignus, aut mulctam? Id. 1. Div. 14. Divinatio coniectura nititur, *ultra* quam progredi non potest. *I cui termini non può passare.* Sallust. Iugur. Contendebant, Antipodas *ultra* Aethiopiam, cultu Persarum, et iustos, et egregios agere. *Oltre l'Etiopia. Di là dall'Etiopia.*

Vltra quam.

2. Non raro assumit *Quam.* Cic. 1. Tusc. 9. *Vltra* enim quo progrediar, *quam* ut verisimilia videam, non habeo. Id. 2. Tusc. 2. Qui sequimur probabilia, nec *ultra* id, *quam* quod verisimile occurrit, progredi possumus. Id. 1. Inv. 18. Longum exordium est, quod pluribus verbis, aut sententiis, *ultra quam* satis est, producitur. *Più di quel che basta si tira in lungo. Più del bisogno.*

Vltra absolute.

3. *Vltra* saepe absolute ponitur. Cic. Vniv. Si probabiliter dicentur, ne quid *ultra* requiratis. *Non cercate altro.* Id. At. 15. 1. Est autem oratio scripta elegantissime sententiis, verbis; ut nihil possit *ultra. Che non si può far di più.* Alias diceret, *Vt nihil supra.*

Admonitio.

4. *Vltra* dici eleganter solet, quod vulgo *Vlterius* dicunt.

CAPVT CCIV.

De Adverbio Vltro.

1. *Vltro* ex contrariis varias significationes accipit. Nam, cum coacto opponitur, est *Sponte*; cum petenti, est *Non petenti.* Cic. 4. Fam. 13. Nec mihi quicquam in mentem venit optare, quod non *ultro* mihi Caesar detulerit. *Da se, senza che io aprissi bocca.* Cum opponitur Vocato, declarat, *Non vocatum.* Cic. 2. Fin. 18. Cum sciret nemo eum rogatum a C. Plotio Equite Rom. splendido Nursino, *ultro* ad mulierem venit. *Senza esser chiamato.* Item illa. *Vltro* polliceri, mittere, et alia eiusmodi.

Vltro pro *Insuper.*

2. *Vltro* interdum significat *Insuper.* Ter. Eun. 5. 2. *Vltro* etiam irrisum advenit. *D'avvantaggio.* Virg. Aen. 9. Viderit irrumpentem, *ultroque* incluserit urbi. Cic. 3. Cat. 12. Est etiam in nobis animus, Quirites, ut non modo nullius audaciae cedamus, sed etiam omnes improbos *ultro* semper lacessamus.

Vltro citroque pro *Vltra citraque.*

3. *Vltro citroque* dicta sunt pro *Vltra citraque.* Cic. Rosc. Am. 22. Postea homines cursare *ultro citroque* non destiterunt. Id. 7. Ver. 66. Monumentum sceleris, audaciaeque suae voluit esse in conspectu Italiae, in vestibulo Siciliae, in praetervectione omnium, qui *ultro citroque* navigarent. *In su, e in giù; innanzi e indietro.*

Vltro citroque pro *Mutuo*, et *Inter se.*

4. Interdum *Vltro Citroque* per translationem usurpatur pro *Mutuo*, atque *Inter se*. Cic. 1. Off. 17. Beneficia *ultro citroque* data, et accepta. *Scambievolmente.* Id. 6. Rep. 1. Multisque verbis *ultro citroque* habitis, ille nobis consumptus est dies. *Avendo ragionato un pezzo tra di noi. E molte parole occorse di qua e di là.* Id. 2. N. D. 33. Sic naturis iis, ex quibus omnia constant, sursum, deorsum, *ultro citroque* commeantibus, mundi partium coniunctio continetur. *Passando d'una in un'altra.*

CAPVT CCV.

De Adverbiis VNDE, et VNDIQVE.

1. *Vnde* etsi proprie est adverbium loci, interdum tamen, et ad personas, et ad alias res accommodatur, poniturque eleganter pro *Ex quo*, *Ex qua*, vel *Ex quibus*. Cic. 1. Or. 15. De ea re multo dicet ornatius, quam ille ipse, *unde* cognorit. *Che quell'istesso, da cui l' ha imparato.* Id. Brut. 92. Eloquentia, *unde* longe absum. Id. 1. Or. 46. Equidem vobis fontes, *unde* hauriretis, atque itinera ipsa putavi esse demonstranda. Id. Syl. 26. Verbum *unde* quisquam possit offendi. *Parola, per la quale si potesse offender persona.*

Vnde pro *Quare.*

2. *Vnde* pro *Quare* habet Colum. praef. 6. et barbari scriptores passim. Qui optima quaerit, hoc sibi caveat.

Sicunde.

3. *Sicunde* est *si alicunde*, nimirum *si aliquo ex loco.* Cic. Att. 13. 20. *Sicunde* potes, erues.

Vndique.

4. *Vndique* est *Omni ex parte.* De loco proprie dicitur. Virg. Aen. 5. Maria *undique*, et *undique* caelum. Cic. Leg. Man. 11. Siciliam multis *undique* cinctam periculis explicavit. Id. Sext. 56. Omnes *undique* flosculos carpam, atque delibem. *D' ogni intorno. Da ogni banda. D'ogni parte.*

5. Saepe autem per translationem usurpatur. Cic. 2. N. D. 14. Mundus perfectus *undique* est. Idest *omni ex parte.* Id. 2. Phil. 45. Aut *undique* religionem tolle, aut usquequaque conserva. *O togli del tutto la religione, o salvala in ogni sua parte.*

CAPVT CCVI.

De Pronomine Vnvs.

Vnus, et alter pro *Duo.*

1. *Vnus, et alter* pro *Duo* usurpatur, vel pro *pauci.* Cic. 4. Ver. 30. Dicit *unus, et alter* breviter. *Dicono due brevemente*. Id. Cluen. 26. *Vnus, et alter* dies intercesserat cum, etc. Id. Att. 14. 21. Adductus sum tuis *unis, et alteris* litteris. *Per due lettere tue.* Horat. Art. Poet. Purpureus, late qui splendeat, *unus, et alter* Assuitur pannus.

Vnus aut alter, pro *Vnus, aut duo.*

2. Dicimus fere *unus, aut alter*, cum volumus *paucissimos* significare. Cic. At. 7. 8. Quid enim est tantum in *uno, aut altero* die? *In uno, o due giorni?* Liv. 2. 23. *Vno, aut altero* arrepto, quieturos alios. *Arrestati alcuni pochi.*

Vnus, alter distributive.

3. Cic. 2. Fam. 17. *Vni* epistolae respondi, venio ad *alteram. Ho risposto ad una lettera, me ne vengo alla seconda.* Id. 2. Fam. 4. Reliqua sunt epistolarum genera duo; *unum* familiare, et iocosum, *alterum* severum, et grave.

Vnus, alter, tertius.

4. Cum res plures duabus numerantur, dicimus *Vnus, Alter, Tertius.* Cic. 1. Acad. 5. Fuit ergo iam accepta a Platone philosophandi ratio triplex: *una* de vita, et moribus; *altera* de natura, et rebus occultis; *tertia* de disserendo. Id. Cluen. 64. *Vnum, alterum, tertium* annum Sassia quiescebat. *Un anno, due, tre.* Id. Flac. 27. Tria Graecorum genera sunt, quorum *uni* sunt Athenienses, Aeoles *alteri*, Dores *tertii* nominantur.

Vnus, alter, plures.

5. Interdum pro *Tertius* reponitur *Plures*, aut aliquid eiusmodi. Cic. 9. Ver. 29. Dies *unus, alter, plures*; non referri. *Passa un giorno, due e più: non si riportava.* Id. 7. Ver. 29. *Vnum, alterum* mensem, *prope* annum. *Un mese, due, quasi un anno.*

Vnus, atque idem.

6. Iungitur interdum cum *Idem*. Cic. 2. Div. 47. Exitus quidem omnium *unus et idem* fuit. *Tutti fecero una medesima riuscita. Tutti riuscirono ad un medesimo fine.* Id. 7. Ver. 35. *Vna, atque eadem* nox erat, qua Praetor

populi Rom. amoris turpissima flamma, et classis populi Rom. praedonum incendio conflagrabat. *Era una medesima notte*. Id. Vniv. Quod *unum* semper, *atque idem* est.

Vnus, aliquis, *Vnus ullus*, *Vnus quivis*.

7. *Vnus aliquis*, *Vnus ullus*, *Vnus quivis* ferme extenuandi vim habent. Cic. 10. Phil. 1. Cur nunquam tam frequens senatus fuit, quo *unus aliquis* tuam sententiam secutus sit? *Alcun particolare*. Id. 3. Fin. 19. Vtilitati hominum plus, quam *unius alicuius*, aut suae consulit. *Di alcun particolare*. Id. 2. Agr. 13. Ratum sit, quod finitor *uni ulli*, a quo missus erit, renunciaverit. Idest *Vni cuivis*, *Ad uno chiunque si sia*. Id. Caec. 22. Si tu solus, aut *quivis unus* cum scuto, etc. idest *Quicumque, modo solus esset*.

8. Verum *Vnus aliquis* interdum pro *quisoiam* usurpatur. Cic. 2. Off. 12. Confugiebant ad *unum aliquem* virtute praestantem. *A qualche persona*.

Vnus pro *Solus*.

9. *Vnus* pro *Solus* rarum non est. Cic. 4. Acad. 2. Panaetius *unus* omnino comes fuit. *Panezio solo solo*. Id. 2. Div. 42. Panaetius, qui *unus* e Stoicis astrologorum praedicta reiecit. *Solo fra gli Stoici*. Id. Q. Fr. 1. 1. In tuis summis laudibus excipiunt *unam* iracundiam.

Vnus solus.

10. *Vnus*, et *solus* aliquando coniunguntur ad maiorem significationem. Cic. 4. Ver. 5. *Vnam solam* scitote esse civitatem Mamertinam. Id. Ar. Res. *Una sola* domus. Id. Sext. 62. *Vnus* est *solus* inventus, qui etc.

Vnus pro *Quidam*.

11. *Vnus* pro *Quidam* non vulgi tantum est. Cic. 1. Or. Tanquam *unus* paterfamilias loquor. Id. Phil. 2. Tanquam mihi cum Crasso, non cum *uno* gladiatore. etc. Id. At. 9. 12. Pompeium tanquam *unus* manipularis secutus sum.

Ad unum.

12. *Ad unum* est *Nullo excepto*. Cic. Am. 23. De amicitia vero omnes *ad unum* idem sentiunt. Liv. 3. 23. Romanus eos in Algido consecutus, omnes *ad unum* occidit. *Tutti sino ad uno*. Cic. 10. Fam. 16. Ego eam sententiam dixi, cui assensi sunt *ad unum*. *Senza mancarci pur uno*.

Vnus ex omnibus, vel *inter omnes*.

13. *Vnus ex omnibus*, vel *inter omnes* magnam vim

habet augendi, quia unus confertur cum omnibus. Cic. 3. Cat. 7. Ille erat *unus* timendus *ex omnibus*. *Solo tra tutti*. Id. 3. Att. 15. *Vnus ex omnibus* amicis efficiam ut maxime laetere. Id. Or. 29. *Inter omnes* in omni dicendi genere *unus* eminet Demosthenes. Huc pertinet illud Virgilianum Aen. 1. Hanc Iuno terris fertur *magis omnibus unam* Posthabita coluisse Samo.

Vnus cum superlativo.

14. *Vnus* cum superlativo mirifice auget. Intelligitur enim *omnium*. Cic. 15. Fam. 16. Quamquam quicum loquor? cum *uno fortissimo* viro, qui, etc. *Col più valoroso uomo, che sia*. Id. 1. N. D. 2. *Vna excellentissima* virtus iustitia tollatur. *La più eccellente virtù di quante sono*. Virg. Aen. 2. *Iustissimus unus*, Qui fuit in Teucris.

Vnus omnium; Vnus totius.

15. Interdum additur *Omnium*, aut *Totius*. Cic. At. 12. 4. *Vnum omnium* loquacissimum, et minime aptum ad dicendum. *Il maggior ciarlone del mondo*. Id. Rab. Post. 9. Virum *unum totius Graeciae* iustissimum Platonem. *La miglior persona di tutta la Grecia*.

CAPVT CCVII.

De Adverbiis Vspiam, et Vsqvam.

1. *Vspiam* est *Alicubi*, seu *Aliquo in loco*. Cic. Am. 23. Si aliquis nos Deus in solitudine *uspiam* collocaret. *In alcun bosco*. Id. 2. Fin. 18. Si scires aspidem occulte latere *uspiam*. *In qualche luogo*.

2. *Vsquam* est *Vllo in loco*. Cic. 4. Ver. 10. Quam crucem non ausus est *usquam* defigere, nisi apud eos, etc. Id. Flac. 21. Is, cui nullus esset *usquam* consistendi locus. *In luogo alcuno*. Id. Mur. 13. Prudentia quae neque extra Romam *usquam*, neque Romae quicquam valet. *Nè in luogo alcuno fuor di Roma*. Interdum adhibetur *Gentium*. Ter. Hec. 3. 1. An quisquam *usquam gentium* est aeque miser? *Evvi in tutto il mondo*.

Vsquam pro *Alio*.

3. Nonnunquam *Vsquam* est *ullum in locum*. Cic. 1. Phil. 1. Nec vero *usquam* discedebam. *Io non mi partiva per alcun luogo*. Plaut. Mil. 3. 1. Si ea quidem deducta est *usquam gentium*. *In paese veruno*.

CAPVT CCVIII.

De Adverbio Vsqve.

Vsque a, vel *ab*, aut *ex*.

1. *Vsque a*, vel *ab* cum amplificatione quadam significat locum, unde. Cic. Clu. 68. Illam *usque a mari* supero Romam proficisci cum magno comitatu. *Fin dal mare Adriatico*. Id. 1. N. D. 33. *Vsque a Thalete* enumerasti sententias philosophorum. Id. 1. Div. 1. Vetus opinio est *usque ab heroicis* ducta *temporibus*. *Insino da*. Id. 7. Ver. 60. Qui *usque* ex *ultima Syria*, atque Aegypto navigarent. Id. Att. 1. 11. Quod eos *usque istinc* exauditos putem. *Infin di costì*.

Vsque ad, *Vsque in*.

2. *Vsque ad* interdum pari amplificatione declarat tempus, vel locum, ad quem. Cic. Sen. 14. *Vsque ad adolescentiam* meam processit aetate. Id. ib. 11. *Vsque ad extremum spiritum*. *Infin all' ultimo fiato*. Id. 12. Fam. 5. A prima ora Graeciae *usque ad Aegyptum*. Ter. Andr. 1. 2. Verberibus caesum te in pistrinum dedam *usque ad necem*. Cic. 2. N. D. 61. *In caelum usque* penetravit.

3. Huc pertinet illud Cic. Quint. 3. *Trans Alpes usque* transfertur. *Infin di là dall'Alpi*.

Vsque pro *Assidue*.

4. Saepe *usque* assiduitatem, et perseverantiam quandam declarat. Ter. Hecyr. 3. 4. Ita *usque* adversa tempestate usi sumus. *Sempre mai*. Cic. 12. Fam. 19. Mihi quidem *usque* curae erit, quid agas. Plaut. Casin. 3. 1. *Vsque* adeo domi.

Admonitio.

5. Varios efferendi modos habet haec particula, cum terminum significat. Dicitur enim *Vsque Romam*; *Romam usque*: *Vsque ad Aegyptum; Ad Aegyptum usque*: *Ad satietatem*; *Vsque ad satietatem; Ad satietatem usque*; *Ad usque satietatem*, etc. De quibus consule lexicographos.

Vsque adhuc.

6. *Vsque adhuc* est *usque ad hoc tempus*, sed in soluta oratione non frequenter occurrit. Plaut. Aul. 2. 3. Quod celatum est, atque occultum *usque adhuc*. Id. Mil. 2. 6. *Vsque adhuc* actum est probe.

Adverte diligenter non esse adverbium ordinis, sed temporis.

Vsque dum, quoad, donec.

7. Saepe *usque* assumit *Dum*, *Quoad*, *Donec*. Cic. 12. Fam. 19. Mihi quidem *usque* curae erit, quid agas, *dum* quid egeris sciero. *Ne starò continuamente con pena sino a tanto, che.* Id. 3. Ver. 5. Fateatur se privatum hominem vivos praedonum duces, atque incolumes domi suae, *usque dum* per me licuerit, tenuisse. Id. Brut. 22. *Vsque* eum, *quoad* nunciatum esset consules descendisse, omnibus exclusis, commentatum fuisse. Teren. Adel. 4. 6. Certum est obsidere *usque*, *donec* redierit. *Finchè.*

Vsque eo, dum; Vsque, eo, quoad; Vsque eo, donec.

8. *Vsque eo* iungitur cum *Dum*, vel *Quoad*, vel *Donec*. Cic. 4. Acad. 7. Multa facimus *usque eo*, *dum* aspectus ipse fidem faciat sui iudicii. *Fino a tanto, che.* Id. 2. N. D. 49. *Vsque eo* premere earum capita mordicus, *dum* illa captum amitterent. Id. Deiot. 4. *Vsque eo* se tenuit, *quoad* a Cn. Pompeio ad eum Legati, litteraeque venerunt. Id. 3. Ver. 6. *Vsque eo* timui, *donec* ad reiiciendos iudices venimus. *Per insino a che.* Id 5. Ver. 33. Liciti sunt *usque eo*, *quoad* se efficere posse arbitrarentur. *Offerirono all'incanto fin al termine, che.* Id. 3. Agr. 4. Cum *usque eo* vicinos proscriberet, *quoad.*

Vsque ad, dum.

9. Cic. 2. N. D. 61. *Vsque ad* eum finem, *dum* possint se ipsa defendere. Plaut. Most. Ego *ad* id *usque* probus fui, *dum* in fabrorum potestate fui.

Vsque eo, ut; Vsque eo, ne.

10. *Vsque eo ut*, pro *Adeo ut* eleganter usurpatur. Interdum etiam *Vsque eo*, *ne*. Cic. 6. Ver. 18. Quod ubi iste audivit, *usque eo* est commotus, *ut*, etc. *Tanto forte si commosse.* Id. Or. 29. *Vsque eo* morosi sumus, ut nobis non satisfaciat ipse Demosthenes. *Per insino a non appagarci.* Id. Quin. 18. Inferiorem se esse patitur, dumtaxat *usque eo*, *ne* cum bonis, fama, fortunisque omnibus Sext. Naevii crudelitati dedatur. *Fino a questo termine però, che non sia dato in preda ec.*

Vsque eo absolute pro *Adeo.*

11. Cic. 1. Orat. 52. *Vsque eo* illa, quae dicenda de iustitia putabat, a civitatum moribus abhorrebant. Id. 4. Verr. Non *usque eo* improbus est.

Vsque adeo in epiphonemate.

12. Interdum adhibetur in epiphonemate. Cic. 3. Tusc. 12. Dionysius quidem Tyrannus, Syracusis expulsus, Co-

rinthi pueros docebat; *usque eo* imperio carere non potuit. *In tanto non poteva stare senza comandare.*

Vsque adeo ut, vel *uti.*

13. *Vsque adeo ut* idem quod *Vsque eo ut*, sed grandius. Cic. Flac. 23. *Vsque adeo* orba fuit ab optimatibus illa concio, *ut* princeps principum esset Maeandrius. *Talmente fu priva.* Id. 2. Inv. 51. Ipsos quoque tempestas vehementius iactare coepit: *usque adeo*, *uti* navis dominus confugeret in scapham. *Tanto forte.*

Vsque adeo cum *quoad*, vel *donec.*

14. *Vsque adeo*, *quoad* idem quod *Vsque eo*, *quoad.* Cic. Sext. 38. Atque haec scitis omnes, *usque adeo* hominem in periculo fuisse, *quoad* scitum est Sextium vivere. *Per fino a tanto, che si seppe.*

15. Interdum pro *Quoad* adhibetur *Donec.* Ter. And. 4. 1. Suadere, orare *usque eo*, *donec* perpulit.

Vsque adeo absolute.

16. Interdum absolute ponitur. Virg. Eclog. 1. *Vsque adeo* turbatur agris. Id. Aen. 12. *Vsque adeo ne* mori miserum est?

Vsquequaque.

17. *Vsquequaque*, aut est idem fere, quod *Vbique*, aut *Vndique*, et *Omni ex parte.* Cic. 7. Ver. 5. Noli te *usquequaque* eadem quaerere; in metu belli furandi locus quis potest esse? *Per tutto indifferentemente.* Id. 2. Phil. Aut undique religionem tolle, aut *usquequaque* conserva. *In ogni parte.* Id. 5. Fin. 30. An hos *usquequaque* aliter in vita, et non ex maxima parte de tota iudicabitis? *In tutto, e per tutto.* Id. 7. Fam. 16. *Vsquequaque* sapere oportet, id erit telum acerrimum. *Per tutto, in ogni affare.*

CAPVT CCIX.

De Coniunctione VT.

Vt cum *Vereor.*

1. *Vereor ut* est *Velim*, *sed timeo.* Ter. And. 4. 2. *Vereor, ut* hic dies mihi satis sit. *Temo che non mi basti.* Cic. 2. Agr. 22. Hoc quia vos foedus non iusseritis, *veretur* Hiempsal, *ut* satis firmum sit, et ratum. *Ha paura, che non sia.*

Admonitio.

2. Interdum assumit *Non*, idem tamen significat. Cic. Marc. 4. *Vereor*, *ut* hoc perinde intelligi auditum *non* possit, atque ipse cogitans sentio. Id. 2. Tusc. 20. Et

tamen *veremur*; *ut* hoc natura *non* patiatur. Sed videndum ne mendum subsit his locis. Certe longe usitatius est *Vereor ut*, *Vereor ut non*. Itaque a *Vereor*, *ut non* abstinendum videtur, praesertim cum res non immerito suspecta sit.

Vt ita, Vt sic, Vt item.

3. *Vt* pro *Quemadmodum* plerumque adsciscit *Ita*, vel *Sic*, vel *Item*. Cic. 2. Fam. 10. *Vt* optasti, *ita* est. Id. At. 8. 3. *Vt* maxima de re, aequo animo deliberanti, *ita* des consilium velim. *Come a quello, che*. Id. At. 10. 16. *Vt* male posuimus initia, *sic* cetera sequentur. Id. 2. Leg. *Vt* vir doctissimus fecit Plato, *item* mihi credo esse faciendum.

Vt postpositum.

4. *Vt* saepe elegantiae causa ex primo loco recipit se in secundum, praesertim si cum *Vix*, *Nullus*, *Nemo*, *Tantum* copuletur. *Vix ut*, *Nullus ut*, *Nemo ut*, *Tantum ut*. Exempla passim occurrunt.

Vt cum *Neve*, vel *Neu*.

5. *Vt* interdum copulatur cum *Neve*, vel *Neu*. Cic. At. 13. 43. In qua extrema scriptura erat, *ut* ad ludos omnia pararet, *neve* committeret, ut frustra ipse properasset. Caes. 3. B. C. Pompeius suis praedixerat, *ut* Caesaris impetum exciperent, *neve* se loco moverent. Id. ib. 112. 5. 8. Has munitiones auxit, *ut* pro muro obiectas haberet, *neu* pugnare invitus cogeretur. Id. 2. B. C. Cohortantur, magno sit animo, *neu* dubitet praelium committere. In hoc exemplo omissum est *Vt* per ellipsim.

Vt ita dicam.

6. *Vt ita dicam* adhiberi solet ad metaphoras audaciores temperandas. Cic. Lael. 15. Quid stultius, quam amicos non parare, optimam, et pulcherrimam vitae, *ut ita dicam*, supellectilem? *A così esprimermi.*

Vt verius dicam.

7. *Vt verius dicam* servit correctioni. Cic. Fam. 6. A te peto, ut subvenias huic meae solicitudini, vel *ut verius dicam*, propriae saluti.

Vt pro *Quomodo*.

8. *Vt* saepe usurpatur pro *Quomodo*, vel *Sicut*. Ter. Phor. 1. 2. Praesertim *ut* nunc sunt mores. *A quel, che s'usa al presente*. Cic. At. 3. 23. *Vt* se initia dederint. *A quel, che mostreranno i principii.*

Vt nunc est, Vt nunc habet, Vt nunc fit.

9. Huc pertinent illa, *Vt nunc est; Vt nunc habet, Vt nunc fit.* Cic. At. 15. 5. Mihi quidem deliberatum est, *ut nunc est*, abesse ex ea urbe. *A quel, che passa al presente.* Id. At. 12. 7. Quae si manebunt, quaerenda est excusatio ad Brutum; et, *ut nunc est*, mansurae videntur. *Per lo stato presente delle cose.* Id. 2. Leg. Hanc vides villam, *ut nunc* quidem *est*, lautius aedificatam. *Per al presente.* Id. At. 2. 11. Ille, *ut nunc se habet*, in admirabili gloria est. *Per lo stato, in che ora si trova.* Id. 9. Fam. 16. Non, ut olim solebat, Attellanum, sed, *ut nunc fit*, mimum introduxisti. *A quel, che s'usa al presente.*

Vt pro *Si spectes.*

10. *Vt* saepe in comparatione usurpatur pro *Si spectes.* Cic. Brut. 10. Themistocles, *ut* apud nos, perantiquus, *ut* apud Athenienses, non ita sane vetus. *Secondo i tempi nostri. A paragone. In comparazione.* Id. ib. *Vt* populi Rom. aetas est, senes, *ut* Atheniensium saecula numerantur, adolescentes debent videri. Id. Sen. 4. Multae etiam, *ut* in homine Romano, litterae. *Per un romano. Secondo uomo romano.* Id. Brut. 28. Erat cum litteris Latinis, tum Graecis, *ut* temporibus illis, eruditus. *Secondo il tempo d' allora. Quanto portavano que' tempi.*

Vt opinor.

11. *Vt opinor* adhibetur in dubitationibus. Cic. Brut. 15. Est igitur sic apud illum in nono, *ut opinor*, annali etc. *Come mi pare.*

Vt aiunt, Vt dicitur.

12. *Vt aiunt, Vt dicitur*, formulae sunt proverbiis inservientes. Cic. Lael. 5. Agamus ergo pingui Minerva, *ut aiunt. Come suol dirsi. Secondo si dice.* Id. Brut. 9. Tibi nunc populo, et scenae, *ut dicitur*, serviendum est.

Vt dico.

13. *Vt dico* adhiberi solet in repetitionibus. Cic. 4. Ver. 14. Hi, *ut dico*, hominem admonent. *Come dico.*

Vt fit.

14. Dicimus *ut fit*, quoties rem communem, et in more positam significamus. Cic. Rosc. Am. 8. Qui in sua re fuisset egentissimus, erat, *ut fit*, insolens in aliena. *Come accade ordinariamente. Sì come suole.*

Vt in malis.

15. *Vt in malis* itidem est pro *Si spectes mala.* Cic.

12. Fam. 2. Nonnihil, *ut in tantis malis*, est profectum. *Atteso i guai, s'è fatto qualche cosa.* Id. Q. Fr. 1. 1. Summa lenitas, *ut in malis*, acerbitati anteponenda est. *Per lo men male, per lo migliore, per manco male.*

Vt pro *Vtpote qui.*

16. *Vt* eleganter usurpatur pro *Vtpote qui*. Cic. Pis. 25. Dices enim, *ut* es homo facetus. *Come quegli, che sei.* Id. Mur. 25. Ille (*ut* fuit semper apertissimus) non se purgavit, sed indicavit. Id. Rosc. Am. 12. Homo, *ut* erat furiosus, respondet. *Come pazzo, ch'egli era. Da pazzo qual era.* Id. 1. Ver. 9. Illi quidem (*ut* est hominum genus nimis acutum, et suspiciosum) arbitrabantur, etc. *Per esser una sorta di persone.*

Vt admirantis.

17. *Vt* pro *Quomodo* saepe admirationi servit. Cic. Mil. 24. *Vt* contempsit, ac pro nihilo putavit! Id. 5. Fin. 22. *Vt* illi efferuntur laetitia, cum vicerint! *ut* pudet victos! *ut* se accusari nolunt! Id. At. 7. 19. Cn. autem noster (o rem miseram, et incredibilem) *ut* totus iacet! Plaut. Capt. 1. 2. *Vt* saepe summa ingenia in occulto latent! Id. Stich. 3. 2. *Vt* ego te nunc conspicio lubens! *ut* prae laetitia lacrymae prosiliunt mihi! *Oh come!* Virg. Eclog. 8. *Vt* vidi! *ut* perii! *ut* me malus abstulit error!

Vt interrogantis pro *Quomodo.*

18. Interdum est interrogantis, pro *Quomodo*. Hor. *Vt* valet, *ut* meminit nostri?

Vt concedentis pro *Quamvis.*

19. Saepe etiam inservit concessioni, et accipitur pro *Quamvis*. Cic. 5. Ver. 45. *Vt* illud non cogitares, tamen etc. *Postochè. Dato che.* Id. 10. Fam. 2. Quae nihilominus, *ut* ego absim, confici possunt. Id. 1. Tusc. 21. *Vt* enim rationem Plato nullam afferret (vide, quid homini tribuam) ipsa auctoritate me frangeret.

Vt cum *Tamen*, vel *Certe.*

20. *Vt* in concessione assumere solet *Tamen*, vel *Certe*. Cic. 5. Ver. 64. Verum, *ut* ita sit, *tamen*, etc. Id. At. 2. 15. Verum, *ut* hoc non sit, *tamen* servet rempub. *Ancorchè questo non sia così, nondimeno.* Id. 12. Phil. 3. Quod si pacis, hoc est timoris nostri nomen audierit, *ut* non referat pedem, insistet *certe*. *Postochè non si ritiri, almeno si fermerà.* Id. 10. Phil. 2. *Vt* superiora omittam; hoc *certe*, quod mihi maximam admirationem movet, non tacebo.

Non ut, sed; Sed ut; Sed quasi.

21. *Non ut*, assumit interdum *Sed*, vel *Sed ut*; alias *Sed quasi*. Cic. Q. Fr. 1. 1. *Non ut* te instituerem, scripsi, *sed* me in scribendo commemoratio tuae virtutis delectavit. *Non per ammaestrarti*, *ma*. Id. opt. g. Or. Orationes converti, *non ut* interpres, *sed ut* orator. Id. 1. Or. 24. *Non ut* quidam dicendi magister, et artifex, *sed quasi* unus e togatorum numero videar.

Vt ne pro *Ne*.

22. *Vt* passim causae vim habet, et finem significat, cui opponitur *Ne*; verum saepe *ut ne* usurpatur pro *Ne*. Cic. Mil. Opera datur, *ut* iudicia *ne* fiant. Id. post red. in Sen. 5. *Vt* lex Aelia, et Fusia *ne* valerent. Id. Caecin. *Vt ne* longius abeam. *Per non andar molto lontano.*

Vt non pro *quin*.

23. Interdum *Vt non* adhibetur pro *Quin*. Cic. Balb. 20. Potest igitur, iudices, L. Cornelius condemnari, *ut non* C. Marii factum condemnetur? *Che insieme non si condanni.* Id. Leg. Man. 7. Ruere illa non possunt, *ut* haec *non* eodem labefactata motu concidant.

Vt, ut ne.

24. *Vt* interdum copulatur cum *Vt ne*. Cic. 1. Or. 29. *Vt* iis, quae habeant, modice, et scienter utantur, et *ut ne* dedeceat. *Ed in modo, che non si disdica.*

Non ut, Sed ut ne.

25. Cic. 2. Fam. 7. Petivi saepe per litteras, *non ut* decernatur aliquid novi, *sed ut ne* quid novi decernatur. *Non che, ec., ma che non si determini.*

Non ut ne, Vt ne.

26. Cic. 4. Ver. 60. Postulant enim *non ut ne* cogantur statuere: quid igitur? *ut* ipsis *ne* liceat. *Non che non sieno costretti ec., ma che non sia loro lecito.*

Vt ut, pro *Vtcumque*.

17. *Vt ut* idem est quod *Vtcumque*. Cic. 6. Fam. 16. Sed, *ut ut* est, indulge valetudini. *Ma comunque si sia. Come che il fatto sia.*

Vt ut cum *tamen* vel *Certe*.

28. Interdum assumit *Tamen* vel *Certe*. Ter. Phorm. 3. 2. *Vt ut* haec sunt, *tamen* hoc faciam. *Comunque stiano queste cose.* Id. ib. 3. 1. Nam, *ut ut* erant alia, illi *certe* consuleres, quae nunc tuae est domi.

Vt pro *Postquam*, ὡς.

29. *Vt* saepe usurpatur pro *Postquam*. Cic. 3. Ver. 6. Romam *ut* ex Sicilia redii. Id. At. 7. 15. *Vt* ab urbe discessi, nullum praetermisi diem, quin aliquid ad te litterarum darem. *Com'io mi partii. Dappoi, ch'io*. Id. Brut. 13. Vt semel Piraeo exivit, omnes peragravit insulas. *Poichè una volta*. Id. ib. 5. *Vt* libros edidisti, nihil a te sane postea accepimus. *D'allora in qua.*

Vt pro *Ita ut.*

30. Cic. Fam. 6. 2. Rarius ad te scribo, quod absim ab urbe, *ut* qui ad te proficiscantur, scire non possim. *Così che. In guisa che.*

Vt pro *Vtinam.*

31. *Vt* pro *Vtinam* usurpatur praesertim apud comicos in execrando. Ter. Eun. *Vt* illum Dii, Deaeque perdant.

Vt cum *Statim*, *Confestim.*

32. Interdum assumit *Statim*, *Confestim*, aut aliquid eiusmodi. Cic. At. 12. 1. Philippus, *ut* heri me salutavit, *statim* Romam profectus est. *Subito che mi ebbe salutato, se n'andò a Roma.* Id. Cluen. 19. *Vt* quidque ego apprehenderam, *statim* accusator extorquebat e manibus. Liv. 1. 12. *Vt* Hostilius cecidit, *confestim* Romana inclinavit acies. Cic. Cluen. 13. Qui *ut* se blanditiis, et assentationibus in Asinii consuetudinem penitus immersit, Oppianicus *continuo* sperare coepit.

Vt primum cum *Statim*,
Ἐπειδὰν, τάχιστα.

33. *Vt primum* significantius est, quam *ut*; declarat enim *Simul ac*: assumit autem *Statim*, vel aliquid simile. Cic. 5. Fam. 2. Illud dico, me, *ut primum* in concione provinciam deposuerim; *statim* quemadmodum tibi traderem, cogitare coepisse. Id. Cluen. 24. *Vt primum* Oppianicus coepit sibi suspicari, *statim* se ad hominis egentis familiaritatem applicavit. *Subito che. Tosto che. Non così tosto, che.* Liv. 34. 19. *Vt primum* arma ex propinquo cognita errorem aperuerunt, tantus *repente* pavor, etc.

Vt maxime,

34. *Vt maxime* fere est *Et si maxime*. Cic. 4. Acad. 25. Quam *ut maxime* inveneris, non tu etc.

Interdum est *Ad summum*. Col. Arb. 7. Diversae autem, quae supra terram extare debent, ne passus fueris plus quam duas, aut *ut maxime* tres gemmas habere. *O al più tre.*

Vt cum maxime.

35. *Vt cum maxime* confert tempora inter se. Cic. Q. Fr. 2. 6. Domus celebratur *ut cum maxime*. *Più che mai. Più che più.*

Vt quisque.

36. *Vt quisque* occasionem rei quodammodo declarat interdum. Cic. At. 1. 18. Mihi quidem non est notum, *ut quisque* in Epirum proficiscatur. *Come, e quando alcuno parta per l'Epiro.* Id. 2. Ver. 7. Immo vero, *ut quisque* me viderat, narrabat. Id. At. 15. 8. Mihi Tironem, et cum Tirone plures, quibus singulis, *ut quidque* accidisset, dares litteras. *In ciascuna occorrenza.* Id. 7. Ver. 55. *Vt quisque* istius animam offenderat, in latomias statim coniiciebatur.

Vt quisque cum duobus superlativis. Lege *Quisque* cap. 3. n. 1.

Vti pro *Vt*, cum *Ita*, vel *Sic*.

37. *Vti* pro *Vt* saepe iungitur cum *Ita* vel *Sic*. Sallust. Iugur. Quorum *uti* cuiusque ingenium erat, *ita* rem difficilem, aut facilem renunciarunt. *Ciascuno de' quali secondo la sua natura riferì la cosa difficile o facile.* Id. Coniur. Cetera, *uti* facto opus sit, *ita* agant. Cic. At. 8. 1. Sed *uti* in urbe retinenda nunc, *sic* tunc in Italia non relinquenda. Sallust. Iugur. 2. *Vti* initium, *sic* finis est.

Vtcumque.

38. *Vtcumque* est *Quomodocumque*. Cic. 1. Off. 37. Sed, *utcumque* aderunt res. *Comunque. O bene o male che vadan le cose.* Id. Or. 17. *Vtcumque* se affectum videri, et animum audientis moveri volet; *ita* certum vocis admovebit sonum. *In qualunque modo.* Liv. Praef. l. 1. *Vtcumque* erit, iuvabit tamen etc.

CAPVT CCX.

De Pronominibus VTER et VTERQVE.

1. *Vter* de duobus disiunctim dicitur. Cic. Rab. 4. Quamobrem *uter* tandem nostrum, Labiene, popularis est? tu ne, an ego? *Qual di noi due?* Id. Partit. 36. *Vter* fortius pugnabit, is vincat necesse est. Id. 5. Ver. 14. Si *uter* volet, edicit se recuperatores daturum. *Se uno dei*

due. Id. Orat. Reperiam, qui dicat, aut scribat, *utra* volet lingua. *In qual si voglia delle due lingue. Nell'una, o nell'altra lingua.*

Vter iteratum.

2. *Vter* interdum iteratur. Cic. 1. Off. 12. Cum Celtiberis, cum Cimbris bellum gerebatur, *uter* esset, non *uter* imperaret. Id. 2. Inv. 49. *Vtra* lex iubeat aliquid, *utra* permittat. Id. Mil. 9. Reliquum est, iudices, ut nihil iam aliud quaerere debeatis, nisi *uter utri* insidias fecerit. *Chi di lor due abbia posto insidie all'altro.* Caes. 5. B. G. 44. Vt neque diiudicari posset, *uter utri* virtute anteferendus videretur. *Che non si potea discernere qual di loro due paresse da anteporsi all'altro.*

Vter cum *Ne*, et *An*.

3. *Vter* per omnes casus effertur cum *Ne*, et *An*. Cic. Clu. 38. *Vter* facilius suae sententiae rationem redderet, is *ne* qui etc., *an* ille qui etc.

Vter cum *Altero*.

4. Alias cum *Altero* copulatur. Cic. Sext. 42. Horum *utro* uti nolimus, *altero* est utendum. *Non volendo servirci dell'uno de' due, convien servirci dell'altro.*

Vter cum *Vterque*.

5. Alias cum *Vterque*. Cic. Q. Fr. 2. 12. Sed *utros* eius habueras libros (duo enim sunt corpora) an *utrosque*, nescio.

Vtrum cum *An*, vel *An vero*, vel *Ne*.

6. *Vtrum* cum *An*, vel *An vero*, vel *Ne* saepe dicitur. Cic. 1. Fam. 7. Multum enim interest, *utrum* laus imminuatur, *an* salus deseratur. Id. 7. Fam. 13. *Vtrum* te superbiorem pecunia facit, *an* quod te imperator consulit? Id. At. 12. 50. Id autem *utrum* illi sentiant, *an vero* simulent, tu intelliges. Nep. Iphicr. 3. Is cum interrogaretur, *utrum* pluris patrem, matrem *ne* faceret: matrem, inquit.

Vtrum de pluribus.

7. *Vtrum* interdum de pluribus dicitur. Cic. 3. Ver. *Vtrum* admonitus, *an* tentatus, *an* (qua est iste sagacitate in his rebus) sine duce ullo, sine indice pervenerit ad hanc improbitatem, nescio. Id. 4. Ver. *Vtrum* hoc signum improbitatis tuae, *an* trophaeum necessitudinis, atque hospitii, *an* amoris indicium esse voluisti?

Vtrum pro *Vtrumvis*.

8. Interdum *Vtrum* pro *Vtrumvis* usurpatur. Cic. 2.

Div. 56. *Vtrum* igitur eorum accidisset, verum oraculum fuisset. *O l'una o l'altra delle due cose fosse avvenuta.*

Vtrum, Nec ne, An non, An ne.

9. Nonnunquam *Vtrum* cum *Nec ne*, vel *An non*, vel *An ne* copulatur. Cic. 2. Fam. 7. Nec aliud decernitur hoc bello, nisi *utrum* simus, *nec ne.* Id. Ver. 7. 75. Quid interest, *utrum* hoc feceris, *an* frumentum *non* improbaris? Caes. 1. B. G. 5. 4. *Vtrum* praelium committi ex usu esset, *nec ne.* Plaut. Most. 3. 1. Videndum est primum, *utrum* eae velint, *an non* velint. Cic. Or. 61. Quaerendum, *utrum* una species sit earum, *an ne* plures.

Vtrum suppressum.

10. *Vtrum* saepe supprimitur. Cic. At. 2. 16. Potuerit intercedi, *necne.* Id. At. 12. 15. Velim scire, quando dicar spopondisse, et pro patre, *an ne* pro filio? Id. 5. Ver. Erravit, *an* potius insanivit Apronius? Id. Q. Fr. 3. 8. Velit, nolit, scire difficile est. *È difficil cosa sapere se vuole, o se non vuole.*

Vtrumne, an.

11. Cic. Quint. 30. *Vtrumne* possit se defendere, *an* addicatur, etc.

Vterque.

12. *Vterque* de duobus coniunctim dicitur. Cic. Ar. Res. Horum *uterque* cecidit victus. *L'un e l'altro di costoro.* Id. Q. Fr. 2. 4. Domus *utriusque* nostrum aedificatur strenue. *La casa d'ambidue noi.* Id. 2. Off. 6. Magna est vis fortunae in *utramque* partem, vel ad secundas res, vel ad adversas. Id. Mil. 23. Magna vis est conscientiae in *utramque* partem.

Vterque cum *Alter.*

13. Cic. 2. Off. 1. Quorum *uterque* suo studio delectatus, contempsit *alterum.*

Vterque cum *Neuter.*

14. Cic. pro Quin. 8. Vt *uterque* inter se, aut *neuter* satisdaret.

Vterque iteratum.

15. Caes. 7. B. G. 35. 1. Cum *uterque utrique* exercitui esset in conspectu. Ter. Phorm. 5. 3. *Vterque utrique* est cordi. *L'un all'altro.* Id. Heaut. 2. 4. Hoc beneficio *utrique* ab *utrisque* devinciemini.

Vtervis, Vtercumque, Vterlibet.

16. *Vtervis, Vtercumque, Vterlibet* voce discrepant, usu eandem vim habent; nisi quod *Vtervis* multo est usita-

tius. Cic. Sen. 10. At minus habeo virium, quam vestrum *utervis*. *Che qualsivoglia di voi due*. Id. Rosc. Am. 30. Quod certum est non facere, dum *utrumvis* licebit. *Mentre sarà in potestà mia di far o l'uno o l'altro*. Id. ib. 1. *Vtrumvis* salvo officio facere se posse arbitraretur. Id. 6. 4. Magnae utrinque copiae ita paratae ad pugnandum esse dicuntur, ut *utercumque* vicerit, non sit mirum futurum. Id. Quin. 26. *Vtrumlibet* elige; alterum incredibile est; alterum nefarium.

CAPVT CCXI.

De Adverbio Vtinam.

Vtinam cum *Certe*, *Profecto*, *Quidem*, *Vtique*, *Nae*.

1. *Vtinam* praeter vulgatum usum, copulari solet cum *Certe*, *Profecto*, *Quidem*, *Vtique*. Nam quia quod optatur incertum est, subiicitur aliquid certum. Cic. 15. Fam. 1. *Vtinam* saluti nostrae consulere possemus; dignitati *certe* consulemus. *Se non altro*, *provvederemo almeno alla riputazione*. Sall. Iug. Atque hoc *utinam* a principio tibi placuisset, *profecto*, etc. Cic. 14. Fam. 1. *Vtinam* ea res ei voluptati sit, gloriae *quidem* video fore. Id. At. 13. 22. *Vtinam* tu quoque eodem die: sin quid, *utique* postridie. Id. At. 8. 9. *Vtinam* aliquid profectum esset, *ne* ego istas litteras, etc.

Vtinam ne, *Vtinam non*.

2. *Vtinam* modo coniungitur cum *ne*, modo cum *non*. Cic. 5. Fam. 17. Illud *utinam ne* vere scriberem. Id. At. 11. 8. Haec ad te die natali meo scripsi, quo *utinam* susceptus non essem, aut *ne* quid ex eadem matre postea natum esset.

CAPVT CCXII.

De Adverbio Vtiqve.

1. *Vtique* est *Omnino*, vel *Certe*. Cic. At. 6. 2. *Vtique* ad me tabellarios mittas. Id. At. 13. 13. Illud vero *utique* scire cupio. *In ogni modo*. Id. Att. 15. 22. Eodem die, *utique* postridie. *Il giorno seguente senz'altro. Senza fallo*. Id. At. 12. 9. Nam, et Pyliae satisfaciendum est, et *utique* Atticae. Id. At. 13. 47. Velim M. Varronis, et Lollii mittas laudationem, Lollii *utique*. Id. At. 13. 4. Velim, ante possis; sin minus, *utique* simul, cum etc. *Se no, almeno insieme*.

INDEX

ITALICARUM VOCUM ET OBSERVATIONUM

PRIOR NUMERUS CAPITA
ALTER CAPITUM OBSERVATIONES DEMONSTRAT

Alcuni pochi. *Unus aut alter.* 206. 2.
Alcuni l'intendono diversamente. *Etsi nonnullis id ipsum videatur secus.* 173. 1.
Al dì prefisso. *Ad diem dictam.* 4. 13.
Al di dentro. *Intrinsecus.* 61. 1.
Al di fuori. *Extrinsecus.* 61. 1.
Al far del giorno. *Sub lucem.* 182. 3.
Al fine della giostra. *Sub equestris finem certaminis.* 182. 2.
All'alba. *Sub ortum ferme lucis.* 182. 3.
Alla fin fine; alla per fine. *Tandem aliquando.* 15. 5.
Alla giornata. *In diem.* 77. 4.
Alla peggio. *Male.* 94. 1.
Alla più lunga. *Ad summum.* 4. 14.
All' arrivare. *Sub adventum.* 182. 2.
Alla sprovvista. *Ex improviso.* 59. 7.
Alle spalle. *Post tergum.* 135. 1.
All'improvviso. *De improviso.* 42. 10.
All'incontro. *Contra.* 39. 2.
All'istesso modo, che. *Item, Quemadmodum.* 87. 3.
Allora allora, quando. *Tantum, cum.* 192. 21.
— In questo. *Hic; hic tum.* 68. 3.
— che. *Tum quando.* 150. 1.
— finalmente. *Tum demum.* 197. 7.
— quando. *Tum, cum.* 197. 4. *Tum denique, si* 197. 6.
— sì. *Tunc enim vero.* 52. 4. *Tunc vero.* 198. 8.
— sì, allora che. *Olim istuc, olim cum.* 121. 1.
— solamente. *Tum denique.* 197. 7.
— più che mai. *Tum maxime.* 197. 5.
Allo scoperto; al sereno. *Sub dio; sub divo.* 182. 5.
All'ultimo. *Ad extremum.* 4. 16.
Almeno con usura se non altrimenti. *Si nullo alio pacto vel foenore.* 199. 6.
— in questo tempo. *Hoc quidem tempore.* 160. 4.
— io lo desidero. *Cupio quidem certe.* 160. 5.
— per certo. *Tamen certe.* 157. 37.
Al pari di quel che merita. *Perinde ac.* 130. 1.
Al par di te. *Aeque ac tu.* 10. 2.
Al più. *Ad summum.* 4. 14. *Ut maxime.* 209. 34.
Al più cinque. *Ad summum quinque.* 4. 14.
Al più lungo; al più tardi. *Ad summum.* 4. 14.
Alquante volte. *Aliquoties.* 15. 1.
Alquanto sopra al luogo, dove. *Paulo supra, quam.* 184. 10.
Al tempo degli ultimi censori. *Proximis censoribus.* 145. 11.
Al tempo determinato. *Ad diem dictam.* 4. 13.
Altrettante, quante. *Totidem, quot.* 195. 4.
Altrettanto. *Alterum tantum.* 16. 5.
Altrimenti. *Secus.* 173. 1.
— che bisogna. *Aliter ut oportet.* 12. 14.
— di quello, che io. *Aliter, quam.* 12. 13.
Altro da quel ch'io son ora. *Alius atque.* 12. 1.
— fuor della libertà. *Aliud a libertate.* 12. 1.
Altronde. *Aliunde.* 14. 4.
Altrove. *Alibi.* 14. 2.
A maraviglia. *Mirabilem in modum; mirum in modum; mirandum in modum.* 77. 10.
A memoria d' uomo. *Post hominum memoriam.* 135. 4.

B

C

E

F

L

N.

O

*

T

V

U

INDEX

OBSERVATIONUM

NUMERI INDICANT PAGINAM

Q

R

S

U

V

HABITA FACULTATE

888

B.10.4.570
B.N.C. - FIRENZE

